This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

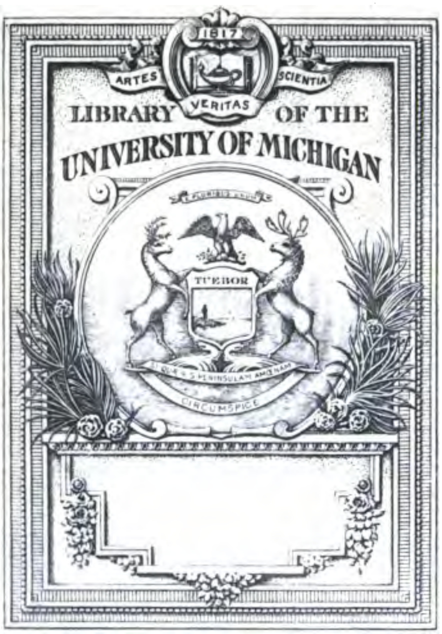
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DS
329
.P2
F8
1728

NON
CIRCULATING

ARSACIDARUM IMPERIUM,

SIVE

REGUM PARTHORUM HISTORIA,

Ad fidem Numiſmatum accommodata,

Per

J. FOY VAILLANT,

Bellov. Doctorem Medicum, & Regis Antiquarium, ac Sereniſſimi Cenomenſium Ducis, Gazæ Præfectum.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,

M. DCCXXVIII.

Archaeology
Harv.
12-4-31
24169
2 vol.

AD LECTOREM.

ANTE duos hoſce annos C. M. inſignis Bibliopola Pariſinus, Vir bonorum Librorum & indagator percurioſus, & optimus æſtimator, forte fortuna in ARSACIDARUM & ACHÆMENIDARUM Hiſtorias incidit; Clariſſimi, Doctiſſimique Viri JOHANNIS VAILLANTII, Doctoris Medici, manu exaratas, necnon ab eo per Nummos, quotquot ſaltem ad nos pervenere, contextas. Ac ſtatim quidem recte intellexit, cujuſnam pretii eſſent tales lucubrationes: eamque ob cauſam, neque curæ, neque impenſæ ulli pepercit, quo illas ſibi compararet, & quamprimum prœlo ſummitteret. At, poſtquam præventum morte VAILLANTIUM duobus iis Operibus manum extremum imponere non potuiſſe; atque, in primis, ARSACIDARUM Hiſtoriam permultis, iiſque fœdiſſimis, mendis ſcaturire comperit; eam accuratius examinandam atque emendandam mihi demandavit. Quod quidem onus, propter veterem neceſſitudinem amiciſſimi Viri, mihique communione ſtudiorum conjunctiſſimi libenter in me recepi. Atque in eo labore men-

ſes non minus octo conſumpti: tanta undique adſurgebat difficultatum moles. Attamen intra id temporis ſpatium haud infeliciter, ut puto, opus ad umbilicum uſque perduxi, eique, ut aiunt, Colophonem impoſui. Ac tunc quidem in lucem emittere ARSACIDARUM Hiſtoriam Bibliopola potuit. Forſitan & debuit. Sed, quoniam ACHÆMENIDARUM Hiſtoria expendenda quoque erat attentius, idque agere mihi per alia negotia non licebat; eam operam Docto cuidam Viro ex amicis commiſit. Dum vero hæc aguntur, alter jam annus vertitur. Mera hæc cauſa dilationis fuit. Certe, ſi potuiſſet, *Doctiſſime Lector*, maturius deſiderio tuo ſatisfacturus fuit. Ignoſce igitur culpæ, ſi qua tamen eſt culpa. Namque, ut probe noſti, *Sat cito, ſi ſat bene.* Quin etiam prudens volebat Bibliopola, ut quas Hominis Clariſſimi lucubrationes ſimul comparaverat, eædem una ambæ prodirent in lucem, tanquam unico editus partu gemellus doctiſſimi ingenii fœtus ultimus. Eane in re, quæſo, peccavit? Minime. Fecit enim, ut tibi magis placeret: videlicet, ut hæ poſthumæ VAILLANTII Lucubrationes & Auctore ſuo & te ipſo factæ digniores, oculis tuis ſubjici non erubeſcerent. In quo, non vituperio, ſed ſumma ſane laude proſequi eum omnes debent, quicumque Litteras amant, & colunt Litteratos.

Jam vero, quantus Vir in Republica Litteraria fuerit JOHANNES VAILLANTIUS, inter Erudi-

Eruditos venerandæ Antiquitatis amantes nullus ignorat. Atque ideo eſſe heic ſuperſedendum laudibus illius exiſtimavimus, quem in indagandis retegendiſque antiquæ Rei Nummariæ Arcanis mira ſagacitas atque doctrina, quem denique plurimi libri editi ſatis ſuperque illuſtrarunt. Nil igitur aliud, *Erudite Lector*, heic a nobis expectes, præter pauca quædam ſuper hac ARSACIDARUM Hiſtoria, per Nummos ab eodem Doctiſſimo Viro contexta.

ARSACIDARUM, hoc eſt, oriundorum ab ARSACE Primo Parthorum Regum Imperium, a parvis quidem initiis ad tantam cito potentiam magnitudinemque pervenit, ut parum abfuerit, quin Romanum nomen omnino deleret ac ſubverteret. Hujus rei teſtes ſunt Craſſiana primum, ac deinde Antoniana clades: & quæ illas ſubſecutæ ſunt variis temporibus aliæ non paucæ. Quibus certe victoriis ſuis ſi melius & conſultius uſi eſſent Parthi, Imperium Orbis terrarum a Romanis ad ſe attracturi plane fuerunt.

Nil igitur, meo quidem judicio, ſcitu jucundius ac dignius eſſe poteſt, quam potentiſſimæ & bellicoſiſſimæ Gentis Hiſtoria: quam, etſi a plurimis Scriptoribus Antiquis tentatam jampridem, ac memoriæ mandatam, temporum tamen injuria male conſumſit; &, ne ad nos pervenire poſſet, effecit.

Quales ergo ac quantæ habendæ ſunt JOHAN-

NI VAILLANTIO gratiæ: qui, ſolis adjutus Fragmentis, iiſque non admodum multis, quæ ſparſim in variis Hiſtoriæ Romanæ Scriptoribus, cum Latinis, tum Græcis, reperire eſt; ipſe quoque Hiſtoriam Parthorũ non modo aggredi auſus ſit, ſed etiam velut e denſiſſimis tenebris atque ruderibus erutam, ab incunabilis Populi ad finem uſque Monarchiæ feliciter perduxerit, adeo recto ordine concinnatam, ut alter Parthicæ Hiſtoriæ Parens dici poſſe videatur? Quis enim alius, præter eum, reconditiora quæque Parthorum geſta inveſtigare, enucleare, tantaque luce perfundere unquam potuiſſet? Quis ſuum Regi cuique Nummum auſus eſſet adſignare: præſertim, cum omnes Parthorum Reges, ſi pauculos excipias, ſola ferme ΑΡΣΑΚΟΥ appellatione in Nummis ſuis inſigniantur? Quis unquam alius, præter hunc ſagaciſſimum Virum, ex certis quibusdam notulis, omnes pene fugientibus, Hiſtoricam veritatem elicuiſſet; Regeſque Parthos, ea ratione, alios ab aliis tam ſolerter, tam docte, tam indubitate diſcriminaſſet? Hæc tamen omnia, ac multo etiam majora in ſua hac ARSACIDARUM Hiſtoria præſtitit VAILLANTIUS noſter. Noſtrum jure dico, quem Regia Inſcriptionum atque Humaniorum Litterarum Academia in ſuorum numerum pridem adſciverat: quem de Re Antiquaria luculenter diſſerentem toties ſuſpexit: quem denique, etſi jam ſeniorem demortuum, veluti præmatura ſibi ereptum morte, etiamnum luget, æternumque lugebit.

PAR-

PARTHICI Imperii Conditor fuit ARSACES, hujus nominis primus, qui Satrapiæ Munere prius apud Bactros functus fuerat. Hic, circa Autumnum anni V. C. 498. hoc eſt, anni ante CHRISTUM natum ducenteſimi quinquageſimi ſexti; L. Manlio Vulſone & M. Attilio Regulo Conſulibus, Parthiam occupavit: tertioque Regni ſui & Æræ Arſacidarum anno, e vulnere in acie accepto moriens, Pathicum Regnum fratri ſuo Tiridati reliquit. Is per ſeptem & triginta annos ſumma rerum potitus, ſupremum diem obiit anno Æræ Arſacidarum quadrageſimo, ante CHRISTUM vero ducenteſimo decimo ſeptimo.

Viginti & novem Parthi Reges a VAILLANTIO in hac Arſacidarum Hiſtoria numerantur: quorum primus ARSACES, Imperii Parthici Conditor; a quo omnes deinceps Reges ARSACIDÆ nuncupati: Poſtremus vero ARTABANUS IV.; qui, bello laceſſitus a Perſa quodam, ARTAXERXE nomine, infimæ ſortis Viro; ab eo in prœlio occiditur anno V. C. 979. poſt CHRISTUM natum ducenteſimo vigeſimo ſexto; quarto vero Imperii Severi Alexandri Auguſti, Juliæ Mamææ filii. Atque ad hunc modum una cum ARTABANO IV. Regni Parthici, Regumque ARSACIDARUM finis. Siccine illud erat in fatis Parthorum, ut Imperium eorum, quod a privato quidem, at ſane Nobili Viro, ſumſerat exordium; poſt annos quingentos, (totidem enim fere annos ARSACIDARUM ſtetit Imperiũ) ab altero quoque

privato, at ſordidiſſimo loco nato, funditus everteretur, atque ad Perſas transferretur? Quod quidem ineluctabili quodam Divinæ Providentiæ conſilio factum putem, tam turpi, tam inexpectato occaſu nimiam ferocientis Populi ſuperbiam, inſanumque faſtum contundentis.

Hoc pacto, ultimo ARSACIDARUM ARTABANO IV. devicto ſimul atque extincto, Victor ARTAXERXES Perſa, Parthicum occupavit Imperium; quod, patris ſui gratia, PERSICUM appellavit, ARSACIS tamen nomine ſervato: videlicet, ut Parthos facilius demereretur, hujus appellationis ſtudioſiſſimos, & ARSACIDAS miro amore atque obſequio ſemper antea proſecutos. Quod autem Artaxerxes nomen ARSACIS adſumſerit, teſtantur plane Nummi; cum ipſius Artaxerxis, tum Saporis, filii ejus & ſucceſſoris; in quibus uterque ARSACES appellatur. Quod in Appendice de Perſarum Regibus, Hiſtoriæ ARSACIDARUM ſubtexta, videre eſt.

Ea autem ratione VAILLANTIUS totum hoc opus digeſſit. Primas obtinet ARSACIDARUM HISTORIA: quam proxime ſubſequitur APPENDIX DE PERSARUM REGIBUS, qui, poſt Imperii Parthici excidium, Parthis imperitavere. Appendicis vero calci adpoſitus eſt, Corollarii vice ELENCHUS REGUM ARMENIÆ MAJORIS; eam præſertim ob cauſam, quod Armeniorum Hiſtoria cum Parthica arctiſſimis vinculis connexa eſſe videatur.

Non

AD LECTOREM.

Non abs re fuerit, ſi, poſtquam Imperii Arſacidarum initia, progreſſus, exitumque leviter, & quaſi currente calamo, perſtrinximus, pauca nunc de eorumdem Nummis dicamus. Novem & viginti numero fuiſſe Reges Parthorum ſupra jam obſervavimus. Ex iis autem quinque dumtaxat apud Scriptores leguntur, quorum Nummi nondum ad nos pervenerunt: ſcilicet, PHRIAPATIUS, Rex Parthorum IVus: Vus, PHRAHATES I.: VIIIus, ARTABANUS II.: XVIus, PHRAHATACES: ac XVIIus, ORODES II. Reliquis omnibus ſui ſunt peculiares Nummi: ut diſertiſſime probat VAILLANTIUS. Verum enim vero hi omnes Nummi, ſive materiam, ſive rudiorem fabricam, ac barbariem undique redolentem ſpectes; adeo inter ſe ſimiles ſunt; ut, primo intuitu, iidem prorſus eſſe videantur. Et certe, ſi paucos exceperis, qui Reges referunt, aut ætate diſparili aut diſſimillimis plane lineamentis oris; abſque Oedipo, vix ſecernere alium ab alio queas.

Nummi omnes Parthici inventu perquam difficiles; ideoque rari in Cimeliis vel copioſiſſimis apparent. Hi Græcis litteris inſcripti ſemper occurrunt. Qui quidem mos apud illam Gentem ita invaluerat, ut etiam poſt Imperii Parthici excidium permanſerit; ſaltem ſub primis Regibus Perſis. Siquidem & *Artaxerxes* Perſa, & ejus filius SAPOR Nummis ſuis Inſcriptiones Græcas adpoſuere: quemadmodum fecerant priores Reges. At, mortuo SAPORE, id in uſu eſſe deſiit: omneſque ab

eo deinceps Reges Perſæ, jam non amplius characteres Græcos, ſed Barbaros, nobiſque penitus ignotos, ſcilicet, aut Parthicos, aut potius Perſicos uſurparunt. Unde factum eſt, ut hujuſmodi Nummos, utpote nulli uſui, nulli emolumento Doctis futuros, conquirere VAILLANTIUS haud multum ſtuduerit: præterquam quod repertu difficiles & ipſi quidem fuiſſent.

Supereſt ut de duobus haud levis ſane momenti erroribus, in quos VAILLANTIUS incidit imprudens, nunc verba faciamus. Primus error in Vita VOLOGESIS II. occurrit, pagina 325. Hiſtoriæ Arſacidarum, verſu 15°. Ibi Vir doctiſſimus, ex Photio, ut ait, de ACHÆMENIDE quodam Rege Armeniorum mentionem facit; eumque quamvis Arſacidarum gente oriundum, nihilominus, non a Parthorum Rege Vologeſe Secundo, propinquo ſuo; ſed ab Antonino Pio recipere diadema voluiſſe tradit; ac filium eſſe affirmat Parthamaſpatis, paterno Armeniæ Regno redditi ab Imperatore Hadriano Auguſto. Hæc partim vera, partim falſa. Conſtat enim, Parthamaſpatem ab Hadriano Auguſto patrio Armeniæ Regno reſtitutum fuiſſe: ejuſque filium, imperante Antonino Pio, vixiſſe; atque ab optimo Imperatore Armeniæ quoque Regem eſſe renuntiatum. Hoc nempe teſtatur elegans ejuſdem Antonini Nummus æreus; in cujus averſa parte togatus ſtat Imperator, Regiſque coram ſe ſtantis capiti diadema imponit, cum hac epigraphe: REX ARMENIIS DATUS. S. C.

Quod

Quod autem is ACHÆMENIDES vocatus fuerit, apud priſcos Auctores ne verbum quidem. Imo *Achæmenides*, ſive *Achæmenida*, proprium Viri nomen nunquam fuit, ſed Gentilitium. *Achæmenides*-que ſimili ratione dictus eſt atque *Arſacides*; qui *Arſacem* gentis ſuæ auctorem adgnoſcebat. Mille alia ejuſmodi adduci poſſunt exempla: ſed unum hoc pro multis erit.

Videamus nunc, an, ut putat VAILLANTIUS, vocabulum ACHÆMENIDEM Photius pro proprio Viri nomine uſurparit. Photius, loco citato, refert Iamblichum Babylonium ſe eſſe teſtari, ac floruiſſe temporibus Soæmi, Regis Armeniorum: hoc eſt, imperante Marco Antonino Philoſopho. Heic adponenda ſunt ipſa Photii verba: quo facilius, quid in mente habuerit, detegi queat. *Λέγει δὲ καὶ ἑαυτὸν Βαβυλώνιον εἶναι συγγραφεὺς, καὶ μαθεῖν τὴν μαγικήν. Μαθεῖν δεῖ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἀκμάζειν ἐπὶ Σοαίμου τοῦ Ἀχαιμενίδου τοῦ Ἀρσακίδου, ὃς Βασιλεὺς ἦν ἐκ πατέρων Βασιλέων.* Hoc eſt; „Memoriæ quidem mandavit (Iamblichus) „Babylonium ſe eſſe, ac magicam primum didiciſſe: Poſtea vero Græcorum ſe quoque diſciplinas „excoluiſſe; atque floruiſſe ſub Soæmo Achæme„nida ſimul & Arſacida: qui quidem Rex Regibus erat oriundus.„ *Sub Soæmo Achæmenida ſimul & Arſacida:* id eſt, ſub Soæmo ab *Achæmene* Heroë, & ab *Arſace primo*, Imperii Parthici Conditore, oriundo. ARSACES enim ad ACHÆMENEM, Perſei filium, priſcæ Regum Perſarum gentis auctorem, originem referebat. Certe Auctor Etymologici Magni hæc habet in voce ΑΧΑΙΜΕΝΗΣ.

ΑΧΑΙ-

ΑΧΑΙΜΕΝΗΣ, *ὁ ἥρως, ἀφ᾽ οὗ καὶ οἱ Πέρσαι Ἀχαιμενίδαι.* Id eſt: „ACHÆMENES, Heros, a quo „& Perſarum Reges Achæmenidæ nuncupati.

Ex quibus quis non intelligat, quam male, quam inepte reddiderint *ἐπὶ Σοαίμου τοῦ Ἀχαιμενίδου τοῦ Ἀρσακίδου*, qui ita verterunt: *Temporibus Soæmi Achæmenidis filii, Arſacæ nepotis?* Cum enim non caperent *Achæmenidam Arſacidamque*, ambas heic eſſe dictiones patronymicas, in unum Soæmum cadentes; propria duorum virorum nomina putaverunt: duplicique errore, & *Achæmenidem* patrem, & avum *Arſacem*, qui numquam exſtiterint, Soæmo dederunt; atque in Regum Armeniorum Album ſua auctoritate retulerunt.

Atqui fortaſſis non pigebit heic exponere, quæ & qualis fuerit illa Photii verſio, quæ vulgo ANDREÆ SCHOTTI nomine circumfertur. Is, Vir alioqui doctiſſimus, ſed tunc temporis adoleſcentiam vix egreſſus, in Antuerpiano, ni fallor, Societatis JESU Collegio Rhethoricam publice docebat. Delectiſque ex diſcipulis ſuis quibuſdam, qui Linguam Græcam callebant, Photii e Græco in Latinum vertendi Provinciam mandavit. Hi tirones, ut erant, quamplurimis in locis Auctorem ſuum male mulcarunt. Attamen Operi utcumque lucubrato, atque, ut opinor, ne relecto quidem, Andreas Schottus nomen ſuum præfigi pasſus eſt; eaque ratione illud quodammodo adoptavit. Hinc factum eſt, ut tanti Viri auctoritas VA-

ILLAN-

ILLANTIO imponeret, obſtaretque, ne verba Græca diligentius expenderet ac ponderaret. Ea plane primi hujus erroris origo exſtitit. Dele igitur audacter, meo periculo, vocabulum ACHÆMENIDES; illiuſque loco N. litteram repone. Ejus enim Regis, qui SOÆMUM genuit, nomen penitus ignoratur. Pari ratione in Elencho Regum Armeniæ Majoris, pagina 402. circa finem, deleto quoque ACHÆMENIDIS nomini litteram N. ſubſtitue ante hæc verba PARTHAMASPATIS filius. Itém delenda ſunt, quæ ſequuntur: *Hujus Achæmenidis meminit Iamblichus apud Photium pag.* 242. Item delenda quoque: *SOÆMUS, Achæmenidis filius:* eorumque loco reponenda ſunt hæc verba: SOÆMUS, ſuperioris Regis Anonymi filius, Parthamaſpatis nepos; e paterno Armeniæ, &c.

Primo VAILLANTII errore, recte, ut videtur, confutato, ad alterum jam veniendum eſt, qui in Elencho Regum Armeniæ Majoris, paginæ 404. initio, legentibus occurrit. Oritur is ex loco Sozomeni non ſatis intellecto. Qui quidem Sozomeni locus exſtat in capite octavo libri ſecundi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Ipſa Hiſtorici verba hæc ſunt: Ἐφεξῆς δὲ διὰ τῶν ὁμόρων φυλῶν τὸ δόγμα διέβη, καὶ εἰς πλῆτως ἐπέδωκεν. Ἀρμενίους δέ πάλιν πρότερον ἐπυθόμην Χριστιανίσαι. Λέγεται γὰρ Τηριδάτην τὸν ἡγούμενον τούτου τοῦ ἔθνους, ἔκ τινος παραδόξου θεοσημείας συμβάσης περὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον, ἅμα τε Χριστιανὸν γενέθαι, καὶ πάντας τούς ἀρχομένους ὑφ’ ἑνὶ κηρύγματι προστάξαι ὁμοίως θρησκεύειν. Id eſt:

Poſt

„Poſtea vero Chriſtiana Religio ad finitimas gentes „progreſſa, in immenſam multitudinem excrevit. „Nam quod Armenios attinet, jamdudum antea „eos Chriſti fidem ſuſcepiſſe comperi. Aiunt enim „Teridatem gentis illius Regulum, occaſione cœle- „ſtis cujuſdam portenti, quod in domo ipſius acci- „derat, & ipſum Chriſtianum eſſe factum, & Subdi- „tis omnibus palam per præconem mãdaſſe, ut eam- „dem Religionem colerent.

Ex his Sozomeni verbis, luce meridiana clarioribus, apparet, Chriſtianam Religionem multo ante Conſtantini Magni tempora ab Armeniis receptam. Unde igitur Doctiſſimus VAILLANTIUS hauſerit, Armenios a vera Religione deſciviſſe, rurſumque ad Idolorum cultum deflexiſſe, non mihi ſatis liquet. Id enim nequaquam dicit Sozomenus. At, poſtquam in capite ſeptimo narravit, qua ratione Hiberi, Populi ſupra Armenios ad Septentrionem habitantes, CHRISTI fidem ſuſcepiſſent, ac poſtea Legatos ad Imperatorem Conſtantinum miſiſſent, ſocietatem ac fœdus ei oblaturos: initio capitis octavi notat, Chriſtianam deinceps Religionem, ad finitimas gentes progreſſam, in immenſam multitudinem excreviſſe. Ac, ne forte Armenios ex earum gentium numero fuiſſe putes, quæ imperante Conſtantino Chriſtianam amplexæ ſint fidem; ſubdit ſtatim: Ἀρμενίους δὲ πάλιν πρότερον ἐπυθόμην Χριστιανίσαι. „Nam quod Armenios at- „tinet, jamdudum antea eos CHRISTI fidem ſu- „ſcepiſſe comperi.

Igitur

Igitur confitendum eſt VAILLANTIUM hæc Sozomeni verba infeliciter interpretatum eſſe: dum, quæ Eccleſiaſticus Scriptor narrat de antiquiore Tiridate, Armeniorum Rege, jamdudum antea Chriſtianam Religionem cum ſubditis ſibi Populis amplexo, ea revocat ad hunc Anonymum, qui temporibus Conſtantini Magni, imperabat Armeniis; quemque ideo nominat TIRIDATEM. Unde, meo quidem judicio, factum eſt, ut illam Armeniorum Apoſtaſiam comminiſci cogeretur, de qua tamen nulla apud Hiſtoricos mentio. Namque ex eo, quod refert Euſebius lib. 9. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite octavo, elicitur Galerium Maximinū Auguſtum, Armenios, Chriſtianæ Religionis ſtudioſiſſimos, ad Simulacrorum cultum traducere per vim conatum quidem fuiſſe, at non potuiſſe. Neque enim aliter intelligenda eſſe verba Hiſtorici videntur: cum ſtatim ſubjungat hac injuria, Maximinum eos Populos, pro amicis inimicos, hoſtes pro ſociis effeciſſe. Ceterum non dubium eſt, quin & is Euſebii locus, & prior Sozomeni, VAILLANTIUM in errorem induxerint; eique imaginariam illam Armeniorum apoſtaſin ſuppeditarint: dum, quod imperatum ſit, ideo factum autumarit.

Delenda ſunt igitur paginæ 404. initio, quæ ſequuntur: *TIRIDATES III. filius ſuperioris Regis Anonymi, patri ſuccedit. Hic, cum Religionem Chriſtianam deſerere coacti fuiſſent Armenii; factusque & ipſe eſſet Idolorum cultor; miraculo quodam*

perci-

percitus, Chriſtifidem ſub Conſtantino Magno amplectitur. Sozomenus Hiſt. Eccl. lib. 2. cap. 8. Atque eorum loco reponenda: N..... ſuperioris Regis Anonymi filius, & ipſe Anonymus, patri ſuo in Armeniæ Regnum ſuccedit. De cujus Regno, rebusque geſtis altiſſimum apud veteres Scriptores ſilentium. Item delenda ſunt hæc verba: *ARSACES III. Tiridatis III. filius;* eorumque loco reponenda, quæ ſequuntur: ARSACES III. ſuperioris Regis Anonymi filius, patri in Regnum ſucceſſit ſub Conſtantio Auguſto, &c.

Hæc ſunt, *Erudite Lector*, de quibus præmonendum te eſſe arbitrati ſumus: antequam ad legendam hanc ARSACIDARUM Hiſtoriam accingereris. Labore noſtro, qualiſcumque eſt, fruere; &, ſi quid inter ſcribendum exciderit, benignus ignoſce: Homines enim ſumus, non Dii: mementoque, Humanum eſſe, peccare; Divinum, condonare. *Vale.*

ANNA-

ANNALES
ARSACIDARUM.

ANNO ante Chriſtum 262. Urbis conditæ 492. Seleucidarum 50. *vel* 51. mortuo Antiocho Sotere Rege Syriæ, regnat filius ejus Antiochus, qui vocabatur Ο ΘΕΟΣ, id eſt Deus.

Iſte adverſus Ptolemæum Philadelphum, qui ſecundus imperabat Ægyptiis, geſſit bella quamplurima, *& totis Babylonis atque Orientis viribus dimicavit.* Hieron. in cap. 11. Daniel ex Chron. Porphirii, qui ſua a Sutorii Callinici Chronicis habuit.

Interim dum copiis & exercitibus vacui inermeſque Orientis Satrapæ remanent, Græci Bactrianam incolentes, Macedonum oſores rebellant. *Primum* (Græcus) *Euthydemus* Bactrianas vicinaſque regiones, fidei ſuæ commiſſas, ad defectionem pertraxit. Strabo lib. 11, pag. 515. Hic deinde obiit, cum diadema ſumere non fuiſſet auſus; at ejus ſucceſſor Theodotus (ſeu Diodotus) primus ſe Regem appellari juſſit. Epit. Trog. lib. 41. & in Prologo ejuſdem libri. In Bactrianis a Diodoto Regnum conſtitutum eſt.

Arſaces & Tiridates fratres, Satraparum munere fungebantur apud Bactros (id eſt partem Bactrorum regebant), Agathocle Macedone Præfecturam adminiſtrante Perſicæ (late ſumtæ pro omnibus Satrapiis ſeu regionibus Tranſtigritanis) Arrhianus teſtis in Parthicis apud Syncellum Chron. pag. 284. *Bactrianum fuiſſe Arſacem tradunt, & incrementa Diodoti fugit;*

(id eſt cum non ſupereſſet, ei quomodo reſiſtere poſſet Dioſoto, fugit cum fratre ad Agathoclem) Strabo lib. 11. pag. 515. & Arrhianus apud Syncellum. *Arſaces & Tiridates*, fratres, generis originem in Artaxerxem Perſarum quondam Principem referebant.

Artaxerxem, inquam Mnemonem, qui primum appellabatur *Arſaces*. Cteſ. in frag. Perſ. pag. 652. Quidquid avus Darii Hyſtaſpidis Arſaces vocabatur apud Herod. lib. 1. cap. 205. & lib. 8. cap. 2. Inde argumentum non leve aſſumebant Arſacidæ ſuæ originis deducendæ ex priſcis Perſarum Regibus: at revera *incertæ originis* erat Arſaces. Ep. Trog. lib. 41. Erant tamen duo fratres Ἀρσακίδα τω υἱὼ Ἀρσάκȣ τȣ̃ Φριαπάτȣ ἀπογόνω, teſte Arrhiano in Parthicis apud Phot. Bibl. cod. 58. (ſic enim locum corruptum emendandum non dubito) id eſt Arſacidæ filii duo Arſacis Phriapatii nepotes. Phriapates ſeu & Phrapates, idem ac Aphra Pates, ſeu & Papatius; nam apud Perſas idem Aphra eſt, ac Pa apud Turcas Scythaſque, ſcilicet elevatus, ſupremus, maximus, quæ nominibus propriis ut & Art præponuntur.

Hi Periclem (Agathocles nominatur apud Syncellum) quod altero fratrum per vim abuti fœde conatus eſſet (ſed fruſtra διαμαρτήσας apud Syncellum) contumeliam *non ferentes, necarunt*; *conſciis etiam aliis quinque*. Arrh. in Parth. apud Phot. Cum aperte rebellaſſet Arſaces regionem pauperrimam Parthiam, quam parvi fecerant Perſæ & Macedones, occupat Autumno ann. ant. C. 256. V. C. 498. Period. Julian. 4458. incunte anno Seleuc. 57. cum Romæ Conſulatum gererent *L. Mantius Vulſo & M. Attilius Regulus* (ſuffectus Cæditio, qui in magiſtratu obierat) teſte Trogo Pompeio (apud Juſtinum lib. 41.) cui optime convenit cum Arrhiano: his enim Coſſ. regnabat Antiochus Theos, initium Arſacidarum non recte diſtulit Uſſerium ad annum Periodi Julianæ 4464. V. C. 504. quo Coſ. Romæ fuit cum Vulſone II. C. Attilius Regulus; at teſte Trogo, non quidem C. Attilio Regulo & Vulſone II. ſed M. Attilio Regulo & Vulſone Coſſ. Parthii a Syro-Macedonibus defecere. Ab hoc igitur anno exordium ſumit Æra Arſacidarum. Parthia (quæ Arſacem Regem ſuſcepit) ampla non erat, ut quæ Perſis atque etiam Macedonibus cum Hyrcaniá fuerit cenſita. Strabo lib. 11. pag. 514. Ab eodem Arſace, ejus ſucceſſores Arſacidæ

ſacidæ & Arſacæ dicti. Iſte vero Regno in Parthia potitus duobus annis occiditur. Arrhianus apud Syncellum. Arſacem primum ab ejuſdem fratre Strabo non diſtinguit lib. 11. pag. 515. nec diſtinxit Epitomator Juſtinus, qui multo in Parthica Hiſtoria confundit vel omittit contra mentem Autoris, Trogi ſcilicet, ut infra demonſtrabimus.

Occiſus eſt Arſaces I. anno V. C. 500. ant. Ch. 254. Seleucid. ineunte an. 59. & Arſacid. 3. Regiam conſtituerat Urbem Hecatompylon, quæ vetus Regia Parthorum fuit, Curtius lib. 6. cap. 2. Urbs erat ea tempeſtate clara Hecatompylos, condita a Græcis; inde Arſaces, ut novorum ſubjectorum benevolentiam ſibi devinciret, ΦΙΛΕΛΛΗΝ appellari voluit, ut ex nummis patet.

Tiridates, qui Arſacis nomen aſſumpſit poſt mortem fratris, eidem ſucceſſit anno V. C. 254. ineunte anno 59. Seleuc. & Arſac. 3. Ab initio quidem infirmus fuit. Strabo lib. 11. pag. 515.

Anno ant. C. 243. V. C. 511. currente anno Seleuc. 69. Arſac. vero 15. Cum Ptolemæus Evergetes Rex Ægypti, pacem in annos decem feciſſet cum Seleuco Callinico, filio & ſucceſſore Antiochi Thei; iſte expeditionem ſuſcipit contra Parthos, quos ſubigit. *Arſaces Callinicum fugiens ad Sacas ſeu Scythas Aſpaſiacos ſe contulit*; teſtis Strabo lib. 11. pag. 513. mox novis motibus Seleucus in Aſiam cis Euphratem revocatur.

Anno ſequenti ant. C. 242. rebus extra Taurum (reſpectu Syriæ) novatis quod Syriæ & Mediæ Reges (Seleucus Callinicus & Antiochus Hyeraceius frater diſſiderent, quibus iſtæ regiones parebant; Arſaces Scytha (origine) Daos quoſdam obtinens, quos Parthos vocant Nomadas, qui ad Deum avolebant. Parthiam invaſit & occupavit. Strabo lib. 11. pag. 515. Hic ſolitus latrocinio vivere & rapto, accepta opinione Seleucum a Gallis victum in Aſia (qui Galli ſuppetias Hieraci ferebant) ſolutus Regis metu cum prædonum manu Parthos ingreſſus præfectum eorum Andragoram (a Seleuco conſtitutum) oppreſſit, ſublatoque eo, Imperium gentis iterum ſupplicis invaſit. Epit Trog. lib. 4.

Revocato Seleuco *novis motibus in Aſiam*, bellis nempe civilibus cum Antiocho Hierace dato luxamento, Regnum Par-

thicum firmat Arſaces, militem legit, caſtella munit, civitates firmat, urbem quoque Daram in monte Zapaortenon (Zaritum in regione Zapuaortene dicta, Plin. lib. 1. cap. 16.) condit. Hæc recitat Juſtinus ordine præpoſtero.

Non magno deinde poſt tempore, Hyrcanorum quoque Regnum occupavit, Epit. Trog. ibid. Cum diu & per annos multos bellum civile inter duos fratres Seleucidas exarſerit, his occupatus & diſtentus Seleucus, nec de expeditione Parthica cogitare, nec Arſaci metum incutere potuit. Ant. C. 235. circumcirca.

Anno circiter 234. ant. C. V. C. 520 Seleuc. 77. Arſac. 23. Arſaces grandem exercitum parat metu Seleuci & Theodoti (ſeu Diodoti) Bactrianorum Regis, ſed cito morte Theodoti (primi ſcilicet) metu liberatus, cum filio ejus & ipſo Theodoto (appellato Diodoto ſecundo) fœdus ac pacem fecit. Epit. Trog. ibid.

Nec multo poſt anno 233. circumcirca ante Æram Chriſti, Arſaces cum Seleuco Rege, ad defectores perſequendos veniente congreſſus, victor fuit; quem diem Parthi exinde ſolemnem, velut initium libertatis, obſervarunt. Epit. Trog. ibid. Seleucus expeditione in Mediam ſuſcepta cum Arſace bellum gerens, a Barbaro captus, & diu apud illum commoratus, habitus fuit regia prorſus magnificentia & impenſa. Poſſid. Hiſt. lib. 16. apud Athen. Dipſon. lib. 4. pag. 153. Expedito ideo in Mediam ſuſcepto quod Arſaces partem Mediæ jam occupaſſet. Parthia, inquit Strabo lib. 11. pag. 514. aucta fuit; partes ejus ſunt Canuſene & Chorene, fere etiam quidquid eſt ad portas Caſpias & Aragos & Tapyros, *quæ olim Mediæ fuerant*. Eſt & Apamia & Heraclea urbes apud Ragas. Et pag. 524. Sunt Græcanicæ urbes in Media, a Macedonibus conditæ, Laodicea & Apamæa, quæ quidem prope Ragas eſt; & ipſa Raga condita (ſeu potius inſtaurata) a Nicatore, quam ipſe Europum appellavit, Parthi vero Arſaciam, Arſacis Magni nomine, qui eam ſui Juris fecit.

Anno ant. C. 217. V. C. 537. Seleuc. 96. ineunte vero Arſac. 39. *vel* 40. Arſaces conſtituto Regno decedit. Ep. Trog. lib. 41. Reguavit annos 37. Arrhian. in Parthic. apud Syncellum. Arſaci Magno ſuccedit filius Arſaces & ipſe nomine. Ep. Trog. Proprium tamen nomen ejus Artabanus erat. Prolog. lib. 41. Trog.

Anno

Anno ant. C. 212. V.C. 542. Seleuc. 100. *vel* 101. Arſac. 40. *vel* 41. juxta Chronologiam Uſſerianam, Antiochus M. Parthiam & Mediam invadit, expeditionemque ſuſcipit adverſus Arſacem (Artabanum nomine) *Iſte adverſus Antiochum* (Magnum) *Seleuci filium*, centum millibus peditum, & viginti millibus equitum inſtructum, mira virtute pugnavit; *adpoſtremum in ſocietatem aſſumptus eſt.* (Epit. Trog. lib 41.) in ſocietatem, inquam, adverſus Græcos Bactrianæ, quos opprimere cupiebat Antiochus; nam ante aliquot annos Diodotus II. Rex Bactrianorum, vita & regno privatus fuerat ab Euthydemo Magnete; teſtis Polybius frag. lib. 11. pag. 651. Καὶ γὰρ ἀυτος ἦν ο Ευθύδημος Μάγνης, erat vel aderat ipſe Euthydemus πρὸς ον απελογίζετο Φασκονταίς, locus corruptus ſic emendandus προς τȣτον απελογίζετο Φασκωντειος, apud iſtum (Teleam Legatum Antiochi) defendebat ſe dicens, quod Antiochus injuſte conaretur ipſum e regno deturbare, cum a Rege nequaquam deſciviſſet; ſed cum alii deſciviſſent (Euthydemus ſenior & Diodotus I.) *eorum poſteros* (Diodotum II. ejuſque liberos aut fratres) ſuſtuliſſe, & Bactrianorum Imperium *hoc pacto obtinuiſſe* (Euthydemus iſte poſterior, non erat prioris Euthydemi vel Diodoti genere) hæc locutus Euthydemus Zeleam ad Anthiochum miſit.... qui pacis conditiones non invitus accepit.... Euthydemus Demetrium filium ſuum ad ſanciendum fœdus miſit; cujus indole Rex cum eſſet delectatus, primo quidem unam e ſuis filiabus ſoli deſponſurum promiſit: deinde ejus patri Regis nominis uſurpandi fecit poteſtatem. Hæc contigere anno ant. C. 211. V. C. 593. Seleuc. 102. circiter.

Poſt Euthydemum in Bactriana regnavit Menander, non prædeceſſoris filius, ſed frater, aut propinquus.

Arſaces vero Artabanus, vicinorum Principum amicus & fœderatus, Parthis imperavit, tranquilla pace fruens: quot annis regnaverit, aut quo anno obierit, incertum; veteribus Hiſtoricis, Poſſidonio nempe, Apollodoro & Trogo, jam deperditis.

Anno ant. C. 35. V.C. 719. Arſac. 22. *vel* 21. Antonius adverſus Parthos fœdus init cum Rege Medorum, cui diſſenſio cum Partho intercederat, at nullo ſucceſſu. Plut. in Anton. pag. 940.

Anno ant. C. 34. V. C. 720. Arſac. 22. *v.* 23. Antonius fraude captum Artavaſdem Regem Armeniæ, vinctum duxit Alexandriam, & Armeniam ſui juris fecit.

Anno ant. C. 31. V. C. 723. Arſac. 25. *vel* 26. Antonius Alexandriæ filium ſuum & Cleopatræ Alexandrum appellat Regem Regum, cui tribuit Armeniam cum Media & Regno Parthorum, cum ſubactum eſſet. Plutarch. in Anton. pag. 941. B.

Mediæ Rex Artavaſdes initio uſus Romanorum auxilio Parthos & Artaxem contra ſe profectos; deinde cum & Antonius ſuos milites evocaſſet (belli civilis ergo) & iſtius milites non reddidiſſet, viciſſim ſuperatus, in poteſtatem hoſtium venit; ad hunc modum Armenia ſimul & Media amiſſa eſt. Ita Dio ſub finem lib. 49. Mediam mox Artavaſdis liberi vel hæredes recuperaverunt, eandemque Atropatidæ regebant initio Imperii Tiberii, ut nos docet Strabo.

Hoc anno bellum civile exoritur inter Antonium & Cæſarem. Interim filius Artavaſdis Regnum paternum recuperat ope Parthorum; paulo poſt quidam Tiridates inſurgit adverſus Phraatem, ambobus auxilium Cæſaris efflagitantibus, primum dum adhuc ſalvæ eſſent res Antonii, deinde poſt navalem pugnam (Achaiam, qua victus eſt Antonius die 3. Septembris) nil aliud Cæſar, quam deliberaturum ſe reſpondit. Dio lib. 51. pag. 456.

Anno ant. C. 30. V. C. 724. Arſac. 227. ſub finem hujuſce anni Juliani. Cum Cæſar Ægypto capta, mortuis Antonio & Cleopatra, in Aſia hybernaret, negotium cum Parthis compoſuit; cum enim Tiridates ab hoſte victus in Syriam confugiſſet, Legatos Phraates ad Cæſarem miſit, iiſque amice reſpondit Cæſar; ac Tiridati auxilium quidem nullum promiſit, ut tamen in Syria verſaretur, conceſſit. Dio lib. 51. pag. 456.

Phraates victoria inſolentior redditus, cum multa crudeliter conſuleret, in exilium a populo ſuo pellitur. Epit. lib. 42. Trog. Parthi Tiridatem Regem conſtituunt, quem e Syria advocant.

Itaque cum Phraates, magno tempore, finitimas civitates, ad poſtremum Scythas, precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in Regnum reſtituitur. Tiridates vero cum magna ami-

amicorum manu, ad Cæſarem, in Hiſpania bellum tunc temporis gerentem, anno ant. C. 24, V. C. 730. profugit; obſidem Cæſari minimum filium Phraatis offerens, quem negligentius cuſtoditum rapuerat. Ita Trog. Epit. lib. 42. Horatius Carm. lib. 1. Ode. 26. meminit hujus Tiridatis, quem *unice terrebat Gelida Orco Rex, qui ſubacto metuebatur*, Scytharum videlicet.

At non ſatis accurate ſcribit Epitomator Juſtinus, Tiridatem profugiſſe in Hiſpaniam tunc temporis gerentem: nam Cæſar, nondum extincto bello civili Parthico, jam bellum Hiſpanicum confecerat, teſte Horatio Carm. lib. 4. Od. 8.

Medus infeſtus ſibi luctuoſis.
Diſſidet armis:
Servit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſera domitus catena.

Idem Poeta memorat lib. 2. Od.

Redditum Cyri ſolio Phraaten.

Anno ant. C. 23. V. C. 731. filium Phraatis a Tiridate beneficii loco acceptum, Romam adduxit, & obſidis loco habuit. Quæ tamen referre videtur Dio ad annum 734. Sed iſtud ordine præpoſtero relatum a Dione dubium non eſt. Quo cognito Phraates, Legatos ſtatim mittit ad Cæſarem, ſervum ſuum Tiridatem, & filium ſibi mitti poſtulat: Cæſar, & legatione Phraatis audita, & Tiridatis poſtulatis cognitis, neque Tiridatem daturum ſe Parthis dixit, neque adverſus Parthos Tiridati auxilium daturum. Phraati filium ſine pretio remiſit, & Tiridati quoad manere apud Romanos vellet, opulentum ſumptum præberi juſſit. Epit. lib. 42. Trog. Cum Tiridates ac Legati a Phraate Romam advenirent, Tiridatem Phraati non tradidit, filium tamen Phraatis, quem prius ab illo acceperat, patri remiſit, ut pro eo ſigna & captivos amiſſos cladibus Craſſi & Antonii recuperet. Dio ſub finem lib. 53. at promiſſis non ſtetit.

Anno ant. C. 20. V. C. 734. Artaxias Rex Armeniæ, a propinquis dolo occiſus eſt. Tiberius poſtea Imperator, cum legionibus, Tigranem Artaxiæ fratrem minorem, Regem

Armenis a Cæſare datum, induxit. Tunc Phraates Parthorum Rex, Auguſto Aſiam luſtranti, erepta ante 34. annos ſigna Romana, captivoſque remiſit. Ita omnes conſentiunt Hiſtorici, excepto Vellejo, qui in multis peccat, perpetuus ad nauſeam usque Tiberii adulator. Pari oſtentatione Horatius lib. 1. Ep. 12. Romanorum Principum trophæa celebrat.

Cantaber Agrippæ Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit, Jus Imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor.

Armeniam etiam devictam id temporis ſubactam canit Carm. lib. 2. Od. 9.

Nova cantemus Auguſti trophea
Et rigulum Niphaten, Medumque flumen
Gentibus addictum victis.

Idem Horatius Ep. 18. lib. 1. aſſerit, Auguſtum Parthos deviciſſe, & eorum ſigna refixiſſe Romanis; ſic enim Lollium alloquitur.

Cantabrica bella tuliſti
Sub Duce, qui templis Parthorum ſigna refixit,
Et nunc ſi quid abeſt Italis adjudicat armis.

Iſta quidem referri nequeunt ad bellum imperante Auguſto, a Romanis geſtum contra Parthos, confectumque anno V. C. 755. jam ante vita exceſſerat Horatius. Attamem non eſt dubium, quin Parthi ſigna a majoribus ſuis Romanis erepta, currente anno V. C. 734. reſtituerint. Vera idcirco, & nequaquam commentitia, canit multoties laudatus Horatius Ode 13. lib. 4.

tua Cæſar ætas
Fruges & agris rettulit uberes:
Et ſigna noſtro reſtituit Jovi,
Direpta Parthorum ſuperbis
Poſtibus.

Anno ant. C. circiter 12. V. C. 742. Arſac. 244. *vel* 45. Phraates (ut narrat Strabo lib. 16. pag. 748.) vocato in colloquio

quio Titio, qui per idem tempus Syriæ præerat, quatuor ei filios legitimos dedit obſides Seraſpadem & Rodaſpem (Κερωσδασπήν ſcribe καὶ Ρωδασπήν): hujus Arſacidæ mentio fit in marmore apud Gruterum, Phraatem & Vononem, duas eorum uxores & filios quatuor. Docet nos Joſephus Antiq. lib. 16. cap. 12. & 13. Titium Præſidem rexiſſe Syriam, poſtquam Agrippa ex Oriente Romam reverſus eſt, id eſt poſt annum 741. & antequam Saturninus eandem Syriam adminiſtraret Legatus Auguſti. Falſum eſt itaque, ſi graviſſimo Scriptori Straboni Cappadoci & Parthis Armeniſque vicino, necnon coævo fidem adhibeamus. Phraates obſides filios Romanis metu Tiberii cum in Armeniæ Regem deduxit Tigranem, quod tamen afferit adulator Tiberii Velleius, de his obſidibus datis a Phraate omnino legendus Joſephus Antiq. lib. 18. cap. 3. Sua etenim adhuc mutuat a nobiliſſimo Hiſtorico Nicolao Damaſceno; ideo omni fide dignus.

Anno ant. Ch. 3. V. C. 751. Arſac. 254. Armenia, impulſu Phraatis, defecit a Romanis, exacto Rege Artavaſde, cui ſuffectus a Parthis Tigranes filius Tigranis Regis; Artavaſdem vero, non ſine Romanorum clade, dejectum ſcribit Tacit. lib. 2. initio.

Anno ant. Ch. 2. V. C. 752. Arſac. 255. Armeniacum & Parthicum bellum Caio Cæſari committitur & inchoatur. Phraates Legatos anno 1. ant. Ch. ad Auguſtum mittit: huic Cæſar Regis Regum titulum denegat, Parthus indignatur, Auguſto reſcribit, ipſum Cæſarem tantum appellans; at paulo poſt Phraates in gratiam redit cum Romanis, ea conditione ut Armenia cedat. Tigranes vero Armenus ad Cæſarem nullam hinc legationem miſit. Dio in excerptis Valeſianis, lib. vero Dionis 55. non habetur niſi mancus, mutilus & depravatiſſimus.

Anno Æræ Chr. 1. V. C. 754. Arſac. 256. *vel* 57. Caius Cæſar cum Phraate Rege, in Inſula Euphratis in colloquium venit, eo tempore Lollii Ducis exercitus Romani perfidia, per Parthum divulgata, in Lollium iratus, Caius exauctorat eum: paulo poſt ſumto veneno (ſi Plinio fides lib. 9. cap. 35.) periit Lollius.

Anno Æræ Ch. 2. V. C. 755. Arſac. 257. Caius Cæſar Regem Armeniæ creat Ariobarzanem Medum, cum paulo ante Caſtellum Artagerarum cepiſſet ac diruiſſet, ubi ipſe vulne-

ratus fuit, & ex vulnere non multo poſt deceſſit.

Anno Æræ Ch. 4. V. C. 757. Phraates Legatos mittit ad Auguſtum; cui, cum mandata Romæ reddidiſſent, hos Parthos Tiberium quoque in Germaniam adire juſſit: hoc autem anno Provincia Germania Tiberio decreta. Ita Suetonius in Octavio cap. 4. & Tiberio cap. 16.

Anno Æræ Ch. 13. V. C. 766. Phraates Rex Parthorum ab uxore olim meretrice Itala Termuſa & ejuſdem filio Phrahatace interimitur, cum quo ſtupri conſuetudinem habuiſſe credita eſt; ergo parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus *Phrahataces*, priuſquam potens ſeu magnus evadere poſſet, imperio privatus, pulſus populari ſeditione, periit. Joſeph. lib. 18. cap. 3. Itaque breviſſimo tempore rerum potitus eſt. Huic cum primores Parthorum ſuffeciſſent *Orodem*, iſte inviſus multitudini propter nimiam crudelitatem brevi interemptus eſt.

Anno Æræ Ch. 14. V. C. 767. Arſac. 269. Parthi Legatos ad Cæſarem Auguſtum (ex Tacito) mittunt, ut unum ex Phraatis filiis obſidibus Auguſti expetant; Cæſar ipſis concedit Vononem, qui ab ipſis hoc anno recipitur, ex Joſeph. & Tacit. Ann. 2. initio.

Anno Æræ Ch. 15. V. C. 768. Arſac 270. *vel* 71. Parthos brevis pœnitentia ſubiit; dedignabantur enim facere mandata Vononis mancipii, ſic vocabant obſidem. Artabanum advocant, ex Joſepho. Tacitus vero lib. 2. *mox ſubit pudor degeneraviſſe Parthos*. Jam ante Provincias Romanas ſolum Arſacidarum haberi darique; igitur Artabanus Arſacidarum e ſanguine, apud *Dahas* adultus excitur, primoque congreſſu victus, reparat vires, regnoque potitur; idem fere narrat Joſeph. Addit e Media accitum Artabanum, Vononemque victum in urbem Seleuciam primo confugiſſe, deinde in Armeniam; Artabanum vero cum victricibus copiis in urbem Cteſiphontem ſe recepiſſe: in hoc autem erravit, quod Artabanum Regem Mediæ fuiſſe aſſerit: nam hoc temporis, Strabone teſte, Media ſuis priſcis Atropatidis parebat. *Vononi perfugium Armeniæ fuit vacua tunc.* Tacit. lib. 2. Annal. Ariobarzane enim morte fortuita aſſumpto, cum ſtirpem ejus haud toleraviſſent, tentatoque fœminæ imperio cui nomen Erato, eaque brevi pulſa, profugum Vononem in regnum accipiunt.

Anno

Anno Æræ Ch. 16. V. C. 769. Arſac. 271. *vel* 72. Vonones Romam miſit Legatos de regno Armeniæ, at a Tiberio repulſam *paſſus eſt*, minis Artabani territus Armeniam reliquit, & in Syriam ſeceſſit hoc anno. Silanus Legatus Auguſti eum in Syria excipit, ſed cuſtodiam dat, ex Tacito & Joſepho.

Tiberio non ingratum accidit, turbari res Orientis, ut ea ſpecie Germanicum novis Provinciis imponeret, interim Orodem filium Artabanus Regem Armeniæ creat. Joſeph. lib. 18. cap. 3.

Anno Æræ Ch. 18. V. C. 771. Arſac. 273. *vel* 74. Germanicus Cæſar vincit Armenum Regem Orodem, & expellit. Sueton. lib. 4. cap. 1. deinde in urbe Artaxata Regem creat Zenonem filium Polemonis Regis Ponti, eundemque Armeni Artaxiam appellarunt. Tacit. lib. 2. cap. 56. & cap. 58. ab Artabano Legati venerunt de renovando amicitiæ fœdere. Ad hujus Regis preces, & in contumeliam Piſonis, Vononem Germanicus Pompeiopolim urbem Ciliciæ amovet. Tacit. lib. 2. Ann. cap. 34.

Anno Æræ Ch. 19. V. C. 772. Arſac. 274. *vel* 75. Vonones effugere conatur, ſed capitur & interficitur Tacit. Ann. 2. cap. 68. mortem immaturam Germanici cum audiſſet Artabanus, exercitatione venandi & convictu Megiſtanum abſtinuit, quod apud Parthos juſticii inſtar erat. Sueton. lib. 4. cap. 5.

Anno Æræ Ch. 34. V. C. 787. Arſac. 290. *vel* 91. Artabanus Armeniæ defuncto Rege Artaxia Arſacem liberorum ſuorum veterrimum impoſuit, Legatos miſit (an ad Tiberium, an ad Præſides Romanos) qui gazam a Vonone relictam in Syria Ciliciaque repoſcerent, ſimul veteres Perſarum ac Macedonum terminos. Tacit. lib. 6. cap. 31. Addit Dio lib. 58. pag. 638. Cappadociam attentavit, & ſuperbius Parthos tractavit.

Anno Æræ 35. V. C. 788. C. Caſſio, M. Servilio Coſſ. nobiles Parthi in urbem venere, ignaro Rege Artabano - - - - Parthis mittendi nuncios validiſſimus autor fuit Simnaces, Phraatem Regis Phraatis filium Roma poſcebant (in Regem); mittit eum Tiberius in Syriam, ubi ſtatim morbo abſumitur. At Tiberius Tiridatem ejuſdem ſanguinis Artabano æmulum deligit. Artabanus fugam in Scythiam maturat, ab omnibus derelictus. Parthi Tiridatem Regem ſalutant. Tacit. lib. 6. cap. 31. 32. & ſeq. Eodem tempore Armenia data eſt Mithri-

Mithridati filio Mithridatis Regis Iberiæ, & fratri Pharaſmanis Regis. Dio lib. 58. pag. 638. Orodem filium, quem olim Armeniæ deſignaverat Artabanus, tum contra Armenos miſit, ſed victus ab Iberis, ægre ſe ſubripuit.

Anno Æræ Ch. 36. V. C. 789. Arſac. 292. *vel* 93. Artabanus e Scythia redux, Tiridatem exoſum Parthis in Syriam fugat. Tacit. lib. 6. cap. 42. & ſeq. Tiberium Parthus laceravit litteris, monens eum, ut voluntaria morte civium odiis *ſatisfaceret*. Sueton lib. 4. cap. 66.

Anno Æræ Ch. 37. V. C. 790. Arſac. 293. *vel* 94. Caius Caligula ſucceſſor Tiberii in adverſam valetudinem incidit - - - acceſſit ad immenſum amorem civium, notabilis etiam externorum favor; namque Artabanus Parthorum Rex odium ſemper contemptumque Tiberii præ ſe ferens, amicitiam ejus (Caii) ultrò petiit, venitque ad colloquium Legati conſularis Vitellii nempe, & transgreſſus Euphratem aquilas & ſigna Romana Cæſarumque imagines adoravit. Sueton. lib. 4. cap. 14. & Dio lib. 59. pag. 645. c. Joſeph. vero qui eo loci Antiq. lib. 18. cap. 6. longe diſtat a Suetonio & Dione, in multis errat; ait enim Judæus Scriptor, Tiberium petiiſſe amicitiam Artabani, & Parthum aſſenſum præbuiſſe Tiberio, quod falſum eſt, refelliturque authoritate Taciti, qui Annal. lib. 6. Artabani perpetuum hoſtem Tiberium exhibet.

Anno Æræ Ch. 39. V. C. 792. Arſac. 294 *vel* 95. C. Caligula per pontem Stractum ſuper ſinu Bajano commeans veluti triumphans præ ſe fert puerum Darium Arſacidam Parthorum obſidem. Sueton. lib. 4. cap. 19. & Dio lib. 59. pag. 653.

Hoc circiter tempore Caius accerſitum Mithridatem Iberum in vinculis habuit, & demum in exilium miſit, ut teſtatur Seneca lib. de tranquillitate cap. XI. cui ſuffragantur Tacitus Ann. lib. XI. cap. 8. & Dio lib. 60. pag. 670. Parthi Armeniam occupant, Caio non contradicente, ut mox patebit.

Anno Ær. C. 41. V. C. 794. Arſac. 296, *vel* 97. Izates Rex Adiabenes obſides miſit ad Claud. Imp. & ad Artabanum Regem Parthorum: poſtea a Parthis pulſus, fugit ad Izatem, a quo mox in integrum reſtituitur, Cinnamo, qui Rex electus fuerat, in ordinem redacto. Artabanus vero urbem Niſibim dono dat Izati. Joſeph. Ant. 20. cap. 2.

Artabanus Rex Parthorum obiit, cui ſucceſſit filius *Vardanes*.

Iſte

Iſte ſtatim bellum aggreditur contra Romanos, invitis ſubditis, qui ipſum expellentes, fratrem ejus Gotarzem creant Regem. *Joſeph. ibid.*

Anno Ær. C. 43. V. C. 796. Arſac. 298. *vel* 99. diſcordant Parthi ; nam inter Gotarzis, pleraque ſæva, qui fratri ſuo Artabano (juniori filio ſenioris Artabani) necem præparaverat, accivere Bardanem (antea regno pulſum a Gotarze) ille Gotarzem proturbat præfecturas corripit, ſolis Seleucienſibus dominationem ejus abnuentibus, in quos ut patris quoque ſui (Artabani) defectores ira accenſus implicatur obſidione urbis validæ. Interim Gotarzes Daharum & Bactrianorum opibus auctus, bellum renovat, coactuſque Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos caſtra contulit. Tacit. Ann. l. XI. cap. 8.

Tunc diſtractis Orientis (Parthorum ſcilicet) viribus, caſus Mithridati datus eſt *occupandi Armeniam*. Tacit. ibid. Regnum enim iſtud Parthi tueri non poterant, dum omnia apud ipſos bellis arderent civilibus. Dio lib. 60. pag. 670. Claudius Mithridatem Iberum domum ad recipiendum regnum Armeniæ remiſit.

At Parthi Imperatores, cum pugnam pararent, fœdus repente faciunt, potior Bardanes viſus retinendo regno ; at Gotarzes, ne quid æmulationis exiſteret, penitus in Hircaniam abiit, ex Tacito lidro XI. Ann. cap. 9. Deinde Bardani deditur Seleucia ſeptimo poſt defectionem anno. Tacitus ibid.

Anno Ær. C. 44. V. C. 797. Arſac. 299. *vel.* 300.

Exin Bardanes validiſſimas præfecturas invaſit, & recuperaſſet Armeniam, ni Vibio Marſo (hoc anno adhuc) Syriæ Legato bellum minitante cohibitus foret. Tacit. lib. XI. cap. 10.

Anno Ær. C. 45. V. C. 798. Arſac. 300. *vel* 301. Apollonius Tyaneus Babylonius (id eſt Seleuciam ex Plinio lib. 6. cap. 20.) ingreditur, & accedit ad Regem Bardanem ; a recepto regno anno tertio, menſe ſecundo, vel poſtquam ablatum ſibi regnum (a Gotarze) receperat. Tunc Medus principatum nuper adeptus eum ſine timore, non ſinebat degere, reditui, ut ſuſpicor, Gotarzis exulis favens. Philoſtr. lib. I. cap. 15. & 19.

Bardanem Cteſiphontem condidiſſe ſcribit Amm. Marcellinus

linus lib. 23. ſed errat, nec in rebus externis & antiquis fidendum Ammiano.

Anno Ær. C. 46. V. C. 799. Arſac. 301. *vel* 2. Gotarzes pœnitentia conceſſi regni contrahit copias, & hinc contra (a Vardane) itum ad amnem Erüidam, in cujus tranſitu multum certato pervicit Bardanes, proſperiſque prœliis Medias nationes ſubegit ad flumen Gniden, quod Dahas Arcoſque diſterminat, nec cuiquam Arſacidarum tributa illis degentibus parta. Tacit. ibid. Opinor tunc Mediam Atropatiam fuiſſe a Parthis ſubactam; natu exin Arſacidis Principibus ſemper paruit. Primus Arſacida Rex Mediæ fuit Vonones, poſtea Parthorum Rex, mortuo Gotarze, tunc autem Vononem hoc anno Regem Mediæ a Vardane victore fuiſſe conſtitutum arbitror.

Anno Ær. C. 47. V. C. Arſac. 302. *vel* 3. Bardanes Rex Parthorum ſuperbiens a ſuis occiditur, regnum deinde Gotarzes occupat. Tacit. Ann. lib. 11. cap. 8.

Potius regia per ſævitiam & luxum anno C. 48. (ut colligo) adegit Parthos mittere ad Principem Romanum occultas preces, quibus permulti Meherdatem (filium Vononis) ad patrium vaſtiginm orabant. Tacit. Ann. 11. c. 9.

Anno Ær. C. 49. V. C. 802. Arſac. 304. *vel* 5. Per idem tempus Legati Parthorum ad expetendum Meherdatem miſſi, Senatum ingrediuntur, Claudius Imp. C. Caſſio (Longvio) qui Syriæ præerat, deducere juvenem ad ripam Euphratis jubet. Gotarzes vero Mithridatem prœlio victum captumque auribus deciſis vivere jubet. Tacit. Ann. 11. cap. 10. & ſeq.

Anno Ær. C. 50. V. C. 803. Arſac. 305. *vel* 6. Gotarzes morbo obiit, accituſque in regnum eſt Vonones Medis tunc imperans, ex Tacit. ibid. Brevi Vonones iſte, & inglorio imperio perfunctus eſt, reſque Parthorum in Vologeſem filium translatæ.

Anno Ær. C. 51. V. C. 804. Arſac. 306. *vel* 7. Vologeſes fratrem ſuum Pacorum Regem Mediæ creat, Tiridatem vero fratrem minorem Regem Armeniæ. Joſeph. Ant. lib. 20. cap. 2. Vologeſes hunc in regnum deducere tentat, ſed fruſtra. Tac. Ann. 12. cap. 50. licet turbata tunc eſſet Armenia. Rhadamiſtus enim filius Pharaſmanis Iberi patruum ſuum Mithridatem occiderat, & regnum invadere tentaverat, at fugere cogitur. Tacit. ibid.

Anno

Anno Ær. C. 55. V. C. 808. Arſac. 310. *vel* 11. Antiochus Rex Commagenes Romanorum ſocius bellum gerit contra Parthos, teſtis Tacitus lib. 13. Parthi Armeniam omittunt, Vologeſes ad pacem inclinat, obſides tradit nobiliſſimos e familia Arſacidarum rebus proſpere geſtis a Ducibus Romanis Corbulone & Vinnidio Quadrato Præſide. Tac. lib. 13. Ann. cap. 6. & ſeq. narrat, iſta ſub Marcello & Aniola Coſſ. at hæc ad alios Coſſ. pertinere monet Hiſtoricus. cap. 9.

Anno ant. C. 58. V. C. 811. Arſac. 313. *vel* 4. Inter Romanos & Parthos iterum de obtinenda Armenia bellum geritur, Vologeſe Rege Fratri Tiridati favente, Corbulo Parthos pellit, Artaxatam capit, ob hæc ſalutatur Imperator Nero. Tacit. Ann. lib. 13. cap. 34.

Anno Ær. C. 60. V. C. 813. Arſac. 315. *vel* 16. Corbulo Tigranocertam capit, interim Hyrcani cum Parthis diſſident, ſocietatemque Romanorum petunt; at Corbulo Armeniæ reliqua ſubigit, cui Rex imponitur Tigranes, ex Herodiadarum ſanguine ortus. Tacit. lib. 14. cap. 23.

Anno Ær. C. 61. V. C. 814. Arſac. 316. *vel* 17. Tigranes Rex Armeniæ fines Parthorum populatur, Vologeſes bellum cum Romanis & Armenis redintegrat, diadema Armeniæ fratri Tiridati imponit; interim Tigranes urbem principem Artaxatam occupat, quam fruſtra tentant Parthi. Corbulo auxiliatur Tigrani, mittitque ad Vologeſem, qui poſtularent vim Provinciæ illatam, a pace non abhorret Vologeſes, mittit ad Imp. Romanum ſuper petenda Armenia, & firmanda pace. Tacit. Ann. 15.

Anno ant. C. 62. V. C. 815. Arſac. 317. *vel* 18. Cæſennius Pætus Dux tuendæ Armeniæ advenit, Legati Vologeſis revertere irriti; Pætus Armeniam intrat, re male geſta cum Parthis ad turpia pacta venit; Pætus exin fugit in Cappadociam, ibidem hibernat, Corbulo aliud interim fœdus cum Vologeſe pangit; at Romæ trophæa de Parthis ſiſtuntur. Tacit. ibid.

Anno ant. C. 63. V. C. Arſac. 318. *vel* 19. Legati Parthorum cum ſuperbis mandatis veniunt ad Neronem, nec dubitatur de bello, cui præficitur Corbulo. Tiridates deinde & Vologeſes pacem poſtulant. Tiridates in caſtra Romana veniens diadema detrahit, ſubjicitque imagini Neronis. Vologeſes

geſes ad Corbulonem litteras ſcribit, ut Tiridates tantus haberetur inter Romanos, quantum Conſul.

Anno ant. C. 66. V. C. 819. Arſac. 321. *vel* 22. Tiridates tandem Romam venit, & regnum Armeniæ accepit a Nerone, ut Faſtus narrat. Tacit. Ann. 16. cap. 23. & 24. Vologeſes autem Parthorum Rex, licet ſæpenumero accerſitus venire ad Neronem noluit; ac tandem cum ei moleſtus eſſet, reſcripſit; Tibi quidem longe facilius eſt tam magnum mare navigare, quam mihi. &c. At Nero nec in illum trajecit, quamvis ſuccenſeret, in Græciam autem trans mare vectus eſt hoc anno. Dio lib. 63. in Epit.

Anno Ær. C. 69. V. C. 822. Arſac. 324. *vel* 25. miſſi ad Parthum (Vologeſem), Armenumque Tiridatem Legati a Veſpaſiano electo in Oriente Rom. Imperatore, proviſumque, ne verſis ad bellum civile (contra Vitellium) legionibus terga nudarentur. Tacit. Hiſt. 2. cap. 82.

Anno 70. V. C. 823. Arſac. 325. *vel* 26. veniunt Alexandriam ad Veſpaſianum Legati Regis Vologeſis quadraginta Parthorum equeſtrium millia offerentes, gratia Vologeſi acta, mandatumque, ut Legatos ad Senatum mitteret, & pacem eſſe (inter Romanos mortuo Vitellio) ſciret. Tacit. Hiſt. 4. c. 51. & Sueton. lib. 8. cap. 6. E Regibus Vologeſes promittit 40000 ſagittariorum.

Anno 71. V. C. 824. Arſac 326. *vel* 27. Parthorum Rex, miſſis ad Senatum Legatis, de inſtauranda ſocietate, magnopere oravit, ut memoria Neronis coleretur. Sueton. ſub finem lib. 6.

Anno 73. V. C. 826. Arſac. 328. *vel* 29. Cum Antiochus Commagenes Rex regno pulſus, uno vinctus (jubente Imp. Veſpaſiano) fuiſſet, filiuſque ejus Epiphanes fugiſſet ad Parthos, ſcribit ad Veſpaſianum Vologeſes litteras Principum Commagenorum gratia. Joſeph de bello, lib. 7. cap. 27.

Anno circiter 75. V. C. 828. Arſ. 330. *vel* 31. Alani aditu ſibi præbito a Rege Hyrcanorum (qui jam a Parthis defecerat) Mediam invadunt per portas ferreas, & diripiunt nullo reſiſtente; Pacorus Rex Mediæ, in difficilia loca refugiens, cæteris quidem bonis ceſſerat: vix autem a Barbaris uxorem & concubinas ſuas captas centum talentis redemit. Joſeph. de bel. lib. 6. Deinde Alani Armeniam vaſtant, Tiridatem Regem

geni acie ſuperant, vixque ex eorum manibus ſubripuit. *Id. ibid.*

Vologeſus Parthorum Rex auxilia adverſus Alanos, Ducemque alterum ex Veſpaſiani liberis depopoſcit: Domitianus omni ſpe contendit, ut ipſe potiſſimum mitteretur, & quia diſcuſſa res eſt, alios Orientis Reges (Armeniæ puta & Mediæ) ut idem poſtularent donis ac pollicitationibus tentarunt. *Sueton. lib.* 12. *cap.* 2. Alani autem multis regionibus direptis & vaſtatis, in patriam reverſi ſunt.

Quo anno obierit Vologeſus, prorſus incertum de eodem Principe hæc tradit Plinius Coævus lib. 6. cap. 26. Nuper Vologeſus Rex aliud (præter Cteſiphontem) oppidum Vologeſo certam in vicino (Seleuciæ ſcilicet) condidit, nempe ad exhauriendam Seleuciam.

Artabanus Vologeſo ſucceſſit, cujus temporibus, cum jam falſi Neronis apparuiſſent, ut nos docet Tacitus, tandem anno 88. V. C. 841. Arſac. 343. *vel* 44. Homo Aſianus nomine Terentius Maximus, Neroni & facie & voce ſimilis, nam ad citharam quoque canebat, is comparata in Aſia factione, & ad Euphratem progreſſus manu longe majore facta, denique ad Regem Artabanum confugit, qui Tito (Domitiano potius) iratus illum receptum Romam reducere inſtituit. Zonarus Ann. lib. 11. cap. 18. Ea quidem ſub Tito refert Annaliſta, qui Romanas res haurit e libris Dionis; ſed ſi quidem Dio iſta ad Titum retulit, erravit: nam orbis Romanus nullis bellorum terroribus concuſſus eſt ſub Tito, qui cum deliciæ eſſet generis humani omnibus Regibus amicus fuit & gratus, iſta autem ad Domitianum procul dubio pertinent, nam ut ait Suetonius, qui hæc tempora attigit (ſub finem lib. 6.) cum poſt 20. annos a cæde Neronis (id eſt anno V. C. 841.) quo annus vigeſimus a cæde Neronis completus eſt, extitiſſet conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe ſcutaret, tam favorabile nomen ejus apud Parthos fuit, ut vehementer adjutus & vix redditus ſit. Tacit. vero lib. 1. Hiſt. initio, *mota etiam* prope Parthorum arma falſi nominis ludibrio.

Parthicus tumultus falſi Neronis gratia, anno ab obitu Neronis 20. non 10. procul dubio illigandus, nec audiendi qui repugnantibus omnibus Suetonii codicibus, ejuſdem autoris textum emendare, imo corrumpere conantur. Ibid. *Poſt decem* non *poſt viginti annos* legere auſi, Suetonio vel indice vincun-

tur, etenim ipſe in Domitiano cap. 12. narrant hunc Principem *exhauſtum operum* ac munerum impenſis, ſtipendioque, quod adjecerat, tentaſſe ad relevandos caſtrenſes ſumptus militum diminuere, ſed cum *obnoxium ſe Barbaris* per hoc animadvertiſſet, nihil penſi habuiſſe quin prædaretur omnimodo, & inter cæteros *judaicum fiſcum acerbiſſime actum fuiſſe*, quæ ad ultimos Domitiani annos pertinere conſtat. Verum tunc adoleſcentulus erat tranquillus, ipſomet teſte; quo pacto igitur ante annos decem & amplius vivente Tito jam erat adoleſcens Suetonius, id tamen admittere tenebitur ille, qui falſi Neronis tempus ad decimum ab interitu veri Neronis annum revocare tentabit: aſſerit enim tranquillus ſe adoleſcente Parthos falſum Neronem vehementer adjuviſſe, quæ cum abſurda ſint, explodenda ducimus.

Anno ſaltem Dionyſiano 89. V. C. 842. falſum Neronem turbas in Oriente excitaſſe pro comperto habendum; & quidem imperante Domitiano, non Tito, cujus tempora felicia & tranquilla nullo bellorum & hoſtium metu turbata fuere. Zonaræ quidem ſoli errorem iſtum libenter attribuerent, potius quam Dioni, quem jugiter exſcribit; nam corruptum in codicem incidere, aut priſcum autorem minus recte interpretari facillime Græculus Scriptor potuit.

Anno Ch. 90. V. C. 843. Arſac. 345. circiter, mortuo Artabano imperium Parthorum capeſſivit Pacorus: hunc non alium eſſe a Pacoro Rege, cujus meminit Joſephus in libris de bello Judaico, & quem frater Vologeſes I. Mediæ Principem dederat, exiſtimat Jo. Maria Cataneus in notis ad Epiſtolas Plinianas, ſed Regem illum, qui Mediam ſui juris fecit, quemadmodum ſuperius notavimus anno V. C. 803. Æræ Dionyſianæ 50. adhuc floruiſſe poſt annos 40. aut 50. circa annum V. C. 850. mihi non ſit veriſimile. Pacorum, qui ultimis Domitiani annis imperitavit Parthis, filium fuiſſe, non patruum prædeceſſoris ſui Artabani ſatius eſt opinari.

Pacorus iſte non levem injiciebat Domitiano formidinem, ut colligo ex Epigrammate 32. lib 9. Martialis. Hic Poeta falſe vellicat quemdam famigeratorem Paraſitum celebrem Philomuſum nomine, qui rebus novis enarrandis aut fingendis totus incumbens, cunctis tædium afferebat.

Arti-

Artibus his ſemper cœnam Philomuſe mereris,
Plurima dum fingis, ſed quaſi vera refers.
Scis quid in Arſacia Pacorus *deliberet* aula:
Rhenanam *numeras, Sarmaticamque manum,*
Verba Ducis Daci, *Cattis mandata reſignis.*
Victricem laurum quam venit ante vides.

Eundem Pacorum Regem Parthorum amicum Decebali Dacorum Regis fuiſſe nos docet Plinius junior lib. 1. Ep. 20. & ibi ad Trajanum quem monet quemdam nomine Callimorphum confugiſſe ad Principis ſtatuam, perductumque ad Magiſtratus indicaſſe, ſerviſſe aliquando Laberio Maximo, captumque a Suſago in Mœſia, & a *Decibalo* muneri miſſum *Pacoro Parthiæ Regi, pluribuſque annis* in miniſterio ejus fuiſſe, deinde fugiſſe; ſecum autem attulerat Callimorphus *ille gemmam habentem imaginem Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, glebulamque ex Parthico metallo.* Quo anno interierit Pacorus, incertum prorſus; ſed cum Decebali amicus fuerit, & poſtea multis annis vixerit, veriſſimile non eſt Regum iſtum e vivis exceſſiſſe ante annum Æræ C. 100. filium reliquit nomine Par-Tamaſirim. Choſroes, ſeu Hoſroes, quem Pacori fratrem fuiſſe teſtatur Dio, poſt eundem Pacorum regnavit, eumque Parthi prætulere fratris filio Par-Tamaſiri, cui tamen ut aliquo pacto faceret ſatis, Regem Armeniæ majoris ipſum deſignavit, Exedaremque Romanorum ſocium regno privavit.

Anno Ch. 112. V. C. 865. Abrahami 2128. Arſac. 367. Choſroes Rex Parthorum, ejecto Exedare Rege Armeniæ ſucceſſore Tiridatis, & Arſacida Regem Armeniæ creat fratris Pacori filium Parthaniaſirim inconſultu Imp. Trajano, qui vehementer indignatus bellum contra Parthos gerere decernit. Inde belli Parthici initium ſumendum; iſtud autem Euſebius integre narrat hoc anno, licet pluribus annis geſtum, eo quod currente Abrahami anno inchoatum fuerit Parthis Armeniam invadentibus, quæ in Principis Romani clientela erat. Legendus Dio lib. 68. Julianus autem Imperator in Cæſaribus, ſic loquentem introducit Trajanum. *Parthos* autem priuſquam ab his injuria affectus eſſem, armis violandos non exiſtimavi, ut vero injuriam intulerunt (cum nempe Armeniam invadere auſi ſunt) non me ætas ingraveſcens, etiam

tum legibus mihi militiæ vacationem concedentibus ab iis invadendis revocavit. Egreſſus eſt Roma ad bellum Parthicum Trajanus anno Imperii ſui 15. (18. apud Malelam, ſed lege I E, ui jam in Anglia viri docti videre) menſe Hyperberetæo, ſeu Octobri. Ita Malela, qui ſua ex Domnino Chronographo mutuatur, id eſt Anno Abrahami ineunte 2129. Arſac. 368.

Anno Ær. Ch. 113. V. C. 866. Arſac. 368. *vel* 69. Trajanus Athenas venit, & non multo poſt Legati Choſrois eodem eum conveniunt, qui pacem petunt munera offerentes; nam quia de profectione Trajani Choſroes acceperat (in remotioribus Orientis partibus) trepidans miſerat oratum ſuppliciter, ne bello invaderetur, & Armeniam pro Parthamaſiri Pacori filio petebat. Trajanus non aliud reſpondit, niſi ſe poſtquam in Syriam veniſſet facturum omnia, quæ fieri par eſſet. Dio lib. 68. pag. 778. in hac ſententia perſiſtens. Aſiam Ciliciamque cum finitimis Provinciis peragravit (æſtate & autumno hujuſce anni) ac Seleuciam adpulit Dio, & Domninus apud Malelam; Seleuciam appulit, id eſt ad portum Batyllum, *μηνὶ Απειλλέω τοῦ καὶ Δεκεμβρίῳ*. Lege Απηλλαίῳ; menſe Apellæo, ſeu Decembri.

Anno 114. V. C. 867. Arſac. 369. *vel* 70. Trajanus Imperator menſis Audynæi ſive Januarii *ἑβδόμη* Ημέρα, die ſeptimo; E (ſupplendum *ἑβδόμη*) færia ſeptima per portam auream ſive Daphneticam veniens Antiochiam Syriæ ingreſſus eſt, coronam capite geſtans ex ramulis oleaginis contextam. Ita Malelas & Dio pag. 779. Antiochiæ cum eſſet Imperator, Augarus Oſroënus, non ille quidem occurrit, munera tamen & Legatos miſit, Trajanum pariter & Parthos metuens. *Dio ibid.*

Parthamaſiris ceu vi cogente primum Trajano ſcripſit, tanquam Rex, & quia nihil reſcriptum eſſet, alias litteras miſit, omiſſo nomine regio.

Nihilo Armeniam invadit Trajanus, & eam Provinciam P. Romani facit rejecto Parthamaſiri. Hoc narrat Dio apud Xiphilinum, & in fragmentis lib. 68. pag. 779. & ſeq. At Anchialum Trajanus Heniochorum, Machelorumque Regem donis mutuis cohoneſtavit. *Dio pag.* 779. Trajanus dictus eſt ſecundo a Senatu *Optimus*. Armeniacus vero ex militibus.

Anno 115. V. C. 868. Arſac. 370. *vel* 71. Trajanus Edeſſam veni-

veniens & Augaro Regi placatus, ibidem aliquandiu ſubſiſtit. Cum in Meſopotamiam veniſſet, Regibus Mano, Maniſſaro, & Bebarſapi Adiabenes bellum intulit. Singara capit ope Luſii (Quieti) *Dio* 781. Trajanus Niſibi Batniſque captis in Meſopotamia Parthicus cognominatus eſt. *Dio ibid.* Deinde Antiochiam revertitur, ibidem hyemat, & terræ motu fere opprimitur Dominica die 23. menſis Apellæi ſeu Decembris anno Antiochiæ 164. ex Malela rite emendato.

Anno 116. V. C. 869. *Dio pag.* 785. ineunte vere Trajanus in hoſtilem terram ingreſſus eſt. Romani navigiis Tigrim tranſmeant; Adiabenem & Arbela capiunt, poſt Babylonem uſque veniunt, nullo hoſte repugnante, nam Parthorum vires comminutæ erant bellis civilibus, eratque tunc inter eos ſeditio (inter Choſroem nempe & Partamaſpatem, iſtum enim Regis Armeniæ filium, & Regis Parthorum hoſtem exhibet Joannes Malela in Chronographia, qui licet hiſtoriam iſtam ineptis ac anilibus involvat fabulis, attamen vetuſtis libris uſus eſt.) Trajanus mox Cteſiphontem Regiam Parthorum ingreditur, qua urbe capta Imperator appellatus eſt, *confirmato Parthici nomine.* Meſſenem Tigridis inſulam prope oſtium fluminis & mare rubrum, ſeu ſinum Perſicum, in qua Athambilus regnabat, nullo labore cepit, atque in iis locis propter vim hyemis & rapidum Tigrim, æſtumque maris, in magnum venit periculum, Characem deinde dictam Spaſini, primi ſcilicet Regis Characenorum, quæ erat in ditione Athanibili, (qui Athambilus ſucceſſor Spaſini erat) de quo Spaſino Lucianus in Macrobiis.

Anno 117. V. C. 870. Arſac. 372. *vel* 73. dum Trajanus navigat verſus Oceanum, omnia, quæ ceperat, maximo tumultu defecerunt: qua defectione cognita Luſium & Maximum contra rebelles miſit, Maximus ab iis prœlio ſuperatus eſt, ſed Luſius recuperavit Niſibim, Edeſſam expugnavit, diripuit & incendit, Seleucia ab Erucio Clero, & Julio Alexandro Legatis capta & incenſa eſt. Trajanus metuens, ne Parthi aliquid molirentur, ipſis Regem dare conſtituit, ut Cteſiphontem venit Parthis Regem Partamaſpatem Arſacidam, ſed hoſtem Choſrois, deſignat. Inde profectus in Agarenos, eos adoritur infauſto ſucceſſu; inde proficiſcitur, & in morbum cum incidiſſet, obiit Selminite in Cilicia menſe

Auguſto, cui ſuccedit Hadrianus, qui tunc exercitui Syriaco præerat.

Anno Ær. Ch. 118. V. C. 871. *Arſac.* 373. *vel* 74. Hadrianus Imperator *deficientibus his nationibus, quas Trajanus ſubegerat,* omnia trans Euphratem & *Tigrim reliquit.* Pſatamaſſirim (emenda Partamaſſapim) quem Trajanus Parthis Regem fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos videret, *proximis* gentibus Regem dedit. Spart. in vita Hadr. cap. 3. (quibus autem gentibus, diſce ex eodem Spartiano cap. 4.) Parthos in amicitia ſemper habuit, quod inde Regem retraxit, quem Trajanus impoſuerat, Armeniis Regem habere permiſit, cum ſub Trajano Legatum habuiſſent. Tunc Hadrianus Antiochiæ erat, ut docet nos Spartianus cap. 5. Trajani gloriæ invidens, ſtatim tres Provincias reliquit, quas Trajanus addiderat, & de Aſſyria, Meſopotamia, & Armenia revocavit exercitus, & finem Imperii eſſe *Euphratem voluit.* Eutropius lib. 8. pag. 114. Parthi Partamaſapæ abnuentes ſuis moribus Rege parere cœperant, *ἐν τῷ σφετέρῳ τρόπῳ ἤρξαντο* Βασιλεύειν . . (revocato ſcilicet eorum legitimo Rege Choſroe.) Dio in Epit. ſub finem lib. 68. Parthemaſpatem vero, quem Trajanus Regem, creavit Parthorum fuiſſe filium Regis Armeniæ legitur apud Malelam Chronogr. exin argumentum Hadriano fuit Armeniæ Exregi Parthorum reſtituendæ.

Hoc inquam anno 118. (ex lib. 9. Eutropii) Hadrianus ſtatim, ab adepto Imperio, Provincias omnes reliquit, quas Trajanus addiderat, & de Aſſyria, Meſopotamia & Armenia revocavit exercitus, ac finem imperii voluit *eſſe Euphratem*; non modo Aſſyriam ſed Meſopotamiam Parthis reſtituit, ſcilicet partem Meſopotamiæ, quam Arſacidæ prius obtinuerant, cujus primariæ urbes fuere Amida & Niſibis, at ejuſdem regionis pars Oſrhœne dicta, quam alluit Euphrates, Abgaro Regulo a Trajano ſub tributi onere conceſſa indigenis Principibus ſuis parere voluit Hadrianus, non Parthis. Iſtos autem Meſopotamios Syris vicinos anno ſaltem Imperii ſui 15. prorſus liberos & immunes a tributo eſſe decrevit, ut infra demonſtrabimus ex nummis.

Anno Ær. C. 130. V. C. 883. Arſac. 385. *vel* 86. Hadrianus Imp. urbes Aſiæ uſque ad Euphratem luſtravit; *tum bellum Parthorum in motu fuit, idque Hadriani colloquio repreſſum eſt.*

eſt. Spart. cap. 12. Quæ tamen manifeſte tranſpoſita, & loco ſuo vero mota videntur: pertinent vero ad cap. 13. ubi hæc leguntur. Hadrianus a *Cappadocibus* ſervitia caſtris profutura Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit; invitato etiam Coſdroe, ſeu Hoſroe Rege Parthorum, remiſſaque illi filia, quam ceperat Trajanus, ac promiſſa ſella, quæ itidem capta fuerat, cumque ad eum quidem Reges veniſſent, ita cum his egit, *ut eos pœniteret*, qui venire noluerunt cauſa ſpeciatim *Pharaſmanis*, qui ejus invitationem ſuperbe *neglexerit*. Coſdroes ex illis non fuit, qui cauſa Pharaſmanis ad Hadrianum venire noluerunt: nam Iberi ſemper fuere, aut plerumque Parthorum hoſtes præcipue tempore Pharaſmanis, ut mox videbimus. Coſdroes idcirco ad Hadrianum venit, & *colloquio Hadriani bellum*, quod tantum in motu erat, repreſſum, ut legitur cap. 12. ejuſdem Spartiani: Hadrianus tamen ſellam regiam non remiſit, nec promiſſis ſtetit, eo, quod, ut opinor, non multo poſtquam ex Aſia egreſſus eſt Imperator, Coſdroes obierit.

Anno 133. Arſac. 289. hoc etiam anno, Juliano labente, Hadrianus cum ex Orientalibus Provinciis recederet, & Italiam repetere cogitaret, ne quid pacem cum Parthis & finitimis Barbaris initam turbare poſſet, & ut finis Imperii, certuſque terminus Euphrates eſſet, Meſopotamios liberos a tributo pronuntiavit quod Trajanus impoſuerat, Spart. cap. 4. Meſopotamios, inquam, non Parthis ſed Regulis & Phylarcis ſubditos Reſainam oppidum non ignobile Oſrhoenes prorſus liberum eſſe Imperator iſte voluit, & exinde epocham ſuam inſtituerunt & numerarunt Reſainenſes, uti demonſtrant hi nummi ſub Decio Imp. cuſi cum hac epigraphe in antica parte ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΜΕϹ. ΚΥ. ΤΡΑ. ΔΕΚΙΟϹ. ϹϹΒ. in poſtica ϹΕΠ. ΡΗϹΑΙΝΗϹΙΩΝ ΗΙΡ. Septimiorum Reſainenſium 118. velut in alio nummo ϹΕΠ. ΚΟΛ. ΡΗϹΑΙΝΗϹΙΩΝ. L. ΗΥΡ. Septimiæ Coloniæ Reſainenſium anno 118. Cujus epochæ initium ex vera Imp. Decii Chronologia ad annum Æræ Ch. 132. *vel* 33. procul dubio revocanda. Tunc igitur Hadrianus Meſopotamios, & eorum regulos Oſrhoenenſes ſcilicet ab omni tributorum onere exemit. Reſaina, quæ hodie priſco retento nomine *Raſain* dicitur, olim a Theodoſio Magno reſtituta & aucta, Theodoſiopolis appellata fuit, ut do-

docet nos Joan. Malela parte 2. Chronici pag. 40. Ε'ποίησε δὲ ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος, καὶ τὴν Ρεγομένην πρώην κώμην ῥεφαεῖναν, (lege ῥασαινά) πόλιν ἥτις μετεκλήθη Θεοδοσιούπολις λαβοῦσα ἐκτοτε ἡ αὐτη κώμη καὶ δίκαιον πόλεως ἕως τῆς νῦν ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μηροβαύδȣ καὶ Σατȣρνίνȣ. Fecit etiam ipſe Theodoſius oppidum, quod prius Raſacina dicebatur, civitatem, quæ nomine mutato dicta eſt Theodoſiopolis, accipiens exinde hoc oppidum jus civitatis uſque nunc, & quidem ſub Conſulatu Merobaudis & Saturnini (anno 383.) Raſaina, quæ & Theodoſiopolis ſita fuit ad Aboram ſive Chaboram fluvium in Oſrohoene, teſtibus Stephano Geographo, & Procopio lib. 2. de Edit. Juſtiniani. Attamen Hadrianus Raſaniam liberam omnino eſſe voluit, ne Regibus ſubditam: idque ex eo colligo, quod, ut docent nos nummi, Sept. Severus Coloniam Romanorum iſtud oppidum fecit, erat igitur tunc liberum oppidum iſtud; at regnum Oſrohoenes in provinciam primum redactum fuit a Caracalla Sept. Severi filio, ut nos docet Dio.

Anno circiter 134. V. C. 887. Arſac. 389. *vel* 90. ſuccedit Vologeſes II. patri Choſrhoi.

An. 135. V. C. 888. Arſac. 390. *vel* 91. confecto Judaico bello (a Ducibus Hadriani,) aliud Alanorum, qui Maſſagetæ ſunt, motum eſt a Pharaſmane; iſtud vero Mediam Armeniamque vehementer afflixit, Cappadociamque attigit. Poſt, Alanis (non Albanis, ut imperite ſubſtituit Leunclavius) partim muneribus a Vologeſo perſuaſis, partim metu Flavii Arrhiani Præſidis Cappadociæ adductis, conquieverunt. Dio lib. 69. pag. 794.

Anno 136. V. C. 889. Arſac. 391. *vel* 92. Vologæſus Rex Parthorum Legatos miſit ad Hadrianum, ut Pharaſmanem accuſarent; hos in Senatum introduxit Imperator. Dio ibid. Re infecta redierunt Parthi; nam Hadrianus Pharaſmani Ibero cum uxore Romam profecto, imperium auxit, & in Capitolio ſacrificare permiſit.

Anno Æræ Ch. 138. V. C. 891. Arſac. 393. *vel* 94. obiit Imperator Hadrianus, cui ſucceſſit Antoninus Pius.

Anno 139. V. C. 892. Arſac. 394. *vel* 95. moritur Rex Armeniæ Partamaſapes Arſacida, relicto filio nomine Achæmenide Jamblychus in Dramatico apud Photium Bibl. cod. 94. Vologæſus jam Armeniæ inhiabat, at Imperator Antoninus Parthorum Regem ab Armeniorum expugnatione ſolis litteris

ris *repulit.* Capitol. in Dii vita cap. 9. Hoc autem anno ab Antonino Pio, cum eſſet *Trib. Pot. coſ. II. Rex Armenis datus.* S. C. ut teſtantur nummi ejus antiqui. Sellam regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat (nec Hadrianus reddiderat) pernegavit, ut teſtatur Capitolinus in vita Ant. Pii. Quandiu vixit ille, tranquilla pace Oriens quievit.

Anno 161. V. C. 914. Arſac. 416. *vel* 17. mortuo Antonino Pio, ei ſuccedunt adoptivi filii M. Aurelius & L. Verus menſe Martio; quod cum audiiſſet Vologæſus, ſtatim Armeniam invaſit. Demortuo autem Achæmenide Arſacida filio Parthamaſapis, regnum Armeniæ devenit ad Sohænum filium Achæmenidis *ex patribus Regibus ortum.* Qui regno deturbatus a Vologæſe Romam fugit, ubi ſimul creatus eſt Senator & Conſul (ſuffectus ſcilicet) Jamblychus in Dramatico apud Photium: *Vologæſes prior* bellum Romanis intulit, totum exercitum Severiano commiſſum ad Elegiam oppidum Armeniæ undique concluſum, una cum ipſis ducibus ſagittarum ictibus confecit. Dio lib. 71. pag. 802. B.

Dux Parthorum præcipuus *erat Hoſroes, quem Græci Oxyroen nominabant*, ita Callymorphus Scriptor ſub M. Aurelio apud Lucianum de modo conſcribendæ hiſtoriæ pag. 356. *Præterea*, inquit, Lucianus ibid. pag. 357. Hic (Callymorphus) *de morte Severiani ſcripſit*, quod cæteri quidem omnes decepti & falſi ſint, qui putarunt, ipſum gladio interfectum fuiſſe, *quando inedia & cibi abſtinentia inerit:* ſic vero cum nugatorem refellit Lucianus, neſcit quod totum illud, quod ille (Severianus) paſſus eſt, trium duntaxat dierum fuiſſe; qui autem inedia moriuntur, etiam in ſeptimum uſque diem plerique ſufficiunt: niſi quis hoc credere volet quod Choſroes adſtiterit, expectans donec Severianus fame interiret, & ob id ante ſeptimum diem in aciem non eduxerit.

Porro idem Lucianus in vita Alexandri Pſeudomantis pag. 486. & 87. Ducem Parthorum Oſroem, appellat Othryadem, narratque, Severiano redditum fuiſſe ſuper expeditione in Armeniam ſuſcipienda oraculum ex autophonis, id eſt, voce ipſius Dei Glyconis, cujus Sacerdos & Propheta erat Alexander, adhortans enim illum ad incurſum regionis, ſic ait:

Parthis Armeniiſque citato Marte ſubactis,
Romam Urbem repetes, & claras Thybridis undas,
Vertice ſerta gerens radiis diſtincta ſerenis.

Deinde vecors ille Gallus perſuaſus incurſionem feciſſet, cæderetur ab Othryade hoc Oraculum a Commentariis ſuſtulit, atque aliud in ejus locum ſubſtituit (Alexander) hujuſmodi:

Agmen in Armenios ne duc: neque enim expedit iſtuc.
Ne tibi fœmineis vir amictus veſtibus, arcu
Exitium immittat, vitaque ac lumine privet.

Siquidem hoc interim calidiſſime fuerat commentus, ut poſterioribus ſubſtitutiiſque reſponſis ea, quæ perperam maleque eveniſſent, farciret ac mederetur. De eadem clade a Romanis perpeſſa ſcribit Capitolinus in M. Aurelio cap. 8. Fuit eo tempore (ſub initio fratrum M. & Lucii) etiam Parthicum bellum, quod Vologæſus paratum ſub Pio, Marci & Veri tempore indixit fugato Attilio Corneliano, qui Syriam tunc adminiſtrabat. Idem in Vero cap. 6. interfecto Legato Severiano, *caſis legionibus* (in Armenia) *Syri defectionem cogitant, Oriens vaſtatur.*

Primo in Armenia Romanos cladem paſſos, deinde vero victorias continuas ab ipſis reportatas fuiſſe ſcribit Lucianus, pag. 347. initio libri, *quomodo hiſtoria ſcribenda ſit.* Hoc anno Imp. Verus in Orientem profectus eſt belli Parthici cauſa, & hyemavit Laodiceæ. Capit. in Vero cap. 7.

Anno 162. V. C. 915. Arſac. 417. *vel* 18. bellum inchoatum a Romanis duce Statio *Priſco*, per quem geſtæ ſunt res in Armenia proſpere, Artaxatis captis (Capitol. in Marco) ſcilicet anno ſequenti 163. Nummus probat *Trib. pot. III. Imp. II. Cos.* in Armenia cum captivo ad trophæum ſub finem hujuſce anni 163. V. C. 916. Arſac. 418.

Anno 164. V. C. 917. Arſac. 419. *vel* 20. Cum verus jam ſuſcepiſſet Tribun. poteſt. III. dictus eſt ab exercitu *Armeniacus*, & ab eo *Rex Armenis datus*, ut ex altero nummo patet. Rex iſte Sohæmus fuit, antequam a Parthis expelleretur geminus regni Armeniæ hæres, *& Rex iterum creatur Armeniæ majoris*, ut ſcribit Jamblychus.

Volo

Vologæſes victus ultra Euphratem *flumen fugit*. Jambychus ibid. Dio Ep. lib. 71. pag. 802. Caſſius adorientem ſe Vologæſem ſubtinuit circa Euphratem.

Anno 165. ineunte vere, *Vologæſes victus ultra Tigrim fugatus eſt*, & Parthorum Regio a Romanis ſubacta fuit, ut narrat Jamblychus Babylonius ocularis teſtis ad Photium in Bibl. Callymorphus coævus etiam apud Lucian. quomodo conſc. hiſt. pag. 356. multis verbis deſcribebat, qualis fuerit coma Hoſrois (ducis Parthorum) natantis per Tigrim (poſt cladem acceptam) & in quale anthyum effugerit. Duces Romani confecerunt Parthicum bellum Statius Priſcus, Avidius Caſſius, & Martius Verus, (qui poſtea Cappadociæ præfuit, teſte Dione lib. 71. pag. 811. A.) per quadriennium; ita ut Babyloniam Provinciam, & Mediam pervenirent; partimque (Vero) qui Antiochiæ morabatur, nomen Armenici, Parthici, Medici, quod etiam Marco Romæ agenti delatum eſt. Egit autem *per quadriennium* Verus hyemem Laodiceæ, æſtatem apud Daphnem, reliquam partem Antiochiæ. Ita capit. in Vero cap. 7. Dio lib. 71. in Epit. pag. 802.

C. Caſſius deſertum tandem Vologæſem a ſociis terga vertentem inſequutus, Seleuciam & Cteſiphontem venit, deinde vaſtata atque incenſa regia Vologeſi, quæ in urbe Cteſiphonte erat, ſolo adæquavit. Capit. in Vero cap. 8. Vitio Caſſii contra fidem Seleucia, quæ ut amicos milites noſtros receperat, *eſt expugnata* (id eſt vaſtata,) quod quidem etiam inter cæteros Quadratus Parthici belli Scriptor, incuſatis Seleucenſibus, qui fidem primo *ruperant*, *purgat*, apud Capit. in Vero cap. 8. Dio ibid. ut ſup. Cum autem Caſſius reverteretur, magnum numerum militum amiſit, qui partim fame enecti, partim extincti, rediit ægre in Syriam cum reliquis militibus. Exin tamen Meſopotamia Rom. Imperio addita fuit, quam Parthi nunquam receperunt, licet eandem Provinciam aliquoties infeſtarint incurſionibus.

Vologæſes rebus infeliciter geſtis, deinde uſque ad obitum quievit. Sohæmo autem Armeniæ Rege mortuo, ſucceſſit (filius, ut colligo,) Sanatrucus nomine, de quo hæc ſcribit Suidas. *Corpus quidem* habebat mediocre, ſed animo erat ad omnia magno, præcipue vero ad res bellicas: juſtitiæ cuſtos fuit & frugalis, ſicut præſtantiſſimi Romanorum & Græcorum.

Quo

Quo anno obierit Vologeſes, incertum eſt: hic Vologeſes II. ſucceſſorem habuit filium Vologeſem III. qui Commodo imperante jam regnabat, Peſcennii Nigri amicus Præſidis Syriæ, qui in Provincia, interfecto Pertinace, purpuram ſumſit. Nigro enim Peſcennio Parthos faviſſe ſcribit Spartianus cap. 9. adde Herodianum lib. 3. cap. 65. Regnabat itaque Vologeſus III. ante annum Chr. 193. V. C. 946. Arſac. 448. Hac Epocha & nota Chronologica YMH. 448. nummum ejuſdem Vologeſi . . . ΟΛΟΓΑΣ. conſignatum vidi.

Anno 195. V. C. 947 Arſac. 450 *vel* 51. Dum muri Byzantiorum obſidentur, Severus exercitum contra Oſroenos, Adiabenos & Arabas duxit, quos vincit Severus. Dio lib 76. pag. 848. Spart. cap. 9. vitæ Severi. Arabas autem & Parthos oderat Severus, quia æmuli ſocii ſui Nigri fuerant. Herod. lib. 3. cap. 65. & Spart. cap. 9. vitæ Severi.

Anno 196. V. C. 949. Arſac. 451. *vel* 52. Severus bellum inferre tentat Parthis & Adiabenis, Parhicum tamen in aliud tempus rejecit. Herodian. lib. 3. cap. 65. Severus porro dictus eſt Arabicus, Adiabenicus, Parthicus; at recuſavit Parthicum nomen, ne Parthos laceſſeret. Spart. ſub finem cap. 9. vitæ Severi: timebat enim Severus Cl. Albinum Cæſarem, qui mox rebellavit, ſeque Auguſtum dixit, nequaquam aſſentiente Severo.

Anno 198. V. C. 951. Arſac. 453. *vel* 54. Parthi occupato Severo bellis civilibus, *arrepta licentia*, Meſopotamiam invadunt, magnis copiis conductis Niſibin obſident; ſed ea a Læto duce Romano conſervatur. Dio lib. 75. pag. 833.

Anno 199. V. C. 952. Arſac. 454. *vel* 55. Severus Roma proficiſcitur ad bellum Parthicum . . trajecto exercitu a Brunduſio continuato itinere venit in Syriam, Parthoſque ſubmovit (a finibus Romanorum) Spart. cap. 14. & 15. vitæ Severi, Niſibin venit (ſub finem hujuſce anni,) Parthi adventu Severi minime expectato, domum ſunt reverſi; frater vero Regis Vologeſi cum Severo erat. Dio pag. 854.

Anno 200. V. C. 953. Arſac. 455. *vel* 56. jam Severus in Armeniam facturus impetum, præventus eſt a Rege Armeniorum mittente obſides; poſtea in Syriam, ut ſe pararet ad bellum Parthis inferendum, revertitur. Herodian. lib. 3. Dio vero in Fragm. lib. 75. pag. 854. *Cum Vologeſus (Rex Armeniæ) Sanſtruci*

ſtruci (Regis Armeniæ itidem ex Suida) *filius*, aciem oppoſuiſſet Severianis, & priuſquam cum eis confligeret, inducias poſtulaſſet, Legatos Severus ad eum miſit, eique partem *Armeniæ pacis cauſa donavit*; partem itaque abſtulit, Sophenem nempe, quæ exinde paruit Satrapis indigenis. Rom. vectigalibus uſque ad Juſtinianum Imperatorem.

Anno Chr. 201. V. C. 954. Arſac. 456. *vel* 57. Severus inopinato Parthos aggreditur, Regiam Cteſiphontem trajecto Tigri capit, & militibus diripiendam concedit: illinc fugat magnum Regem Vologeſem (quem perperam Artabanum vocat Herodianus lib. 3. cap. 74.) Dioni enim Severi Comiti & familiari omnino fidendum, non Herodiano, cujus aſſerta ex ſcriptis Dionis invicte repelluntur, in multis enim peccat Herodianus, cum bellum iſtud Parthicum narrat.

Anno 214. V. C. 964. Arſac. 469. *vel* 70. mortuo Vologeſo III. dum Antoninus Caracalla in Aſiam venit, ſuccedit filius major natus Artabanus, fratribus ejus repugnantibus, qui de regno inter ſe certant, eoque ſe multum *jactat Antoninus*. Dio Fragm. lib. 77. Excerpt. Valeſ. pag. 746. & apud Xiphil. eodem lib. 77. pag. 876. Antoninus ſcripſit ad Senatum de Regibus Parthorum, quod cum fratres eſſent, & diſſiderent inter ſe, Reſpublica Parthorum ex eorum diſſentione magnum detrimentum caperet.

Cum ad Antoninum, tanquam ad amicum fraude pellectus veniſſet Angarus Rex Oſroenorum, comprehenſum conjecit in vincula, & Oſroenam Rege deſtitutam cepit, & in Provinciam redegit: verum Oſroenem Abgaro illius gentilitio Principi reſtitutam fuiſſe a Gordiano Pio patet ex nummis apud Triſtanum tom. 3. præſertim ex illo numiſmate, cujus poſtica deſcribitur pag. 519. ibi uterque Princeps exhibetur; Imperator capite radiato dextra globum terræ tenet, Abgarus Gordianum reſpiciens, dextra diadema tangit, læva ſceptrum demittens ſe a Principe Romano Regiam poteſtatem recepiſſe fatetur.

Anno 215. V. C. 968. Arſac. 470. *vel* 71. Artabanus ſolus regnat, ſed ei bellum intulit Caracalla, eo, quod Tiridatem & Antiochum quemdam quos poſcebat, non dederat . . . . Poſtquam autem a Partho *metu perterrito*, utrumque recepit, a bello deſtitit Parthico.

An-

Anno 226. V. C. 969. Arſac. 471. *vel* 72. Regem Armeniorum (Vologæſem) qui cum filiis diſſentiebat, velut inter eos pacem facturus per litteras vocavit, ac deinde illos non aliter quam Angarum tractavit, eos, inquam, in vincula conjecit. Epit. Dion. lib. 77. pag. 875. E. & ex eodem Dione.

Porro Theocritum miſit cum exercitu in Armenos, a quibus victus, magnam cladem accepit lib. 77. pag. 878. & 879. Dion. videndus & Spart. cap. 6. in vita Caracallæ. Armeni paulo poſt Tiridatem Regem eligunt.

Antoninus Caracallus fraudulentam expeditionem in Artabanum ſuſcipit, Parthorum agros & urbes crudeliſſime diripit ex Dione lib. 79. Herodian. lib. 4. cap. 101. & 102. At ubique fere hic ceſpitat teſtimoniiſque Dionis falſi arguitur.

Anno 217. V. C. 970. Arſac. 472. *vel* 73. Cum Caracalla iterum vellet Parthis bellum inferre, hybernat Edeſſæ, unde diſcedens occiditur dolo Macrini 8. Idus Aprilis (Spartian. cap. 6. & 7.) *Macrinus* imperium adeptus, confligit dubio eventu cum Artabano Rege, qui advenerat tunc cum ingenti exercitu, a quo Romani propudioſam pacem ægre obtinent. Dio lib. 78. pag. 888. & 889. Quo cum conferendi Herodianus lib. 4. cap. 108. & 109. & Capitol. in vita Macrini. Pergit Dio lib. 78. pag. 887. *Fuit hoc quoque bellum* compoſitum, quod in Armenia geſtum erat, cum Tiridates diadema ſibi a Macrino miſſum accepiſſet, ac matrem, quam Caracallus *undecim menſibus* in carcere detinuerat, a menſe Junio ſcilicet anni ſuperioris 216. una cum præda, quæ capta fuerat ex Armeniis, & iis cum agris, quos pater ejus in Cappadocia poſſederat, impetraſſet: pater itaque Tiridatis, & ejuſdem fratres in carcere perierant.

Anno 222. V. C. 975. Arſac. 477. *vel* 78. Tiridate mortuo, cum Alexander Mamææ filius Romæ creatus fuit Imperator, cum Rex Parthorum *Arſacem* fratrem ſuum Regem Armeniæ conſtituit, ut refert Armeniorum hiſtoria apud Procopium lib. 3. de Ædificiis Juſtiniani; addit Procopius, *neque enim* ex Armeniis oriundos quis exiſtimet Arſacidas. In Armenia majori ſedem habebat Armeniorum Rex jam inde antiquitus ſubditus Romano Imperatori.

Anno 226. V. C. 979. Seleuc. 537. *vel* 38. Arſac. 481. *vel* 82. Deletis Parthis Artaxerxes ſceleratus & injuſtiſſimus Perſicum

ſicum regnum obtinuit,interfecto Domino ſuo (Artabano) anno nempe 538. *Alexandri Magni*, id eſt, Epochæ Seleucidarum, & anno ineunte: cœpit enim annus Seleuc. 538. autumno hujuſce anni 226. Agathias lib. 4. pag. 134. Dio Epit. lib. 80. pag. 918. Artaxerxes Perſa cum tribus prœliis Parthos ſuperaſſet, & Artabanum Regem eorum interficit. Herodian. lib. 6. cap. 129. Artaxerxes Perſarum Rex Parthos devicit, atque Artabanum,qui prius Rex Regum appellabatur, & duplici utebatur diademate.

ARSACES I.

ARSACES I.

ARSACES I.

PARTHI ex Seleucidarum Imperii diſtractione ampliorem ſuæ ditionis partem virtute & armis ſibi vindicarunt: gens quidem ſub Medis & Perſis, imo ſub Macedonibus obſcura. Seleucus Nicator ex innumeris iſtis Regionibus ab Alexandro magno, Dario devicto, com-

paratis, imperium ab Helleſponto ad Indum uſque fluvium ſibi conſtituerat: quod Antiochus Soter, hujus filius, integrum ſervavit. Ipſo autem mortuo, Antiochus, ejus filius, qui vocabatur ὁ θεός, id eſt, *Deus*, patri in imperium ſucceſſit; ſed adverſus Ptolemæum Philadelphum, qui ſecundus imperabat Ægyptiis, geſſit bella quamplurima, & totis Babylonis, atque Orientis viribus dimicavit. *Hieron. imp. xi. Danielis ex Chron. Porphyrii*, qui ſua a Sutorii Callinici Chronicis excerpſit.

Dum autem Antiochus II. contra Ægyptios bellũ redintegrat, & diu illo detinetur; exercitibus & præſidiis vacuæ inermeſque Orientis Satrapiæ remanent. Qua re conſpecta, Græci Bactrianam Regionem incolentes, Macedonum odio, rebellant. Primus horum Græculus quidam, nomine *Euthydemus*, Bactrianam, vicinaſque regiones fidei ſuæ commiſſas, ad defectionem pertraxit. *Strabo lib. xi. pag.* 515. Sed aliquanto poſt obiit, quum diadema ſumere non fuiſſet auſus. Ejus vero ſucceſſor Theodotus, ſeu Diodotus, primus ſe Regem appellari juſſit: ut in *Epit. Trog. lib.* 41. atque in prologo ejuſdem libri legitur: In Bactrianis regnum a Diodoto conſtitutum eſt.

Arſaces & Tiridates fratres, Satraparum munere fungebantur apud Bactros; id eſt, partem Bactrorum regebant; Agathocle Macedone Præfecturam adminiſtrante Perſicæ Provinciæ (late ſumptæ pro omnibus ſuperioribus Satrapiis, ſeu regionibus Tranſtigritanis.) Arrianus teſtis in Parthicis apud Syncellum. *Chron. pag.* 284.

Bactrianum fuiſſe Arſacem tradunt, & incrementa

Diodoti præſenſiſſe; ideoque ad Agathoclem confugiſſe; cum ſibi ad reſiſtendum Diodoto non ſatis virium foret. *Strab. lib. XI. p.* 515. Arſaces & Tiridates generis originem ad Artaxerxem, Perſarum quondã Principem, referebant; Artaxerxem, inquã, qui primum Arſaces appellabatur. *Cteſias in fragm. Perſ. p.* 652. Quid quod avus Darii Hiſtaſpis, *Arſaa* vocabatur apud Herodotum, *lib.* I. *c.* 205. *& lib.* VIII. *c.* 2. Unde originem ſuam deducere ex priſcis Perſarum regibus, non leve ac futile autumabant Arſacidæ, licet incertæ originis dicatur Arſaces, *ex Epitome Trogi lib.* 41. Erant duo fratres, Ἀρσακίδα τῶ ὑιω Ἀρσάκου τοῦ Φραπάτου ἀπογόνω, teſte Arriano *in Parth. apud Phot. Biblioth. cod.* 581. (Sic enim locum corruptum emendandum non dubito:) id eſt, Arſacidæ filii duo Arſacis, Phriapatii nepotes. *Phriapates*, & *Phrapates*, idem ac *Aphra* Pater, ſive & *Papatius*: nam apud Perſas, idem *Aphra* eſt, ac *Pa* apud Turcas Scythaſque; ſcilicet ſublimis, ſupremus, maximus: quæ nominibus propriis, ut & *Art*, præponuntur.

Hi Phereclem, qui Agathocles nominatur apud Syncellum, quod alteri fratrũ vim inferre conatus eſſet, (ſed fruſtra διαμάρτησας apud Syncellum) contumeliam non ferentes, enecarũt; conſciis etiam aliis quinque. *Arrian. in Parth. apud Photium.* Ita vero habetur apud Zozimum. *Hiſt. l.* I. *in Gordiano.* Nam poſt Alexandrum Philippi filium, & hujus ſucceſſores Macedonum Reges, Antiocho ſuperioribus illis Satrapiis imperante, Arſaces Parthus, propter illatam fratri Tiridati contumeliam, bello adverſus Antiochi Satrapiam ſuſcepto, Parthis auctor fuit, ut, ejectis Macedonibus, ſibi Regem aſſumerent. Quum

Quum aperte rebellaſſet Arſaces, regionem pauperrimam Parthiam, quam parvi fecerant Perſæ & Macedones, occupat autumno anni ante Chriſtum 236. ineunte Seleucidarum 57. Urbis Romæ 498. ſcilicet, Conſulibus L. Manlio Vulſone & M. Attilio Regulo, qui ſuffectus eſt Cæciditio in Magiſtratu defuncto; teſte Trogo Pompeio *apud Juſtinum lib.* 41. cui optime cum Arriano convenit; his enim Coſſ. regnabat Antiochus Deus. Initium Arſacidarum non recte diſtulit Uſſerius ad annum Periodi Jul. 4464. & V. C. 504. quo Conſul Romæ C. Attilius erat cum L. Vulſone iterum: cum illud debuerit ad annum revocare, quo M. Attilius Regulus, ejus frater, & L. Manlius Vulſo erant Conſules: quo ſcilicet anno Parthi a Syromacedonibus defecere. Inde enim exordium ſumit Arſacidarum imperium: inde poſteriores Parthorum Reges annos computare cœperunt.

Arſaces, Regis nomine aſſumto, ab initio quidem paucarum virium fuit; nam Parthia non admodum erat ampla, ut quæ a Perſis, atque etiam Macedonibus cum Hyrcania fuerit cenſita: teſte *Strabone l. xi. p.* 514. Sed hic autor Arſacem primum ab ejuſdem fratre, qui ei ſucceſſit, non diſtinguit; ut & Epitomator Juſtinus, qui multa in Parthica Hiſtoria confundit, vel omittit contra mentem Trogi; ut infra demonſtrabimus.

Rex vero toto tempore, quo regio nomine uſus eſt, bellum indeſinenter ſuſtinuit adverſus illos, quibus Parthiam Provinciam ademerat; & regiam conſtituit Hecatompylon a Macedonibus conſtructã. Hæc vetus regia Parthorum fuit, de qua inquit Q. Curtius *lib.*

6. cap. 2.

6. *cap.*2. Urbs erat ea tempeſtate clara Hecatompylos, condita a Græcis; ibi ſtatum Rex habuit, commeatibus undique advectis: quod confirmat Strabo *lib.* XI. his verbis, ad Hecatompylō autem Parthorū regiam, ſtadia CIↃ. CCLX. Unde Arſaces, ut Macedonum amicitiam ſibi conciliaret, ſe in nummis ſuis ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ, id eſt Græcorum amicum, vocitavit.

Arſaces, bello cōtinuo propter defectionem diſturbatus, tandem inter certandum, latere haſta transfoſſo, interiit: ex Suida: cum duos annos & aliquot menſes potitus regno fuiſſet, ut videre eſt apud Syncellum *Chron. pag.* 284. Cæterum, propter quæſitum conſtitutumque ab illo regnum, licet breve fuerit; Parthi hunc honorem ejus memoriæ tribuerunt, ut omnes ab eo deinde Reges ſuos *Arſaces* appellarent. Quin & Parthi ipſi ab eo *Arſacidæ* aliquoties dicti ſunt, ut videtur apud Lucanum *lib.* I.

Plus illa vobis acie, quam creditis, actum eſt.
Arſacidæ .....

Apud Tacitum Hiſt. lib. I. *Arſacidarum ſolium*, pro regno Parthorum habetur. Servius ad Æneïd. VI. v. 760. inquit: Albani omnes Reges dicti ſunt *Sylvii*, ab hujus nomine: ſicut hodieque Romani Imperatores, *Auguſti* vocantur: Ægyptii, *Ptolemæi*: Perſæ, *Arſacidæ*. Notandum, Servium *Perſas* pro *Parthis* dixiſſe, quia retinuit apud quoſdā auctores Imperii nomen, quod invaſerant Parthi, ante quos Perſæ regnaverant, vel quod ipſe Arſaces a Perſis oriundus eſſet: quemadmodum poſt Artabanum IV. regno & vita ſpoliatum, Artaxerxes Perſa, ſe ipſe Arſacidam nominavit: & Perſarum imperii appellatio rediit, quæ

modo fuerat Parthorum. Unde non mirum eſt, ſi Scriptores aliquot Parthos appellent Perſas. Horatius *lib.* 3. *Od.* 5. Auguſtum graves Perſas adjeciſſe imperio ſcribit. Aur. Victor de eodem Auguſto ait: Huic Perſæ obſides obtulerunt.

NUMMUS

ARSACIS I.

Ex Museo nostro.

Caput Regis ſine epigraphe, barba prolixa & capillis criſpis, cum diademate & veſte regia: ex averſa parte ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, *id eſt*, Regis Regum Arſacis benefici illuſtris Philellenis. *In imo*, Α. ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ. A menſe Gorpiæo. *Arſaces ipſe ſedet, palmæ ramum accipiens a muliere ſtolata ſtante, capite turrito, lævaque cornu copiæ gerente.*

ARSACIS Parthorum imperii conditoris effigies haud dubie in hoc nummo exhibetur. Illius materia cum argento mixta, Regem non multum ab initio divitem oſtentat; ſed Gorpiæus

piæus menſis, quo regnum auſpicatus eſt, in eo inſcriptus, id plane evincit. In illa jam ſententia fuit Triſtanus *lib. 2. pag. 83.* cui non aſſentiri videtur Card. Noriſius in Epoch. Syromac. *fol. 8.* arbitratus, quempiam potius hujus Arſacis ſucceſſorem indicari, altero titulo ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, *Amici Græcorum.*

A. ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ, id eſt, A MENSE GORPIÆO; verba illa menſem Gorpiæum, quo Arſaces regnum ſuſcepit, haud dubie indicant: quæ Rex in nummis ſuis conſignari ad æternam rei memoriam voluit. Ipſe enim a Parthis ob virtutem Rex ſalutatus eſt, ut ſcribit Arrianus in Parth. & Gorpiæus menſis prima fuit imperii Parthici Epocha, ab Arſacis ſub Antiocho Deo defectione.

Arſaces non modo lingua Græca in nummis, ut Græcorum amicitiam ſibi conciliaret, uſus eſt; uti & ſucceſſores ejus fecere: verum etiam recepta jam menſium Macedonum nomina retinuit; quod nos edocent eorum monetæ. Menſis autem Gorpiæus in Arſacis primi nummis exaratus, Regem hunc ab eo menſe annum inchoare voluiſſe indicat, quod regnum eſſet hoc ipſo menſe auſpicatus. *Scaliger de emend. temp. pag. 333.* ultimum eſſe anni Macedonici exiſtimat; cui ſuffragatur Petitus in Eclogis Chronol. *l. 4. c. 14.* Card. Noriſius contendit contra ex Zenobio & Suida Hyperberetæum fuiſſe; & annum inchoari a menſe Dio.

Rex capillis criſpatis, & barba ſimiliter adornata exhibetur, Perſarum more; ut annotat Suidas in Leonato Duce Macedone, his verbis, *ſe regio cultu ornans, & regiam majeſtatem referens, fluente, promiſſa demiſſave coma, & reliquo apparatu, quem a perſico more non multa abhorrentem excoluerat.*

Titulos ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, quibus Perſæ Reges olim utebantur, hic etiam uſurpat Arſaces, ut ſe originem ab Artaxerxe Mnemone Perſarum Rege, a quo ſe jactabat oriundum, traxiſſe perſvaderet. Hanc vero appellationem illorum populorum lingua SAAN SAAN dici apud Ammianum *lib. 19.* jam protulit vir doctiſſimus Ezechiel. Spanhemius, quam ſerio Parthicis Regibus tribuit Suetonius in Caligula *cap. 5.* dum ait lugubria induiſſe Reges poſt mortem Germanici. *Regum Regem exercitatione venandi, convictu Megiſtanum abſtinuiſſe, quod apud Parthos juſtitii inſtar eſt.*

Megiſtanes Græcis erant viri ſummi, ac proceres cujuſque regni, quibus honor menſæ Regiæ accumbendi conceſſus fuit: unde D. Marci Evangeliſtæ locus, cap. 6. de Herode ſcribentis: δεῖπνον ἐποίει τοῖς Μεγιςᾶσιν. *Prandium fecit Megiſtanis.*

EX MUSEO D. MONJEUX, PARISIIS.

Caput ejusdem Regis: ex averſa parte eadem epigraphe; in imo, ΑΠΟ ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ, *id eſt*, a menſe Gorpiæo. *Arſaces ſedet, dextram extendens verſus Palladem, quæ dextra coronam præfert, leva autem haſtam tenet.*

QUin ad eundem Arſacem imperii Parthici fundatorem ſpectet hic nummus Tetradrachmalis, nullus eſt dubitandi locus. Idem oris habitus, eadem effigies, eademque partis averſæ epigraphe, illud omnino arguunt.

Pallas a Macedonibus peculiariter culta fuit, ut in Hiſtoria Regum Syriæ ſæpe diximus; ſiquidem Alexander Magnus plurima ei templa conſtruxit in Cyrno ſeu Corſica, atque unum imprimis Ilii, vel Trojæ; quod nulli magnificentia cederet. Eam ob cauſam Arſaces, ut Syromacedonum, qui in ejus regno manebant, & aliorum Græcorum, quos in ſuas partes pertrahere deſtinaverat, benevolentiam ſibi conciliaret: ejus Deæ cultum retinere voluit; imo & coronam victorias ab ea ſe recepiſſe, utpote, victoriæ ſemper aſſiſtrice bellorumque præſide, demonſtrare hoc lemmate affectavit.

ΑΠΟ

ΑΠΟ ΜΗΝΟΣ ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ, id eſt, A MENSE GORPIÆO. Hæ voces in nummo Arſacis appoſitæ, haud dubie illum ab hoc menſe regnum inchoaſſe, & Arſacidarum Epocham inde emanaſſe declarant. Utrum autem ab illo annum incipere voluerit, dubium videtur: nam nemo neſcit varias Græcorum nationes, eamdem ubique menſium formam non obſervaſſe, teſte Petro Caſtelano de Feſtis Græcorum; inter quos populos recenſet ille & Macedonas? An vero Arſaces Gorpiæum primum anni menſem in regni augurium nuncuparit? Gorpiæus apud Macedonas Septembri reſpondebat, ex Plutarcho in Theſeo; ſed ejus initium in anno Romano diei 25. Auguſti aſſignabatur: unde D. Epiphanius illum cum Auguſto conjunxit.

Arſaces, ut regnum ad Perſas reverſum per ſe denotaret, non modo titulo inſolenti REGIS REGUM, quo illi utebantur, contentus, ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ denominationem ſibi aſſumpſit, ut ſe BENEFICUM liberalitate continua futurum demonſtraret. Hæc cognomina Ptolemæus III. Ægypti Rex, ut & Antiochus VII. & Demetrius III. Syriæ Principes, ſibi quoque adoptarunt.

Adjecit ſibi titulum ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, juxta mentem forte Appiani in Syriacis, quod expulſis e patrio regno tyrannis, quaſi patrius & domeſticus Rex, populis apparuiſſet, ſeu quod illis veluti Deus PRÆSENS adeſſet, ſeu potius ſimplici appellatione ILLUSTRIS cognomen accepiſſet: quod cognomentum Epiphanis Arſacidæ omnes ſibi conſervarunt.

Obſervandum venit in Arſacis primi nummis cognomen ΔΙΚΑΙΟΥ, id eſt JUSTI, non reperiri; quod Arſaci Tiridati ejus fratri tributum primum fuit; quodque ſucceſſores ejus, ut & alia, Evergetis, Epiphanis & Philellenis, ſibi vendicarunt.

Cardinalis Noriſius nummos a primo Arſace, quem non a fratre Tiridate diſtinxit, nequaquam fuiſſe percuſſos, ſed a quopiam illorum Regum ſucceſſore ſuſpicatur, ſine ullo tamen fundamento. Primus enim, quanquam in Regione minime tunc opulenta, Hecatompylon a Græcis conditam pro Regia habuit: Tiridates vero per triginta annos Rex imperavit.

ARSACES II.

TIRIDATES, fratri Arſaci in acie occiſo ſuccedens, regni habenas ſuſcepit; *Arrianus in Parth. apud Syncellum*; ſeque pariter Arſacem nuncupavit: quæ nominis & regni parilitas hiſtoriæ Scriptoribus hunc cum ſuperiore confundendi occaſionem dedit. Hujus autem exemplo ſucceſſores

ſores eandem Arſacis appellationem ſibi retinuerunt, Imperatorum Romanorum more, qui ſe Cæſares omnes vocarunt; quare in nummis, quod ad epigraphen, difficile alii ab aliis diſtinguuntur, licet proprium ac peculiare nomen ſinguli apud Hiſtoricos habuerint.

Arſaces hujus nominis ſecũdus, quem *Tiridatem* appellabimus, regnare cœpit anno 3. Arſacidarũ, ineunte Seleucidarum 59. ante Chriſtum 254. Urbis conditæ 500. Ut probatæ erat virtutis, apud Juſtinum *lib.* 41. etſi ab initio infirmus, teſte Strabone *lib.* 11. *pag.* 515. gentem tamen Macedonicam, quæ ejus imperium agnoſcere recuſabat, longe propulſavit, magnamque inde potentiam conſequutus eſt. *Id. Arrianus in Parth. apud Syncel.* Unde Magni cognomen meruit, quod nihilominus in nummis ſuis nunquam uſurpavit.

Antiochus, cognomine *Deus*, Syriæ Rex, (quo regnante Arſacidarum imperium cœpit,) cum eſſet bello adverſus Ptolemæum Philadelphum, Ægypti Regem, impeditus; pace tandem cum ipſo inita, mortuus eſt, relictis duobus filiis, Seleuco Callinico, & Antiocho Hierace: quorum natu major Seleucus in Syriæ regnũ patri ſucceſſit. At mortuo paulo poſt etiam Philadelpho, Evergetes, ejus filius, bellum adverſus Seleucum redintegravit, dum Tiridates vicinas Parthiæ gentes imperio ſuo armis ſubjiciebat.

Dum hæc geruntur, poſt varios belli caſus, Syriæ & Ægypti Reges, induciis tandem in annos decem factis, quieverunt: anno vero Seleucidarum 69. Callinicus, copiis in Orientem traductis, cõtra Parthos, qui rebellaverant, arma movet. Interea Tiridates, qui a

Strabone vocatur *Arſaces*, *lib.* 11. *pag.* 513. Seleucum fugiens, ad Sacas, ſeu Scythas Aſpaſiacas, ſe contulit. Moxque Seleucus in Aſiam Ciſeuphratenſem, ob Gallos in Provincias Seleucidarum ingreſſos, revocatus eſt; cum in Bactriam ducere exercitum paraſſet, atque Andragora Parthiæ Præfecto, Antiochiam reverſus eſt.

Antiochus Hierax, Seleuci frater, Gallos in illius auxilium mercede comparatos, adverſus eum duxit; Aſiam, quam ei promiſerat, extorquere ab ipſo conatus: cum quibus dimicans Seleucus, in fugam actus, vix ex acie evaſit: unde ingens inter eos bellū poſtea exarſit. Tiridates, accepta opinione, Seleucum a Gallis in Aſia victum & occiſū; ſolutus Regis metu, cum ſuis in Parthiam regreſſus, præfectum eorum Andragoram oppreſſit; ſublatoque eo, imperium gentis, (*iterum ſupple*,) invaſit. *Epit. Trog. lib.* 41.

Dum bellum civile inter Seleucidas fratres recrudeſcit, armorum hoſtilium intermiſſione ad ſtabiliendum Parthicum regnum, Tiridates egregie ac naviter uſus, militem legit, caſtella munit, civitates firmat, urbem quoque Daram in monte Zapaortenon, quem in regione Zapaortene Daricum appellat Plinius, *lib.* 1. *cap.* 16. condit. Hæc omnia narrat Juſtinus ordine præpoſtero.

Nec multo poſt copiis auctus Tiridates, Hyrcanorum regionem Parthiæ proximā ingreditur, & occupat. *Epit. Trog. ibid.* atque iſta ratione duorum regnorum imperio potitur; durante bello civili inter Seleucum & Antiochum fratres, de Syriæ regno contendentes.

Dio-

Diodotus, qui ante Arſacem I. Bactrianam invaſerat, nomenque ibi & inſignia Regis arripuerat, Tiridatis potentiam in dies augeri animadvertens, copias undique contra eum comparat. Quo audito, Tiridates grandem exercitum contrahit; idque metu etiam Seleuci, quem nuper in Meſopotamia fratrem deviciſſe acceperat. At vix Diodotus contra Tiridatem bellũ ſuſceperat, cum ſubito mortem obiit. Itaque metu liberatus Tiridates, cum filio ejus Diodoto, aliis *Theodóto II.* fœdus ac pacem paciſcitur. *Epit. Trog. ibid.*

Rebus in Syria compoſitis, Seleucus Rex contra Orientis defectores exercitum rurſus ducit; & cum Tiridate congreſſus, ab eo vincitur. Plurimis enim Bactrianorum copiis, pace cum iis inita, auctus fuerat Tiridates. Tantæ autem victoriæ cauſa, Parthi hunc exinde ſolemnem diem, velut initium ſuæ libertatis religioſe obſervarunt. *Ib. ibid.*

Tiridates, ejuſmodi victoria inflatus, vicinas Seleucidarum provincias occupare aggreſſus, Mediam imperio ſuo ſubjicere conatur. Quo comperto, Seleucus, expeditione quam citiſſime in eam provinciam ſuſcepta, cum Tiridate congreditur; & ab eo captus, diuque detentus, regia prorſus magnificentia & impenſa habitus eſt. *Poſſidon. Hiſt. lib.* 16. *apud Athen. lib.* 4. *pag.* 153.

Parthia, inquit Strabo *lib. xi. pag.* 514. aucta fuit: partes ejus Camiſene & Chorene; fere etiã quicquid eſt uſque ad portas Caſpias & Aragos, ac Topiros, quæ olim Mediæ fuerant. Eſt & Apamea & Heracle, urbes apud Ragas. *Et pag.* 524. Sunt & Græcanicæ urbes in Media, a Macedonibus cõditæ. Laodicea, Apamea,

mea, quæ quidem prope Ragas eſt, & ipſa Rageia condita, ſeu potius reſtaurata a Seleuco Nicatore, quam ipſe *Europum* appellavit; Parthi *Arſaciam*, ab Arſace Magno, qui eam ſui juris fecit.

Tandem, pace inter Seleucum & Tiridatem compoſita, Seleucus dimittitur, & Tiridates pro Rege habetur. Seleucus vero in Syriam iter faciens, ait Juſtinus, amiſſo regno, equo præcipitatus, vitam finit.

Seleucus Ceraunus, Seleuci Callinici filius, nuntio de patris apud Tiridatem captivitate in Syriã allato, mira ipſum ulciſcendi cupidine, nec non ſpe victoriæ provocatus, recentes quidem copias legerat, at non tam cito congregare potuerat exercitũ; quem, patris morte accepta, contra Attalũ Pergami Regem duxit, fratremq; Antiochum ad cuſtodiendas adverſus Tiridatem provincias miſit Babylonem. *Polyb. lib.* 4.

Antiochus, Seleuco fratre mortuo, exercitum ex urbe Babylone revocavit; quibus copiis præerat Epigenes. *Id. lib.* 5. Hoc pacto Tiridates pace fruitur, & conſtituto regno, diem ſupremum obit, Arſacidarum anno 40. urbis conditæ 537. Seleucidarum 97. cum regnaviſſet años 37. (*ut tradit Arrian. in Parth. apud Syncel.*) Non minus memorabilis Parthis, quam Cyrus Perſis, Alexander Macedonibus, Romulus Romanis; nec dum matura ſenectute, relicto Artabano filio.

Hunc Arſacem confundit etiam cum ſuperiore Ammianus: de illo enim loquens, in talia erumpit verba:
„ Qui poſt multa glorioſe & fortiter geſta, ſuperato
„ Nicatore Seleuco, ejuſdem Alexandri ſucceſſore, cui
„ victoriarũ crebritas hoc indiderat cognomentum;
„ præſidiiſque Mecedonum pulſis, ipſe tranquillius
agens,

agens, temperator obedientiũ fuit, & arbiter lenis. “
Denique poſt finitima cuncta, vi, vel æquitatis con- “
ſideratione, vel metu ſubacta; civitatum & caſtro- “
rum, caſtellorumque munimentis oppleta Perſide, “
adſuefactaq; timori eſſe accolis omnibus, quos an- “
tea formidabat: medium ipſe agens curſum ætatis, “
placida morte deceſſit. Certatimque ſum̃atum, & “
vulgi ſententiis concinentibus, aſtris (ut ipſi exiſti- “
mant) ritus ſui conſecratione permiſtus eſt omni- “
um primus.„ *Ammianus Marcellinus lib. xxiii. pag. 365. & 366. Edit. Valeſianæ in folio.*

NUM-

NUMMUS
ARSACIS TIRIDATIS.

Ex Museo D. Foucault.

Caput Regis barbatum & diademate redimitum cum chlamide regia: ex averſa parte ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, *id eſt*, Regis Regum Arsacis benefici justi illuſtris, amici Græcorum. In imo, ΑΠ. ΕΥΠΕΡΒΕΡΕΤΑΙΟΥ. Ab Hyperberethæo. *Pallas galeata ſtans dextra coronam Regi ſedenti porrigit, ſiniſtra haſtam præfert.*

SUPERIOR Arſaces & ejus frater Tiridates vultu multum inter ſe differunt; licet primo intuitu unus idemque Rex eſſe videatur. Certe etenim Arſaces naſo eſt Simo, Tiridates autem grypo: barba priori minus denſa, poſteriori prolixa. Nulla in utriuſque Regis nummi parte antica epigraphe; more Regum ſolito, qui nulla circa caput inſcriptione inſigniuntur. Cæterum, etiamſi effigie nullatenus diſtinguerentur inter ſe hi fratres; tamen in priore nummo menſis Gorpiæus inſcriptus, & in poſteriore Hyperberetæus, diverſos omni-

no

no Reges eſſe ſatis ſuperque indicarent. Vox *Gorpiaus*, hoc Macedonum menſe Arſacem Parthorum regnum occupaſſe teſtatur: *Hyperberetaus* vero, eo menſe victoriam a Tiridate de Seleuco Callinico reportatam fuiſſe demonſtrat. Unde inquit Juſtinus, *illum diem Parthi exinde ſolemnem velut initium libertatis obſervarunt*. Arſaces, a Gorpiæo regnum auſpicatus, illum in nummis ſuis exhibuit. Tiridates a victoria menſe Hyperberetæo reportata, in ſuis hunc poſtremum menſem numiſmatibus conſignavit.

Hic quæri poteſt, an ideo duæ fuerint Arſacidarum Epochæ, ut exiſtimat vir doctiſſimus Henricus Valeſius in ſuis ad Ammianum notis, *lib.* 23. ob diſcrepantes hiſtoriæ Scriptorum de rebellionis Parthorum tempore ſententias; cum alii ſub Antiocho Deo, alii ſub Seleuco ejus filio, iſtam defectionem contigiſſe tradant. Attamen, ut probe ego, re attentius perſpecta, comperi, una tantum Epocha in nummis ſuis Arſacidæ utuntur, quam Trogus recte apud Juſtinum adſignavit anno V. C. 498. L. Manlio Vulſone, & M. Attilio Coſſ. Hæc vero cœpit anno Seleucidarum 57. regni quidem Antiochi Dei 7. quo Arſaces Parthorum imperium auſpicatus eſt menſe Gorpiæo, ut ipſe Rex in nummis ſcripſit. Deinde cum Tiridates de Seleuco Callinico victoriam retuliſſet, menſe, ut videtur, Hyperberetæo, qui, apud Syromacedonas, in plurimis urbibus, præſertim Antiochiæ, quæ earum eſt Metropolis, primus habebatur, ut patet ex Evagrio; quique Octobri reſpondens, Kalendis ejus menſis inchoabatur. Non ſine cauſa Tiridates menſem Hyperberetæum anni primum eſſe voluit, cum Gorpiæus eſſet anni ultimus vel penultimus.

Pallas in Arſacis nummo jam a nobis deſcripta eſt, quare non diverſos admodum in hac ſerie Regum typos exſpectes: crebro iidem redibunt. Nummus quippe nihil aliud erat, quam moneta populorum uſibus accommodata: nihil ergo in ea fratres immutare voluerunt, quam regulam horum ſucceſſores Arſacidæ ſunt ſubſecuti. Pallas autem peculiaris Macedonum Dea eſt habita, cujus etiam cultum ſervarunt Parthorum Reges, & hi præcipue, qui eam pro tutelari numine habuerunt, quaſi ipſius auxilio regnum obtinuiſſent, cum illis coronam in nummis Dea porrigat.

NUMMUS ARSACIS TIRIDATIS.

Ex Thesauro Regio.

Caput ejuſdem Tiridatis ſine epigraphe: ex averſa parte, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ..... *id eſt, Regis Regum Arſacis benefici, juſti, illuſtris, amici Græcorum. In imo decurſatus eſt nummus. Genius urbis ſtans, dextra palmæ ramum porrigit Reg. barbato ſedenti, læva cornucopiæ geſtat.*

AD eundem Arſacem Tiridatem, Arſacis Parthorum imperii conditoris fratrem, pertinere nummum hunc Tetradrachmalem idem oris habitus, & eadem effigies demonſtrant. Neque enim ad Parthos Reges inter ſe diſtinguendos propria uniuſcujuſque nomina in Arſacidarum monetis quæras. Cuncti *Arſaces* in primi memoriam appellantur, ſicut Imperatores Romani a Julio Cæſare, qui imperium conſtituerat, *Cæſares* denominati ſunt. Certe tamen illi cum

Cæ-

Cæſaris appellatione proprium nomen, quod non ab eodem ſanguine orti eſſent, conjunxerunt. Parthi vero Reges, cum omnes ab eodem originem traherent, ſemper ſe *Arſaces* nuncupaverunt. Unde eorũ ſucceſſores ex vultu tantũ ab aliorum vultu diſſimili, aut ex cognomine quodã ſingulari poſſunt inter ſe diſtingui.

Cum igitur nobis deinceps de Regibus Arſacidis erit ſermo, ne, ſi eos vocemus ſemper *Arſaces*, confundamus Reges; in capite hiſtoriæ ſingulorum, proprio quiſque nomine indicabitur. Agmen ducit Tiridates, quem Doctor Hyde Anglus in hiſt. Perſarum Religionis veteris ait appellatum fuiſſe a voce *Tir*, quæ eorũ lingua *Mars* eſt, & ab altera *dat, datum* ſignificante; ita, ut *Tiridates* idem ſonet ac a Marte datum. Nec dubii locus eſt, quin alia illorum Regum nomina peculiare aliquid ſignificent, quod inſcitia linguæ Parthicæ ignoramus.

Tiridates titulis, quos Arſaces frater ſibi adaptarat, nomen ΔΙΚΑΙΟΥ, id eſt, *Juſti*, adjecit, ſive ut ſe ab eo diſtingueret, ſive potius ut æquitatem in omnibus rebus ſe populis ſervaturum declararet, quod re vera egregie præſtitit. Nam adeo juſtitiæ cultor fuit, ut ipſi ſponte plurimæ gentes ſeſe dediderint; unde ita decrevit ejus imperium, ut Artabanus ejus filius paulo poſt patris mortem, centum millibus peditum, & viginti millibus equitum inſtructus, cum Antiocho M. Syriæ Rege decertaverit.

Triſtanus noſter *lib.* 2. *pag.* 83. Tiridatis hujus Regis nummum ſub Arſacis primi nomine protulit, cum titulo ΔΙΚΑΙΟΥ, & in imo adjicit vocem ΓΟΡΠΙΑΙΩ, pro ΓΟΡΠΙΑΙΟΥ. Sed cum noſter nummus

in hac parte præciſus & mutilis ſit, eam quoque exhibere vocem forſitan potuit, quæ nummum hunc Tetradrachmalem initio imperii Tiridatis, percuſſum fuiſſe denotaret. In primis enim nummis Tiridates menſem Gorpiæum inſcribere potuit, quo regnum Parthorum frater auſpicatus eſſet: at poſtquã Seleucum Callinicum Hyperberetæo menſe ipſe deviciſſet, menſis Gorpiæi vice Hyperberetæum ſemper conſignandum in nummis curavit, eo, quod tantæ victoriæ diem Parthi exinde ſolemnem, velut initium libertatis habuerint.

Genius palmæ ramum porrigit Tiridati, nummum in urbe quadam, cujus tutelare eſt numen, cuſum fuiſſe indicat: ſed cum urbis nomen in eo ſit exaratum, quænam fuerit, plane ignoratur. Quidam vero Arſacidarum in iſtis monetis Tetradrachmalibus initialem urbis litteram, in qua ſignatæ ſunt, exhibuere, ut infra videbimus.

AR-

ARSACES III.

ARSACES ARTABANVS REX PARTHORVM.III.

ARSACI *Tiridati* ſucceſſit ejus filius, nomine *Artabanus*, *Prol. Trog. lib.* 4. qui & ipſe Arſacis nomen accepit. Omnes enim Reges ſuos Parthi *Arſaces*, ſicut Romani *Cæſares Auguſtoſque*, nominaverunt. *Id. cap.* 5.

Pax diuturna, qua ſub Seleuco Callinico Syriæ Rege,

ge, & ſub Seleuco Ceratino ejus filio, & Antiocho fratre, Tiridates potitus fuerat, in bellum ſubito converſa eſt contra Artabanum ejus filium. Antiochus Magnus, poſt Molonem Mediæ, & Alexandrum illius fratrem, Perſidis Satrapes rebelles, Græcoſq; devictos, poſtque Achæum in Aſia minori ſuperatum, tandem expeditionem parat contra Artabanum, qui, cum ipſe tunc temporis adverſus Achæum bellaret, Mediam, Diogene ejus Satrapa expulſo, invaſerat. Cognito autem Regis conſilio, Artabanus ingentem exercitum comparat, Antiochum ratus Ecbatanam Mediæ regiam uſque venturum, ſed tantis præſertim cum copiis, ac maxime propter aquarum inopiam in deſertas regiones nunquam penetraturum.

Interea ſpe eluſus Artabanus, ut primum comperit, Regem per ſolitudinem iter ingreſſum, celerrime puteos omnes ac rivos obrui & corrumpi jubet. Quod poſtquam Antiocho eſt renuntiatum, Nicomedem eo cum mille equitibus miſit; ſed jam Artabanus cum copiis retulerat pedem, cum eo loci Syri equites pervenerunt. Soli aderant Parthi equites nonnulli canalium ora corrumpentes: quos ſubito Regii milites adorti, primo impetu terga vertere, & conjicere ſe in fugam coëgerunt: quo facto, ipſi mox ad Antiochum revertuntur. Rex ſolitudinem emenſus, ad oppidum venit, Hecatompylon dictum. (In media Parthia urbs illa ſita eſt.) Ibique ad reficiendum ex laboribus itineris militem, paucos dies inſumit. *Polyb. lib.* 10.

Ea ratione recreatis aliquantiſper copiis ſuis, inſtitit reputare ſecum Antiochus, Arſacem Artabanum,

ſi

ſi idoneas vires haberet, ad prælio ſecum decernendum: nunquam profecto patriam ſuam fuiſſe relicturum, & ejus finibus exceſſurum, neque ad dimicandum ullum alium aptiorem ſuo exercitui locum requiſiturum eo, qui Hecatompylo circumjacet. Quem ille cum deſerat, palam facere recta ratione rem putantibus, aliam ſibi eſſe mentem. Propterea in Hyrcaniam progredi ſtatuit. *Id. ibid.*

Tagas ut venit, & ab indigenis ſciſcitando cognovit, quantis difficultatibus viæ eſſent impeditæ, quas pertranſire ipſum prius oportebat, quam ad Labutæ montis ſumma illa juga perveniret, quæ in Hyrcaniam vergunt: quanta item Parthorum multitudo, occupatis locis quibuſque opportunis, viæ immineret; faciendum cenſuit, ut expeditorum omnem numerum in varia partiretur agmina; & diviſis ipſorum ducibus, quo cuique tendendum eſſet, ſignificaret. Fecit idem & in operariis, quos oportebat expeditorum manum, quocumque pergerent, comitari, & ut quiſq; locus ab iis eſſet occupatus, eum ita concinnare, ut phalanx & jumenta facile illac tranſirent. *Id. ibid.*

Id cum Antiochus conſilii cepiſſet, primum ducere agmen Diogenem juſſit, tradiditque ei ſagittarios, funditores, & e montanis hominibus eos, qui jaculandi & lapides mittendi peritiam habebant. Hi nequaquam ordines ſervabāt, ſed quoties occaſio vel locus poſtularet, viritim rem gerentes, in anguſtiis viarum maximo uſui erant, & plurimum præſtabāt. His alterum ſubjecit agmen, Cretenſium Clypeatorum ad duo millia, ductore Polyxenida Rhodio. Poſtremos deinde loricatos & ſcutatos, quorum ducatum gerebāt Nicomedes Cous, & Nicolaus Ætolus. *Id. ibid.*

Progredientibus autem in itinere Antiochi copiis, longe aſperior & anguſtior locorũ natura eſt reperta, quam Rex putarat. Nam univerſus montiũ aſcenſus ſtadiorum erat circiter trecentorum; cujus ſpatii maxima pars conficienda per confragroſam convallem a torrente cavatam in magnam altitudinem. In hanc cum multa ſua ſponte ſaxa e ſuperpendentibus rupibus eſſent delata, multæ item arbores; difficile & impeditum iter reddebatur. Sed & Parthi, ut difficultates augerent, multam operam poſuerant; nam & arboribus cæſis continuas fecerant concædes. Magnam item lapidum ingentium vim eodem congeſſerant; & ipſi quoque per totam convallem, opportunis omnibus locis, ubi tuto conſiſtere poterant, occupatis, fines ſuos cuſtodiebant. *Id ibid.*

Quod, niſi eos ratio fugiſſet, Antiochum eo incœpto, cui omnino impar fuiſſet, abſiſtere oportuiſſet. Nam Parthi, quaſi prorſus eſſet neceſſum, ut illac Rex tranſiret, ita ſe comparaverant, & eo fine loca illa inſederant. Nimirum iſti illud non viderant; phalangi quidem, & impedimentis exercitus illac neceſſario, ſicut ipſi animis propoſuerant, fore iter faciendum: nam montes hinc inde adjacentes nulla ratione ab his poterant ſuperari: at quominus leviter armati, & expediti vel per nudas rupes ſcanderent, id vero naturam non vetare. *Id. ibid.*

Itaque ſimul ac Diogenes intra convallem adſcenſum moliens, in primam ſtationem Parthorum incidit, multum diverſa rerum facies apparuit. Nam in primo ſtatim cõflictu, velut rebus ipſis monentibus, quid eſſet opus facto; Diogenes, & qui illum ſequeban-

bantur, ulterius progreſſi, & transverſis itineribus loca illa emenſi, ſupra caput hoſtium evaſerunt: ita, ut jaculatione crebra, & ſaxis, quæ manibus jaciebant, mirũ in modum Parthos infeſtarent. Sed fundis maxime eos lædebant, ſaxis eminus inceſſentes. *Id. ibid.*

Ubi autem primos illorũ per vim regii depulerant, & locum ipſorum occupaverant, operarum tunc partes erant, purgare, quidquid erat ante pedes, & omnia complanare, quoad ejus tuto fieri poterat. Quod opus propter ingentem operarum numerum celeritate magna confiebat: atq; ita cum funditores, ſagittarii & jaculatores modo im̃inentia hoſtibus juga vage perſultarent, modo in unum coirent, & opportuna quæque loca invaderent: clypeatorũ deinde ſtationes ibidem ſubſiſterent, qui ſecundũ ipſam cõvallem ordinibus ſervatis, & militari gradu ambulabãt, non ſteterũt Parthi: ſed relictis iis locis, ad ipſũ montium illorum verticem cuncti ſe undiq; receperunt. *Id. ibid.*

Antiochus eo, quem diximus, modo cum copiis, tuto locorum anguſtias pertranſiit, non ſane abſque difficultate & multo tempore; vix namque octavo die in jugum collis evaſerunt, quo item Parthi cum veniſſent conferti, atque ii ſibi perſuaſiſſent, accenſu hoſtem prohibere ſe poſſe, atrox prælium eſt ortum, idque hoc pacto evenit. *Id. ibid.*

Pugnabant illi cuneatim ſtipati in faciem cum phalangitis miro ardore. Interim milites expediti ſilentio noctis longo circuitu loca ſuper caput hoſtium per averſa montis occupant. Qua re cognita, repente Parthi conjiciunt ſe in pedes. Antiochus, qui confeſto agmine & conferto, deſcendere in Hyrcaniam volebat,

lebat, receptui canere juſſis tubicinibus, impetum ſuorum, fugientes longius perſequentium, compeſcuit. *Id. ibid.*

Deinde agmine ita, uti volebat, compoſito, poſtquam Tambracem eſt ventum, quæ urbs muros quidem nullos habet; ampla tamen eſt, ut in qua ſit regia, eo loci eſt commoratus. *Id. ibid.*

At, quoniam plerique omnes, ſive qui e pugna evaſerant, ſive qui ex omni circa regione aufugerant, in oppidum ſe receperant, quod Syringem vocant; (nam & firmitate, & rerum omnium commoditate præſtat is locus, a Tambrace non longe diſtans; eſtque id Hyrcaniæ quaſi caput) ui illud expugnare cœpit. Copiis igitur iterum acceptis, eo pergit, & poſitis circa urbem caſtris, obſidionem inſtituit. *Id. ib.*

Cæterum totius incœpti pars maxima in teſtudinibus aggeſtitiis erat poſita. Cum enim tres ductæ eſſent foſſæ, latæ cubitos non minus triginta, altæ quindecim, cujuſque illarum labris vallum duplex fuerat impoſitum; & poſtremo murus bene firmus. Itaque inter ipſa opera dimicationes continuæ edebantur: neque ſufficiebant, qui utraque ex parte occiſos aut vulneratos auferebant, loco purgando; quod non ſolum ſupra terram, verum etiam ſub terra intra cuniculos cominus certabatur. *Id. ibid.*

Et ſic tamen cito perfecit Antiochus qua multitudine operarum, qua inſtantia ſua & navitate, ut & foſſæ replerentur, & muri per cuniculos ſubruerentur. Quod ut factum, Parthi de ſumma re in deſperationem adducti, Græcos, qui in urbe erant, obtruncant, ſupellectilis, quod erat pretioſiſſimum, rapiunt,

& fu-

& fuga ſibi noctu conſulunt. Quo Antiochus animadverſo, Hyperbaſim cum mercenario milite mittit, in quem Parthi cum incidiſſent, projectis impedimentis in oppidum denuo ſunt reverſi. Cetratis deinde per ruinas muri magna vi irrumpentibus, omni plane jam ſpe depulſi, in deditionem venerunt. *Id. ibid.*

Cum igitur Artabanus adverſus Antiochum centum millibus peditum, & viginti millibus equitum inſtructus, mira virtute pugnaviſſet, tandem in ſocietatem ejus aſſumtus eſt, teſte Juſtino *lib. 41. cap. 5.* paxque poſt quinque annos ea lege fuit inter illos inita, ut Artabanus una cum Antiocho bellum gereret in Euthydemum & adverſus Græcos Bactrianæ, quos opprimere Antiochus decreverat.

Diodotus II. Rex Bactrianorum ante aliquot annos, vita & regno fuerat privatus ab Euthydemo Magnete, tradente Polybio, *lib. hiſt. xi. pag. 651.* Καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ Εὐθυδήμος Μάγνης, *erat autem, vel aderat ipſe Euthydemus Magnes.* Πρὸς ὃν απελογίζετο Φάσκοντα ὡς. Locus corruptus eſt, & ſic corrigendus. Πρός τουτον απελογίζετο Φάσκων Τελέας. *Apud iſtum nempe Teleam Antiochi Legatum defendebat.*

Is autem Euthydemus ab Antiocho, cum quo Artabanus copias jungere debebat, bello appetitus, poſt multa prælia, in amicitiam, uti Rex Parthus, ob diuturnitatem belli a Rege Syriæ tædio affecto receptus eſt; ipſique in Demetrii filii gratiam, qui ad ſanciendum fœdus inter Antiochum & patrem venerat, Regii nominis uſurpandi poteſtas data eſt. Poſteaque, ſuperato Caucaſo, Antiochus Indorum fines ingreſſus, amicitiam cum Sophagaſeno Rege renovavit, &

copias

copias in Syriam reducere cœpit. Hunc habuit exitum ſuſcepta ab Antiocho in ſuperiores Provincias expeditio. *Polyb. lib. xi.*

Euthydemus, cum quo pacem inivit Antiochus, non erat prioris Euthydemi, qui ſub Antiocho Deo primus rebellaverat, nepos: atque idcirco nec Diodoti filius; cum e contrario hujus aut filios, aut fratres ſuſtuliſſet. Quod quidem facinus ingenue fatebatur, prætexens, ſe a Syriæ Rege non deſciviſſe; ſed eorum, qui deſciverant, poſteros ſuſtuliſſe; & Bactrianorum imperium hoc pacto obtinuiſſe. Has rationes, aliaſque iis plane ſimiles apud Teleam Antiochi Legatum ad ſe miſſum diſſertabat Euthydemus Magnes.

Quibus attente perpenſis, Antiochus pacis conditiones non invitus accepit. Demetrius tamen Euthydemi Magnetis filius, patri in Bactrianæ regnum non ſucceſſit; ſed Menander Euthydemi frater, aut ſaltem propinquus.

Artaxias Armeniæ majoris, & Zariades Armeniæ minoris ſub Antiocho magno Præfecti, ab eo, dum bellum Attalo pro Romanis ſtanti inferret, defecerunt. Ant. Ch. 197. V. C. 557. Seleuc. 116. & Arſacid. 56. Deinde tamen Antiochi permiſſu, & interpoſita Romanorum auctoritate, quod ſibi conſtituerat, regnum, uterque retinuit. *Strab. lib.* 11. *pag.* 531. Inde ſeries Armeniæ Regum, a nobis ad calcem hujus operis appoſita.

Interea Arſaces Artabanus vicinorum Principum amicus & ſocius, tranquilla pace fruens, imperavit Parthis. Cujus gentis adminiſtratio poſt defectionem Macedonici Imperii, ſub Regibus fuit. Proximus majeſta-

jeſtati Regum, populorum ordo eſt: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habentur: Parthi Scytharum exules fuerunt. Hoc etiam ipſorum vocabulo manifeſtatur: nam Scythico ſermone *Parthi* exules dicuntur. Sermo his inter Scythicum Medumq; medius, ex utroque mixtus. *Juſtin. lib.* 41. Sed Arſaces primus, dum regnum conſtitueret, acta publica, & monetam a Macedonibus introductam cum eorum lingua, ut ſibi omnium benevolentiam conciliaret, conſervare voluit.

Quot autem annos regnaverit Artabanus, aut quo anno obierit, incertum; veteribus Hiſtoricis Poſſidonio, Apollodoro & Trogo, injuria temporũ amiſſis.

Scaliger, dum de Parthis loquitur, *Can. Iſagoc. lib.* 323. hæc habet: Parthorum vero Regum ſucceſſionem quandam ut texeret, multa de ingenio divinare cogitur Onuphrius Panvinius noſter præſidiis veteris hiſtoriæ defectu, ut confidenter annos ſingulis Regibus attribuat, tanquam Scriptores vetuſtiſſimi extent, unde illos años & regni intervalla hauſerit. Nos ejuſmodi exemplum neque laudamus, neque ſequimur: qui neque regnum illorum, neque rerum ab illis geſtarum memoriam, neque annos, per quos regnarunt, tenemus: ut temerarium ſit, quos annos imperarunt, aſſerere, cum ne ipſos quidem Reges ſatis exploratos habeamus.

Onuphrius imperium Parthorum, expeditis Imperii Romani rebus, exponere aggreſſus eſt, *lib. Reip. Rom. Comment.* 3. Sed male ab año V. C. 504. eorum a Syriæ Regibus defectionem obſervat. Primum quippe Arſacem cum Tiridate ſecundo Rege confundit, & tertium prætermittit Artabanum. Hi-

Hieronymus Henninges *in Theat. Geneal.* Onuphrium fuiſſe ſequutus videtur in his primis numerandis; ſed unde acceperit tertium, quem vice ſecundi producit, ignoramus: niſi forte ex Parthorum Regum catalogo excerpſerit; quem poſtea Cl. Joan Elichmanus nobis exhibuit in notis ad Juſtinum. In eo enim catalogo, Artabanũ imperaſſe viginti annos, refert Commentator, cujus ſententiam potius, quam nullam, admittimus.

NUM

NUMMUS
ARSACIS ARTABANI.

EX THESAURO REGIO.

Caput juvenile Regis diademate inſigniti, & coma criſpata ornati, cum barba non oblonga, ſine litteris, ut ſolet: ex averſa parte, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, *id eſt,* Regis, *&c. ut in ſuperioribus. Jupiter ſeminudus ſedens, dextera extenſa Victoriolam gerens ipſi coronam porrigentem; læva haſtam puram tenet.*

QUIS ſit ille Rex diademate ornatus, cum barba non admodum longa, indagandum. Arſacis nomen, illum Parthorum Regem eſſe, indicat: nullus autem ab aliis diverſus, nummum ad priores Reges non ſpectare demonſtrat; ſed ſimiles, qui in ſuperioribus nummis tituli, Arſacem Artabanum circa regni initia ſuadent. Adde quod primi non adhuc cognominibus diſtincti, eandem in monetis denominationem uſurpaſſe videntur. Similes quoque quædam, ut in patre, litteræ; nempe ὁμικρον quadratum,

dratum, & inſueto more ſcriptum, in eadem officina nummum eſſe ſignatum, & forſan ab eodem artifice denotant. Eadem nummi forma, nempe Tetradrachmalis, eoſdem monetarios declarat: Figuræ denique in Patris nummis, eædem, eademque poſitione, ac in Artabani nummis, rem plane confirmant.

Jupiter ſeminudus ſedens cum Victoriola ſibi coronam ex lauro porrigente, ab Artabano in nummis ſuis ſignatur ad denotandum, ſe in Seleucidarum ſocietatem fuiſſe receptum; nam hunc typum primus apud Syros uſurpavit Seleucus Nicator ſicut & ápud Parthos Artabanus.

Jupiter præcipuum erât Regum Syriæ numen, ut videre eſt in noſtra eorum Principum hiſtoria. Seleucus autem Jovem appoſuerat in Alexandri M. memoriam, quod ex ejus gente oriundum ſe jactaret: nam Alexander Jovis filium palam ſe eſſe prædicabat. Victoriam manu gerit, ad indicandum felicem belli eventum, a Jove penitus procedere; unde ipſa coronam Deo porrigit. Adde ad hoc, quod Victoria Jovi ipſi opem in bello contra Gigantes opem tulerit. Gerit coronam ex lauro, quod hæc victoribus detur. Jupiter ſedet, poſt victorias fiet quiete potiturus Artabanus, poſt bellum contra Antiochum fortiter geſtum. Haſtam puram Jupiter tenet, divinitatis nempe ſymbolum.

ARSA-

ARSACES IV.

ARTABANO ſucceſſit filius ejus *Phriapatius*, aliis, *Pampatius*, ſi Hieronymum Henningem ſequamur, anno Arſacidarum 60; nam ſuperior Rex regnavit 20. annos. Aphra-Pati & Pa-Pati, *maximum* Pati latine diceres. Hic appellatur abſolute *Badi*, ſeu *Pati*, in Tarich Perſico apud Schickardum, *pag.* 104. Arſacem recentiores Perſæ, Aſchi, vel Aſcham nominant. Mircondus *Chapur*. Et in catalogo Joan. Elichmanni, ita legitur: *Aſkan filius Darii eſt primus Aſfanienſium*, pro *Aſkanienſium, Rex; & totam familiam ab eo denominant.*

De illo Juſtinus, qui ex primo & ſecundo Arſace unicum tantum Arſacem facit, *lib.* 41. inquit: Tertius Parthis Rex (vetus codex *Pampatius* habet) *Priapatius* fuit, ſed & ipſe Arſaces dictus; nam, ut ſupra obſervatum eſt, omnes ſuos Reges Parthi hoc nomine, ſicuti Romani, ſuos Imperatores Cæſares Auguſtoſque cognominaverunt. Hic, actis in regno quindecim annis, deceſſit, relictis tribus filiis; Phrahate, Mithridate & Artabano, qui omnes Parthis imperarunt. Hæc vero pauca ex Trogo a Juſtino exſcripta, lucis nihil ejus hiſtoriæ afferunt, cum quid ab illo geſtum fuerit, prorſus ignoretur.

Porro juxta eam, quam ſequimur methodum, in numerandis Arſacidarum annis, Phriapatius regni Parthici habenas ſuſcepit anno Seleucidarum 117. & imperii Antiochi Magni 27. quo tempore hic in Europam, contra Romanos bellum geſturus, tranſiit;

at cum Phriapatius annos quindecim regnarit ex Juſtino, eum mortuum eſſe oportet anno 6. imperii Seleuci Philopatoris, qui Antiochi Magni filius fuit.

Quandoquidem vero de Arſace Phriapatio tam pauca nobis ſuperſunt; quid Bactriani, illo regnante, geſſerint, indagare ſaltem liceat. Strabo illos Orientis regiones notiſſimas ſubegiſſe narrat, *lib.* 11. *p.* 516. Tanta fuit Græcorum, qui Bactrianam *a Macedonibus* abalienaverunt, potentia; ut & Arianam obtinuerint & Indiam, ſicut ait Apollonius Adramyttenus: ac plures, quam Alexander, gentes ſubegerint; maxime Menander. Siquidem is & Hypanim tranſivit verſus ortum, & *μέχρι τῦ Ἴσαμυ*, emenda *Ἰμάυ*. Nam, ut inquit idem Strabo *lib. eod. p.* 519. dicunt etiam ultimam Tauri partem, quæ *Imaus* vocatur, Indiam attingens, neque magis quam India, accedere ad ortum, neque magis recedere. Solinus ait *cap.* 38. apud Indos *Imaus*; cui Plinius ſuffragatur, *lib.* 6. *c.* 17. Menander, inquam, uſque ad Imaum *montem* pervenit. Hæc autem partim ipſe egit, partim Demetrius, Euthydemi Bactrianorum Regis filius, qui poſt Menandrum patruum regnavit.

Non modo autem Pattalenam inſulam, quam efficit Indus fluvius, occupaverunt; ſed & reliquam oram maritimam, & quod Teſarioſti dicitur, ac quod Sigertidis regnum. Omnino autem, inquit ille Apollodorus, totius Arianæ præcipuam partem eſſe Bactrianam, *καὶ δὴ καὶ μέκρι Σήρων*, emenda *Σήρων, καὶ Φρυνῶν*. Quin & uſque ad Seras & Phrynos imperium protulerunt. Ad Seras, inquam, non ad Syros & Phœnices, quod falſisſimum eſt. Eo enim loci non de occiden-

cidentalibus Aſiæ partibus agitur, ſed de remotioribus verſus Orientem; in quas penetrare non valuit Alexander Magnus. Phryni autem gens Scythica Seribus vicina, ut nos docet Dionyſius Alexandrinus *verſ.* 752.

Καὶ Τόχαροι Φροῦνοι τε καὶ ἔθνεα βάρβαρα Σηρῶν.

Et Tochari, Phrynique & gens barbara Serum.

ARSACES V.

PHRAHATES Arſacis Phriapatii filius major, more gentis, adminiſtrationem regni ſuscepit Arſacidarum anno 76. & Seleucidarum 140.

Hic vir admodum ſtrenuus Mardos validam gentem bello domuit, ut narrat Juſtinus, *lib.* 41. *cap.* 5. Ii vero populi intelligendi videntur, de quibus loquitur Q. Curtius, *lib.* 5. Vaſtatis deinde agris Perſidis, vicisque pluribus redactis in poteſtatem, ventum eſt in Mardorum gentem, cultum vitæ abhorrentium. Specus in montibus fodiunt, in quos ſe, conjuges & liberos condunt; pecorum aut ferarum carne veſcuntur.

Mardi in Armeniæ & Mediæ confinio collocantur a Ptolomæo, qui etiam a Strabone & Stephano in Hyrcania deſcribuntur; ab Herodoto in Perſide; a Plinio in Sarmatiæ Aſianæ ora ad Euxinum mare. Mardos autem a Phrahate in Characem urbem translatos fuiſſe, auctor eſt Iſidorus Characenus: εἰς τὴν Χάρακα πρῶτος βασιλεὺς Φραάτης τὰς Μάρδους ὤκισε. Phraatem primum intelligit: de ſecundo infra dicemus. Ex illa urbe oriundus erat Iſidorus Characenus, qui in deſcriptione Parthiæ citatur ab Athenæo, *lib.* 3. *cap.* 14. Hujus Scriptoris Σταϑμοὺς παρθικοὺς primus in lucem edidit vir clarus David Hoëſchelius: citatur pluribus in locis a Plinio.

Non multo poſt acquiſitos Mardos, deceſſit Phraates, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potiſſimum Mithridati, inſignis virtutis viro, reliquit Imperium; plus regio, quam patrio, deberi nomini ra-

ni ratus; potiuſque patriæ, quam liberis conſulendum. *Epit. Trog. lib. 41. cap. 5.*

Phrahates regnavit annos 8. apud Hennigem *in Theatro geneal.* quum Syris adhuc imperaret Antiochus Epiphanes; anno nempe Seleucidarum 146.

Demetrius Euthydemi filius, qui poſt patruum Menandrum apud Bactrianos imperavit, ſuperſtite adhuc Phrahate, finem impoſuit expeditionibus Indicis, de quibus hæc leguntur in prologo *lib.* 41. Trogi Pompeii. *Indicæ quoque res additæ, geſtæ per Apollodorum & Menandorum Reges eorum.* Locus hic depravatiſſimus eſt. Apollodorus enim Bactrianorum Rex haud fuit; ſed hiſtoricus, patria Adramyttenus; qui, tradente Strabone, Parthorum, Bactrianorum & Indorum geſta ſcriptis mandaverat. Legendum itaque: *Indicæ res, additæ ex Apollodoro, geſtæ per Menandrum & Demetrium Reges eorum.*

ARSACES VI.

ARSACES MITHRIDATES
PARTHORUM REX. VI.

In muſeo Equ. Patini D.M.
ex aur. arg. drach.

MITHRIDATES, Arſacis Phriapatii filius junior, Arſaci Phrahati fratri ſucceſſit, Imperiique Parthici habenas capeſſivit, anno ante Chriſt. 170. V. C. 582. Seleucidarum 140. Arſacid. 84. Sextus ab Arſace, Imperii fundatore; Paulo Oroſio teſte, *lib.* 5. *cap.* 4.

cap. 4. Sextus, inquam; *nam Arſaces ſenior primus fuit. Arſaces II. Magnus dictus, cujus nomen verum Tiridates erat, ſecundus imperavit. Arſaces, ſeu Artabanus, tertius: Arſaces, ſeu Phrapatius, quartus: Arſaces, ſeu Phrabates, quintus: Arſaces, ſive Mithridates, ſextus.* Unde patet, diſtinguendum omnino eſſe Arſacem Magnum, ſeu juniorem, ab Arſace ſeniore.

Eodem ferme tempore, ut habetur apud Juſtinum, *lib.* 41. ſicuti in Parthis Mithridates; ita in Bactris Eucratides (qui Demetrio patri, cujus ſupra meminimus, ſucceſſerat) magni uterque viri regna ineunt.

Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum, Mithridate duce, Imperii faſtigiũ eos perduxit. Mithridates autem iſte, Arſaces, ut alii, dictus eſt: quin & Deus cognominatus, ut nos docet Trogus in *Prolog. lib.* 41. Verum enim vero a Librariis nomen *Tigranis* loco *Mithridatis*, ſubſtitutum eſt, nam inter Parthorum Reges nullus fuit nomine *Tigranes*: totoque hoc *lib.* 41. apud Juſtinum, de Tigrane, ſive ſeniore, ſive juniore, Regibus Armeniæ, altum ſilentium.

Interea Antiochus Epiphanes, ærario exhauſto, ad ſuſceptum contra Judæos bellum facilius ac citius peragendum, de profectione in Perſidem cogitare cœpit, ut earum regionum acciperet tributa, & pecuniam multam congregaret. *Machab.* 3.

Armeniam ingreſſus Antiochus Epiphanes, adverſus Artaxiam, qui regnum Armeniorum ſub patre Antiocho occupaverat, expeditionem ſuſcepit, plurimos ex ejus exercitu interfecit, ipſumque Artaxiam cepit. *Appian. Syriac.* 117.

Eodem tempore, ſuperiores regni ſui provincias

obeundo, audivit eſſe in Perſide, hoc eſt, in Elymaïde, quæ ultima eſt Perſarum ad Orientem regio, urbem, Perſepolim nomine, prædivitem; & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis: ſcuta etiam aurea ibi adſervari, quondam ab Alexandro Magno relicta. Hac igitur fama permotus Princeps præavidus urbem expugnare, & fanum exſpoliare conatus eſt. At cives, armis correptis, eum non ſolum a mœnibus fortiter repulerunt; verum etiam recedentem quam longiſſime perſecuti ſunt. Joſephus Antiq. Jud. *lib.* 12. *cap.* 13.

Cum autem veniſſet circa Ecbatana, novo inſuper mœrore affectus propter recentem, quam a Judæis acceperat, cladem; inde, Babylonem verſus, iter fecit: quod tamen intermittere coactus, in Perſidis oppido, *Tabis* nomine, ſubſtitit: ubi, lecto adfixus cum complures hæſiſſet dies, tabe diffluens, mortuus eſt.

Poſt ejus mortem Elymæi, Perſæ, Medi, & finitimæ gentes, a Syromacedonibus deficientes, ſibi Reges conſtituerunt; & deinceps ſui juris eſſe cœperunt. Hinc videtur belli occaſio a Mithridate arrepta, ad illos populos Imperio ſuo adjungendos.

Eucratides interea ex Bactriana egreſſus, Sogdianam conterminam bello appetit. Qua ſubacta, contra Arachatos Arachoſiæ regionis populos progreditur, quos in deditionem recipit. Deinde Draugianam ingreditur Indiæ proximam, domitiſque Draugitanis, in Indiam ipſam penetrat.

Dum hæc ab Eucratide Bactrianorum Rege magna virtute geruntur; Mithridates, Imperii etiam Parthorum limites propagare aggreſſus, Medis bellū infert.

Quum

Quum autem varius utriuſque populi caſus fuiſſet, ad poſtremum victoria penes Parthos fuit. *Juſtin. lib.* 41. *cap.* 6. Medis igitur ea ratione ſubactis, Mithridates Mediæ Bacaſim Satrapam præponit. *Id. ibid.* Media regio eſt majoris Aſiæ maxima, habens Hyrcaniam & Parthiam ad ortum; & dicitur Media minor, quam occupavit Arſaces Mithridates. Pars altera, quæ Occidentalis eſt, Armeniam conterminam habens, major vocatur, & Atropatene, a Satrapa Atropato, cui data eſt, dicta. Hæc Reges ſuos deinde habuit.

Mithridates, his viribus auctus, in Hyrcaniam, expeditionis bellicæ, ut videtur, cauſa, proficiſcitur. Hyrcaniæ quidem partem, quæ ab auſtro Parthiam ſpectat, cujus etiam erat pars, domuerat Arſaces Tiridates, ſed non totam, eamque maxime, quæ adjacet Mediæ. Quidam Hyrcanos rebellaſſe conjiciunt; quibus domitis, Mithridates ad Elymæos ſubigendos ſe accingit. Bellum etenim cum Elymæorum Rege geſſit; quo victo, hanc quoque gentem regno adjecit. *Juſtinus, ibidem.* Parthus, inquit Strabo *lib.* 16. *pag.* 744. audiens, templa eſſe apud Elymæos opulenta, ut ſupra de Antiocho Epiphane diximus, videnſque haud quaquam ultro conceſſuros; vi magna invaſit: & Minervæ Templum, ac Dianæ, quod *Azara* dicitur, cepit, cIↃIↃ talentorum gaza ablata. Capta eſt etiam prope flumen Hedyphontem, Seleucia, magna civitas, quæ prius *Soloce* vocabatur. Oppidum Elymaïdis Seleucia apud Plinium, *lib.* 6. *cap.* 27. Flumen vero Hedyphon, prope quod ſita erat Seleucia iſta, appellatur ab eodem Plinio *Hedypnus. Ibidem.*

Demetrius ſoter, Syriæ Rex, poſt Antiochum Epipha-

phanem mortuum, obſes diu Romæ detentus, in regnum avitum ſucceſſurus, clanculum Roma exceſſit; interfectoque Antiocho Eupatore Epiphanis filio, in ſuperiores provincias, quarum partem nuper eripuerat Arſaces Mithridates, proficiſcitur. At quum Medi Timarchum ſibi præfeciſſent, cum eo Demetrius bellum habuit, ut refert Trogus *Prolog.* 34. ſed Appianus *Syriac.* rem aliter videtur narrare his verbis: Rex in Syria proclamatus, duos fratres, quos ambos Antiochus in deliciis habuerat, perdidit, nec non Heraclida ærario apud Babylonios ejecto, & Timarcho Babylonis Satrapa, tanquam rebelle interfecto; qui alioquin etiam ejus provinciæ præfecturã male adminiſtraverat, a Babyloniis *Soteris* cognomen obtinuit.

Mithridates in Parthiam regreſſus videtur; ſed quũ poſtea Demetrius, omiſſa regni cura, in quodam caſtello, non procul ab Antiochia, delicias ageret, a conſpectu ſubditorum remotus: Heraclides Timarchi fratris mortem ulturus, Romam cum Alexandro Bala, ut regnum a Senatu ei impetraret, profectus eſt. Quod quum obtinuiſſet, bellũ Demetrio intulit. Dumque eo bello implicatur Demetrius, hanc occaſionem nactus Arſaces Mithridates, inquit Paulus Oroſius, *lib.* 5. *cap.* 5. occiſo Demetrii Præfecto, Babyloniam urbem, fineſque ejus univerſos victor invadit.

Dum vero Demetrius, Demetrii filius, Alexandrum Balam, Syriæ regni uſurpatorem aggreditur, creſcuntque in Syria quotidie bella civilia: Mithridates alios Orientales Reges uſque ad Mare Rubrum, ſeu Perſicum Sinum ſubegit; atq; inter cæteros, Regem Perſidis devicit; quem tamen non ſpoliavit regno; ſed

ſed tantum ſuam in clientelam recepit: Imperiumque Parthorum a monte Caucaſo, permultis populis in ditionem redactis, ad flumen Euphratem protulit. Juſtinus ſub finem libri 41.

Cæterum Imperium Parthicum late ſumtum cum regnis inſervientibus, quibus proprii præerant Reges; Rubro mari, id eſt, Perſico, a meridie; Hyrcano a Septentrione terminabatur; ut ſcribit Plinius, *lib. 6. cap.* 13.

Atque octodecim tantum erant Provinciæ, quæ a Satrapis Regis Parthorum regebantur, ut nos edocet Iſidorus Characenus *in Parthicis-Stathmis*. Meſopotamia & Babylonia, Apollonialis, Chaconitis, Cambadene, Media ſuperior, Media Ragiane, Choarne, Comiſene, Hyrcania, Aſtavene, Parthiene, Apavarchiane, Margiane, Aria, Anane, Drangiana, Sacaſſene, Arachoſia. Juxta Iſidorum inter Provincias, quæ ſub Imperio Parthorum fuere, non añumerantur Perſis, Carmania, Suſania & Elymaïs, quum Perſæ ſuũ ſemper peculiarem Regem, etiam dominantibus Parthis, habuerint, viribus quidem debilem, atque ob id Arſacidis obnoxium; ut refert *Strabo lib.* 15. *pag.* 728.

Nam etſi adhuc Perſæ proprium Regem habeant, viribus tamen longe ſunt inferiores; & Parthorum Regis dicto ſunt audientes. Regem quoque proprium habebãt Elymæi; eodem Strabone teſte, *pag.* 744. proprium & Characeni: quorum Characenorum Regum nonnulla geſta memorant Lucianus & Macrobius, *pag.* 715. Characene autem pars erat Elymaïdis, maxime invia, ut ſcribit Plinius, *lib. 6. cap.* 27.

Multa interim Eucratides bella magna virtute geſſit, qui-

quibus attritus, quum obſidionem Demetrii Regis Indorum pateretur; cum ccc. militibus, LX. millia hoſtium aſſiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque menſe liberatus, Indiam in poteſtatem redegit. Unde quū ſe reciperet a filio Eucratide II. quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non diſſimulato parricidio, velut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem ejus currum egit, & corpus abjici inſepultum juſſit. *Juſtin. lib.* 41. *cap.* 6.

Mithridates, accepto de ſtrenui Regis cæde nuntio, mox ejusmodi Principem ulturus, Bactrianam ingreditur: ut narrat Juſtinus *ibid.* & Bactriani bellis fatigati, ab invalidioribus Parthis, velut exſangues, oppreſſi ſunt. Græci, inquit Strabo, *lib* 11. *pag.* 517. Bactriana potiti, in Satrapias eam diviſerunt, de quibus Aſpioniam & Turinam Parthi Eucratidæ eripuerunt: quem tamen non omnino privatum Regis nomine, tributarium exinde effecerunt.

Ad Indiam quoque cruentum extendit Imperium Parthorum Mithridates, & omnes præterea gentes, quæ ſunt inter Hydaſpem fluvium & Indum, ſubegit. *Paul. Oroſ. lib.* 5.

Sogdianos, Arios, Drangianos & Indos, quos ſubegerant, Bactri amiſerunt, & Mithridates Imperii ſui limites longiſſime propagavit, ut videre eſt *in Excerptis viri clariſſimi Henrici Valeſii ex Diodoro*, *pag.* 319. Etenim ad uſque Indiam, in qua Porus olim regnaverat, progreſſus, cuncta nullo negotio perdomuit, cumque clementiam atque manſuetudinem coleret; proſpera admodum ubique fortuna eſt uſus. *Id. ibid.*

Quum a Demetrio Nicatore in Tryphonis gratiam pluri-

plurimæ Syriæ civitates paſſim deficerent; vocabatur tamen Demetrius per crebras legationes a ſuperiorũ Satrapiarum Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionem, ſi veniret, atque etiam contra Parthorum Regem Arſacem Mithridatem auxilia. *Joſeph. Antiq. l. 13. cap. 9.* Itaque ad abolendam ſegnitiæ maculam, bellum Parthis inferre ſtatuit; cujus adventum non inviti Orientis populi videre: & propter Arſacidæ Regis crudelitatem, &, quod veteri Macedonum imperio aſſueti, novi populi ſuperbiam indigne ferebant. *Juſtin. lib. 36. cap. 1.*

Hac ſpe accenſus Demetrius, animoque recogitans, ſi res adverſus Parthos proſpere ceſſiſſent, facile ſe poſtea Tryphonem e regno Syriæ exturbaturum: anno Seleucidarum centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, congregato exercitu ſuo, in provincias ſuperiores profectus eſt; trajectoque Euphrate, pervenit in Meſopotamiam; in animo habens hanc, & Babyloniam ſimul occupare; ut his potitus, ſedem ibi belli conſtitueret. *Joſeph. & Juſtin. ibid.*

Cum vero magna alacritate Demetrius ab earum regionum populis fuiſſet exceptus, creſcente in dies exercitu, bellum Arſaci Mithridati intulit. *Id. ibid.* At poſtquam Mithridates jam intraviſſe Demetriũ confines ſuos, audivit, ex Principibus ſuis unum cum ingenti quoque exercitu obviam miſit, ut vivum eum comprehenſum ad ſe adduceret. *Lib 1. Machab. cap. 14.* Attamen Demetrius, quum & Perſarum, & Elymæorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur; quorum omnium Reges inviti, Parthis inſerviebant; multis Prœliis Parthos fudit. *Juſtin. lib. 36.*

Se-

Secundo tantum prælio cum Parthis commiſſo, ſuperatum fuiſſe Demetrium tradit Oſorius, *lib.* 5. *cap.*4. E contrario poſt multa prœlia, ſi Juſtino credimus, ad poſtremum Demetrius pacis ſimulatione deceptus, capitur; duciturque ad Arſacem Mithridatem, qui eum in cuſtodiam ponit, *lib.* 1. *Machab. cap.* 14. Traductuſque per ora civitatum, populis, qui deſciverant, in ludibrium favoris, oſtenditur. Itaque, qui defecerant, omnes iterum ſubjugati ſunt; exceptis tamen Elymæis. Ait enim Strabo, *lib.* 16. *pag.* 744. Elymæi terram variam obtinent; quæ ferax eſt, incolas ruſticos habet; montana vero milites nutrit, majore ex parte ſagittarios; & quum multa ſit, multum exercitum emittit. Ideo Rex eorum potentia magna fretus, recuſat Parthorum Regi obtemperare: quod faciunt alii.

Mithridates Parthorum Rex, magno & regio animo, dimiſſo in Hyrcaniam Demetrio, non cultum tantum regium præſtitit, ſed & filiam Rhodogunam in matrimonium dedit, regnumque Syriæ, quod per abſentiam ejus Tryphon occupaverat, reſtiturum ſe promittit. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 9.

Cæterum Mithridates in tantam regni amplitudinem evectus, haud quaquam ad luxum ac ſuperbiam, quod pleriſque Principibus uſu venire ſolet, ſe contulit; ſed clementia in ſubditos, adverſus hoſtes fortitudine uti inſtituit. Quumque plurimas gentes imperio ſuo ſubjeciſſet, ex ſingulis collecta optima quæque inſtituta Parthos docuit. *Diodor. Sicul. in excerpt. Henr. Valeſii, pag.* 360.

Demum haud multo poſt Demetrii captivitatem, ad-

adverſa valetudine correptus Mithridates, non minor Arſace proavo, glorioſa ſenectute diſceſſit. *Juſtin. lib.* 41. *cap* 6. poſtquam regnaſſet annos 37. ut videre eſt apud Hieronymum Henningem. Quam quidem annorum computationem Seleucidarum hiſtoriæ a nobis deſcriptæ omnino convenientem, ideo hic lubentiori animo ſubſequimur.

NUMMUS ARSACIS MITHRIDATIS.

EX MUSEO CAR. PATINI. D. M.

Caput Regis barbati & diademate cincti: in averſa parte figura imberbis ſedens in ſella, dextra arcum tenet, cum hac epigraphe, ex duplici litterarum ordine contexta: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΘΕΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. *Regis Regum Arſacis Dei juſti, benefici, illuſtris, amici Græcorum.*

UT ad Arſacem Mithridatem, Phrahatis fratrem, & Phriaapatii filium, hunc drachmalem ex argento nummum adſignemus, auctor eſt nobis Juſtinus, qui *in prol. lib.* 40. huic Regi cognomen Dei tribuit his verbis: *Succeſſores deinde ejus Artabanus & Mithridates cognomine Deus.* Solus hic Parthorum Rex in tota Arſacidarum ſerie, hac appellatione inſignitur; haud dubie igitur nummus ad eum pertinet.

Tunc

Tunc temporis apud Reges Seleucidas, illud *Dei* cognomen uſurpandi, mos plane veſanus inoleverat. Inditum hoc primum fuit a Mileſiis Antiocho II. Antiochi Soteris filio; attamen is in nummis ſuis Rex tali titulo pertinaciſſime ſemper abſtinuit. Antiochus autem IV. in ſuis hoc ſibi cognomen primus arrogavit. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΚΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, quod quidem ab adulatoribus Samaritanis datum ei fuerat: teſte Joſepho. Poſt Antiochum IV. vox illa legitur quoque in Demetrii I. Numiſmatibus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΙΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ, licet huic Mediam, Elymaïdem, Perſidem & Meſopotamiã Arſaces Mithridates eripuiſſet.

Nec minus in arripiendis titulis ambitioſus fuit Demetrius, ſuperioris Demetrii filius; cum & ipſe hanc *Dei* appellationem ſibi ſtultiſſime vindicaverit; etſi a Mithridate bello captus fuerat, diuque apud eum detentus. Nihil igitur mirum, ſi Arſaces Mithridates, qui Demetrium patrem tot orbaverat Provinciis, filiumque ſuperatum bello diu apud ſe retinuerat; ut iſtis ſeſe Regibus adæquaret, tale quoque cognomen, eorum exemplo, in nummis ſuis ſibi jactanter adſcripſerit.

De titulis ΔΙΚΑΙΟΥ, ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ, in ſuperioribus Arſacidis Regibus dictum eſt ſatis. Cum enim primo Arſaci attributi olim fuiſſent, ab ejus itidem ſucceſſoribus aſſumti fuere. Sed ſi ulli ex iis Regibus tales tituli convenire aliquantulum potuerunt, nulli certe magis quam Mithridati tribuendi videntur. Ille enim a Diodoro Siculo ob clementiam in ſubditos, & miram

adverſus hoſtes fortitudinem, laudatur in Excerptis Henrici Valeſii, *pag*. 360.

Figura ſedens cum arcu in averſa Nummi parte exarata, in omnibus drachmalibus argenteis ſemper conſpicitur; tanquam Regum Parthorum monetæ ſolitus atque unicus typus: ſicuti & in Regum Cappadociæ Numiſmatibus eadem Pallas galeata, cum haſta & clypeo ſemper obſervatur. Ut autem hanc Deã regni Cappadocici tutelare fuiſſe numen ea ratione oſtenditur: ita & in Regum Parthorum nummis figura ſedens cum arcu, ad regiæ Arſacidarum ſtirpis antiquitatem indicandam, procul dubio cælata eſt. Sed ea de re plura in ſequentibus nummis.

AR-

ARSACES VII.

ARSACES PHRAHATES II.
REX PARTHORUM VII.

In museo D. Vaillant D. M.
ex num. arg. drach.

PHRAHATES in memoriam avi ſui Phrahatis, Parthorum Regis, eo vocatus eſſe nomine videtur; ſed Parthorum diademate poſt obitum patris aſſumto, *Arſaces* more ſolito appellatus eſt; ante Chr. 120 V. C. 219. Seleucid. 174. Arſacid. 120.

Cleopatra, Demetrii Syriæ Regis uxor, ut maritum Rhodogunam Mithridatis filiam, & Phrahatis ſororem duxiſſe accepit, Antiocho Demetrii fratri conjugium ſuum obtulit. Hic a plurimis Seleucidis fidis contra Tryphonem Rex ſalutatus fuit, & Tryphonem Tyrannum poſtea in Syria occidit.

Poſt Arſacis Mithridatis mortem deſperato reditu, non ferens captivitatem, Demetrius privatamq; etſi opulentam, vitam pertæſus, tacitus in regnum fugã meditatur. Hortator illi ac comes Gallimander amicus erat; qui poſt captivitatem ejus a Syria per Arabiæ deſerta, ducibus pecunia cõparatis, Parthico habitu Babyloniam pervenerat. Sed fugientem Phrahates, equitum celeritate, per compendioſos tramites occupatum retrahit. Ut eſt deductus ad Regem, Gallimandro quidem non tantum venia, verum etiam præmium fidei datum. Demetrium autem & graviter caſtigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, & arctioribus cuſtodiis obſervari jubet. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 9. Ferro vinctus fuit cuſtoditus, indeque *Sideritæ* cognomentum poſtea obtinuit. *Syncel. Chronol.*

Interjecto deinde tempore, quum fidem Demetrio etiam ſuſcepti liberi facerent, eodem amico comite fugam repetiit, ſed pari infelicitate; namque prope fines regni ſui deprehenditur: ac denuo perductus ad Regem, ut inviſus ab ejus conſpectu ſubmovetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniã, pœnalem civitatem ſibi cõceſſam remittitur; taliſque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam, non miſericordia gentis, nec reſpectus cogna-

gnationis faciebat; ſed quod Syriæ regnum affectabant, uſuri Demetrio adverſus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegiſſet. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 9.

Antiochus memor, quod & pater propter ſuperbiam inviſus, & frater propter ſegnitiem contemtus fuiſſet; ne in eadem vitia incideret, *Juſtin. lib.*36. *cap.* 1. Auditis quæ Phrahates adverſus Syriam parabat, occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adverſus Parthos, fratrem repetens, in Mediam ducere ſtatuit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quam militiæ fuit: quippe octoginta (trecenta habet Oroſius, lib. 5. cap. 10.) millia armatorum ſecuta ſunt trecenta millia (Oroſio ducenta millia) lixarum; ex quibus coquorum, piſtorum, ſcenicorumque major numerus fuit.

Antiochus Rex quotidie convivarum turmas catervatim ita excipiebat, ut præterea, quæ in menſis abſumebantur, & acervatim tollebantur; convivarum quiſque auferret intactam & integram carnem volucrum, quadrupedum, marinorum piſcium, jam præparatam; quibus omnibus plauſtrũ oneraretur: deinde e melle concreto dulciarium opus multum, coronaſque multas e thure ac myrrha, inſertis & inculcatis aureis lemniſcorum faſciolis, quæ explicatæ hominis altitudinem adæquarent. Hujus cæcam & amentem luxuriã exercitus imitatus, magna ex parte aureos clavos crepidis ſubjectos habuit, argenteaque vaſa ad uſũ culinæ comparavit: & tabernacula textilibus ſigillis adornata ſtatuit. Avaro potius hoſti præda optabilis, quam ulla ad vincendum ſtrenuo mora.

Athen. lib. 12. *cap.* 9. *&* *Valer. Max. lib.* 9. *cap.* 1.

Johannes Judæorum Pontifex, in hac expeditione Parthica, Antiochum Regem ſecutus eſt cum auxiliis, ut narrat *Joſeph. Antiq. lib.* 13. *cap.* 16.

Advenienti Antiocho multi Orientales Reges, puta Bactrianorum, Perſarum, Elymæorum, & Characenorum, occurrere, tradentes ſe, regnaque ſua, cum execratione ſuperbiæ Parthicæ. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus tribus prœliis victor, Babyloniam cum occupaſſet, Magnus haberi cœpit. *Id. ibid.*

Demum exercitum Parthorum, cujus dux erat Satrapa Indates, ad Lycum fluvium in Aſſyria ultra Tigrim delet feria ſexta, ſeu die, quæ Sabbatum immediate præcedebat! Sabbatum vero hoc anno Pentecoſtes ſubſequebatur: unde Antiochus, Johannis Summi Sacerdotis, & Principis Judæorum, qui in ejuſdem Regis caſtris militabat, motus precibus, biduo apud Lycum ſubſtitit cum exercitu integro, ut Judæis feriari liceret. *Joſeph. Antiq. lib.* 13. *cap* 16. Hoc itaque prœlium commiſſum fuit die 12. Junii Juliani Proleptici. Duobus enim præcedentibus annis, hæc feſta concurrere nequeunt, Sabbatum & Pentecoſte. Hyrcaniam ingreſſus Johannes, iiſque devictis, *Hyrcani* nomen adeptus, cum gloria ab Antiocho dimiſſus eſt: *Severo Sulpitio teſte in Hiſtor. lib.* 2. Omnibus vero populis ad Antiochum deficientibus, nihil Parthis relictum præter patrios (veteris Parthiæ) fines fuit. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

Interea Rex Antiochus omnem exercitum ſuum, propter multitudinem hominū, per civitates in hyber-

berna diviſerat: quæ res exitii cauſa fuit. Nam cum gravari ſe copiarum præbitione, & injuriis militum, civitates viderent, deſciſcunt: cui defectioni amplam præ cæteris materiam præbuit unus ex Antiochi legatis, nomine Athenæus, qui per ſingula hoſpitia ſeſe inſolentius geſſerat.

Phrahates Demetrium in Syriam,ad occupandum regnum, cum Parthico præſidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad ſua tuenda a Parthia revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, inſidiis Antiochũ ubique tentabat. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

Antiochus vero, ut erat bibax, genio nimis indulgebat: *Athen. lib.* 4. *cap.* 1. Et illius cœcam & amentem luxuriam exercitus imitabatur. *Valer. Max. lib.* 9. *cap.* 1.

Itaque, quum gravari ſe annonæ exhibitione, & injuriis militum, civitates, per quas Rex exercitum diviſerat, ægre ferrent, ad Parthos deficiunt, & die ſtatuta, omnes apud ſe diviſum exercitum per inſidias, ne invicem ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quæ quum nunciata Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ ſecum hyemabat, progreditur. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

In Antiochi tabernaculo hirundines nidũ fecerant: quo prodigio neglecto, prœlium tamen committere eſt auſus. *Tul. Obſeqvens. de prodig.* In itinere obvium Phrahatem Regem Parthorũ habuit,adverſus quem fortius,quam exercitus ejus,dimicavit. Ad poſtremũ tamen, quum virtute hoſtes vincerent, metu ſuorum deſertus, Antiochus occiditur, *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10. anno regni nono, uti e nummis illius eruitur.

Primus autor fugæ, & Antiochi deſertor, Athenæus ille Dux, de quo jam diximus, brevi meritas pœnas luit. Nam, cum Antiochum deſeruiſſet in pugna; delatus ad pagos quoſdam, quos in hoſpitiis vexaverat, ab omnibus tecto excluſus eſt; cunctiſque alimenta ei negantibus, huc illuc per regionem errabundus, tandem fame interiit. *Henr. Valeſius in Excerptis, pag.* 375. *&* 376.

De Antiochi morte varia apud varios autores referuntur. Antiochum cum Parthis prœlio congreſſum & victum, ſibi manus intuliſſe ſcribit Appianus *in Syriacis.* Joſephus, Juſtinus, & Julius obſequens in ipſo prœlio occiſum tradunt. Contra Arſacem Phrahatem eum interfeciſſe ſcribit Euſebius *in Chronico.* Quin etiam Antiochum, rebus male geſtis de editiori quodam loco ſemet præcipitaſſe, memorat Ælianus, *lib. de Anim. cap.* 34.

Poſt Antiochi mortem, Phrahatem pœnitere dimiſſi Demetrii cœpit; ad quem retrahendum, quum turmas equitum feſtinanter miſiſſet, Demetrium hoc ipſum metuentem, jam in regno miſſi invenerunt, fruſtraque omnia conati, ad Regem ſuũ reverſi ſunt. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 10.

Phrahates, Antiocho Evergete Rege interfecto, univerſum ejus exercitum in captivitatem abduxit, eumque ſuperbe & crudeliter tractavit. *Id. l.* 42. *cap.* 1.

Interim Phrahates Regi Antiocho exequias regio more fecit: *Id. lib.* 38. *cap.* 10. Sed, antequam illum ſepulturæ mandaret, dixit: *Audacia te partim fefellit, Antioche, partim vinolentia. Sperabas enim magnis poculis regnum te meum ebibiturum. Athenæus lib.* 10.

Poſt

Poſt Antiochi exequias, Demetrii Nicatoris Regis filiam, quam ſecum adduxerat patruus ejus Antiochus; captus amore virginis, Phrahates uxorem duxit. *Juſt. lib.* 38. *c.* 10. Cujus, ut videtur, precibus, Antiochi corpus in loculo argenteo in ſepulturam, in Syriam remiſſum pervenit. *Id. lib.* 39. *cap.* 1.

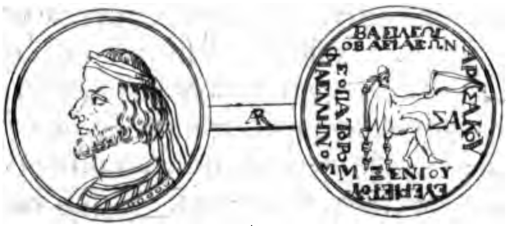
Phrahates, quum inferre bellum in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriæ ſtatuiſſet; Scytharũ motibus ad ſua defendenda, revocatur. Namque Scythæ in auxilium Parthorum adverſus Antiochum Syriæ Regem, mercede ſollicitati, quum confecto jam bello ſuperveniſſent; & in calumnia tardius lati auxilii, mercede fraudarentur; dolentes tantum iis itineris fruſtra emenſum; quũ vel ſtipendium pro vexatione, vel alium hoſtem dari ſibi poſcerent; ſuperbo reſponſo Phrahatis offenſi, fines Parthorum vaſtare cœperunt. *Id. lib.* 42. *cap.* 1.

Igitur, quum adverſus Scythas Rex proficiſceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quemdam, pueritiæ ſibi flore conciliatum. Ipſe autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum ſuperbe crudeliterque tractaverat, in bellum ſecum duxit, immemor prorſus, quod hoſtiles eorum animos nec captivitas minuerat, & inſuper injuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque, quum inclinatam Parthorum aciem vidiſſent, arma ad hoſtes tranſtulerunt, & diu cupidam captivitatis ultionem exercitus Parthici, & ipſius Phrahatis Regis cruenta cæde exequuti ſunt. *Id. ibid.*

Hoc pacto vitam Phrahates cum morte commutavit, poſtquam decem circiter annos regnaviſſet. In

tali rerum ſuarum æſtu Parthi, prætermiſſis, quos Phrahates parvulos habebat, filiis, regnum ad ejus patruum Artabanum detulere.

NUMMUS
ARSACIS PHRAHATIS II.

Ex Museo Nostro.

Caput Regis diademate inſigniti, cum coma criſpa & barba non admodum prolixa, ex averſa parte, figura ſedet, dextra extenſa arcum gerens, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΞΕΙΝΙΟΥ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Regis Regum Arſacis benefici, hoſpitalis, Theopatoris, amici Græcorum. *In area* ΣΑ.

LICET Reges Parthorum omnes Arſacis nomen uſurparint, ideoque difficile videatur ſuum cuique nummum adſignare: tamen ex vultu unus ab altero facile dignoſcitur: quin & ſinguli in titulis ſuis peculiare quoddam epithetum, Seleucidarum more, ut

re, ut ad poſteros eorum memoria perveniret: ſibi adaptare conſueverunt.

Trogus in Prologo, Arſacem Mithridatem hujus Phrahatis patrem, *Dei* appellationem uſurpaſſe nos edocuit. Quam ſane illius nummi ſuperſtites confirmarunt. Unde, licet hiſtoriæ Parthicæ res, ut plurimum, exciderint; tamen argenteum, hunc drachmalem nummum, ad Arſacem Phrahatem II. eſſe revocandum, omnino indicant ſequentia in illo appoſita.

Juvenilis hujus Regis effigies in antica parte delineata ſatis ætati Phrahatis II. convenit, ut ex illius hiſtoria colligimus; ſed duo præſertim cognomina, in ſuperioribus non obſervata Principibus, nummum ad eum pertinere, penitus arguunt. Unum eſt *Theopatoris*, quod ſibi ad memoriam parentis ſui recolendam, merito adſcivit.

Qui enim patrem habuit, tanto in honore apud populos habitum, ut illi nomen *Dei* tribuerent; hic certe Theopatoris cognomen ſibi vindicare & potuit & debuit.

Alterum cognomen, quod huic quoque particulare eſt, nimirum ΞΕΙΝΙΟΥ, id eſt, *Hoſpitalis*, quodque hic ſibi arrogat Phrahates; eum omnino ab aliis ſecernit. Cum enim ejus pater Mithridates, Demetrio Nicatorem Syriæ Regem in prœlio cepiſſet, filiamq; ei Rhodogunen in uxorem dediſſet; Phrahates, poſt mortem patris, ipſum tanquam hoſpitem apud ſe retinuit, pollicitus ei, ſe, cum res poſtularet,

Re-

Regnum, quod ejus frater Antiochus uſurpaverat, reſtituturum. Quod quidem præſtitit; namque eum tandem dimiſit: ſed, ut verum fateamur, ad res ſuas componendas; non vero prout magnanimum Regem decebat.

ΞΕΙΝΙΟΣ ab Antiquis dictus eſt Jupiter, quod in ejus tutela hoſpites eſſe obſervantur. Eandem ob cauſam videtur Phrahates illud cognomen urſurpaviſſe; ut idem Demetrius perſuaderet.

Figura ſedens cum arcu iterum redit, velut ſolitus drachmalium nummorum typus. Sed cum, quatenus ad hanc figuram, multa ad ejus explicationem obſervanda veniant, quæ in quolibet nummo, ſive ob imperitiam Scalptoris, ſive ob monetæ detritionem, non omnia ob oculos obſervantur; illa in plurimis, & quidem integrioribus nummis, ſunt nobis indaganda. At major cognoſcendæ figuræ difficultas circa caput verſatur. Cum enim minutiſſimum ſit, haud facile, quæ illud exornant, diſtingui poſſunt.

Porro in plurimis, quos poſſidemus, nummis, diademate cinctum eſſe figuræ caput obſervavimus. Unde ipſummet Regem exhiberi manifeſtum eſt: Sed cum alia quædam inſuper detegenda ſuperſint; de iis in ſequentium Regum vitis nobis erit ſermo.

Litteræ ΣΑ in nummi area inſcriptæ, vel urbem, in qua cuſus eſt, indicant, vel nomen deſignant Monetarii.

ARSA-

pag. 61

ARSACES ARTABANUS II.

REX PARTHORUM VIII.

ARSACES VIII.

ARTABANUS hujus nominis ſecũdus, in avi ſui Artabani memoriam ita nuncupatus videtur. Hic Arſacis Mithridatis frater minor, & Arſacis Phriapatii filius fuit ultimus. Poſt mortem Phrahatis II. ex fratre Mithridate filii, a Scythis in prœlio interemti, Rex a Parthis, qui in veram & antiquam Parthiam ſe receperant, in hoc turbido Parthici Imperii ſtatu conſtituitur; anno ante Chr. 126. V. C. 628. Seleucid. 186. Arſac. 130.

Scythæ, poſt inſignem victoriam de Parthis relatam, ea contenti, populata Parthia, in patriam revertuntur. *Juſtin. lib. 42. cap. 1.*

Interim alii Scythæ, dicti Nomades, Græcos Bactrianæ, quibus jam libertas oblata fuerat a Parthis, internecione delent. *Strabo, lib. 11. pag.* 511. De his Scythis Nomadibus maxime innotuerunt, qui Græcis Bactrianam ademerant. Aſii Πασιανοὶ, *emenda*, ἢ Ἀσιανοὶ, vel *Aſiani*, & Tochari, ac Sacarauli, vel Sacauraci. *Trog. Prolog. lib.* 41. deinde quo repugnante, *emenda*, quo Rege pugnante. Scythicæ gentes (Tochari,) Sarancæ & Aſiani Bactra occupavere & Sogdianos. Qui autem Reges appellantur Sarancæ (mallem Sacarancæ;) nominantur apud Strabonem Sacaraulæ.

Dum Imperii Parthici Provinciæ ab exteris diſſipãtur, Tyranni inter Parthos exoriuntur. Himerus, cui Regni tutelam commiſerat Phrahates II. cum adverſus Scythas exercitũ duceret, oblitus & vitæ præteritæ

ritæ (catamitus enim fuerat) & vicarii officii; tyrannidem & regiam poteſtatem affectavit; Babylonioſque, & multas alias civitates importune vexavit: ut ait Juſtinus *lib.* 42. Cujus rei in Prologo 42. Trogi Pompeii non obſcura fit mentio. „ Ut Præfectus Parthis a Phrahate Himerus Meſenis bellum intulit; & in Babylonios & Seleucienſes ſævitt. Ita enim hunc locum corruptum reſtituit ex codicibus Mſſ. Regiis vir clariſſimus Henricus Valeſius in Notis ad Excerpta Peireſciana, pagina 58. ubi pro *Apræteus* doctiſſime emendat *a Phrahate Himerus.*

Quo quidem in loco mendum adhuc ſuſpicor ſupereſſe. Meſenis igitur deletis, repono: *Ut Præfectus Parthis a Phraate Himerus, Apamenis,* (qui ſunt in Inſula Tigridis,) rebellantibus *bellum intulit.*

In iiſdem quoque Excerptis Valeſianis, pagina 377. Diodori Siculi hæc verba Ε'υήμερος ὁ τῶν πάρθων βασιλεὺς, ſic emendat Valeſius noſter optime ac indubie: ὁ Ἵμερος ὁ τῶν πάρθων βασιλέως σατράπης.

Himerus iſte patria Hyrcanus, cunctos tyrannos acerbitate vincens, nullum ſævitiæ genus prætermiſit; plurimos enim Babylonios levibus de cauſis ſervituti addictos, cum omni familia in Mediam diſtrahendos miſit. Forum quoque & nonnulla delubra urbis Babyloniorum igni tradidit, ac pulcherrima quæque urbis loca evertit. Teſte Diodoro Siculo in iiſdem Excerptis Valeſianis, *pag.* 377.

Poſidonius apud Athenæum refert, eundem Himerum, qui non Babyloniorum tantum, ſed & Seleucenſium adeptus erat tyrannidem, invitato ad cœnam cum trecentis (*hi erant, quiurbem gubernabant,*)

Ly-

Lyſimacho; ſublatis menſis, argenteum poculum cuique trecentorum præbuiſſe, pondo minarum quatuor; ac poſt libationem, ſimul omnibus præbibiſſe, voluiſſeque, ſuum ut ſinguli auferrent poculum. *Lib.* II. *cap.* 4.

Tochari, de quibus ſupra Scythiæ populi erant, eorum facit mentionem Dionyſius. Καὶ Τόχαροι Φρῦνοί τε. Ad quem locum Euſtathius:

> *Flumen Jaxartem juxta, quibus arva coluntur,*
> *Tochari, Phrynique.*

Bactrianam & Sogdianos poſt Phrahatis II. necem Tochari, ut ſupra diximus, ſubegerant. Sed, cum eas provincias recuperare vellet Artabanus II. bellum illis intulit. An vero Himerum, qui tyrannidem arripuerat, debellarit, occideritque, prorſus incertum eſt. Altum enim ea de re ſilentium. Poſtquam autem Artabanus prœlium cum iis populis iniviſſet, in brachio vulneratus, ſtatim deceſſit: teſte Juſtino *l.* 42. *cap.* I. Regno Parthico non diu potitus, at relicto filio Mithridate, qui in regnum ei ſucceſſit: cum ipſe tres tantummodo annos, ut conjicimus, imperaſſet. Nam de Himero loquitur Diodorus paulo ante Zebinnæ Syriacam victoriam.

ARSA-

ARSACES IX.

ARSACES MITHRIDATES. II.
PARTHORUM REX. IX

In museo D. Vaillant. D M.
ex num. arg. drach

MITHRIDATES II. poſt defunctum patrem ex vulnere in prœlio contra Tocharos accepto, Imperii Parthici habenas ſuſcepit, anno ante Chr. 123. V. C. 630. Seleucid. 189. Arſacid. 133. Huic res geſtæ *Magni* cognomen dedere; quippe claritatem parentum

tum

tum, æmulatione virtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreſſus eſt. *Juſtin. Epit. lib.* 42. *cap.* 2.

Ex ſequentibus Trogi verbis, Mithridatem II. civilia bella in regno confeciſſe, & Himerum, alioſque, qui tyrannidem uſurpaverant, aggreſſum fuiſſe apparet; nam ſtatim ait: Multa igitur bella cum finitimis magna virtute geſſit, multoſque populos Parthico regno addidit: id eſt, populos, qui poſt Scythicam cladem, à Parthis deſciverant. At quam compendioſe hæc narrat Epitomator Trogi! Sed & cum Scythis, inquit, antea invictis proſpere aliquoties dimicavit, ultorq; injuriæ parentum fuit: Nempe Phrahatis II. patruelis ſui, & Artabani II. parentis; qui ambo, unus poſt alium, interemti in acie fuerant.

Ad poſtremum *Artoadiſti*, aut potius *Artavaſdi* Armeniorum Regi bellum intulit. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 2. Artavaſtes iſte filius erat Artaxiæ, quem diximus ſub Antiocho Magno cum Zadriade Armenias occupaſſe. Armeniam ille majorem, hic vero minorem occupaverat. Artaxiam autem ab Antiocho Epiphane captum fuiſſe retulimus. Verum Mithridates ſub finem tantũ regni Artavaſdis, cum Armeniis bellum geſſiſſe videtur, quod poſt hujus mortem cum filio ejus Tigrane ſeniore redintegravit. Si quidem Strabo narrat, Artavaſdem, ut pacem cum Mithridate faceret atq; firmaret, juniorem filiũ Tigranem ei obſidem dediſſe. *Lib.* 11. *p.* 532. Appianus Tigranem filium fuiſſe alterius Tigranis ſenioris Armeniæ Regis confirmat.

Armenii, Tigrane ſeniore mortuo, Tigranem ejus filium apud Parthos obſidem adeo ſpreverant, ut ne eum quidem ab illis repetere cogitarent. Quo ille cõ-

ſpecto, ut in regnum paternum reſtitueretur, mercedis loco ſeptuaginta convalles Armeniæ Mithridati Regi conceſſit; *Strab. ibid.* ab eoque cum copiis in patriam remiſſus eſt. *Juſtin. l.* 38. *cap.* 3. Quod ſi Chronologiæ Uſſerii credimus, ut ipſe ex ejus viginti & quinque annis colligit apud Plutarchum *in Lucullo.* Id evenit anno ante Chr. 95. V. C. 657. Seleuc. 215. Arſacid. 159.

Interea Tigranes, Parthis civilibus bellis implicitis, poſtquam res ſuas plurimum auxit, cum iſtas convalles iis a ſe conceſſas recuperavit, tum Parthorum ditionem populatus eſt; poſſeditque eam, quam proprie dicunt Armeniam, contiguam Mediæ, Albaniæ & Iberiæ; pertinentem uſque ad Colchidem atque Cappadociam ad Euxinum mare ſitam. Deinde Artane Sopheno Zariadris filio, qui auſtrinas partes, & quæ de his magis occaſum ſpectant, obtinebat, oppreſſo; omnia in ſuam redegit poteſtatem. *Strabo, lib.* 11. *pag.* 532. unde Juſtinus *lib.* 4. *cap.* 2. ait: Neque enim ſilentio præteriri tantum regnum fas eſt, cum fines ejus poſt Parthiam omnium regnorum magnitudinem ſuperent.

Antiochus Euſebes, Antiochi Philopatoris filius, de Syriæ regno cum Philippo & Demetrio cognomine Eucœro contendens, victus fugatuſque, ad Parthos confugere coactus eſt. *Porphyrius in Græcis Euſebian.*

Non magno deinde poſt tempore, Sylla Aſiæ Prætor, a Senatu miſſus in Meſopotamiam, ut Ariobarzanem Cappadociæ Principem in regnum reduceret; magno numero Cappadocum, majori Armeniorum, qui Gordio ſuppetias venerant, interfecto, ejecit

ejecit eum, & Ariobarzanem appellavit Regem. Agentem autem Syllam apud Euphratem convenit Parthus Orobaſus, Regis Arſacis Mithridatis Legatus; quũ nihil ante eam diem commercii inter utramque gentem interceſſiſſet. Sed & id magnæ felicitatis Syllæ videtur fuiſſe, quod inter Romanos cum illo Principe ad ſocietatem & amicitiam petendam congreſſi Parthi ſint, quod facile impetravit. Sylla ibi dicitur tres ſedes poſuiſſe; unam Ariobarzani; alteram Orobazo; ſibi tertiam; mediuſque inter duos ſedens, audientiam dediſſe Legato. Quamobrem necavit poſtmodum Rex Parthorum Orobazum. Syllam alii prædicaverunt, quod Parthos habuiſſet ludibrio; alii, ut arrogantem & intempeſtive ambitioſum culpaverunt. *Plutarch. in Sylla. pag.* 453.

Mithridates II. Præfectum cum copiis miſit, qui Antiochum Euſebem Syriæ Regem, ad ſe profugum, in regnum reſtitueret; itaque eam ille Syriæ partem, quam frater ejus Philippus per biennium occupaverat, cum Antiochia urbe recuperavit. *Porphyr. in Græc. Euſebian.*

Philippus ex ea Syriæ parte, quam Antiocho Euſebi fratri eripuerat, per Parthos expulſus, ut id damnum reſarciret, de parte, quæ Demetrio fratrum alteri obtigerat, aliquid auferre tentavit. Hic, relicta Judæa, in qua contra Alexandrum Judæorũ Regem bellabat, profectus Beroæã, in ea Philippum fratrem ſuum oppugnavit; habens ſecum decem millia peditum, & mille equites. Straton vero Beroææ Tyrannus, & Philippi ſocius, Zizum Principem Arabum excivit, & Mithridatem Sinacem Præfectũ Parthorum,

 (in

(in Meſopotamia ſcilicet.) Qui, poſtquam venerunt cum magno exercitu, Demetrii caſtra oppugnaverunt, & tam ſiti, quam miſſilium telorum multitudine, deditionem cum ſuis facere coegerunt: abductaque ex ea regione præda maxima, Demetrium captivum ad Mithridatem Parthorum Regem miſerunt. Parthus vero Rex Demetrium apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumtus eſt. *Joſeph. Antiq. lib.* 13. *cap.* 22.

Mithridatem Parthorum Regem, anno Arſacidarum 167. mortuū eſſe exiſtimamus, poſtquam regnaſſet annos, ut jam numeravimus, 37. An autem habuerit filios, incertum prorſus eſt.

Hunc Mithridatem Regem, cum altero Mithridate, Phrahatis III. cognomine *Dei filio*, parricida, & Orodis fratre majore, peſſime confundit Epitomator Trogi Juſtinus, qui procul dubio exemplaribus auctoris ſui mancis & mutilis uſus eſt. Quod ex prologo libri 42. ejuſdem Trogi patet: ubi diſerte ſcribitur poſt obitum Mithridatis magni: *Ut varia complurium Regum ſucceſſione Imperium accepit Orodes, qui Craſſum delevit.* Igitur Trogus nequaquam arbitratus eſt, Orodem fuiſſe fratrem & proximum ſucceſſorem Mithridatis magni. Forſitan deceptus eſt Juſtinus, quod uterq; Mithridates bellum cum Artuaſde, Armeniorum Rege, geſſerit. At duo certe hujus nominis Armeniæ Principes extitere; unus Tigranis junioris avus; alter hujuſce Tigranis filius. Non immerito itaque integrū Trogi ipſius opus Hiſtoria deſiderat.

NUM-

NUMMUS ARSACIS MITHRIDATIS II.

Ex Museo nostro.

Caput Regis diademate cincti, & prolixa barba conſpicui, cum chlamide regia: in averſa parte hæc legitur epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, *id eſt, Regis Regum, Magni Arſacis, Illuſtris. Rex ipſe diademate cinctus ſedet, dextra arcum gerens.*

Hic nummus drachmalis argenteus haud dubie Mithridatis eſt, hujus nominis ſecundi, Artabani ſecundi filii, cui, tradente Juſtino, res geſtæ *Magni* nomen dedere, ut ipſius præfert inſcriptio ΜΕΓΑΛΟΥ, & quidem ante *Arſacis* appellationem, qua omnes iſti Reges inſigniuntur. Multa autem Mithridates II. bella cum finitimis magna virtute geſſit, plurimoſque populos Parthico regno adjecit. Similem *Magni* appellationem populi Antiocho III. Syriæ Regi ob res præclare, præſertim in juventute, geſtas tribuerunt. Imo & Alexander ille Orientis domitor, *Magni* cognomen aſſumſit, ut norunt omnes. Uter-

que tamen illud in nummis nunquam uſurpavit, & quamvis ultimi numiſmata obvia ſint & frequentia, in iis nuſquam occurrit.

Arſacidæ vero, qui originem a Perſis Regibus, nempe ab Artaxerxe, ut diximus, deducere ſe gloriabantur, plurimos ſibi titulos arrogabant; ſi audiamus Juſtinum hæc de illis narrantem. *Porro Perſarum inique ſe magnos Reges nuncupaſſe viſum fuerat Alexandro, qui ſe magnum etiam appellavit.*

Porro Arſaces Mithridates II. hoc cognomen meritiſſimo jure primus inter Arſacidas Reges tulit, quod poſt eum alii non tam juſta de cauſa ſibi impoſuerunt.

Notandum eſt autem imprimis illud ΜΕΓΑΛΟΥ cognomen, non eſſe ut alias appellationes, poſt Arſacis nomen, in nummo exaratum; ſed in priori poſitum loco, ad denotandam ſcilicet nominis excellentiam: ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ, *Magni Arſacis*; forte ad imitationem Artaxerxis, a quo originem ducere ſeſe jactabant Arſacidæ. Cujus rei meminit Iſocrates *Epiſt. ad Philippum*, qui præterita Regis, atque etiam proprii nominis appellatione, ſola ΜΕΓΑΛΟΥ denominatione deſignabatur.

Figuram in averſa parte ſedentem cum arcu in ſuperiore nummo diademate ornatam eſſe protulimus; quæ certe ipſum Parthorum Regem deſignat. Diadematis vero geſtandi morem a Baccho invaluiſſe nos edocet Diodorus, *lib. 3. pag.* 148. Hæc enim ille de hoc Deo: *Ad retundendum capitis ex nimio vini potu dolores mitra caput obvelavit; mitriferi hinc cognomentum adeptus: quæ & diadematis poſtmodum geſtandi exemplum Regibus ſubminiſtravit.*

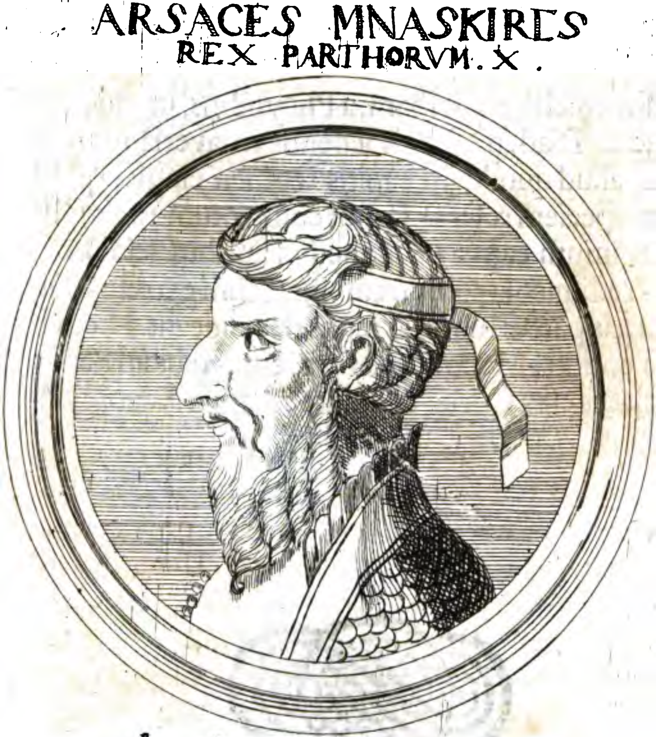
Mi-

Mitra apud Diodorum capitis velamen erat, apud alios ornamenti capitis genus, ex quo pendebant faſciolæ: unde Virgilius, Æn. 9.

Et habent redimicula Mitræ.

Mitra dictio eſt barbara, a Phrygibus, ut videtur, deducta. Diadema Regis ſedentis in averſa nummi parte, aliud quoddam capitis tegmen cingit, quod Mitræ ſpeciem refert. Caput enim totum tegit, ſed verſus imum caput utrinque ſub auribus ſcinditur; cujus redimicula collum ambiunt, cum extremæ Diadematis partes humeris tenus dependeant. Hæc videtur antiqua Medorum Mitra, cujus uſus ad Perſas translatus eſt a Cyro: ut videre eſt apud Xenophontem. *Inſtit. Cyr. lib.* 1.

ARSACES X.

In Collectione Morelliana ex num. arg. drach.

AN Mithridates II. moriens reliquerit filios, incertum eſt omnino: ideoque, quis ei ſucceſſerit, non magis liquet. Trogus & Plutarchus civilia exorta fuiſſe bella, & variam Regum ſucceſſionem extitiſſe memorant. Mnaskires, Parthorum Rex, nominatur a Lu-

Luciano *in Macrobiis*: qui circa hæc tempora videtur his populis præfuiſſe. Hunc vero Mnaskirem filium extitiſſe Phrahatis I. ex ætate ipſius provecta, conjicimus.

Phrahates I. multis præteritis filiis, fratri Mithridati, cognomine *Deo*, inſignis virtutis viro, reliquit Imperium, & mortuus eſt anno Arſacidarum 84. Ipſius vero filius Mnaskires apud Lucianum dicitur obiiſſe, annos natus 96. ita, ut annum ætatis vigeſimum primum attigiſſe jam videatur, quum ejus pater Phrahates I. e vivis exceſſit.

Itaque poſt Mithridatis I. patrui, & Phrahatis II. patruelis ſui mortem, cum alter patruus Artabanus II. ejusque filius Mithridates II. regnaviſſent, inter Mnaskirem & Sinatrockem fratres patrueles, ambos jam ſenes, civile bellum exortum eſt.

Mnaskires, quod eſſet filius Phrahatis I. trium, qui regnaverant, fratrum primogeniti, regnum ad ſe pertinere contendebat. Sinatrockes vero, ad patrem ſuum Mithridatem I. regnum tranſiiſſe, ac deinde ſe prætermiſſo, ad fratrem ſuum Phrahatem II. cujus heres eſſe debuerit, delatum fuiſſe; atque eam ob cauſam Imperium ad ſe ſpectare dicebat. Eam autem de Parthico regno contentionem Lucianus narrat poſt bellum diuturnum finitam tandem eſſe, & Sinatrockem in exilium fuiſſe compulſum.

Bellis iſtis civilibus Parthorũ pœne corruit Imperiũ: his enim temporibus, inquit Plutarchus *in Lucullo*, imminuta Parthorũ potentia, ob civilia & finitima bella, ne Armeniorum quidem valebat inſultus propulſare.

Tigranes Parthorũ ditionẽ populatus eſt, quæ circa Ninum eſt & Arbela. Subditos etiam ſibi habuit

 Atro-

Atropatenos (Medos) & Gordyæos; cum quibus & Meſopotamiam & Syriam etiam, tranſmiſſo Euphrate, ac Phœnicem vi occupavit. *Strab. lib.* 11. *pag.* 532. Etenim a tenui & contemta exorſus ſpe, multas gentes in ditionem ſuam redegit, Parthorumque, ut nullus alius, imperium obtrivit. *Plutarch. in Lucul. p.* 505.

Quid quod Meſopotamiam Græcis incolis frequentavit, quos frequentes ex Cilicia, frequentes ex Cappadocia ſedibus ſuis extractos illic collocavit. Præterea movit ex loco vivendi confueto Arabas Scenitas, eoſque traduxit, ac propius locavit: (in Meſopotamia nempe finitima Arabiæ:) ut eorum opera uteretur commerciis.

Huic Tigrani multi ſerviebant Reges. Quatuor autem habebat in comitatu ſuo apparitorum vel ſatellitum loco. Hi, ſi equo incederet, pedibus juxta in tunicis currebant. In ſolio ſedenti, & reſponſa gentibus danti, apparebant pectinatim complicatis inter ſe manibus. *Plutarch. in Lucul. pag.* 505. Ex his quatuor Tigranis ſatellitibus tres duntaxat Reges ex eodem Plutarcho novimus, Mediæ ſcilicet, Gordiænæ & Adiabenæ: quartum vero ignoramus.

Ceterum Mnaskires, fine bellis civilibus impoſito, pulſoque in exilium æmulo ſuo Sinatrocke; videtur placide ac quiete regnaviſſe. Quanto vero tempore hoc civile bellum duraverit, penitus ignoratur. Sed a morte Mithridatis Magni ejus prædeceſſoris, uſque ad annum, quo Sinatrockes Imperii habenas ſuſcepit, effluxere undecim anni completi.

NUM.

NUMMUS ARSACIS MNASKIRIS.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis ſenioris barbati, nec non diademate cincti, intra quod oblongorum capillorum cirrus obvolvitur : in averſa parte Princeps ſedet mitra & diademate inſignis, dextraque manu arcum geſtans : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ; *id eſt, Regis Regum Magni Arſacis Illuſtris.*

ANTEQUAM Andreas Morellius Helvetius, vir de Re Nūmaria antiqua optime meritus, Pariſiis abiret; quum me Arſacidarum Regum ſeriei deſcribendæ operam navare, jamque eorum Principum plurimos comparaviſſe nūmos comperiſſet; dono mihi dedit delineatam nummorum Parthicorum collectionem, de qua in ſuo Specimine loquitur his verbis: *Quam plurimos alios delineavi nummos Parthicos cum inſcri-*

inſcriptionibus & absque iisdem; quos in majori opere noſtro conſpicere licebit. Et certe ea collectio nobis plurimum in ſerie Regum Parthorum adornanda profuit: qua nunc ſaltem frui ſtudioſus poterit Lector; quandoquidem & Morellii opera, & Morellium ipſum mors invida nobis citius eripuit.

Fatendum eſt, Reges Arſacidas in nummis ſuis non facile dignoſci; quippe qui uno omnes *Arſacis* nomine inſigniantur, uti obſervat Lucanus *lib.* 1. *&* 10.

Arſacidas Parthos a Regis nomine ducunt.

Quod confirmat Strabo *lib.* 15. *pag.* 702. idem apud Parthos fit. Omnes enim Arſacæ nominantur; privatim vero, alius Orodes, alius Phrahates, alius *aliter.* Ergo in moneta eorum publica ne Mnaskiris nomen quærites.

Effigies Regis, ſeu juvenilis, ſeu mediæ ætatis, vel denique ad ſenectutem vergentis, ad dignoſcendos Arſacidas plurimum conducit; prout illorum hiſtoria ipſos vixiſſe nos edocet. Prolixior, quam in aliis, barba, quæ huic Arſacidæ tribuitur, ſenem deſignat Regem; quod recte convenit. Mnaskirem enim ad nonageſimum ſextum ætatis annum perveniſſe refert Lucianus. Simili fere ratione capilli ſinciput obtegentes, & diademati circumvoluti, ejus robur ſatis denotant; ea parte criniti, qua in reliquis ſenibus pili deficere plerumque ſolent. Et certe viridis & cruda ſenectus obtigiſſe Mnaskiri debuit; qui ætate jam provectus, ad obtinendum Parthicum Regnum, multorum annorum ſpatio civile bellum adverſus Sinatrockem adeo feliciter continuavit, atque peregit; ut tandem a populis prælatus fuerit.

Idem

Idem ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ titulus, quo, ob egregia facinora inſignitus fuerat illius prædeceſſor Mithridates II. denotat, Mnaskirem hoc ſibi cognomen pariter adaptaſſe propter victoriam, quam de Sinatrocke ſuo competitore retulerat eo, quod non minorem eſſe in obtinendo, quam in ampliando Regno gloriam recte arbitraretur.

Figura ſedens in averſa parte, quam diadema & mitra Regem eſſe arguunt haud dubie imberbis eſt, uti in nummis integris perſpicue obſervatur. Ergo non eſt effigies Principis, quem pars anterior exhibet, quum nullus, niſi barba, conſpicuus in hac Arſacidarum ſerie depingatur. Unde ad antiquiorem Arſacidis Regem, a quo ſe illi originem ducere gloriabantur, recurrendum. Strabo autem narrat, Arſacem, qui Parthiam invaſit, Dais quibusdam imperaſſe, cognomento Parnis: ita, ut oſtendere voluerint Arſacidæ, non ſe regium titulum tunc primum aſſumpſiſſe; ſed antiquitus a Regibus eſſe oriundos. Quod in ſequentibus nummis erit inveſtigandum.

ARSACES XI.

ARSACES SINATROCKES
REX PARTHORVM. XI.

In Collectione Morelliana
ex num. arg. drach.

HIC Parthorum Rex a Luciano *Sinatrockes in Macrobiis* vocatur, qui *Sinatruces* Phlegonti, apud Photium, *cod.* 97. *pag.* 267. & *Sintricus* Appiano dicitur *in bell. Mithrid. pag.* 242. Alter Arſacida, Rex Armeniorum *Sanotruces* perhibetur a Dione,

lib.

lib. 75. pag. 764. qui *Sanatruces* a Suida nuncupatus eſt. Quanta in deſignando hujus Principis nomine apud Scriptores varietas; quæ ſubito tamen evaneſceret, ſi unuſquiſque Arſacidarum proprium nomen curaviſſet in nummis ſuis conſignari?

Cujuſnam Parthorum Regis filius fuerit Sinatrockes; quo modo, & quando ad Regnum pervenerit, ut facilius innoteſcat, ſuperiorum Arſacidarum hiſtoria altius eſt repetenda. Arſaces Phriapatius tres reliquit filios, Phrahatem, Mithridatem & Artabanum.

Phrahates primogenitus, de more gentis, patri ſucceſſit; ſed patriæ potius, quam liberis conſulendū ratus, prætermiſſis filiis, inter quos erat Mnaskires, annos tunc viginti & unum natus, ob res regni turbidas, Mithridati fratri, cognomine *Deo*, inſignis virtutis viro, teſtamento imperium reliquit. Quod quidem Mithridates, cum recte admodum adminiſtraviſſet, moriendo, Phrahati ſecundo, filio ſuo tradidit. At poſtquam Phrahates ſecundus a Scythis provincias Parthicas vaſtantibus in prœlio eſt occiſus; præterito fratre ejus Sinatrocke, triginta tum annos nato, in hoc rerum Parthicarum diſcrimine regnum a populis Artabano ipſius patruo, forti viro traditum eſt. Hic filium habuit, ſucceſſoremque Mithridatem ſecundum, cognomine *Magnum*, Mnaskiris & Sinatrockis patruelem; qui ſine liberis videtur fuiſſe defunctus.

Itaque poſt Mithridatis ſecundi mortem, magna de obtinendo imperio, inter Mnaskirem & Sinatrockem jam ſenem, exorta contentione, civile mox ſubſecutum eſt bellum.

Sina-

Sinatrockes patrem ſe & fratrem Reges habuiſſe prædicabat, ideoque ſe eſſe proximiorem aſſeverabat heredem: cum e contrario remotior eſſet, Mnaskires, cujus pater Phrahates I. parenti ſuo Mithridati I. Imperium tradiderat. Mnaskires vero trium fratrum majoris natu filium ſe eſſe contendebat; ad quem legitimo jure ſpectet imperium. Ad hæc addebat, quod, ſi olim in rebus difficillimis ob juvenilem ætatem fuerit prætermiſſus; non ideo nunc ſucceſſione in regnum avitum vacans ſe eſſe privãdum: cum præſertim hujus recuperandi tam opportuna ſeſe præbeat occaſio. Ea de Parthico Imperio inter ambos Principes controverſia gravis ac diuturni belli materies extitit: cujus tandem finiendi cauſa Mnaskires a Parthis Rex renuntiatus eſt; Sinatrockes vero in exilium compulſus.

Interjecto multorum annorum ſpatio, cum Mnaſkires ſupremum diem obiiſſet, ab exilio reductus a Scythis Sacaraucis Sinatrockes in mortui Regis locum ſufficitur, annos jam octoginta natus; ut narrat Lucianus *in Macrobiis.* Atque hic certe unus eſt e compluribus iis Regibus, qui variam illam apud Parthos ſucceſſionem compoſuere, de qua *in Prologo lib.* 41. *Trogi* fit mentio.

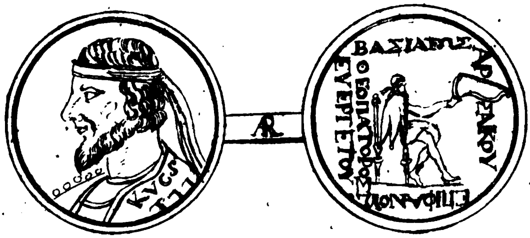
Interea Sinatrockes, adeo grandis natu, cum ſe jam oneri armorum imparem animadverteret, ideoque ad recuperandas provincias Parthicas, perdurante bello civili amiſſas, bellum per ſe gerere amplius non poſſet; filium ſuum Phrahatem tertium, regno & exercitui præfecit.

Phrahates mox cõtra Tigranem Armeniæ Regem, bel-

bellum movit; ſed infauſto eventu; Armenii enim ſuperiores evaſerunt. Hujus belli meminit, licet obſcure, Mithridates Ponti Rex, litteris ad Arſacem ſeu Phrahatem, his verbis: *Ira in Tigranem recentis belli. Inter Fragm. lib.* 4. *Hiſt. Salluſtii.*

Interjecto brevi tempore, Sinatrockes poſthac moritur, quum regnaſſet annos ſeptem: ex Luciano *in Macrobiis.* Anno tertio Olympiadis 177. Sinatruce Parthorum Rege mortuo, ſuccedit Phrahates, cognomine *Deus;* ait Phlegon *apud Photium.* Cui licet Dio contradicat, Phlegontis tamen potior eſt auctoritas: Dio enim in Romanis rebus Scriptor accuratiſſimus fuit, in Barbaricis, Parthicis præſertim, & Armeniacis non item. Appianus Phrahatem tertium Sinatrockis, quem *Sintricum* appellat, filium eſſe confirmat. Hunc Phrahatem abſurde *Pacorum* nominat Xiphilinus ex Dione.

NUMMUS
ARSACIS SINATROCKIS.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati, & diademate cincti: in averſa parte Rex imberbis ſedens, mitra & faſcia regia ornatus, dextra arcum tenet, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ: *id eſt*, Regis Arſacis Illuſtris Theopatoris Benefici.

HUjus Regis facies ſenilis & rugoſa, Arſacidam ætate provectum denotat. Cum vero Lucianus *in Macrobiis* Sinatrockem jam octogenarium perveniſſe ad Imperium ſcribat; nummum iſtum primo intuitu ad eum ſpectare ſuſpicatus fuiſſem. Sed *Theopatoris* cognomen cum ſenili Regis effigie in anteriore nummi parte exarata conjunctum, quin ad illum omnino pertineat, non ſinit ullo modo dubitare.

Sinatrockes, quemadmodum in ejus vita retulimus, junior erat filius Mithridatis prim, cui cognomentum *Dei* fuit; Teſte Trogo in Prologo. Unde notavimus, Phrahatem ſecundum, ejus filium primoge-

mogenitum, *Theopatoris* appellationem ſibi vindicaſſe, eo, quod ſe patrem habuiſſe *Deum* gloriaretur. Simili ratione Sinatrockes, qui poſt fratris ſui mortem, ob ætatem juvenilem fuerat prætermiſſus, tandem jam ſenior, ubi primum ad regnum provectus eſt, ut a Mithridate, cognomine *Deo*, ducere ſe originem oſtentaret, fratris exemplo, ſe quoque Theopatorem appellavit.

Verum ad figuram Regis imberbis ſedentis veniamus, ſermonemque, quem eramus ſuper Mnaskiris nummo exorſi, repetamus. Figura illa videtur exhibere Ammynaſpen, aut alium quempiam ex ejus Majoribus. Hic autem Parthus erat, vel Bactrianorum Rex, (uti ferunt) qui poſt cædem Darii ultimi Perſarum Regis, Parthis devictis ab Alexandro Magno præfectus eſt; amiſſo tamen Regis titulo. Filius ejus fuit Phriapatius, nepos Arſacis iſtius, qui pater fuerat Arſacis primi, Parthorum Regis: unde avitum hic recuperavit ſolium.

Rex ille imberbis depingitur, priſcorum Parthorum more. Ita enim Doctor Hyde Anglus, in Hiſtoria Perſarum Religionis veteris nuper in lucem Oxonii edita, militum Parthorum figuras ſine barba repræſentat: unde docemur, Parthos olim barbam non aluiſſe. Sed Arſaces, poſtquam avitum Ammynaſpis & majorum ſuorum regnum recepit, ad Artaxerxem Mnemonem Perſarum Regem, qui primum Arſaces appellabatur, originem ſuam retulit, *teſte Arriano apud Syncellum*: barbamque & comam ad instar illorum Monarcharum promittere, titulumque Regis Regum uſurpare in nummis cœpit; quem morem ſecuti ſunt ejus ſucceſſores. Quin & ipſi Parthiæ populi exinde barbati & capillati fuere; ut videre eſt in averſa parte Numiſmatis Auguſti; quæ Parthum flexo genu, promiſſiſque barba & capillis, exhibet ſignum militare ferentem.

De ſella & arcu, ut & de pallio, in nummis ſequentibus ſumus dicturi.

ARSACES XII.

ARSACES PHRHATES III.
REX PARTHORUM XII.

In muſeo D. Vaillant D.M.
nummus arg. drach.

ETIAMSI Sinatrockem Phrahati filio ſuo regnum, exercitumque commiſiſſe dixerimus; quemadmodum olim Ptolemæum Soterem, Lagi filium, Ptolemæo Philadelpho filio, ex ultima uxore Berenice genito, Ægypti Imperium tradidiſſe ab Hi-

ab Hiſtoriæ Scriptoribus accepimus: quoniam tamen inter Auctores controverſia eſt ſuper an̄is duobus, qui de Sinatrockis regno detracti, Phrahatis tertii imperio adſcribuntur: hujus initium a patris morte tantummodo computabimus.

Tigranes, Armeniæ Rex, inita cum Mithridate ſocero contra Romanos ſocietate, Syriam exercitibus vacuam reliquit, quam placidiſſimo imperio tenuerat annos 18. teſte Trogo; & 14. tantum apud Appianum: Magadatemq; Præfectum ab ea revocavit. Ambo iſti Reges contra Lucullum poſtea dimicantes, anno 4. Olympiadis 177. victi ſunt: ut tradit Memnon apud Photium *cod.* 60. Deinde vero regiones obeundo, alium collegerunt exercitum, cujus Præfectura Mithridati commiſſa eſt, ex Appiano *in Mithridat.*

Interea Mithridates, ut Phrahatem in iſtam ſocietatem pertraheret, hanc ad eum epiſtolam miſit, quæ in fragmento Hiſtoriarũ, *lib.* 4. *Salluſtii* legitur:

REX MITHRIDATES, REGI ARSACI.

Omnes, qui ſecundis rebus ſuis ad belli ſocietatem orantur, conſiderare debent, liceatne tum pacem agere; deinde, quod quæritur, ſatiſne pium, tutum, glorioſum, an indecorum ſit. Tibi perpetua pace frui liceret, niſi hoſtes opportuni, & ſceleſtiſſimi. Egregia fama, ſi Romanos oppreſſeris, futura eſt: neque petere audeam ſocietatem, & fruſtra mala mea cum bonis tuis miſceri ſperem. Atqui ea, quæ te morari poſſe videntur, ira in Tigranem recentis

belli, & meæ res parum proſperæ, ſi vera exiſtimare voles, maxime hortabuntur.

Ille enim obnoxius, qualem tu voles, ſocietatem accipiet. Mihi fortuna, multis rebus ereptis, uſum dedit bene ſuadendi; &, quod florentibus optabile eſt, ego non validiſſimus præbeo exemplum, quo rectius tua componas. Namque Romanis cum nationibus, populis, Regibus cunctis una, & ea vetus cauſa bellandi eſt, cupido profunda Imperii & divitiarum: qua primum cum Rege Macedonum Philippo bellum ſumpſere. Dum a Carthaginienſibus premebantur, amicitiã ſimulantes, ei ſubvenientem Antiochum, conceſſione Aſiæ per dolum avertere; ac mox a Philippo Antiochus omni cis Taurum agro, & decem millibus talentorum ſpoliatus eſt. Perſen deinde Phililippi filiũ, poſt multa & varia certamina, apud Samothracas Deos acceptum in fidem, callidi, & repertores perfidiæ, quia pacto vitam dederant inſomniis occidere. Eumenem, cujus amicitiam glorioſe oſtentant, initio prodidere Antiocho, pacis mercedem poſt Attalũ cuſtodem agri captivi ſumptibus, & contumeliis ex Rege miſerrimum ſervorum effecere: ſimulatoque impio teſtamento, filium ejus Ariſtonicum, quia patrium regnum petiverat, hoſtium more, per triumphum duxere. Aſia ab ipſis obſeſſa eſt; poſtremo totam Bithyniam Nicomede mortuo diripuere; quum filius *Nuſa*, quem Regem appellaverat, genitus haud dubie eſſet. Nam quid ego me appellem: quem disjunctum undique Regnis & Tetrarchiis ab imperio eorum, quia fama erat divitem, neque ſerviturum eſſe, per Nicomedem bello laceſ-

ſive-

ſiverunt,ſceleris eorum haud ignarum,& ea,quæ accidere, teſtatum antea. Cretenſes ſoli omnium liberi ea tempeſtate, & Rex Ptolemæus. Atque ego ultus injurias,Nicomedem Bithynia expuli; Aſiãque ſpolium Regis Antiochi recepi,& Græciæ dempſi grave ſervitium.Incœpta mea,poſtremus ſervorum Archelaus, exercitu prodito, impedivit; illique, quos ignavia aut prava calliditas, ut meis laboribus tuti eſſent, armis abſtinuit, acerbiſſimas pœnas ſolvunt. Ptolemæus pretio diem belli prolatat.Cretenſes impugnati ſemel jam,neque finem,niſi excidio,habituri. Equidem quum mihi ob ipſorum interna mala dilata prœlia magis,quam pacem datam intelligerem; abnuente Tigrane, qui mea dicta ſero probat, te remoto procul, omnibus aliis obnoxiis, rurſus tamen bellum cepi; Cottam, Romanum ducem, apud Chalcedona terra fudi, mari exui claſſe pulcherrima. Apud Cyzicum magno cum exercitu in obſidionē moranti frumentum defuit,nullo circum adnitente; ſimul hiems mari prohibebat. Ita ſine vi hoſtium regredi conatus in patrium regnum, naufragiis apud Parum & Heracleam militum optimos cum claſſibus amiſi. Reſtituto deinde apud Cabira exercitu, & variis inter me atq; Lucullum prœliis, inopia rurſus ambos inceſſit. Illi ſuberat regnum Ariobarzanis bello intactum:ego vaſtatis circum omnibus locis in Armeniam conceſſi; ſecutique Romani non me, ſed morem ſuũ omnia regna ſubvertendi, quia multitudinem arctis locis pugna prohibuere, imprudentiã Tigranis pro victoria oſtentant: Nunc, quæſo,conſidera, nobis oppreſſis, utrum firmiorem te ad reſi-

tendum, an finem belli futurũ putes? Scio equidem tibi magnas opes virorum, armorum, & auri eſſe; & ea re a nobis ad ſocietatem, ab illis ad prædam peteris. Cæterum conſilium eſt, Tigranis regno integro, meis militibus belli prudentibus, procul ab domo, parvo labore per noſtra corpora bellum conficere: quando neque vincere, neque vinci ſine tuo periculo poſſumus. An ignoras Romanos, poſtquam ad Occidentem pergentibus, finem Oceanus fecit, armá huc convertiſſe? neque quicquam a principio, niſi raptum habere, domum, conjuges, agros, Imperium, convenas; olim ſine patria, ſine parentibus, peſte conditor orbis terrarum: quibus non humana ulla, neque divina obſtant; quin ſocios, amicos, procul juxtaque ſitos, inopes potenteſque trahant, excidantque; omniaque, (non ſerva) & maxime regna, hoſtilia ducant. Namque pauci libertatem, pars magna juſtos dominos volunt: nos ſuſpecti ſumus æmuli, & in tempore vindices adfuturi. Tu vero, cui Seleucia maxima urbium, regnumque Perſidis inclitum divitiis eſt; quid ab illis, niſi dolum in præſens, & poſtea bellum expectas? Romani arma in omnes habent, acerrima in eos, quibus victis ſpolia maxima ſunt: audendo & fallendo, & bella ex bellis ſerendo magni facti. Per hunc morem extinguent omnia, aut occident; quod difficile non eſt, ſi tu Meſopotamia, nos Armenia circumgredimur: exercitum ſine frumento, ſine auxiliis: fortuna autem noſtris vitiis adhuc incolumis. Teq; illa fama ſequetur, auxilio profectũ magnis Regibus, latrones gentium oppreſſiſſe. Quod uti facias moneo, hortorque; neu

malis

malis pernicie noſtra unum Imperium prolatare, quam ſocietate victor fieri.

Tigranes ipſe legatione ad Phrahatem miſſa, Meſopotamiam & Adiabenem, & magnas, quas nominant, valles ditioni ſuæ ut permittat, expoſcit. *Memnon apud Photium, cap. 60. pag. 752.*

Lucullus vero de legationibus Mithridatis, & Tigranis ad Phrahatem miſſis, factus certior; ipſe quoque nonnullos ex ſociis ad eundem legavit; minas ei, ſi illos auxiliis juvare, promiſſiones autem, ſi Romanorum rebus ſtudere ſtatuiſſet, proponentes. *Dio lib. 35. pag.* 2. Hæc ad Arſacem Phrahatem Lucullus, addens; aut ſibi auxiliaretur, aut ſaltem ſpectator eſſet certaminis. *Appianus Mithrid. pag.* 230.

Phrahates tertius quod eo tempore Tigrani etiamnum iraſcebatur, nullamque de Romanis adhuc ſiniſtram opinionem animo conceperat, ſuos etiam Legatos ad Lucullum miſit. *Dio ut ſup.* Lucullus erat in Gordyene, quum advenerunt Phrahatis Legati, amicitiam & ſocietatem petentes. Fuit autem id Lucullo non ingratum: *Plutarch. in Lucul. pag.* 512. ideoque amicitiam cum Rege ſocietatemque conjunxit. *Dio ut ſupra.*

Verum poſtea temporis quum Sextilius Luculli Legatus ad Phrahatem veniret, Rex ſuſpicatus hominem bello clarum, non tam pacti nuper initi cauſa, quam ut regionem copiaſq; ſuas exploraret, miſſum, Romanis auxilia nulla ſuppeditavit: ita tamen, ut ne contra illos quidquam etiam moliretur, ſed in medio ſeſe partium contineret; quod neutrorum potentiam augeri volebat; ſed, ſi bellum utrimque æquis viribus

gereretur, ſummæ ſibi id ſecuritati futurum arbitrabatur. *Dio ut ſupra.* Itaque Legati Luculli, quũ Phrahatem comperiſſent conſilio fluctuãtem, poſcentemque clam ſocietatis a Tigrane præmium Meſopotamiam; ea de re certiorem Lucullum fecerunt. Quæ ubi hic percepit, Tigranem & Mithridatem ſtatuit, ut adverſarios confectos tranſilire, & periclitari Parthorum vires, atque expeditionem in eos movere; præclarum exiſtimans uno belli impetu tres deinceps Reges, ſicut Athletam in lucta proſternere, ac per tres totius orbis potentiſſimos Principes perrumpere invictum & victorem. *Plutarch. in Lucul. pag.* 512.

Hoc inito conſilio Lucullus in Pontum ad Sornatium Legatum ſuum & alios miſit literas, ut copias, quæ illic erant, adduceret, quaſi ex Gordyene in Parthos ſigna moturus. Verum improbioribus ad Lucullum delatis militum ſermonibus, expeditionem Parthicam depoſuit, & media æſtate movit in Tigranem; quo ſuperato cum ſociis Regibus, Armeniam cepit. *Plutarchus ibidem, pag.* 513.

In Meſopotamiam regreſſus Lucullus, regionem Mygdoniam ingreditur, & Niſibim obſidet; *Oroſ. lib. 6. cap.* 3. quam Parthis ademerat Tigranes, quamque Antiochiam Mygdonicam Græci appellabant. Dio *lib.* 35. *pag.* 3.

Lucullo belli imperium contra Mithridatem & Tigranem abrogatur, eiq; Pompeius magnus, ad idem bellum conficiendum, ſufficitur. *Florus lib.* 3.

Interim Pompeius ad expeditionem contra Mithridatem ſe accingit, & cum Phrahate Parthorum Rege amicitiam renovat. *Luc. Epit. lib.* 10. *cap.* 10.

Mi-

Mithridates Pompeium parvi admodũ eo tempore pendebat, quod, recens vita functo Arſace Parthorum Rege, (quartus tamen abhinc decurrebat annus, *ex Phlegonte apud Photium*) ejus ſucceſſorem Phrahatem familiaritate ſibi devincturum ſe eſſe ſperabat. Quem ubi, fœdere priſtinis conditionibus oblato, jam a Pompeio præoccupatum, ejuſdemque impulſu Armeniam Tigrani ſubditam invaſurũ percepit; animo collapſus, Legatos extemplo ad Pompeium miſit, qui de conditionibus pacis agerent, ut refert *Dio lib.* 36. *pag.* 22. ſed, re infecta, reverſi ſunt legati.

Tigranes junior, Tigranis Regis filius, primoribus ſibi adjunctis, patris imperio offenſis, ad Phrahatem confugerat, eumque circumſpicientem pro ratione initi cum Pompeio fœderis, quid ſibi agendum foret, ut in Armeniam iret, permoverat. *Dio ut ſupra*. Quin & Sariaſter Tigranis junioris frater, adverſus patrem ſuum Tigranem, Armeniæ Regem, conjuraverat, ut tradit *Val. Maximus lib.* 9. *cap.* 11. Ambo igitur fratres, ut cum Phrahate ſocietatem firmarent, duas ejus filias uxores ſibi dari poſtulaverunt, quas lubentiſſime Rex eis conceſſit. *Plutarch. in Pompeio pag.* 659.

Itaque Phrahates, generis ſuis auxiliaturus, exercitum ingentem comparat. Qua re confecta, pervenerunt Principes uſque ad urbem Artaxata; eamque, jam obviis omnibus ſubactis, aggrediebantur. (Nam eorũ metu, Tigranes ſenior in montes conceſſerat.) Phrahates vero, quũ obſidionem diuturnã fore cenſeret, filio Tigranis partem copiarum reliquit; ipſe domum ſe recepit. Tunc Tigranes pater in filium ſolum relictum profectus, prœlio eum vicit, atque is

in

in fuga primum ad Mithridatem avum ſe contulit. *Dio, lib. 36. pag. 25.*

Interea Pompejus in Armenia exercitum Mithridatis noctu adortus, profligavit. *Plutarchus in Pompeio, p. 636.* Qua clade accepta, cum multis aliis Mithridates ipſe effugit; & ad Tigranem contendens, quum ab eo per Legatos compellato, nullum amicum reſponſum tuliſſet; quod is Mithridatem Tigrani filio ſuo (erat is nepos Mithridatis) contra ſe ſeditionis cauſam fuiſſe prætenderet: ſpe ſua fruſtratus, in Colchidem abiit. *Dio lib. 36. pag. 27.* Mox quoque Tigranes junior ſe ſe Romanis adjunxit.

Tigranes pater, re cognita, territus, ſtatim præconem ad Pompeium miſit, traditis etiam Mithridatis Legatis. Quin & Artaxata urbem ei dedidit; ipſeque ſua ſponte in caſtra Pompeii advenit. *Id. ibid.* Auditis autem eorum cõtroverſiis, Pompeius omne avitum regnum Tigrani patri reſtituit; filio ejus ſola Sophene attributa. Paulo poſt tamen, cum Tigranes junior, patri infenſus, aufugere conaretur, juſſu Pompeii, in cuſtodiam datur. Poſtquam vero per Oratores adverſus Romanos ſollicitare Parthos eſt intellectus, in vincula tandem conjectus eſt, uſque ad triumphi pompam reſervandus.

Non multo poſt Phrahates Legatos ad Pompeium miſit, Tigranem juniorem, ut generum ſuum, repetitum, poſtulatumque, ut Imperiorum Euphrates terminus foret. Pompeius reſponſum dedit, Tigranem in patris potius, quam ſoceri jure eſſe: termino autem ſe uſurum juſto. *Plutarch. in Pompeio, pag. 637.*

Ceterum Pompeius, relicto ad præſidium Arme-
niæ

niæ Afranio, per gentes Caucaſum circumcolentes, neceſſario contra Mithridatem iter intendit, Iberas & Albanos debellat; &, hac expeditione confecta, divertit in Armeniam minorem; Elymæorumque & Medorum Regibus, qui ſuam contra Parthos libertatem tuebantur, quique Legatos ad eum miſerant, benigne reſcripſit. *Id. ibid. pag.* 638. Phrahates ob Romanos abhinc eo tempore in armis erat, Gordyenemque incurſabat, & Tigranis ſubditos bonis ſpoliabat. Quod quum accepiſſet Pompeius, miſſo cum exercitu Afranio, eum fugavit, inſectatuſque eſt uſque ad Arbelitin. *Dio lib.* 36. *pag.* 31.

Phrahates, quum tanto impetu Pompeium ferri videret, Armeniamque, & Ponti partes eo loci pertingentes, ab ejus Legatis captas eſſe, Gabinium quoq; jam ultra Euphratem, ad Tigrim uſque proceſſiſſe; eorum terrore perculſus, ut fœdus initum cum Romanis firmaret, in animum reduxit, deque renovandis pactis ad Pompeium Legatos miſit. Nihil tamen ea legatione aſſequutus eſt. Pompeius enim rerũ præſentium ſucceſſu, ſpeque ſecutarum inde rerum fretus, cum eum parvi penderet, inter alia reſponſa, quæ ſuperba Legatis dedit, Gordyenem quoque regionem, de qua Phrahati erat cum Tigrane controverſia, popoſcit. Quum autem Legati de hac re (neque enim quicquam habebant in mandatis) nihil reſponderent, nonnihil ad Phrahatem ſcripſit: ſed, non expectato reſponſo, confeſtim Afranium in eam regionem ablegavit; eamque nullo labore occupatam Tigrani dedit. *Dio lib.* 37. *pag.* 34. & 35.

Afranius per Meſopotamiam in Syriam, præter

pa-

pactum cum Phrahate initum, profectus eſt. Hæc Pompeius, ſua confiſus potentia, tum cum Phrahate egit, ejus quoque titulos, quibus apud alios omnes, ipſosque etiam Romanos gaudebat, quibusque eum illi ſemper compellabant, ludibrio habuit. Rex enim Regum Phrahates audiebat: at Pompeius, *Regum* vocabulo amputato, per literas ipſum Regem ſimpliciter appellavit. *Dio lib.* 37. *pag.* 35.

Phrahates, quamvis Pompeium & timeret, & demereri ſtuderet, tamen indigne id tulit, ut qui regno etiam ſuo ſpoliaretur: itaque per Legatos de acceptis injuriis queſtus eſt, interdixitque, ne Euphratem tranſiret. *Id. ibid.*

Afranius Arabas, qui regionem circa Amanum montem prope Euphratem incolebant, debellatos, Romanorum Imperio ſubjecit. *Plutarch. in Pompeio, pag.* 636. Hos in Meſopotamiam inducens, illuc tranſtulerat Tigranes. *Id. in Lucullo pag.* 506 Arabia autem iſta ad lævam Euphratis trans fluvium dicitur Plinio, *lib.* 5. *cap.* 24. quæ aliis Arabia Morion.

Phrahates, dum Pompeius in Syria occupatur, contra Tigranem expeditionem ſuſcipit, *teſte Dione, lib.* 37. *pag.* 35. Apud quem præterea leguntur hæc verba: *Adhibito filio ejus*, (Tigranis) *ſuo genero*. Quæ abſurda prorſus ſunt. Nam qui fieri potuit, ut Tigranes junior, quem Pompejus (*Dione ipſo teſte*) in vincula conjecerat, anno V. C. 688. atque arctiſſimæ mandaverat cuſtodiæ, ad triumphi pompam reſervandum: bellum adverſus patrem hoc anno geſſerit? Vix hæc nobiliſſimo Scriptori tribuere auſim: ſed ignari cujuſpiam Librarii putidam eſſe interpolationem potius

opi-

opiner. Phrahates prœlio victus a Tigrane, poſtea tamen hoſti prævaluit. *Dio ut ſupra.*

Cum Tigranes Pompeium in Syria agentem accerſeret, denuo ad eum Legatos Phrahates miſit, multa & Pompeiũ incuſans, & Romanos inſimulans; adeo,ut ob pudorem & terrorem Pompeio injiceret. Igitur neque Tigrani auxilium tulit;& nihil deinceps hoſtile adverſus Phrahatẽ exercuit: cauſas has edens, ſibi neque hanc expeditionem a Populo Romano eſſe demandatam, & Mithridatem in armis adhuc eſſe. *Dio ib.pag.36.*

Potentiam enim Parthi metuebat Romanus, inconſtantiamque rerum pertimeſcens, bellum illud, etſi multi ad id incitarent, non ſuſcepit: Phrahatis autem accuſationes dictis elevabat, non quidem refutans; verum ei litem cum Tigrane de limitibus quibuſdam intercedere dicens; ſeque miſſurum tres viros, qui eam dijudicarent. *Id. ibid.*

Atque eos quidem miſit Pompeius, hiſque Reges tanquam re vera arbitris acceptis, omnem ipſi inter ſe controverſiã compoſuerunt. Tigranem ira ſtimulabat, quod ſuppetias non impetraſſet. At Phrahates Tigranem quoque ſalvum eſſe volebat, cujus olim, ſi res ita ferret, auxilio contra Romanos uti poſſet. Utrique ſatis conſtabat, uter ipſorum alterum ſuperaſſet, quod is & Romanam rem ſibi infenſam redditurus,& ad reſiſtendum imbecillior eſſet futurus.His itaque cauſis moti, in gratiam redierunt.

Tigranes junior in triumphum, quem de his expeditionibus Romæ Pompeius egit, ductus eſt: ut ait *Plutarch. in ejus vita*, his verbis: Tigranis Arme-

nii

nii filius cum uxore, Phrahatis filia, & eorum nata, & ipſius Regis Tigranis uxor Zozime.

Phrahates a filiis ſuis Mithridate & Orode per dolum occiditur Arſacidarum ineunte anno circiter 197. ut teſtatur *Juſtinus, lib. 42. cap. 4.* poſtquam regnaſſet annos 10.

NUMMUS ARSACIS PHRAHATIS III.

Ex Museo nostro.

Caput Regis barbati, & diademate ornati, pone quod aſtrum: in averſa parte figura imberbis ſedet, mitra & faſcia regia inſignis, dextra arcum geſtans, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ, ΘΕΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: *id eſt, Regis Regum, Arſacis Magni, Juſti, Illuſtris Dei Eupatoris, Amici Græcorum.*

NULLUS occurrit in tota hac Regum Arſacidarum ſerie, qui tot congeſtos ſimul titulos præferat. Primum enim ſolito *Regis Regum* vocabulo hic inſi-

inſignitur. Deinde *Juſti, Illuſtris, & Amici Græcorum* epitheta, quæ primi Arſacidæ habuerant, aſſumit. Ad hæc *Magnum* ſe cognominat: ut Mithridates ſecundus & Mnaskires fecerant. Imo etiam, Mithridatis primi exemplo, *Dei* nomen ſtultiſſime ſibi vendicat. Quod quidem proprium ei cognomen fuit: ut eruimus ex Phlegonte Tralliano Auguſti Liberto apud Photium *pag.* 267. his verbis: *Sinatruce Parthorum Rege extincto ſucceſſit Phrahates, cognomento Deus.* Porro, ut hac *Dei* appellatione ab avo Mithridate Primo facilius diſtingueretur, Eupatoris cognomen quoque adjunxit.

Iſte igitur Arſacida Phrahates, eſt hujus nominis tertius: qui ex eodem Phlegonte patri ſucceſſit Sinatrocki. Unde ſe meritiſſimo *Eupatorem* appellat; id eſt bonum patrem habentem. Siquidem vivens adhuc Sinatrockes regnum & exercitum filio commiſit; quemadmodum fecerat Ptolemæus Lagi filius; qui octoginta quoque annos natus, ut & Sinatrockes, regni adminiſtrationem Philadelpho filio ſuo tribuit cum ea ætate, omni regno pulchrius, Regis eſſe patrem diceret, ut ex Diogene Laërtio diſcimus. Hoc autem titulo Phrahates tertius ſuam erga parentem Sinatrockem ſignificare pietatem voluit. Sed qui pius in patrem fuerat, filios, nece ſibi data, admodum impios reliquit.

Nunc de pallio, quo Rex in ſolio ſedens ornatur, agamus. Parthi, vel potius Bactriani Principes, hoc pallio in pompis ſolemnibus utebantur. Quod quidem, uti apparet, breve erat, & ad medium tantummodo corpus demiſſum, diſciſſumque in partes tres,

 qua-

quarum uniuſcujuſque ora in acumen deſinit. Sub eo vero pallio gerebant thoracis laxioris quoddam genus, ac deniq; interius ſubligaculum a medio corpore ad pedes uſque pertingens.

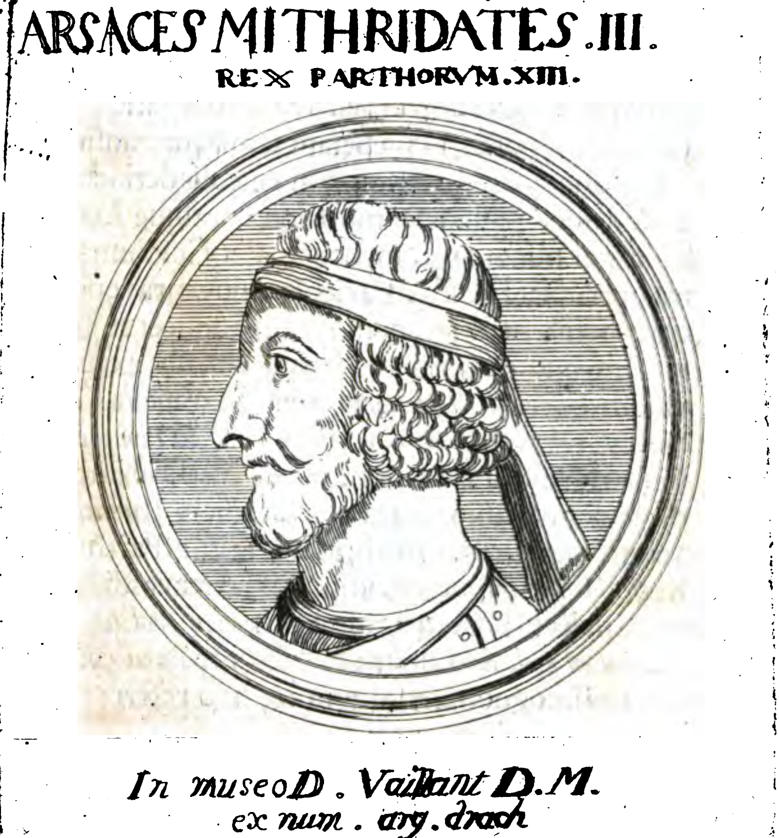
Reges Perſarum talari veſte induebantur, qua uſi ſunt & ipſi Arſacidæ, ut cognoſcitur ex eorum nummis tetradrachmalibus; qui ipſos ſolio inſidentes exhibent. At in ſolemnibus pompis, diebusque feſtis, trabea regia ornabantur, ut videre eſt in omnibus Arſacidis, qui in anteriore nummorum ſuorum parte repræſentantur ea veſte conſpicui. Hæc, ut plurimum, purpurea erat, acu picta, intertexta auro, variiſque gemmarum & margaritarum ordinibus affabre diſpoſitis exornata.

Phrahates III. non prolixa, ſicuti ii ex Arſacidis, qui ad ſenectutem uſque perrexerunt, barba inſignis exhibetur; ſed mediocri tantum, & ejus, qui mediam ætatem aſſecutus eſt. Quod huic optime convenit Principi, qui decem tantum annos regnaverit.

De aſtro pone humeros Phrahatis Tertii cælato, in vita Mithridatis Tertii dicturi ſumus.

AR.

ARSACES XIII.

MITHRIDATES Tertius, Phrahatis Tertii filius natu major, de more gentis patri ſuo ſucceſſit. *Ex Trogo & Appiano.* Hoc anno Tigranes ſenior, Armeniæ Rex, morbo periit, annos natus 85. ut refert *Lucianus in Macrobiis.* Tigrani ſucceſſit filius ejus

minor Artavaſdes, qui & appellatur *Artabazes*, aliis autem *Artabasdes*; imo *Artuasdes* & *Ortoadiſtes*; nimirum prout nomen iſtud barbarum ab exteris Græcis & Latinis, varie corrumpitur. Hunc ut iret ſalutatum, P. Clodio decreta eſt a Senatu legatio; quam ut recuſare poſſet, in plebeïam familiam tranſiit.

Tigranes junior, qui Romæ in vinculis detinebatur, audito quod pater eſſet mortuus, quodque Artavasdes frater minor regnum occupaſſet, Clodium pecunia corrupit. Hic a L. Favio, in cujus cura repoſitus erat, petiit, ut Tigranem ſecum adduceret in convivium, quo eum videret. Itaque vinculis exemptū, dimiſit liberum. *Dio lib.* 38. *p.* 78. Tigranes a Clodio carcere extractus dicitur a Plutarcho *in Pompeio pag.* 647. atque apud Parthos veniſſe, a Mithridate tertio Rege, cognato ſuo, contra Artavaſdem fratrem auxilium petiturus. Mithridates igitur Parthorum Rex, a Tigrane juniore impulſus, Artavasdi Armeniorum Regi bellum intulit. *Trogus in Prol. lib.* 12. & *Epitom. in eod.* Sed uterque Auctor male ad Mithridatem II. cognomine Magnum, hoc refert: forſan Librarii cujuſdam aut Scholiaſtæ errore.

Orodes Mithridatis frater minor, dum eum bello Armeniaco implicitum animadvertit, regnum vacans occupat, *teſte Juſtino lib.* 42. *c.* 4. quod nihil ſibi frater in præmium paternæ cædis ab ambobus perpetratæ dediſſet. Mithridates, ubi primum Orodem invaſiſſe Parthicum regnum accepit, bellum Armeniacum ſtatim reliquit. Artavaſdes vero, Partho Rege ſubmoto, Tigranem fratrem oppreſſit.

Orodes, quoniam fratris cum exercitu adventum ſuſti-

ſuſtinere non poterat, in exilium abiit. Mithridates ira percitus, in illos, qui fratri faverant, ſævire cœpit: ſed propter crudelitatem a Senatu Parthico regno pellitur. *Juſtin.lib.* 42. *cap.* 4.

Itaque Orodes ab exilio ad Parthorum regnum revocatur, & cum Surenæ jus eſſet Gentilitium, ut novo Regi primus diadema imponeret, Orodem hic ab exilio reductum Regem renuntiavit. *Plutarch. in Craſſo pag.* 556. De quo ait Appianus *in Parth. pag.* 141. Orodem autem hunc ipſe in regiam Parthorum ab exilio reduxerat. Orodes vero, ne a Mithridate ereptum ſibi Parthicum regnum ulciſcente juſtis armis impeteretur; ipſi, ut Mediæ majori imperitaret, conceſſit: Media enim erat gemina; altera minor, cujus erat Rex Mithridates, Medus dictus a *Dione lib.* 36. *p.* 6. Tigranis gener, a priſco Atropato Satrapa Darii genus ducens: altera major, quæ Parthorum ditionis, in cujus urbe primaria Ecbatanis plerumque Reges æſtatem tranſigere ſolebant.

Mithridates autem in Media vix quieſcere potuit, quin bellum fratri totis viribus pararet. Qua re nunciata, Orodes eum e Media ejecit; ut narrat Dio *lib.* 39. *pag.* 116. „ *fratre ſuo Mithridate e Media, cui imperitabat, ejecto.*

Gabinius ad Syriam Provinciam regendam a Senatu miſſus anno V. C. 697. contra Arabas bellum gerere decreverat. Ad hunc parantem in eos expeditionem, venit Mithridates Parthorum Rex, pulſus ab Orode fratre, invitans, ut Arabas omitteret, & contra Parthos duceret exercitum. *Appian. initio de bell. Mithrid.*

In Parthos proficiſcenti, & jam Euphratem fluvium trajicienti Gabinio, mutata ſententia, viſum eſt Ptolemæum in Ægyptum reducere. *Joſeph. Antiq. lib.* 14. *c.* 11. Ptolemæus enim Ægypti Rex undecimus, & ipſe pulſus a ſuis, magnis largitionibus obtinuit, ut Parthico negotio omiſſo, per Proconſulem Alexandriam reduceretur. *Dio lib.* 39. *pag.* 130. Mithridates ad Gabinium confugiens, eum permovit, ut ſe in reditu conficiendo adjuvaret. Sed ſimul Ptolemæus cum litteris Pompeii advenit, magnamque pecuniam cum Gabinio, tum exercitui ſe, partim illico, partim poſtquam reſtitutus eſſet, daturũ pollicitus eſt. Statimque Gabinius, Parthico negotio omiſſo, in Ægyptum contendit.

Gabinius ex Ægypto, quam in Ptolemæi poteſtatem redegerat, reverſus verna tempeſtate; cum ſe a Senatu ob id exilio damnatum audiviſſet, de Parthica expeditione ſuſcipienda deſperans, accepta pecunia, Mithridatem & Orſanem a Parthis perfugas clam dimittit, ſparſo inter milites rumore, quod ab eo aufugiſſent. *Joſeph. de bell. Judaic. lib.* 1. *cap.* 6.

Per id tempus Mithridates ad Arabas profectus eſt, qui Meſopotamiam incolebant: illuc enim adduxerat eos colonos Tigranes. Hi vicini erant Seleucienſium & Babyloniorum, qui Parthis erant ſemper infenſi, ut refert *Appianus lib. de Parth. pag.* 137. Ille vero Arabum ope regnum ſuum recuperavit. *Id. lib. de Syriac. pag.* 120. Attamen de his tantum partibus intelligendus eſt hic auctor.

Orodes autem, ut cognovit, Mithridatem fratrem a Seleu-

a Seleucienſibus & Babyloniis eſſe receptum, Surenam mittit ad Seleuciam expugnandam; ipſe Babylonios obſeſſurus proficiſcitur. Surenas Seleuciam magnam in poteſtatem Orodis redegit, & in murum evaſit primus, hoſteſque ſua manu pepulit. *Plut. in Craſſo pag.* 550.

Interim Craſſus, cui ſorte Provincia Syria adminiſtranda evenerat; cum & ipſe aliquid agere cuperet, quod gloriæ ſibi juxta atque lucro eſſet futurum; poſteaquam in Syria nihil hujuſmodi eſſe præ manibus videt: (nam & Syri quieti erant:) in Parthos expeditionem ſuſcepit: cum neque ullam belli cauſam contra ipſos afferret, neque id a Senatu decretum fuiſſet. Enimvero & Parthos prædivites eſſe acceperat, & Orodem, qui nuper Rex factus eſſet, ſuperatu facilem ſperabat. *Dio lib.* 40. *pag.* 140.

Extructo ponte, facile ac tuto trans Euphratem Romanus Imperator traducto exercitu, magnam Meſopotamiæ partem populando peragravit, nemine reſiſtente; quod ejus tranſitus inexpectato Parthis acciderat; ideoque nullum in Meſopotamia præſidium alicujus momenti conſtitutum fuerat. Ac Talymenus Silaces quidam, ejus tum regionis Præfectus regius, paucis equitibus ad Ichniam (id caſtello cuidam nomen eſt) congreſſus, victuſque, accepto vulnere, ipſe ad Regem ſeſe recepit, eumque de expeditione hac certiorem fecit. *Id. ibid.*

Interim Craſſus & caſtella & urbes recepit, Græcas potiſſimum, atque in his Nicephoriū. Nam quia Macedonum, aliorumq; Græcorum, qui militiæ Romanis adfuerant, coloni erant, vim Parthorum gra-

viter ferentes, atque in Romanis, a quibus Græcos amari ſciebant, multum ſpei collocantes, haud gravatim ad eos defecerunt. *Id. ibid.*

Zenodotiam oppidum, cujus erat Apollonius Tyrannus, propter occiſos ibi centum milites, admoto exercitu, expugnavit, ac diripuit. Qua urbe capta, cum ſalutari ſe ab exercitu *Imperator* ſuſtinuiſſet, magnam inde ſubiit infamiam, abjectuſque eſt habitus, nec majora ſperare; ſucceſſu qui tam tenui ſeſe efferret.

Poſtquam oppidis, quæ deditionem fecerant, præſidium impoſuit, quod fuit Peditum VII. millium, & mille Equitum; retro in Syriam hibernatum ceſſit: cum Babylonem & Seleuciam, ſemper infeſtas Parthis urbes, & contra Orodem tunc temporis rebelles, recta tendere iter debuiſſet. *Plutarchus in Craſſo pag.* 553.

Cæterum Orodes, cum Babylonem ipſam, quo Mithridates confugerat, diu obſediſſet, fame coactos ad deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem, fiducia cognationis, ultro ſe in poteſtatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hoſtem, quam fratrem cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eum juſſit: cum a Phrahatis patris nece ſex integros annos regnaviſſet. *Videndus Juſtinus lib.* 42. *cap.* 4.

NUM-

NUMMUS
ARSACIS MITHRIDATIS III.

Ex Museo nostro.

Caput Regis, barba paulo minus quam in aliis prolixa, nec non diademate conſpicui. Ante caput in area aſtrum: pone vero creſcens Luna cernitur: in averſa parte, ſolita Regis ſedentis effigies, mitra & faſcia regia inſignis, dextra arcum gerit, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; *id eſt, Regis Regum Arſacis, Juſti, Illuſtris, Benefici, Amici Græcorum.*

EFFIGIES iſta, non valde ſuperiori Arſacidæ Regi abſimilis, mihi ſuaſit, ut hunc nummum Arſaci Mithridati III. tribuerem. Adde ad hæc, quod Barba ejus haud prolixa, Principem ætate nondum provectum deſignet, talemque omnino, qualis videtur fuiſſe Mithridates III. qui dolo patrem non admodum ſenem ſuſtulerit. Confirmat inſuper meam ſententiam aſtrum ei ſimile, quod in parentis nummo vidimus:

dimus: imo & Luna creſcens, quæ omnino Ammianum Marcellinum illuſtrat.

Romanus ille Scriptor narrat, Arſacidas ſolitos ſe fratres Solis & Lunæ inſcribere; imo ſe ſiderum participes in epiſtolis appellare; quod Arſaces, Imperii Parthici fundator, placida morte defunctus, certatim ſummatum & vulgi ſententiis concinentibus, aſtris, ritus ſui conſecratione, permixtus fuerit omnium primus. Quibus poſtea addit Ammianus: *Unde ad id tempus Reges ejusdem gentis prætumidi, appellari ſe patiuntur Solis fratres & Lunæ.* Cœlius *lib.* 5. narrat, Parthos neque ſtatuas, neque templa olim erexiſſe Diis; Regem pro numine habuiſſe; Jovi tamen in montibus hoſtias immolabant Parthi; Soli, Lunæ & Telluri quoque rem divinam facientes.

Figura Regis imberbis in poſtica parte nummorum drachmalium ſemper expreſſa, ſedet in ſella, cujus poſtici pedes anterioribus ſunt altiores; quæque ſimilis omnino videtur ei, cui inſident Arſacidæ in nummis tetradrachmalibus ſignati. Itaque auream diceres ſellam, more Perſarum Regum, qui ita ſe populis ſuis proſpiciendos præbebant. Certe inter pretioſa quæque a Trajano in bello contra Choſroem capta, memoratur ſella ejus aurea; de qua Spartianus in Hadriano: *Ac promiſſa ſella, quæ itidem capta fuerat.* Sed eam tamen neque Hadrianus reddidit, neque ejus ſucceſſor Antoninus Pius: unde poſt hujus mortem denuo bellum exortum eſt.

Sin autem hæc aurea ſit ſella, cum in iis Regibus, qui Arſacidas anteceſſerunt, tum in ipſis Arſacidis; eorum majores potius Bactrianæ, quam Parthiæ Reges

ges fuiſſe, mihi perſuaſerim; nam hæc pauper erat Provincia, illa verò dives & fertilis. At cum Arſacidæ ſe ab Artaxerxe Memnone originem traxiſſe jactarent, hic juniori filio regnum concedere potuit: nam Rex Perſarum plurimos ſibi ſubditos Reges habebat; unde Rex Regum in titulis dicebatur. Id innuere videtur Strabo, dum ait de Arſace, Imperii Parthici fundatore: Alii Bactrianum fuiſſe tradunt, cumque incrementa Diodoti fugeret, *qui ſe Bactrianæ Regem appellaverat*, Parthiam ad defectionem pertraxiſſe. Quæ certior videtur ſententia.

Mithridates III. ſolitos Arſacidarum Regum titulos tantum ſibi adſcivit, cum ab initio civilibus bellis implicitus, cognomen aliquod illuſtre ſibi vendicare non potuiſſet. Denique depingitur in nummis juvenis; cum a morte patris annos ſex ſolummodo vixerit.

ARSACES XIV.

ORODES a Plutarcho *Hyrodes*, Arſacis Phrahatis III. filius natu minor, fratris primogeniti regnum uſurpare conatus, ab eo fugatus eſt, atque in exilium pulſus. Deinde tamen a Senatu Parthico in Mithridatis fratris locum revocatus, regnũ tandem obti-

obtinuit. Quod tantummodo a morte fratris hic computabimus. Vere enim tunc regnare cœpit. Ideoque proximum a fratre Mithridate Orodem in Regum catalogum adſcribimus. At, civili bello nece Mithridatis extincto, aliud ſubinde adverſus Romanos ſubortum eſt. Jam enim, ut ſupra diximus, plurimas Meſopotamiæ civitates Craſſus occupaverat.

Exeunte Arſacidarum año 203. Orodes ad Craſſum Legatos miſit. Cum jam ex hibernis legiones Craſſus educeret, adierunt eum Arſacis Orodis Legati cum brevi oratione. Ea hæc fuit: „ Si miſſus a Populo Romano exercitus eſſet, geſturum Regem implacabile & inexpiabile bellum: ſin, Patria invita, privati Craſſus quæſtus gratia, arma Parthis intuliſſet, & urbes occupaſſet; acturum Orodem moderate, & Craſſi miſericordiam ſenectutis capturum, Populoque Romano remiſſurum milites, quos obſeſſos teneat potius, quam in præſidiis locatos. Ad ea Craſſo jactante, Seleuciæ ſe reſponſum daturum: ex Legatis Vagiſes, qui ceteros ætate anteibat, ridens, manus ſupinæ oſtenſa nota; Hinc prius, inquit, Juli, Craſſe, exorientur, quam tu aſpicias Seleuciam. Ita ad Regem Orodem diſceſſere Legati, bellandum renuntiantes. *Plutarch. in Craſſo pag.* 554.

Cæterum præſidiari quidam, qui magno cum periculo e Meſopotamia fugerant, majorem metum incuſſerunt, nuntiantes multitudinem hoſtium, quam viderant; & labores, quos in defendendis civitatibus pertulerãt; & exaggerando, ut mos eſt, omnia, negabãt poſſe quemquam aut perſequentibus illis evadere, aut fugientes aſſequi. Hæc audientes milites animis

mis ceciderunt; quin & propiores exercitus cenſebant cohibendum Craſſum,& de ſumma rerum conſultandũ amplius. At ille nec eos audivit, nec quemquam alium,niſi eos,qui hortabantur,ut ſtrenue pergeret. *Appian.in Parth. pag.* 138.

Craſſus, vere ineunte, in Parthos exercitum duxit. Imprimis animum ejus erexit Armeniorum Rex Artuasdes, qui in caſtra cum ſex millibus equitum venit. Dicebantur hi eſſe Regis Stipatores & Satellites: alia pollicebatur decem millia Cataphractorum, & triginta millia peditum ſuo ſumptu viventium. Suadebat autem Craſſo, ut per Armeniam in Parthiam irrumperet: omnia enim affatim ſe ſubminiſtraturum exercitui, tutum etiam iter fore; quod montes frequentes & continentes colles, regionemque aſperam objectam habituri eſſent equitatui, quo Parthi uno pollerent. At Craſſus, collaudata modice promptitudine ejus, & ſubſidii amplitudine, ducturum ſe oſtendit per Meſopotamiam: ubi multos & egregios milites Romanos reliquiſſet. Ita diſceſſit Armenius. *Plutarch. in Craſſo pag.*554.

Traducto exercitu juxta Zeugma per pontem temporarium; inter cætera,quæ apparuere,prodigia, ipſi Craſſo excidit cõcionãti vox, quæ milites magnopere conſternavit: ſiquidem pontem dixit ſe reſciſſurum, ne quis eorum regrederetur. Poſtquam eos adlocutus eſt, luſtratione abſoluta, ſacra fecit; ac deinde ſecundum ripam fluminis progreſſus eſt. Habebat ſub ſignis ſeptem Legiones; equitum paulo minus quatuor millia; & parem levis armaturæ numerum. Nuntiatum eſt autem ei a quibuſdam agminis

Præ-

Præcurſoribus, nullum uſquam hominem comparere: incidiſſe vero ſe in frequentium equorum veſtigia, quaſi ad fugam retrocedentium. Unde ſpes aucta eſt Craſſo; cœperuntq; milites omnino Parthos, ut manus non cõſerturos, contemnere. Nihilominus Caſſius ejus Quæſtor, & ex amicis quidam monebãt Craſſum, ut in aliqua earum urbium, in quibus præſidium habebat, reficeret exercitum, donec aliquid certius de hoſtibus afferretur. Sin minus, ut ſecundum flumen Seleuciam ſigna moveret. *Appian. in Parthic. pag.* 139. *& Plutarch. in Craſſo pag.* 555.

Hæc volventem adhuc animo, & perpendentem Craſſum adit Præfectus alæ Abgarus Arabs, qui Romanis ante fœdere junctus ſub Pompeio, Parthorum partes tunc potiores habuit. Quod idem Alchaudonius quoque Arabs fecit, ſemper potentiori ſe ſolitus adjungere. Verum fuerat Abgarus tunc in Craſſum ex conſilio Præfectorum regiorum ſubornatus, & miſſus, ut comitans eum, quam remotiſſime, ſi qua poſſet, a flumine & locis inæqualibus, in vaſtum campum conjiceret, ubi cingi valeret equitatu. Is autem invitabat, quod tempus cunctando perderet, cum Parthi jampridem pararent, rebus ereptis pretioſiſſimis, ad Scythas vel Hyrcanos evolare. Et quidem ſi vel pugnandum ſit, inquit, properandum erat, priuſquam reſumto Rex animo vires in unum contraheret omnes: quando nunc quidem Surenas vobis & Sillaces objecti ſunt, qui tueantur terga fugientium; ille vero apparet nuſquam: hæc autem falſa erant omnia. *Plutarch. Appian. & Dio lib.* 40.

Quippe Orodes, bipertito ſtatim exercitu, ipſe

Arme-

Armeniam populabatur, ut de Artuaſde pœnas ſumeret, Surena in Romanos immiſſo: nulla quidem, ut nonnulli autumant, deſpicientia. Neque enim, ut Craſſum dedignaretur adverſarium, virum inter Romanos primarium, conveniebat: cum Artuaſde vero conflictaretur, atque Armeniorũ præſidia expugnaret. Verum qui impenſe timeret periculum, ſpectator tantum volebat eſſe, atque eventum expectare.

Tunc ergo Abgarus, ubi impulit Craſſum, a flumine abſtractum per medios duxit campos, via levi ac facili initio, inde ſuccedente alta arena, nudiſque & ſitientibus campis, qui terminari nuſquam oculis poterant, odioſa. Erat jam vel hinc ſuſpectus dolus. *Plut. in Craſſo, pag.* 556.

Aſt ubi Nuntii quoque ab Armenio Artuaſde advenerunt, bello ſe gravi premi, in ſuas irruente provincias Orode: ideo mittere non poſſe Romanis auxilia; monere autem Craſſum, maxime illuc ut ſe convertat; junctiſque cum Armeniis copiis, una decernant cum Orode: quod ſi non placeat, ita ſemper incedat, & locum capiat caſtris, ut regiones declinet equitabiles, & montoſas ſequatur. Craſſus præ ſtomacho & ſaturitate nihil reſcripſit; ſed reſpondit, Armeniis ſe in præſentia non vacare: verum poſt aditurum eos, ut de Artuaſdis proditione expetat pœnas. *Id. ibid.*

Dum hæc geruntur, Speculatores pauci accurrentes, reliquos nuntiaverunt ab hoſtibus occiſos; ſe ægre elapſos: hoſteſque jamjam adeſſe ingenti multitudine & animo ad dimicandum. Ibi omnes perculſi ſunt. Craſſus plane obſtupuit, ac præ properatione,

non

non ſatis ſui compos inſtruxit aciem. Primũ ex Caſſii ſententia, raros ordines Legionum, ne circumdarentur, quam longiſſime per campum produxit, equites diſtribuit in cornua. Mox conſilium mutavit, ac contractis copiis, ancipitem aciem & profundã, quadratamque fecit. Alterum cornu Caſſio, alterum Craſſo filio attribuit; ipſe in media acie conſtitit. Ita proceſſerunt ad rivum Baliſſum. *Id. ibid.*

Ibi plerique Duces caſtra ponenda & pernoctandum cenſuerunt, explorandumque, quatenus fieri poſſet, quam magnæ hoſtium copiæ eſſent, & quemadmodum inſtructæ: inde prima luce in illos movendum. At Craſſus filio ſuo atque equitibus ejus prælium cientibus fretus, imperavit, ut in acie ſtantes, quibus liberet, cibum caperent & biberent. Priuſquam vero hoc per omnes ordine factum eſſet, proceſſit non compoſito gradu, neque ut ad prælium interquieſcens, ſed propero & concitato agmine; quoad in conſpectu fuere hoſtes. *Plutarchus, Appianus & Dio.*

Surenas non omnes a principio copias exhibuit; nam multitudinem poſt primam aciem occuluerat, ſplendoremque armorũ texerat tunicis & ſagis pelliceis, quibus edixerat, ut ſe velarent. Iis autem integumentis armorum repente abjectis, Parthi rutilare viſi ſunt galeis, loriciſque ex Margiano ferro factis coruſcante & refulgente. In eos cum Craſſus levem armaturam imminuiſſet, non longe progreſſi ſunt Romani milites, ſed grandine ſagittarum male accepti, retro ſe inter gravem armaturam receperunt, initiumque tumultus & pavoris præbuerunt. *Id. ibid.*

Tum Parthi divulſerunt ſe, cœperuntque eminus undique ſagittare, non exacte dirigentes tela. Siquidem efficiebat Romanæ aciei denſitas, ut ne de induſtria quidem ictu poſſent aberrare: validaſque plagas & violentas incuterent. Itaque jam hinc valde laborabant Romani: namque ſi ordines ſervarent, conſauciabantur: ſi vero conarentur hoſtem invadere, cum nihilo magis læderent, pariter ipſi infeſtabantur. Quouſque autem ſperaverunt, conſumtis ſagittis, temperaturos illos pugna, aut ad manus venturos: pertulerunt Romani. Ut vero cognoverunt, multos camelos illis præſto eſſe ſagittis onuſtos, a quibus circumvecti primi ſumebant; neque vidit Craſſus finem, obtorpuit, juſſitque per nuntios filio, eniteretur manum cum Parthis ante cõſerere, quam eum circumvaderent. *Id. ibid.*

Igitur adoleſcens, 1300. Equites, Sagittarios 500. & ex proximis Scutatis 8. Cohortes, orbe facto, infeſtos duxit in hoſtem. Parthi, ut Publium quam longiſſime retraherent a patre, retro fugerunt. Ille vero clamans hoſtes terga dare, ſubdit equo calcaria: ſequuntur eum Cenſorinus Senator & Megabacchus, ſed perceperunt longe progreſſi dolum. Parthi enim ſubito, vultu converſo, Romanos aggreſſi, cunctos undiq; ſagittis confixerunt, ad legiones ſeſe recipere fruſtra conatos. Hic plurimis vulneribus Saucius Publius, quoniam uti non poterat manu, armigero latus feriendum præbuit. Pari fato aiunt cecidiſſe Cenſorinũ: Megabacchus ſemet ipſe interemit. Similiter nobiliſſimi quique reſiduos ſubeuntes Parthi collem, contis confodere pugnantes. Vivi non amplius quingenti dicuntur in hoſtium poteſtatem veniſſe. *Id. ibid.*

Capi-

Capite Publii detruncato, contenderunt illico in Craſſum, qui filii reditum anxius expectabat. At nuntiis allatis, actum eſſe de Publio, niſi valido auxilio quamprimum ſuccurreretur, inſtitit illico cum exercitu progredi.

Interea ſupervenerunt hoſtes clangore terribiles & victoria ferociores, Publii caput haſta ſuffixum ferentes. Hoc ſpectaculum ſupra reliqua omnia acerba animos infregit Romanorum. Craſſus vero in ea acerbitate, ſupra quam ante, celſum animum præ ſe tulit; ſuoſque modis omnibus tentavit excitare. Aſt, ubi iterum ad prœlium ventum eſt, Romani, ingruente adhuc ſagittarum multitudine conficiuntur: qui vero in hoſtes temere auſi ſunt irruere, contis validis, quibus Parthi ſubinde bina corpora uno impetu trāſverberabant, in anguſtum ſunt coacti. Atq; ita protracto prœlio uſque ad veſperam, diſceſſerunt Parthi, jactantes, unam ſe noctem Craſſo largiri ad lugendum filium; niſi, rectius ſaluti ſuæ conſulens, malit ire ad Arſacem, quam portari. *Id. ibid.*

Parthi in propinquo pernoctantes magna in ſpe erant. At Romanos triſtiſſima nox excepit. Craſſus interea, obvoluto capite, in tenebras ſeſe abdiderat. Ibi Octavius Legatus ejus, & Caſſius Quæſtor, eum luctu obrutum allevare & confirmare conati ſunt. Qui cum plane obtorpuiſſet, ipſi Centuriones & Manipulares convocaverunt: Atque ubi in cōſilio viſum eſt capiendam eſſe fugam, ſignum profectionis ſine tuba dederunt. Vulnerati autem, mox relinqui ſe ſentientes, ejulatum ingentem edidere, qui pavorem incuſſit. Egnatius cum trecentis equitibus aufugit, &

circa mediã noctem Carrhas pervenit; appellatisq; excubitoribus, juſſit Coponio Præfecto nuntiari ingentem pugnam Craſſum cum Parthis commiſiſſe. Nihilo præterea addito. Profuit tamen Craſſo ea vox ad Coponium conjecta. Intelligens enim infauſtam rem nuntiantis tam properam & confuſam eſſe orationem; edixit, ut milites extemplo arma caperent. Atque ut primum Craſſum accepit venire, occurrens excepit eum, exercitumque in urbem deduxit. *Id. ib.*

Parthi, quanquam fugam nocte ſenſerunt, haud tamen ſunt eos inſecuti. Ut vero diluxit, in caſtra Romanorum profecti, relictos in iis jugularunt, non pauciores quatuor millibus. Contrucidaverunt præterea quatuor cohortes, quas eadem nocte Varguntcius Legatus abduxerat cum aberraſſent a via, exceptis tantum viginti militibus; quos ſtrictis gladiis per medios perrumpentes admirati, lento gradu Carrhas ſe conferre perpeſſi ſunt. *Id. ibid.*

Incertus Surenas, quo loci Craſſus & Caſſius ſeſe recepiſſent, Carrhas ſummittit quendam ex iis, quos ſecum habebat utriuſque linguæ peritos; imperans ad mœnia, ut latine ipſum Craſſum aut Caſſium evocaret; colloqui Surenã cum iis velle. Ubi dicta ejus, qui ambas linguas callebat, ſunt Craſſo annuntiata, accepit oblatum. *Id. ibid.*

Surenas igitur gaudens, quod ſemetipſũ incluſiſſet Craſſus, poſtero die Parthos admovit oppido, vehementer inſultantes Romanis imperanteſque, ſi cupiãt inducias obtinere, ut Craſſum & Caſſiũ dederent ſibi vinctos. Fremuerunt hi impoſitũ ſibi eſſe tale dedecus; mittendamque longinquam & inanem ſubſidii

Arme-

Armeniorum ſpem Craſſo dicentes, fugam intenderunt. Id cum nullum Carrhenorum intelligere ante tumpus oportuiſſet; intelligit tamen ex Craſſo perfidisſimus omnium Andromachus, quem inſuper delegit itineris ducem. Itaque nihil omnino Parthos fefellit, enunciante ſingula Andromacho. *Id. ibid.*

Quoniam vero Parthis de nocte pugnare nefas eſt. & difficile, Craſſus nocte movit. Ne autem Parthi Romanos multo ſerius inſequerentur, machinans Andromachus, duxit eos aliis atque aliis viis. Poſtremo in profundas paludes & loca plena aggeribus deflexit, iter laborioſum & cæcum ſequentibus. Plurimi vero ex ambagibus & circumflexionibus Andromachi vias illas admodum ſuſpectas habentes, nihilque conjicientes boni, eum amplius ſequi noluerunt. Ex quorum numero fuit Casſius, qui ſtatim Carrhas reverſus eſt. Alii fidos nacti duces, loca montoſa, quæ Sinnaca dicuntur, ceperunt; atque ante lucem in tutum pervenerunt. Hi erant quinque millia, quibus vir fortis præerat Octavius. Craſſum autem Andromachi inſidiis implicatum in locis illis difficilibus & palude occupavit dies. *Id. ibid.*

Habebat ſecum Craſſus cohortes Legionariorum quatuor, equites plane paucos, & quinque Lictores, quibuſcum magno labore tandem in viam pervenit, incũbentibus jam hoſtibus. Qui cum non plus mille quingentos paſſus abeſſet, quominus ſe conjungeret cum Octavio, in alium collem confugit non perinde inequitabilem vel munitum, ſubjectum tamen Siñacis, ac longo dorſo per medium exporrecto campum cum illo commiſſum. Igitur erat in conſpectu Octa-

vii illius periculum. Princeps autem cum paucis decurrit Octavius ad opem ei ferendam. Mox reliqui ſemetipſi inſectantes advolant; factaque impreſſione, dejiciunt ex clivo hoſtes, ac Craſſum in medio ſæpiunt, oppoſitiſque eum circumjiciunt ſcutis, nullum telum jactantes Parthis eſſe, quod ante attacturum corpus Imperatoris eſſet, quam ipſi pro eo propugnantes omnes occubuiſſent. *Plut. in Craſſo pag.* 562.

Surenas igitur conſiderans, Parthos ſegnius pugnare, & ſi nox ipſos oppreſſiſſet, tenuiſſentque Romani montes, plane fore eos explicatos, dolo Craſſum aggreditur. Captivos aliquot dimittit, qui Parthos in caſtris audiverant ex compoſito colloquentes, nolle bellum ſibi Regem cum Romanis internecinum; verum amicitiam beneficio velle redintegrare, benigne cum Craſſo agendo. Atque, ut major dictis adhiberetur fides, Parthi pugna aliquantiſper abſtinuere. Surenas autem cum Principibus ad collem ſenſim accedens, nervum arcus remittit, dextram protendit, Craſſum ad paciſcendum invitat. Parthorũ vires atque virtutem eum jam ſatis ſuperque expertum, nunc humanitatem, ſi velit, experturum. Hæc Surenæ verba magno cum aſſenſu cæteri audivere. Solus Craſſus ineſſe fraudem merito ſuſpicans, ut, qui tam repentinæ mutationis nullam ſubeſſe cauſam plane videret, nolebat auſcultare, ſed deliberabat.

Cæterum ubi milites conclamantes voluerunt, ut cum Surena colloqueretur Craſſus, inde convitia & probra ei ingeſſerunt, quod objiceret ſe ad pugnandum cum illis, quibuſcũ cõgredi ipſe inermibus non ſuſtineret ad colloquium: tentavit primum orare ac

do-

docere eos, ſi quod ſupereſſet diei pertuliſſent, poſſe nocte ipſos ad loca montoſa & aſpera ſeſe recipere. Oſtendit viam, hortatuſque eſt, ne ſpem propinquæ ſalutis abjicerent. Ut vero infenſi & armis concrepantes ſunt ei cōminati, exterritus pergit ad hoſtes, ac tantum ait converſus: Vos, Octavi & Petroni, & quotquot adeſtis Præfecti Romani, itineris mei cernitis neceſſitatem, & teſtes eſtis, indigne me & violenter tractari. Verum cæteris mortalibus omnibus nunciate, ubi incolumes fueritis, deceptum ab hoſtibus Craſſum, non a civibus deditum ad ſupplicium periiſſe. Non hæſit tamen illic Octavius, verum deſcendentem de colle eſt comitatus. Similiter & cæteri fecere; Lictores vero ſequentes abegit Craſſus. *Plutarch. in Craſſo pag. 563.*

Primi ex barbaris occurrerunt duo ſemi-Græci, qui Craſſum, ex equis deſilientes, adoraverunt, ac græce appellantes dixerunt ei, ut certos præmitteret, quibus Surenas ſe comiteſque ſuos inermes oſtenderet, & pacatos accedere. Duos ergo Roſcios fratres miſit Craſſus percunctatū, ſuper quibus cōditionibus & quot cōvenirent. Quos extēplo correptos Surenas detinuit, atq; cum primoribus equo advectus; Quid hoc rei eſt, inquit, pedes Romanus Imperator; & nos equo vehimur? Simul juſſit adduci equum. Cum reſpondiſſet Craſſus, neque ſe peccare, neque ipſum, quod congrederentur more uterq; patrio. Jam tunc Orodi Regi cum Romanis addit Surenas fœdus & pacem eſſe; verum ad leges ſcribendas progrediendum ad fluvium. Neque enim fœderum, inquit, vos Romani memores eſtis: porrexitque ei dexteram. Jubente equum Craſſo adduci, negavit ille opus eſſe:

hunc Rex tibi dono dat, Surenas reſpondit. Simul admotus Craſſo equus eſt, aureis exornatus phaleris, in quem Stratores ſuſtulerunt eum, & aſſectati ſunt, lateribus adhærentes, nec non verberibus equum concitantes. *Id. ibid.*

Ibi Octavius Primus arripuit frænum, & ſecundum illum unus ex Tribunis Petronius, mox reliqui circumfuſi inhibere paraverunt equum, atque illos, qui ex utraque parte urgebant Craſſum, retrahere. Tum vero cum ſeſe mutuo protruderent, propulſarentque, ventum eſt ad verbera. Stricto Octavius gladio occidit unius barbari equiſonem; alius Octavium, a tergo feriens. Petronius non habebat ſcutum. Hic percuſſus in loricam, reſiliit ab equo illæſus. Craſſum Parthus *Pomaxæthres* nomine apud Plutarchum; apud Appianum vero *Maxarthes*, interfecit. Id alii negant, alium autem aſſerunt percuſſorem fuiſſe: hunc vero jacentis caput & dexteram abſcidiſſe. Cæterum id tantum ex conjectura referunt Plutarchus & Appianus. Neque enim conſtat, an ab aliquo ſuorum, poſt grave acceptum vulnus, ne vivus in hoſtium manus deveniret, an vero ab hoſtibus fuerit occiſus, ut teſtatur Dio, *lib.* 40. Et certe comprehenſum Craſſum, & ne quid vivus pateretur, repugnantem, interemptum fuiſſe ſcribit Livius, *lib.* 106. Ita quoque Florus, *lib.* 3. *cap.* 11. Ipſe (Craſſus) in colloquium ſollicitatus, ſigno dato, vivus in hoſtium manus incidiſſet; niſi Tribunis reluctantibus fugam Ducis Barbari ferro occupaſſent. Quod quidem confirmat adhuc Rufus Feſtus in Breviario his verbis: Vi telorum obrutus ipſe Craſſus, cum ad colloquium ſollicitatus

pene

pene capi potuiſſet, repugnantibus Tribunis evaſerat, &, dum fugam petit, occiſus eſt.

Romani milites partim pugnantes, circa Craſſum confoſſi ſunt; partim confeſtim in collem recurrere. Hos Parthi inſecuti, Craſſum dixerunt pœnas exſolviſſe; reliquos Surenam jubere bono animo eſſe & deſcendere. Ita alii de colle digresſi, ſeſe dediderunt: alii noctu diffugerunt, ex quibus pauci admodum incolumes evaſere. Cæteros Arabes venati, aſſecutique peremere. Media æſtate geſta hæc fuiſſe recenſet *Dio lib.* 40. cui adſtipulatur Ovidius *Faſtorum Lib. VI.* in quo hanc cladem Junio menſe a Romanis acceptam eſſe refert. Summa interfectorum viginti millia dicitur fuiſſe: eorum, qui vivi in poteſtatem hoſtium venerunt, decem millia.

In urbem Antiochiam Mygdoniã Margianes Orodes Romanos Crasſiana clade captos deduxiſſe narrat Plinius *l. 6.c.16.* & ex eo Solinus Polyhiſtor. *c.* 48.

Caput Craſſi, in quod aurum liquefactum verbis inſultantes infudiſſe Parthos referunt, & dexteram ipſius Surenas ad Orodem in Armeniam miſit. Tunc enim Rex Parthus ibi verſabatur. Inde rumore per nuntios Seleuciæ diſperſo, ſe Craſſum vivũ adducere ſubornato, qui in captivis conſimillimus Craſſi erat, C. Paciano, pompam quandam ridiculam inſtruxit, quam contumeliæ cauſâ triumphum appellabat. *Id. ibid.*

Dum hæc aguntur, compoſuerat jam pacem Orodes cum Artuasde Armenio, cujus ſorore filio ſuo Pacoro deſponſa, agitabant inter ſe epulas & convivia; quæ multis acroamatibus interpolabant; neq; enim erat linguæ, & literarum Græcarum rudis Orodes.

Artuaſdes etiam Tragedias ſcripſit: orationes quoque & hiſtorias commentatus eſt, quarum adhuc exſtant quædam. *Plutarch. in Craſſo pag.* 564. *Cicer. Epiſt.* 3. *lib.* 15.

Ubi jam allatum caput Craſſi ad fores fuit, nondum ſublatæ erant menſæ; & Tragediarum actor Jaſon Trallianus recitabat ex Bacchis Euripideis Agaven. Cum autem is Actor placeret, ac laudaretur, ingrediens convivium Sillaces, poſtquam Regem adoravit, projecit in medium caput Craſſi. Ibi Parthis plauſum cum clamore & gratulatione tollentibus, Miniſtri Sillacem, Orodis juſſu, invitaverunt ad accubandum. Jaſon autem, tradita uni de mimis Penthei perſona, corripuit caput Craſſi; corporiſque fanatica jactatione carmina illa cum furore & cantu pronuntiavit:

Ex monte ferimus nos recens cæſum
Cervum, bonam prædam domum.

Atque hæc omnes oblectaverunt. Dum vero ſequentes alterni verſus ad Chorum decantantur:

Quis occidit?
Meum decus eſt.

Ibi exſiliens Pomaxæthres, qui tunc cœnabat, apprehendit caput, quaſi ſibi iſta dicere, quam illi, potius conveniret. Rex lætus, donis eum de more auxit; Jaſoni vero largitus eſt talentum. *Id. ibid.*

Reliquiæ Romani exercitus, quo quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque diſtractæ, vix euntium cladis retulerunt. *Florus, lib.* 3. *cap.* 11.

Cæte-

Cæterum Parthi eo tempore, omni ditione intra Euphratem recuperata, eum tranſgreſſi non ſunt. Poſtmodo Syriam quoque invaſerunt, non magno tamen exercitu, quod in ea neque milites, neque Imperatorem ab Romanis eſſe putabant. Verum Caſſius Craſſi Quæſtor, collectis ex fuga militibus paucis, intumeſcentem Syriam egregia animi virtute ac moderatione preſſit. *Dio, lib.* 40. *& Oroſius, lib.* 6. *c.* 13.

Orodes vero non multo poſt Surenam, invidia gloriæ ejus, occidit. Sic ille dignas perjurio pependit pœnas. *Plut. in Craſſo.*

Primo vere Syriam Parthi invaſerant, non magno tamen, ut diximus, exercitu; quod in ea neque milites, neque Imperatorem ab Romanis eſſe exiſtimabant: itaque Caſſius, qui, neceſſitate rerum adductus, adminiſtrationem Syriæ ſuſceperat, eos non magno negotio repulit. *Dio, lib.* 40.

Dolentes autem Parthi, quod ex Syria ejecti fuisſent, eam rurſus invadere conati ſunt. Pacorus, Orodis filius, cum maximis Parthorum copiis, multarumque præterea gentiũ magna manu Euphratem tranſiens, bellum in hanc Romanorum provinciam iterum intulit. Certe Cicero *in Epiſt.* 21. *l.* 15. *Epiſtolarum ad Familiares*, ait: „Maximũ bellum impendet. *Nam* „*& Orodes, Regis Parthorum filius*, in provincia noſtra „eſt, &c. Quo in loco ſcribendum eſt omnino: *Nam* „*& Orodis Regis Parthorum filius, &c.* Pacoro enim nomen Ducis gerente, re vera autem Duce Oſace geſtum eſt hoc bellum. Quippe nondum ex Ephebis Pacorus exceſſerat. *Dio. lib.* 40. Tybæ poſt Euphratis tranſitum caſtra poſuiſſe Parthos teſtatur Ci-

cero

cero *eod. lib. 15. Epiſtolarum ad Familiares, Epiſtola I. ad Conſules.*

Parthi, in itinere poſitis locis omnibus in poteſtatem redactis, ad Antiochiã uſque progreſſi ſunt, cum ſpe reliquorum etiam potiundorum. Nam neq; Romani juſtis copiis eam provinciã tenebant, & populi Romanorũ Dominationem moleſte ferentes, ad Parthos tanquã vicinos cognatoſq; ſuos inclinabãt. *Dio ib.*

Bibulus Syriæ Proconſulatum Senatus conſulto ſortitus, in eam nondum provinciam advenerat, cum Parthi Cyrrheſticam regionem ingreſſi ſunt. Quin etiam magnus eorum equitatus in Ciliciam, cui præerat Cicero, irrupit; ſed ab equitibus Romanis, & a cohorte Prætoria Epiphaniæ a Cicerone conſtituta fortiter repulſus eſt: unde animus Caſſio Antiochiæ tum degenti acceſſit: quam urbem Parthi mox obſidere tentaverunt, *ut ex Cicerone in Epiſt. ad Atticum* 20. *&* 21. *lib.* 5. *diſcimus.*

Verum enim vero cum Antiochiæ capiendæ ſpe dejecti eſſent, Caſſio magna vi eos repellente: (ipſi autem ad oppugnationem locorum ineptiſſimi erant) Antigoniam contenderunt; cujus urbis ſuburbana cum eſſent arboribus conſita; atq; eo ipſi accedere neque auderent, neq; poſſent; arbores ſuccidere, locumque ſylva deſpoliare inſtituerunt, ut audacter tutoq; urbem ea aggredi poſſent. Cum ne hoc quoq; ſuccederet, quia & magni laboris negotium erat, & tempus incaſſum terebatur, & Caſſius palantes ab ipſis affligebat: alio arma verſuri, Antigonia diſceſſerunt. Interea Caſſius, collocatis in via, qua tranſituri erant, inſidiis, ſe iis cum paucis oſtendit, atque ea ratione

ipſos

ipſos ad inſequendum ſe pertraxit: tum ſuos circumjecit, Parthorumque cum alios, tum ipſum Oſacem occidit. *Dio lib.* 40. Caſſius de victoria ex Parthis relata ad Senatum ſcripſit.

Bibulus in Syriam ſibi decretam advenit, cum Parthi montem Amanum tentare vellent. Quos aggreſſus Cicero Ciliciæ Proconſul, magna ex iis edita ſtrage profligavit. Poſtea Bibulus ad Amanum montem veniens, cohortem ibi primam totam perdidit, ut refert *Cicero lib.* 5. *Epiſtolarum ad Atticum Epiſt.* 20. Deinde Parthi in Cyrrheſticam abiere regionem, in qua hiémarunt. *Id. Epiſt.* 21. *lib.* 5. *ad Atticum.*

Bibulus, *teſte Cæſare lib.* 3. *de Bello Civili*, a Parthis obſeſſus fuit, ſeque oppido municiſſimo & copioſiſſimo tamdiu tenuit, quamdiu in Provincia Parthi fuerunt. *Cicer. lib.* 12. *ad Famil. Ep.* 19. *ad Cornificium.* Bibulus enim Parthos contra ſeſe inuicem concitavit: Ornodapante quodam Satrapa, qui Orodi infenſus erat, ſibi adjuncto, perſuaſoque per internuntios, ut Pacorum Regem conſtitueret, atque ejus auxilio Orodi bellum inferret. *Dio, lib.* 40. Pacorus inde patri ſuſpectus, in patriam revocatus eſt, *ut docet Juſtinus lib.* 42. *cap.* 4.

Bellum Romanorum contra Parthos, & Parthorum contra Romanos, quarto, quam incœperat, anno deſiit, M. Marcello & Sulpicio Rufo Coſſ. *Dio, lib.* 40. Quapropter legiones, quas Senatus decreverat in Syriam mittendas, liberata jam a Parthorũ metu provincia, detentæ ſunt. *Cicero lib.* 2. *Epiſt. ad Famil. Ep.* 17.

Bello civili inter Pompeium & Cæſarm exorto, Pompeius ad Orodem Parthorum Regem, Legatos miſit,

miſit, qui eum ad ſocietatem pertraherent. Legatis Orodes, ſi Syria ſibi concederetur, auxilium promiſit; at cum eam pro votis non eſſet adeptus, ſuppetias Pompeio non tulit. *Dio, l.* 41. Porro, *ait Juſtinus*, Parthi Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico junctam, & propter Craſſi necem: cujus filium in partibus Cæſaris eſſe audierant, quem ultorem patris, victore Cæſare, futurum non dubitabant. *Lib.* 42. *c.* 5.

Tanta fuit Cæſaris poſt devictum & interfectum Pompeium clementia & æquitas, ut non modo illos, qui eum adjuviſſent, laudaverit, omniaque iis ab eo tributa conſervaverit: ſed etiam Pharnacem Mithridatis filium, Orodemque Parthorum Regem odio habuerit, quod amico ipſorum Pompeio opem non tuliſſent: quorum alteri paulo poſt bellum intulit, in alterum vero expeditionem parabat. *Dio, lib.* 44.

Cæterum Pompeius, poſt Pharſalicam pugnam, ex regnis Parthicum cenſuit pollentiſſimum, tum ad ipſos excipiendos in præſenti, & tegendos infirmos; tum ad confirmandos iterum, & magnis viribus ſtipandos. Alii in Africam, & ad Jubam animum convertebant. Verum Theophani Lesbio inſanum videbatur, Ægypto, quæ trium dierum iter abeſſet, relicta, & Ptolemæo ætate adulto, atque amicitiæ cauſa, & beneficiorum apud patrem collocatorum ei obſtricto; Parthis ſe ſubjiceret infidiſſimæ genti: & cum Viri Romani, ſoceri quondam ſui, nollet ſecundarius eſſe & primus aliorum, neq; moderationem experiri illius: arbitrio ſe permittere Arſacis Orodis; qui ne in Craſſo quidem potuiſſet jus habere vivente: & mu-

lierem

lierem juvenem ex Scipionis familia ad barbaros, qui licentiam dirigant libidine & laſcivia, deportare: quæ, ut nullam injuriam accipiat, attamen putari accepiſſe, cum in manu fuerit eorum, qui facere poſſent, indignum eſſe. Unum hoc, uti ferunt, ab itinere verſus Euphratem eum avertit: Si quod tamen Pompeii conſilium, & non factum, hac eum duxit via. *Plutarch. in Pompeio pag.* 659. & 660.

Cæſar, conſtitutis in Ægypto rebus, venit in Syriam, & populo Antiocheno multas immunitates conceſſit. *Joan. Malella.* Eam vero civitatem Sexto Cæſari propinquo ſuo commiſit, legione in ipſa ab eo, jam tum de bello Parthico cogitante, relicta. *Appian. lib.* 3. *Bell. Civ. pag.* 575. Nam Parthi malum Syriæ minitabantur; qua de re, inquit Horatius ad Auguſtum: Ille ceu Parthos Latio imminentes eſſe.

Debellato, victo, fugatoque Pharnace, qui Pontum occupaverat, cum ſe ad convertenda confeſtim in Parthos arma jam jam pararet, iterum quorundã in urbe ſeditionibus coortis, contra animi ſui ſententiam Romam profectus eſt. *Dio, lib.* 4. *pag.* 264.

Ab Antiſtio vetere Romam e Syria miſſæ ſunt litteræ, prid. Kalend. Januar. cum Parthi a Cæcilio Baſſo evocati, in Syriam ipſi auxiliaturi advenisſent. Hic equeſtris vir ordinis ſub Pompeio militaverat, hoſtiſque Cæſaris, Syriam abalienare tentabat; Pacorumque Parthorum Regis filium, ad ferendam ſibi opem invitaverat. Sed, ut inquit Dio, *lib.* 47. *pag.* 343. Parthi ob hiemem non diu adfuerunt, neque memorabile quicquam egerunt.

Magna hoc anno Populum Romanum cupiditas inces-

inceſſit, Craſſum, amiſſumque cum eo exercitum ulciſcendi, ſpeſque Parthos debellandi. Hoc igitur bellum Cæſari unanimi conſenſu decreverunt, ſummoque ad illud ſtudio ſeſe comparaverunt. Ac, præter cætera, quæ ejus belli cauſa agebant, ut & Adminiſtrorum copia Cæſari eſſet, & eo abſente, neque ſine Magiſtratibus urbs eſſet, neque ſi ipſa eos delegiſſet civitas, res ad motus inteſtinos rediret; Magiſtratus jam ante ad totum triennium (tantum enim temporis Parthicæ expeditioni impendendum exiſtimabant:) conſtituere intenderunt. Qui tamen non omnes tum ordinati ſunt. Horum dimidiam partem Cæſar, quod lege quadam ei conceſſum fuerat, re autem ipſa omnes deſignabat. *Dio, lib. 43. pag. 271.*

Ceterum Cæſar, ut urbem propter inimicos ſuſpectam relinqueret, cogitavit expeditionem longinquam contra Getas & Parthos; Getas, duram & bellicoſam vicinamque gentem, volens prior aggredi: de Parthis vero pœnas ſumere, propter ea, quæ in Craſſum contra fœdus patraverant. Præmiſit ergo trans ſinum Hadriaticum Legiones ſedecim, & equitum decem millia. Moxque alius rumor ſparſus eſt Sibyllinum exſtare oraculum, niſi Regis ductu a Romanis Parthos non poſſe ſubigi. *Appian. de Bell. Civ. lib. 2. p. 497.* Forſan ob id M. Antonius, Cæſaris in Conſulatu Collega, diadema capiti ejus impoſuit Lupercalibus; quod bis ille renuens detraxit; unde tamen in ſuſpicionem venit, quaſi ex compoſito id feciſſet, Regiſque nomen appeteret. *Plutarch. in Antonio.* Verum quatriduo ante diem profectioni deſtinatam confoſſus eſt ab inimicis in Curia. *Appian. de Bell. Civ. lib. 2. pag. 497.*

Dola-

Dolabella, qui Cæſari mortuo Conſul ſuffectus fuerat, ambitioſus juvenis, petiit mitti ſe in Syriam, poſthabito Caſſio, & ad exercitum contra Parthos conſcriptum: petiit autem non a Senatu, nec enim licebat, ſed rogatione apud populum: qui lætus & nihil cunctatus, rogationem tulit. Senatu vero cauſante, eum diſcedere a decretis Cæſaris, reſpondit, Parthicum bellum nemini deſtinatum a Cæſare; verum Syriam Cornificio ab illo deſtinatum fuiſſe, ut patet *ex Cicerone.* Attamen, agente Aſprenate Tribuno plebis, Dolabellæ Syria obvenit provincia, ſimulque bellum Parthicum, Legioneſque ad id deſtinatæ a Cæſare, una cum his, quæ in Macedoniam præceſſerant. *Appian. lib.* 3. *de Bell. Civ. pag.* 530. *&* 531.

Interea, lege de permutatione Provinciarum per vim lata, Brutus & Caſſius, Julii Cæſaris percuſſores, qui ex urbe fugerant, antequam in decretas ſibi provincias eſſent profecturi, ſtatuerunt Syriam Macedoniamque, ut a Senatu adſignatas ſibi prius, quam Antonio Dolabellæque, per vim invadere. Quod conſilium poſtquam detectum eſt, Dolabella properavit in Syriam, *Appian. lib.* 3. *de Bell. Civ. p.* 541. obiter inviſurus Aſiam; cujus Præſidem Trebonium obtruncavit; unde hoſtis a Senatu judicatus eſt, Syriaque Caſſio iterum decreta eſt, qui in eam profectus, Legiones a Cæcilio Baſſo, & Statio Murco accepit, Dolabellamque Laodicæ obſeſſum fame, & rerum deſperatione ad mortem adegit. Auctus eſt etiam in illa expeditione nonnullis Parthorum equitibus ſagittariis, apud quam gentem in præclara exiſtimatione fuit; jam inde, ex quo Craſſi Quæſtor, viſus

eſt eis Imperatore ipſo prudentior. *Idem lib.* 4. *de Bell. Civ. pag.* 624. *&* 625.

Damnatis lege Pedia Julii Cæſaris percuſſoribus, ad bellum contra Triumviros Reip. conſtituendæ Lepidum, Antonium & Cæſarem, paraverunt ſeſe Caſſius & Brutus: Labienus autem junior ab illis auxilia petiturus a Parthis, ad Orodem eorum Regem miſſus eſt, qui auxilia ipſis promiſit. *Juſt. ex Trog. lib.* 42. *c.* 4. Sagittariorum equeſtrium ex Arabia, Media, Parthia quatuor millia. *Appian. de Bell. Civ. lib.* 4. *pag.* 640. At apud Dionem *lib.* 48. Labienus hic, miſſus, ad petendum auxilium, ad Orodem, ante pugnam Philippenſem, aliquandiu apud eum dicitur eſſe commoratus, cum nulla ſui haberetur ratio; quod & adjuvare Caſſium ac Brutum Regi in animo non erat, & negare auxiliũ verebatur. Paulo poſt tamen Casſius & Brutus victi ſunt ad Philippos, urbem Macedoniæ.

Labienus, annuntiata Casſii & Bruti nece, cum adverſariorum nemini victores Antonium & Cæſarem, qui jam provincias partiti erant, veniam daturos putaret; potius ſibi cum Parthis vivendum ratus, quam in patria pereundum, apud illos remanſit. *Dio lib.* 48. Antonius autem, cui ceſſerat Oriens, in Aſiam tranſivit.

Ubi primum Labienus Antonii deſidiam, nimiumque ejus in Cleopatram amorem, & profectionem in Ægyptum intellexit: Parthis inferendi Romanis belli auctor fuit; prætexens quod eorum exercitus partim periiſſent, partim damnum accepiſſent; reliqui autem inter ſe disſiderent, ac denuo ad bellum deventuri inteſtinum eſſent. Quare Orodi ſuaſit, ut, dum

dum in Italia Cæſar, Sexti Pompeii cauſa, detineretur, Antonius vero in Ægypto amori indulgeret; ipſe Syriam, & vicinas ei regiones ſubigeret: ſe autem Ducem belli futurum; ac ita multos populos, qui Romanis, propter damna, quibus ab iis continuis affligebantur, infenſi erant, ad defectionem permoturum pollicitus eſt. *Dio lib.* 48. *p.* 424. *Edit. H. Steph.*

Hoc ſermone cum Regem ad Bellum gerendum adduxiſſet, acceptis ab eo magnis copiis, filioque Regis Pacoro, in Phœniciam irruit, ac Apamæam aggreſſus, a muro rejectus, præſidia, quæ erant in ea regione poſita, deditione voluntaria accepit. Ea ex militibus Casſianis & Brutianis conſtabant, quos Antonius in ſuum exercitum allectos, Syriæ tum, regionis nimirum ejus peritos, cuſtodiendæ reliquerat. Igitur Labienus eos facile, tanquam familiariter ſibi notos, ſui juris fecit: Saxa, qui tum iis præerat, excepto. Is enim, frater Didii Saxæ Legati Antonii, & ipſe Quæſtor, ſolus Labieno ſe non adjunxit. *Id. ibid. pag.* 425. *Edit. Henr. Steph.*

Interim hunc Saxam Antonii Legatum, Labienus prælio congreſſum, multitudine ac virtute ſuorum equitum vicit, ac noctu ex caſtris aufugientem inſequutus eſt: jaculatus etiam ante libellos in ejus caſtra, ad perducendos ad ſuam ſocietatem ejus milites. Quod ne fieret, veritus Saxa, fugæ ſe dedit: asſequutuſque eum Labienus, pleroſque, qui cum eo erant, interfecit. *Id. ibid.*

Saxa autem Antiochiam cum perfugiſſet, ipſe Apameam, jam non amplius repugnantem, quod opinio de morte Saxæ inſinuaverat, accepit; ac poſt

Antiochiam ipſam, a Saxa deſertam: denique ipſum etiam Saxam in Ciliciã fugientem conſectatus, occidit. *Id. ibid.* Attamen, ſi fides Floro ſit adhibenda, Saxa Legatus, ne veniret in poteſtatem hoſtium, a gladio ſuo impetravit. *Lib.* 4. *cap.* 9.

Mortuo Saxa, Syriam Pacorus ſubegit univerſam, Tyro Phœniciæ urbe excepta; nam claſſem Parthi nullam ſecum habebant. Itaque Syria reliqua omni Pacorus accepta, in Palæſtinam profectus eſt. *Id. ibid.*

Interea Pacorus ipſe quidem per maritima loca perrexit, Barzapharnem autem Satrapã itinere Mediterraneo juſſit irrumpere. Sed maritimorum Tyrii Pacorum excluſerunt; cum Ptolemaïdenſes eum & Sidonii recepiſſent. Ille autem quendam Regium Pincernam, cognominem ſuum, Equitatus ei parte attributa, ad Judæam juſſit accedere, & exploraturum hoſtium conſilium; & ubi uſus exegiſſet, præſidio futurum Antigono. *Joſeph. de bell. Jud. lib.* 1. *c.* 11.

Lyſanias, Ituræorum Rex ab Antonio factus, patris ſui mortui ſucceſſor Ptolemæi Minnæi filii, mille Satrapæ talenta pollicitus, & mulieres quingentas, ei perſuadet, ut Antigonum in Regnum Judææ Parthi inducerent, Hyrcanumque patruum ejus deponerent. Dum autem Parthi Equites Carmelum populantur, multi Judæi ultro ad Antigonum confluunt, ad expeditionem adverſus Hyrcanum alacriter animati. Ille autem ad locum, qui *Drymos* dicitur, occupandum, eos præmiſit: ubi commiſſa pugna, depulſisque hoſtibus & effugatis, Hieroſolymam curſu petivit. *Id. ibid.*

Verum, inſtante jam die feſto, qui Pentecoſte vocatur,

catur, Antigoniani oppugnare Regiam cœperunt. Interea pacis arbitrum Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autem Phaſaëlus, Hyrcani filius, & civitate & hoſpitio cum quingentis equitibus Parthum excepit, prætextu quidem componendæ ſeditionis venientem; re autem vera, ut adjuvaret Antigonum. Denique Phaſaëlum dolo perpulit, ut ad Barzapharnem Legatus de pace proficiſceretur, quãvis multa diſſuadente Herode fratre; atque ut inſidiatorem occideret, neve ſe ejus fallaciis dederet, admonente: natura enim Parthos fidem negligere. Exiit etiam Pacorus cum Hyrcano, quominus ſuſpectus eſſet, relictisque apud Herodem ducentis ac decem equitibus, quos Eleutheros vocant, cum cæteris Legatos proſequebatur. *Id. ibid.*

Sed ubi ad Galilæam venerunt, indigenas quidem disſidentes atque armatos offendunt; Satrapã vero conveniunt ſatis callide & officiis dolos tegentem. Denique poſtquam dona eis dedit, redeuntibus inſidias poſuit. Illi autem in maritimum quẽdam locum deducti, cui nomen eſt *Ecdippon*, fraudem intelligunt. Et tamen Phaſaëlus Hyrcanum deſerere non ſuſtinuit: ſed convenire Satrapam maluit, atque in os exprobrare, quod ſe inſidiis appetiſſet. Ad hæc Parthus ſubdola ſatisfactione jureque jurando ſuſpicionem deprecatus, perrexit ad Pacorum: ſtatimque a Parthis, qui remanſerant, quibusque juſſum erat, Phaſaëlus atque Hyrcanus comprehenduntur, perjurium ſimul ac perfidiam exſecrantes. *Id. ibid.*

Herodes de iis, quæ acciderant, certior factus, nocte cum propinquisſimis ſibi ad Idumæam, ignaris hoſti-

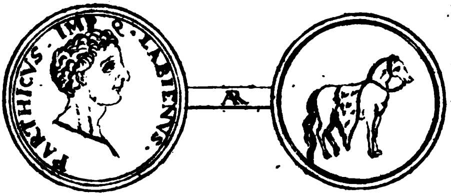
bus proficiſcitur. Sequenti autem die Parthi Hieroſolymam diripuere: nec ea re contenti, omnem terram illam bello implacato replevere: Mariſa quoque opulenta civitate devaſtata. *Id. Joſeph. ibid.*

Interea Antigonus a Parthis in Judæam reducitur, qui non ſolum eum Regem conſtituunt; verum etiam Phaſaëlum & Hyrcanum vinctos ei tradunt. At ille veritus, ne ſolutus Hyrcanus tandem aliquando in Regnum reſtitueretur, ejus auriculas dentibus truncat; ut membris ita captus & debilitatus Pontificatui fieret prorſus inutilis. Phaſaëlus vero neci ſe deſtinatum accipiens, alliſo ad ſaxum capite, vitam ſibimet eripuit. Parthi autem, rebus cum Antigono apud Hieroſolymam compoſitis, abiere; vinctumque in Parthiam Hyrcanum ſecum abduxere. *Id. ibid.*

Eodem tempore Labienus Ciliciam & Aſiæ urbes in continenti ſitas (ejus enim metu in inſulas trajecerat Plancus, Syriæ Rector ab Antonio conſtitutus) præter, Stratoniceam omnes pleraſque ſine bello; Mylaſſa autem & Alabanda vi occupavit. Hæ namque urbes, cum præſidium a Labieno accepiſſent, iis die feſto quodam necatis, defecerunt. Igitur Labienus, Alabandis captis, cives ſupplicio affecit, Mylaſſa autem relicta ab incolis diruit; Stratoniceam vero cum diu obſediſſet, nullo tamen pacto potiri urbe ea potuit. Proinde pecunia confecta, ac ſpoliatis fanis, Parthicum ſeſe Imperatorem nominavit, ratione a more Romano diverſiſſima. *Dio lib. 48. pag. 425. & 426. Edit. Henr. Steph.*

In ejus rei memoriam nummos etiam argenteos per-

percuſſit Labienus, eo titulo inſignes; e quorum numero rariſſimus iſte denarius hic oculis ſujicitur.

Ex Thesauro Regio.

Q. Labienus ex Atia familia oriundus, T. Atium Labienum habuit patrem, Julii Cæſaris in Gallia Legatum; qui ſub initio belli civilis, ad Pompeium tamen digreſſus, eum adhuc dubitantem ſub initium impulit ad arma contra Cæſarem capienda. Tandem Pharſalica affectos clade ſocios, animoque perculſos, ut in Africam ſe reciperent perpulit: teſte Frontino. Rebus autem in Africa poſtea male quoque geſtis, Labienus in Hiſpaniam tranſiit, ibique in prælio Mundenſi periit.

Filius a quibusdam confunditur cum patre, ob nomen Titi a Dione illi impoſitum; cum ejus tamen nummus eum Quintum fuiſſe appellatum plane nos edoceat. Percuſſorum Cæſaris partes ſequutus eſt; ideoque eum adoleſcentem irritabilem & ſtolidiſſimum adulatorie vocat Strabo, *lib.* 14. *pag.* 660. qui imperante Tiberio ſcripſit.

Cum auxilium petiturus ad Parthos tranſiiſſet Labienus, iis auctor fuit, ut bellum contra Romanos gererent, ſeque illis ductorem præbuit. At poſtquam Brutum ſe Imperatorem appellaſſe, & in denariis caput ſuum expreſſiſſe comperit, ipſe quoque Imperatorem ſe Parthicum nominavit; ratione, ut ait Dio, a more Romano diverſiſſima. Quos enim adverſum Romanos ducebat, ab iis nomen ſibi ſumebat, quaſi vero eos, ac non cives ſuos, viciſſet.

In averſa parte equus cum ſtrato dorſo impoſito conſpicitur, Parthorum more. Romanos enim eo non uſos fuiſſe, docet nos equeſtris M. Aurelii ſtatua Romæ in area Capitolii erecta: quod ex Auguſtorum monetis etiam confirmatur. Sed ut ſe Parthicum vere Imperatorem deſignaret Labienus, ita in ſuo numiſmate exhibere equum voluit, quo maxime Parthi utebantur: ut innuit Ovidius 1. *de arte amandi.*

Ut celer averſis utere Parthus equis.

Hybreas, qui tunc Mylaſſis, Cariæ urbi, præerat, dicto quodam exaſperavit Labienum. Cum enim hic ſe Parthicum Imperatorem appellaſſet; proinde aiebat Hybreas, Caricum ego me Imperatorem nuncupo. Exinde Labienus urbem invaſit, cohortes ſecum ducens Romanorum, qui in Aſia erant. Et Hybream quidem non arripuit, qui jam Rhodum conceſſerat; domum autem ipſius ſumptuoſe apparatam corrupit ac diripuit, totamque urbem male mulctavit. *Strab. lib.* 14. *pag.* 660.

Dum hæc aguntur, Antonius in Ægypto amore temulentiaque detentus, deſidebat. Vix tandem ad Parthorum inſultus conſurgere coactus, ad Tyrum navigavit, tanquam auxilium urbi laturus. Sed cum occupatam jam ab hoſte omnem circum regionem inveniſſet, Pompeii bellum prætendens, eam deſeruit, & in Græciam perrexit: atque in itinere de caſu Fulviæ uxoris & Lucii fratris nuntios accepit. Sed hac Sicyone demortua, Antonius cum Cæſare in gratiam rediit, ducta ſorore ejus Octavia. Hoc pacto, pace inter eos redintegrata, Antonio Parthicum obtigit bellum, Cæſari vero bellum adverſus Sextum Pompeium obvenit.

Interea Parthi ſub auxilii ſpecie ſibi vincentes, ab Euphrate & Syria uſque ad Ioniam excurrerant, latronibus tamen ſimiliores quam hoſtibus. *Florus lib.* 4. *c.* 9. Ad quorum progreſſum impediendũ Antonius Legatum P. Ventidiũ Baſſum in Syriam præmiſit.

Ventidius ante ad Labienum pervenit, quam is id futurum cognoſceret; territumq; repentino adventu exercituque ſuo, (ſolus enim tum cum collectis ex Aſia militibus Labienus ibi agebat abſque Parthis) inde ne auſum quidem congredi profligavit; fugientemque in Syriam inſecutus eſt, cum expeditiſſimis ſui exercitus militibus: deprehenſumque apud Taurum montem, ulterius progredi prohibuit. Eo loco complures dies oppoſitis invicem caſtris quieverunt; Labieno Parthos, Ventidio Legiones expectante. *Dio lib.* 48. *pag.* 434. *&* 435. *Edit. Henr. Steph.*

Cum iiſdem diebus utrique id, quod opperiebatur, adveniſſet; Ventidius, quia equitatum Parthorũ metuebat, in ſublimi loco (ibi enim caſtra poſuerat) perſtitit: Parthi vero ſua multitudine freti, hoſtemque olim a ſe ſuperatum contemnentes, antequam ſe Labieno conjungerent, ſummo mane ad tumulum acceſſerunt: ac nemine contra exeunte, ſubire ad ipſum collem intenderunt. Cumque jam in ſublime evaſiſſent, Romani decurrentes, haud magno labore eos per declive præcipites egerunt. Ita Parthi, pars a Romanis trucidati, major pars in receptu ſe invicem perdiderunt; cum alteri jam fugerent, alteri tum primum colli ſuccederent. *Id. ibid.*

Ventidius Parthos non ad Labienum, ſed in Ciliciam fugam capeſſentes, uſque ad caſtra inſequutus,

viſo ibi Labieno, ſubſtitit. Labienus, cum ſe ad pugnam compoſuiſſet, videns militum ſuorum animos fuga Parthorum conſternatos, non auſus confligere, ſub noctem aufugere aliquo inſtituit. Ventidius, re e profugis præcognita, multos in ipſo diſceſſu per inſidias interfecit; reliquos omnes a Labieno deſertos ſibi adjunxit. *Id. ibid.*

Labienus, veſte mutata, effugit; ac aliquandiu in Cilicia cum latuiſſet, a Demetrio, (fuerat hic ſuperioris Cæſaris libertus, ac tum Cyprum, ab Antonio præpoſitus ei inſulæ, regebat;) qui, poſteaquam ubi deliteſceret, cognoverat, indagatus ac captus eſt. *Id. ibid.*

His ita geſtis, Ventidius Ciliciam recepit ac conſtituit; Upedium autem Silonem cum equitibus ad Amanum præmiſit. Amanus mons eſt in confinio Ciliciæ & Syriæ; tantæq; ſunt in ejus tranſitu anguſtiæ, ut quondam portæ fuerint in iis cum muro conſtructæ; ac loco nomen inde inditum. Eas Silo obtinere non valuit; quin imo a Pharnapate, Pacori Legato, qui eum tranſitum cuſtodiebat, in ſummum diſcrimen conjectus periiſſet; niſi forte fortuna Ventidius pugnantibus ſuperveniens, ſuos conſervaſſet. Is Parthos & ex improviſo, & numero ſibi impares adortus, Pharnapatem ex eo loco expulit. Hic vero ſe recepit ad montem Trapezum, a ſimilitudine menſæ dictũ, qui vallo Meleagri imminet, & flumini Oenoparæ: ibique a Ventidio deletus occiditur. *Strab. l.* 16. *p.* 751. Pharnapates autem iſte potius dicitur *Phra-Nipates*, quem tamen ipſemet Geographus Νικάτην vocat; ſed emenda Νιπάτην meo periculo. Antonius ad bellum

Par-

Parthicum Roma profectus, Athenas venit, qua in urbe hiberna ſibi delegerat, & Furnium in Africam miſit, ut Sextii quatuor Legiones contra Parthos duceret. Nondum enim audierat, Lepidum eas ademiſſe Sextio. *Appian. pag.* 715. *&* 716. Hibernanti autem Athenis Antonio, primæ Ventidii res proſpere geſtæ nuntiantur, Parthis fuſis, Labienum & ſum̃um Orodis, quem Hyrodem vocat Plutarchus, Ducem Pharnapatem ab eo interfectos. Hujus victoriæ gratia, Græcis epulum præbuit, & populo Athenienſi ludos gymnicos edidit. *Plutarch. in Antonio pag.* 930.

Ventidius itaque Syriam a Parthis relictam jam citra prœlium recepit, Arado tantum excepta, quanquam ab eo aliquandiu oppugnata. In Palæſtinam deinde profectus, eam quoque cepit, Antigono ejus Rege perterrefacto. Quibus perfectis, pecuniam multam a ſingulis aliis, multam vero inprimis ab Antigono, Antiochoque Commageno, & Malcho Nabatæo exegit; quod ii Pacorum auxilio juviſſent. *Dio lib.* 48. *pag.* 436. *Edit. Henr. Stephani.*

Cum Pacorum colligere exercitum, & in Syriam reverti audiiſſet Ventidius, in metum pervenit, cum neque urbes eſſent adhuc conſtitutæ, & exercitus in hibernis etiamnum diſperſi: utque & moram Pacoro injiceret, & tarditati ſuarum copiarum mederetur, Regulum quendam Chaunæum, notum quidem ſibi familiariter, ſed quem certo ſciebat Parthis magis cupere; cum alioquin, tanquam fidiſſimum ſibi, in honore habuit; tum conſilium quoque nonnullis in rebus ab eo petiit; ita, ut citra ſuum tamen detrimentum, hanc ei de ſe opinionem præberet, quaſi conſcium

eum

eum ſuorum arcaniſſimorum conſiliorũ faceret. Eo re deducta, ſimulavit, metuere ſe ne Parthi conſueto ſuo Euphratis tranſitu, qui eſt apud urbem Zeugma, omiſſo, alia via infra eum locum flumen tranſirent, quod hic campi Parthis, ibi vero colles ſibi commodi eſſent: idque & perſuaſit Chaunæo, & per eum etiam Pacorum decepit; ita, ut campeſtri itinere, (qua Ventidius finxerat, ſe nolle eum venire:) prolixiori delecto, ſpatium copias ſuas cogendi Ventidio daret. *Dio, lib. 49. pag. 461. Edit. Henr. Steph.*

Ventidius interea Upedium Silonem ad ſe accerſit, mandato ei per epiſtolam, ut, compoſito prius Judææ ſtatu, provinciales reliquos auxiliares ad Parthicum bellum ſecum adduceret. *Joſeph. de bell. Jud. lib. 1. cap. 12.*

Pacorus igitur cum magnis Parthorum copiis in Syriam deſcendit, omiſſoque ad Zeugma breviore Euphratis trajectu, varios per anfractus circumeundo, inferiore itinere transducit exercitum: dumque fuſiores ripas tranant, & ob hoc operoſiores pontes jungunt Parthi, inſtrumentaque moliuntur, ut in regionem Cyreſticam tranſeant, quadraginta amplius dies impenderunt. Quo temporis ſpatio Ventidius ad contrahendas uſus eſt copias, quas triduo antequam Parthi advenirent, recepit.

Cum autem Ventidius paſſus eſſet, Parthos fluvium tranſire, neq; ſecundum tranſitum eos adortus eſſet, in eam ipſos opinionem adduxit, ut effœminatos ac imbecilles eſſe Romanos judicantes, caſtra quoque eorum, quamvis edito loco poſita, magna mole aggrederentur: ſpe ea primo impetu capiendi. *Dio lib.*

49.

49. *pag.* 461. *Edit. Henr. Steph.* At Ventidius, ſimulato timore, diu ſe continuit, & inſultare Parthos aliquantiſper paſſus eſt. Ad poſtremum in ſecuros lætoſque partem Legionum emiſit: quarum impetu fuſi Parthi, in diverſa abiere. Pacorus autem, cum fugientes ſuos abduxiſſe ſecum Legiones Romanas putaret; caſtra Ventidii incluſi ſine defenſoribus, aggreditur. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 4.

Hæc autem caſtra, quamvis edito loco poſita, cum alacriter aggrederentur Parthi, ſpe, uti jam diximus, ea primo impetu capiendi: ſtatim a Romanis repentina eruptione facta, non magno labore per declive depulſi ſunt. *Dio ut ſupra.* Reliquam vero partem Legionum in campeſtria adverſus Parthos Ventidius non ante eduxit, quam illi quingentis non amplius paſſibus abeſſent: atque ita procurſione ſubita, adeo ſe removit, ut ſagittas, quibus ex longinquo uſus eſt, cominus applicitus eluderet. Quo conſilio, quia quandam fiduciæ etiam ſpeciem oſtentaverat, celeriter Parthos debellavit. *Front. Stratag. lib.* 1. & 2. Maxime funditoribus victoriam adjuvantibus; qui eminus violentis ictibus Parthos impetentes, ſummopere affligebant. *Dio ut ſupra.*

Parthi tamen, quorum plures cataphracti erant, fortiter admodum pugnaverunt. Ipſe quoque Pacorus fortiſſime dimicans, in prœlio eſt interfectus. Quem ſimul atq; Parthi cecidiſſe viderunt, pauci pro ejus cadavere alacriter, ſed fruſtra certavere. Quibus ipſis quoque conciſis, reliqui omnes celeri ſeſe fugæ commiſere. *Dio ut ſupra.* Cæterum Parthorum exercitum omnem late inter Orontem & Euphratem inter-

ternecione deletum a Ventidio fuiſſe, vigintique amplius hominum millia interfecta eſſe teſtatur Paulus Oroſius *lib. 6. cap. 18.* Nec certe ullo bello Parthi unquam majus vulnus acceperunt. *Juſtin. lib. 42 cap. 4.* Siquidem, partim per Pontem domum confugere conati, præventi a Romanis, perierunt; partim in Commagenem ad Antiochum profugerunt. *Dio lib. 49. ibid.* Atque ita Ventidius Parthos rurſus intra Mediam & Meſopotamiam repreſſit: ulterius perſequi eos nolens, invidiam Antonii veritus. *Appianus in Parthic.*

Inſignis illa victoria eodem anni die relata eſt; (menſe ſcilicet Junio) quo ante annos 14. Orodes per Surenam Craſſum interfecerat. *Plutarchus Anton. & Dio ut ſupra.* Interea Ventidius Syriam, quæ ſuſpenſo animo eventum belli expectabat, (nam juſtitiæ ac clementiæ nomine, Pacorum Syri ſummo amore perſequebantur; ita, ut majori nullũ unquam Regem) circum urbes miſſo Pacori capite, cum facile pacaviſſet; exercitum duxit contra Antiochum Commagenum. *Dio. l. 49. pag. 462. Edit. Henr. Steph.*

Hæc cum nuntiata in Parthia eſſent, Orodes Pacori pater, qui paulo ante vaſtatam Syriam, occupatam Aſiam a Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte & exercitus clade intellecta, ex dolore ad furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum ſumere, non vocem mittere; ita, ut mutus factus videretur. Poſt multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud, quam Pacorum, vocabat. Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur: cum illo loqui,

qui, cum illo conſiſtere; interdum quaſi amiſſum flebiliter dolebat. *Juſtinus lib. 42. cap. 4.*

Romæ Antonio, quod per ejus Legatum Ventidium victoria Parthica eſſet relata, ſupplicationes decretæ ſunt, decretuſque triumphus; tum ob ejus eminentiam, tum ſecundũ leges; quia ea provincia ipſius fuerat. Nihilominus tamen Ventidio quoq; eadem conceſſa ſunt, quia videbatur Craſſi calamitatem Pacorus abunde compenſaſſe: præſertim cum eadem anni die utraque res eveniſſet. *Dio lib. 49. pag. 462.*

Antonius ob victoriam Parthicam nummos cum effigie ſua, & P. Ventidii nomine ſignari juſſit in perpetuam rei memoriam: e quibus unum hic Lectorum oculis ſubjiciendum curavimus.

Antonius Triumvir, cum in Syriam veniſſet, Samoſata Antiochi Commagenes Regis Metropolim oppugnavit: eo, quod Antiochus Parthos juviſſet; (nam filiã ſuam Orodi in matrimonium conceſſerat.) Ventidiũ autem in auxilium Herodis primum, deinde ad triũphandum de Parthis Romam miſit: Soſio Syriæ & Ciliciæ Præſide conſtituto. *Joſephus, Plutarch. & Dio.*

V. Kal. Decembris anno V. C. 716. Ventidius Procon-

conſul de Tauro monte & Parthis triumphavit, ut referunt *Faſti Conſulares*. Primus, inquit Dio, inter Romanos Ventidius de Parthis triumphum duxit. *Lib.49.pag.462.* Vir obſcuro quidem natus loco, ſed qui per amicitiam Antonii magnarum rerum gerendarum accepit materiam, qua pulcherrime uſus eſt. *Teſte Plutarcho in Antonio.*

Cæterum poſt longum deinde luctum alia ſollicitudo Orodem miſerandum ſenem invadit; quemnam ex numero triginta filiorum in locum Pacori Regem conſtituat. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juventus erat, pro ſuis quæque ſollicitæ, animum ſenis obſidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quaſi ſolemne eſt, Reges parricidas haberi; ut ſceleratiſſimus omniũ, & ipſe Phrahates nomine, filius Orodis primogenitus, Rex ſtatueretur. *Juſtinus l. 42. c. 4.*

Dum hæc aguntur, Parthorum Rex ſenior Orodes ex luctu in hydropiſim incidit; ideoque citius, quam deſtinaret, Phrahati, filiorum ſuorum maximo, regnum tradidit. Hic autem, vix dum accepto regno, omnium ſe mortalium ſceleratiſſimũ geſſit. Namque fratres ſuos, quos ex Antiochi Commagenes Regis filia ſuſceperat pater, quod ſe & virtute & materno genere præſtantiores eſſent, dolo necavit. Sed & patri ipſi morbo aquæ intercutis laboranti, ad maturandam ejus mortem, aconitum miſcuit. Quod cum vis morbi per alvum dejeciſſet, adeo, ut jam melius haberet: ad celerrimam converſus viam Phrahates, miſſis ficariis, patrem prævocavit: poſtquam ſeptemdecim annos ſolos, a patris vero Mithridatis morte duos & viginti regnaviſſet. *Plutarch. in Craſſo, pag. 565. Appian. in Parthicis, pag. 157.*

NUM-

NUMMUS ARSACIS ORODIS.

Ex Musæo nostro.

Caput Regis tiara multiplici unionum ordine inſigni, ut & diademate ornati, cum trabea ſolita: ex altera parte figura Regis mitrati & diademati ſedens, dextra arcum gerit, cum inſcriptione: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΘΕΟΠΑΤΟΡΟΣ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ: *id eſt, Regis Regum, Magni, Arſacis, Theopatoris, Nicatoris.*

ISti omnes tituli in averſa hujus Parthorum Regis nummi parte exarati, nulli alii Arſacidæ magis conveniunt, quam Arſaci Orodi; quapropter hunc ipſi nummum fidenter aſſignamus. Nam ſi primum *Magni Arſacis*, quem ſibi adaptat, expendamus, exemplum hic prædeceſſorum ſuorum ſequutus videtur, qui res præclare in aliquo bello geſſerant. Quod cognomen quoque ab iis uſurpatum eſt, quoties regnum contra hoſtium impetus defenderant: quemadmodum & ejus pater Phrahates III. qui contra Syllam, Parthis dira minitantem, ſuum fortiter re-

gnum tutatus eſt. Alterum vero *Theopatoris*, in parentis memoriam, qui *Deus* apud Phlegontem, ut diximus, appellatur, ea præſertim de cauſa ſibi adſcivit, ut parricidii ſuſpicionem a ſe remotam in fratrem omnino rejiceret. Hinc eſt, quod, quaſi patrem ulturus, fratrem ſuum coram ſe interfici juſſerit. Quod autem ad *Theopatoris* cognomen attinet, illud jam Phrahates II. & Sinatrockes fratres in Mithridatis I. parentis memoriam, ut ſupra retulimus, ſibi arrogaverant. Tertiam tandem *Nicatoris*, ſeu *Victorioſi* appellationem ſibi hic aſſumit Orodes, propter victoriam illam inſignem, quam per Surenam de Romanis, duce M. Craſſo, in Meſopotamia reportaverat. Sed hic gratias Horatio debitas prætermittere nequeo, qui *lib. 3. Od. 6.* nos docet hujus Surenæ nomen fuiſſe Monnœſem.

Jam bis Monnæſis & Pacori manus,
Non auſpicatos contudit impetus
Noſtros.

Itaque Orodes, cum bis Romanorum impetus contudiſſet, merito *Victoris* ſumpſiſſe cognomen videtur.

Quemadmodum autem Arſacidæ Principes Perſarum Monarchas, a quibus originem ſe traxiſſe jactabant, imitari voluerunt, ita & Orodes tiaram ſeu cidarim uſurpavit. De tiara loquitur Curtius *lib. 3. Cidarim Perſæ Regum capitis vocabant inſigne. Hoc cerulea faſcia albo diſtincta circuibat.* Ceterum tiaræ illæ non idem ſemper ornamenti genus habuere; ut ſparſim in iſta Arſacidarum ſerie videre licebit. Nempe Orodis tiara non modo tribus ornata eſt unionum ordinibus, ſed etiam uno emblemate, quod gemmas pretioſas continet. Ad latera vero videtur inſerta aliqua prægrandis gemma in cornu figuram elaborata.

Ut nihil in figura Regis ex averſa parte ſedentis deſcribenda prætermittatur, illam calceos geſtare notandum eſt. Calceus autem a calce dictus, pedis indumentum eſt, quod fit ex pellibus animalium. Eum vero Regis calceum, quem exhibet nummus, tæniis religatum obſervamus; quæ quidem, ornamenti cauſa, ſurſum ſeſe ſubrigunt atque attollunt.

AR-

ARSACES XV.

ARSACES. PHRAHATES. IIII
REX PARTHORUM. XV.

In museo D. Vaillant D.M.
ex num. arg. drach.

PHRAHATES, hujus nominis IV. Orodis filius, patre necato, regnum Parthorum occupat, ac per ſcelera in Regiam perrumpens, fratres, quos habebat triginta, contrucidat; ſed nec in illis ceſſant parricidia. Nam, cum infeſtos ſibi optimates

ob tot crimina videret, ne quis ſupereſſet, qui ad regnum, ſe amoto, poſſet acciri; adultum quoque filium ſuum interfici jubet. Poſtea etiam nobiliſſimum quemque occidit, ac præterea tam multa flagitioſe tegit, ut primorum permulti ab eo, partim alio, partim ad Antonium, (in quibus etiam fuit Moñœſes vir illuſtris & potens) conceſſerint. Nummi Arſacidarum duplicantes litterã N. Moñoeſem ſemper inſcriptum habent. *Dio, lib. 49. pag. 464. Edit. Henr. Steph.*

Antonius exercitum contra Parthos comparaverat, jamjamque erat moturus, cum ad eum Monnœſes advenit. Is ſe ducem belli futurum, ac ſine ullo labore pleraſque Parthiæ partes occupaturum promiſit. Antonius Partho fidens, bellum Parthicum ei gerendum injunxit: atque inter alia præmia, ei trium Romanis ſubditarum in urbium reditus fruendos uſque ad finem belli conceſſit, regnumque Parthiæ promiſit. *Dio ut ſupra.*

Triumvir autem Monnœſis fortunam Themiſtoclis aſſimilans fortunæ, ſuam vero opulentiam magnificentiamque comparans Regibus Perſarum, tres urbes donavit ei, Lariſſam, Arethuſam & Hierampolim, quam ante *Bambicem* nuncupaverunt. *Plutarch. in Anton. pag 932.*

Interim Parthorum Rex Phrahates Hyrcanum Regem Judæorum captivum ad ſe perductum, propter claritatem generis comiter habuit, & vinculis ſolutum permiſit Babylone degere. Poſtquam autem Antonius Antigonum, qui ejus regnum occupaverat, ſecuri in Antiochena urbe percuſſit; Herodes ad regiam dignitatem evectus, Hyrcano ſcripſit, rogaret Phra-

Phrahatem & ejus regni Judæos, ne ſibi inviderent communem cum genero futuram poteſtatem. Nunc enim adeſſe tempus referendæ ſuo quondam & altori & ſervatori gratiæ; ſimulq; etiam ad ipſum Phrahatem Legatum miſit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum, ne obſtaret cupienti referre gratiam homini de ſe optime merito. Hyrcanus igitur a Phrahate dimiſſus eſt. *Joſeph. lib.* 15. *Antiq. Jud. cap.* 2.

Cæterum Phrahates, audito fœdere, quod inter Antonium & Monnœſem initum erat, cum ejus rei cauſa ſibi metueret, præſertim quia fugam Moñœſis Parthi moleſte ferebant, Legatos ad Monnœſem miſit, de pace; ſummiſq; pollicitationibus, ut retrocederet, perſuaſit. Quod cognitum etſi, ut par erat, ſtomachum Antonio movit, tamen Monnœſem, quem in ſua adhuc poteſtate habebat, non occidit: (quia, ſi id feciſſet, neminem barbarum deinceps ad ſuam amicitiam acceſſurum putabat.) Sed fraudem contra hoſtem ſtruens, eum dimiſit, tanquã ejus opera cum Parthis amicitiam facturus; miſitque cum eo Legatos ad Phrahatem, qui verbis pacem componerent, ſiquidem Rex ſigna & captivos, quæ Craſſi calamitate Parthi ceperant, Romanis reddidiſſet. Sperabat autem ſe Regi ſpe pacis imparato ſuperventurum. *Dio, lib.* 49. *pag.* 464. *Edit. Henr. Steph.*

Antonius interim ad bellum reipſa ſe comparans, uſque ad Euphratem proceſſit, exiſtimans eum nullo præſidio teneri. Quod ubi eo loco vidit diligentiſſime poſitum, averſo inde itinere, in Armeniam ſtatim ire inſtituit, ad bellum Artavaſdi Medorum Regi inferendum, ab Artavaſde Armeniæ majoris Rege, inimico ejus, impulſus. *Idem pag.* 465.

Iter per Arabiam & Armeniam fecit Antonius: ubi coactis copiis & ſociis Regibus, (multi erant hi; maximus autem omnium Armeniæ Rex Artavaſdes, qui ſex millia equitum, & ſeptem peditum dedit) luſtravit exercitum. Erant peditum Romanorum LX. millia; Hiſpanorum Gallorumque inter equitatum Romanum recenſitorum decem millia; cæterarum Nationum cum equitibus ſimul & levi armatura XXX. millia. *Teſte Plutarcho. in Anton.*

Bellum illud cum Legionibus octodecim, & ſexdecim millibus equitum Parthis intuliſſe Marcum Antonium refert Livius *in Lib.* 130. *Epitome.*

Artavaſdes itineris dux, ſpatium omne emenſus, quod a Zeugmate ad Euphratem eſt uſque ad ingreſſum Atropatenæ; (quam Araxes fluvius ab Armenia dividit:) octo millium ſtadiorum iter effecit, duplo amplius, quam recta fuiſſet via: nimirum exercitum per devios montes, perque continuos anfractus circumducendo. Cum autem debuiſſet Antonius in hibernis Armeniæ quiete reficere ſuum exercitum, attritum horum octo millium ſtadiorum itinere, &, priuſquam Parthi e ſuis hibernis moverent, ineunte vere Mediam invadere: moras illas non tulit. *Appianus in Parthicis, p.* 158. *& Plutarchus in Antonio.* Inſuper fidendum non erat Artavaſdi Armeniorum Regi, cujus ſoror Orodis Parthorum Regis filio nupſerat; ut patet *ex Epiſt.* 3. *Libri XV. Epiſt. M. T. Cic. ad Familiares.*

Verum cum intellexiſſet, Antonius Regem Mediæ, ad opem Parthis ferendam, procul domo abiiſſe, impedimentis ac parte exercitus cum Oppio Statiano relictis, ſubſequiq; ſe juſſis, ipſe cum Equitibus ac pedita-

ditatus optima parte feſtinato profectus eſt, ſperans, ſe primo impetu omnem Mediam ſubacturum. *Dio, lib.* 49. *pag.* 465.

Poſtquam Araxem tranſmiſit Antonius Atropatenam regionem populatus eſt: deinde *Phrabata* Straboni, Dioni vero *Praaſpa*, magnam urbem, a fluvio 2400. ſtadiis remotam, in qua Regis Medorum conjuges cum liberis erant, obſidione cinxit. Ubi protinus quantum peccati admiſiſſet, relictis retro machinis cum Statiano, oſtendit uſus. Itaque, quo milites ſui poſſent cum hoſtibus manus conſerere, duxit ad urbem aggerem; quem lente & magnis ſudoribus excitavit. Interea cum magnis copiis advenit Phrahates. Qui ubi relicta machinamentorum plauſtra accepit, fruſtra laborare Antonium in oppugnanda urbe, validis muris ac multis defenſoribus munita, libentiſſime paſſus eſt. Ipſe vero Statianũ in itinere fatigatum improviſo adortus, tum ipſum occidit, tum ad unum omnes, qui cum eo erant, internecione delevit. *Plut. in Anton. p.* 933. & *Dio, l.* 49. *p.* 465. In eo prælio decem millia hominũ occiſa fuiſſe, narrat *Plutarchus in Anton. p.* 933. Duas vero periiſſe legiones, tradit *Paterculus*, machinaſque omnes atque omnia impedimenta, in Parthorum fuiſſe poteſtatem redacta.

Ex acie ſolus evaſit Polemo, Ponti Rex, Antonii ſocius, qui captus a Parthis, pecunia data, dimiſſus eſt. Fuit autem hoc Parthis factu facile, quia Armeniæ Rex Artavasdes ei pugnæ non intererat: qui cum poſſet Romãis ſubvenire, non modo id non fecit; ſed ne ad Antonium quidem, verum in regnum ſuum diſceſſit. *Dio ut ſupra lib.* 49. *pag.* 465.

Cæterum, etſi ad primum Statiani nuntium feſtinarat Antonius, ut ſuis auxilium ferret; tamen tardius venit, ac præter mortuos neminem invenit. Itaque, tametſi clade hac terrebatur, tamen quia nemo Barbarorum ſibi occurrebat, cenſens eos propter metum aliquo abiiſſe; animum reſumpſit: ac non multo poſt cum eis congreſſus, funditorum opera (quorum magnus erat numerus, jaculaque ipſorum ſagittis hoſtium longius procedebant: ita ut armaturæ quoque gravis miles ab iis tutus non eſſet) in fugam eos conjecit; ſed propter celeritatem equitandi Parthorum, non magnam ſtragem eorum edidit. *Id. ibid. pag.* 465.

Porro iterum Phrahatorũ oppugnationem aggreſſus, hoſtibus quidem (cum & præſidium magna vi eum repelleret, & qui foris erant, hoſtes congrediendi facultatem non darent) damni nihil admodum intulit, ſuorum autem permultos in quærendis ac ſupportandis commeatibus amiſit. *Id. ibid. pag.* 466.

Interim obſidentibus cum alacres oſtenderent ſe Parthi, & contumelioſas jacerent minas; Antonius, ne cedenti exercitui deſperatio & pavor inhæreret, increſceretque; eduxit frumentatũ decem Legiones, tres cohortes Prætorias gravis armaturæ & totum equitatum: ita potiſſimum eliciturum ſe expectans hoſtem, ac ſignis collatis, dimicaturum. Progreſſus unius diei iter, ut Parthos vidit undique circumfuſos, & irrumpere in ipſum quærentes, ex via propoſuit in caſtris ſignum pugnæ. *Plutarch. in Anton. pag.* 933.

Detractis igitur tentoriis, tanquam non pugnaturus, ſed reducturus retro exercitum, præterivit Partho-

thorum aciem forma lunari inſtructam: imperavitque cum prope anteſignanos viderentur Legionarii veniſſe, ut infeſtos equos in hoſtem admitterent. At Parthis in procinctu ex adverſo conſiſtentibus ſtupenda acies viſa Romanorum, ſpectabantque prætereuntes paribus intervallis ſine confuſione ordinum, & ſilentio pila vibrantes. *Id. ibid. pag.* 933.

Ut ſignum datum eſt pugnæ, circumagentes ſe, equites cum clamore intulerunt ſe: quos exceperunt Parthi, ſemet adverſus eos defendentes; quamvis ſtatim intra teli jactum veniſſent. At ubi Legionarii cum clamore & crepitu armorum incurrerunt; cum equi Parthorum pavore ſunt perculſi, tum ipſi priuſquam ad manus ventum eſt, in fugam ſeſe effuderunt. Quorum tergis inhæſit Antonius, atque in magnam ſpem venit, univerſum ſe bellum, aut majore ex parte, illo patraſſe die. Ubi conſectati hoſtem pedites ad 50. ſtadia, equites ad ter totidem; recenſuerunt eos, qui ceciderant aut in poteſtatem venerant; atque invenerunt captos 30. cœſos 80. tantū. Tum vero perplexitas & deſperatio omnium animos inceſſit, durum eſſe reputantes, ſi victores tam paucos occiderent; victi vero amitterent tam multos quam deſideraverant apud plauſtra. *Id. ibid. pag.* 933. & 934.

Inſequenti die, vaſis collectis, moverunt ad Phrahata & caſtra ſua. Ubi inciderunt in via primum in paucos hoſtes, deinde in plures; denique in cunctos, tanquam non ante fuſos, & recentes, qui laceſſebant eos, & irrumpebant undique ægre & laborioſe in caſtra ſeſe receperunt. Quia vero Medii excurſionem in aggerem fecerant, & propugnatores terrore conſter-

naverant; inflammatus Antonius, in eos, qui loco ceſſerant, decimatione animadvertit: diviſis enim per denos Legionibus, decimum quemque ſorte ducta, interfecit; ceteris pro tritico admenſus eſt hordeum. *Id. ibid. pag.* 934.

Ceterum, initio quidem obſidionis cum cibaria ex vicinia Romani haberent, & obſidioni urbis & commeatibus parandis facile ſuffecerant. Poſtquam autem propinquis omnibus abſumtis, milites frumentatum longius abire opus habuerunt; eveniebat, ut ſi pauci emitterentur, non modo nihil apportarent, ſed ipſi quoque perirent. Sin multi oppugnatoribus nudabantur Phrahata, ac Parthis erumpentibus, multi milites, multæ machinæ Romanorũ perdebantur. Igitur Antonius, omnibus ſuis militibus hordeum pro frumento dedit: omnino autem cum videretur alios in obſidione habere, ea patiebatur, quæ obſeſſis uſu venire ſolent. Nam & Oppidani diligenter tempus eruptionibus idoneum obſervabant: & qui foris erant, Romanos ſicubi diſperſos intelligerent, celeriter eos adoriendo, ac ſtatim ſe recipiendo, plurimum vexabant. Frumentatores vero in pagos exire illæſos ſinentes, in reditu palantes ſubito invadebant. Eam ob cauſam erat bellum utrique grave; atque id quod inſtabat eo formidabilius, Antonio quidem famem expectanti. Non ultra enim ſine vulneribus & ingenti cæde licebat ei frumentari. *Dio, lib.* 49. *pag.* 466. *& Plutarch. in Anton. pag.* 934.

Cum nihilominus obſidionem produceret Antonius; veritus eſt Phrahates, ne ſi ea diutius continuaretur, Antonius, vel per ſe, vel auxilio etiam aliquo

auctus,

auctus, urbem incommodo aliquo afficeret: quin & aliunde cognoſcens Parthos quidvis prius quã hyemem extra tecta tolerare, vel in ſtativis poſſe contineri; merito ſuſpicabatur fore, ut perdurantibus in obſidione & perſiſtentibus Romanis, ipſe a ſuis deſereretur, cœlo jam poſt æquinoctiũ autumnale nubibus obducto. Ergo dolum fabricat hujuſcemodi. *Dio, lib. 49. pag. 466. & Plut. in Anton. pag. 934.*

Parthorum nobiliſſimi in frumentationibus & aliis concurſibus lentius fatigabant Romanos, permittebantque iis quædam capere, & virtutem laudabant eorum, ut fortiſſimorum virorum: qui merito in admiratione apud Regem ſuum haberentur. Hinc propius advecti, atque ſenſim admoventes equos, Antonium conviciis proſcindebant, quod cupienti pacem Phrahati, & tot talibuſque viris parcere non præberet ad id occaſionem; ſed duros ac graves deſideret hoſtes, opperiens famem & hyemem, per quas arduum ipſis ſit vel proſequentibus effugere Parthis. *Id. Plutarch. ibid.*

Multis hæc ad Antonium referentibus, ſpe emollitus, non ante tamen miſit ad Phrahatem Legatos, quam blandos illos rogaſſet Parthos, eane ex Regis ſententia referrent? Affirmantibus id illis, hortantibusque, ne formidaret vel diffideret: miſit certos ex amicis iterum poſtulatum, ne omnino acquieſcere exiſtimaretur, modo ſalvus eſſet & elaberetur, ut ſibi ſigna militaria & captivi redderentur. *Id. Plut. ibid.*

Talibus deceptus colloquiis, Legatos Antonius, ejus rei cauſa, ad Phrahatem mittit; qui aurea ſella ſedens,

ac nervum arcus pulſans, multiſque verbis in Romanos invectus, tandem pacem ea conditione promiſit, ut continuo exercitum abducerent. Hoc audito Antonius, cum & faſtum Regis metueret; & ſi disceſſiſſet aliquo, pacem ſe habiturum crederet, a Phrahatis recepit. *Dio, lib. 49. pag. 466.*

Antonius, qui facundus ad populum erat, atque ad exercitum dicendo mulcendum ſupra omnes comparatus æquales, rubore & mœrore ipſe vulgus militum confirmare prætermiſit, delegavitque id muneris Domitio Ænobarbo. Ibi aliqui ſtomachati ſunt, quaſi deſpicerentur. Maxima pars tamen infracta eſt, cauſamque perſpexit: atque ideo magis reverendum viciſſim Imperatorem, eique duxit parendum. *Plutarch. in Anton. pag. 934.*

Intra paucos igitur dies Antonius, collectis vaſis, abiit. *Id. ibid.* Operibus, quæ ad oppugnandam urbem fecerat, tanquam in ſociorum terra jam verſans, integris relictis; quæ omnia disjectis aggeribus, Medi mox incenderunt. *Dio ut ſupra pag. 467.*

Cum autem Antonius recipere ſe retro eadem via campeſtri & nuda inſtitueret, quidam Mardus genere, morum Parthicorũ ex diutino uſu peritus, cujus in Romanos fides in prælio ad machinas fuerat probata; adit Antonium, monetque ita fugiat, ut montes teneat ad dextram, neque gravem armis exercitum in planicie nuda apertaque tanto equitatui & ſagittariis objiciat: quod ſane fabricantem Phrahatem benignis pollicitis reduxiſſe ipſum ab obſidione: ducem ſe viæ compendioſioris, magiſque neceſſariis abundantis fore. *Plutarch. in Anton. pag. 935.*

His

His perceptis, deliberavit Antonius. Parthis nolebat diffidere poſt inducias videri; compendium tamen viæ, atq; iter per vicos frequentatos laudans, pignus fidei poſtulavit a Mardo. Ille vinciri juſſit ſe, quoad exercitum reduxiſſet in Armeniã. Duxit eum vinctus duos dies pacate. Tertio die, cum nihil minus Antonius, quam Parthos expectaret, atque ex ſecuritate progrederetur diſſolute; advertens Mardus aggerem, quo arcebatur amnis, recens diſſipatum, undaſque late in viam, qua pergendum erat, effuſas: Parthorum id conjecit factum eſſe ad ipſos implicandos & morandos fluminis impedimentum objicientium; monuitque Antonium provideret, & eſſet intentus. Nam prope eſſe hoſtes. *Id. Plut. ibid.*

Dum ergo aciem legionum inſtruit, ac per ordines jaculatoribus ac funditoribus excurſiones parat in hoſtes; ſuperveniunt Parthi, circumvehunturq; ad circumveniendum & conturbandum undique exercitũ. Procurrente in illos levi armatura, ac multis illatis per miſſilia, nec paucioribus glandium & jaculorum jactu acceptis vulneribus, pedem retulêre; mox ex integro irruere: quo uſque equites Galli, globo facto, impreſſionem dederunt, disjeceruntque eos, ut eo die non ultra oſtenderint ſe. Ex eo quid faciendum eſſet, Antonius doctus, magna manu jaculatorum & funditorum non noviſſimum modo agmen; ſed utramque etiam alam prætexens; proceſſit quadrato agmine. Equitibus imperatum, ut incurſu facto, propellerent hoſtes; propulſos non longe conſectarentur. Itaque cum Parthi proximis quatuor diebus, nihilo plus intuliſſent mali, quam accepiſſent;

ſent; redditi ſunt ſegniores: cauſataque hyeme, diſcedere deliberaverunt. *Plutarch. in Anton. pag.* 935.

Quinto die Flavius Gallus, vir fortis & ſtrenuus, qui præfecturam obtinebat, adit Antonium, petitq; majorem manū levis armaturæ a poſtremo agmine, & a fronte aliquot equites dari ſibi, rem magnificam ſeſe editurum promittens. Quibus ab Antonio datis, propulſavit invehentem ſe hoſtem: non, ut ante, pedem referens ſenſim & ad gravem ſe recipiens armaturam; ſed ſubſiſtens, & confligens cum Parthis animoſius. Hunc cum viderent noviſſimi agminis duces avulſum a reliquis; miſſis certis revocaverunt eum: cæterum non obtemperavit Gallus. *Id. ibid.*

Titium Quæſtorem aiunt etiam ſigna arripuiſſe, ac retro convertiſſe; Gallumque increpaſſe, quod multos & fortes milites perditum iret. Increpante eum viciſſim illo, ac præcipiente his, qui circa ipſum erant, ut conſiſterent; recepit ſe Titius. Gallum impreſſionem in frontem hoſtium facientem incurrentes multi a tergo incautum circumdedere. Cum undique peteretur, miſſo nuntio, flagitavit opem. Legionū autem ductores, in quibus erat Canidius, qui ſumma apud Antonium gratia valebat, non parum videntur hic offendiſſe. Nam cum convertenda confeſtim ſigna eſſent, dum catervatim mittunt ſubſidia, atque his rurſus fuſis, alios ſubmittunt; imprudentes totum pene clade & fuga compleviſſent exercitum; niſi propere cum gravi armatura Antonius ex prima acie hoſtibus occurriſſet; propere etiam tertiam legionem per medios fugientes in hoſtes rapiens inſtantes repreſſiſſet. *Id. Plut. ibid.*

Duas Legiones in hoc certamine occidiſſe tradit *Florus lib.* 2. *c.* 10. Si autem Plutarcho adhibenda eſt fides, cecidere non amplius tria millia; ſauciorum vero quinque millia in caſtra reportata. Inter hos Gallus fuit, quatuor ſagittis, quas adverſo corpore exceperat, trajectus: verum hic non convaluit ex vulneribus, cæteros circumivit Antonius inviſens, conſolatuſque eſt eos lachrymarum plenus & dolore percitus. Illi alacres dexteram ejus apprehendentes, oraverunt, iret ſemetipſum curatum, nec ſeſe affligeret. Appellabant eum Imperatorem, &, modo ipſe valeret, ſalvos ſe dicebant. *Plut. in Anton. pag.* 93.

At hoſtes, quantumvis fatiſcentes & defatigatos, adeo erexit hæc victoria, ac tantopere Romanos deſpexerunt, ut etiam pernoctarent ad caſtra, expectantes tentoria jamjam deſerta, & impedimenta ſe fugientium direpturos. *Id. ibid.*

Hac nocte Romanus quidam, ex clade Craſſiana ſuperſtes, Parthico habitu caſtris adequitavit, &, ſalute latine data, cum fidem ipſo feciſſet; quid immineret, edocuit: jam adfuturum cum omnibus copiis Phrahatem, irent retro, peterentque montes: ſic quoque hoſtem fortaſſe non defuturum. *Florus, l.* 4. *c.* 10.

Prima luce longe plures affluxerunt, aiuntq; equites fuiſſe non minus 40000. quod Rex cohorté quoque, quæ corpus ſuum ſtipabat perpetuo, ſicuti ad indubitatam certamque victoriam miſiſſet. Ipſe enim nulli interfuit pugnæ. Antonius vero appellaturus milites, togam pullã, quo appareret miſerabilior, popoſcit. Quod quia prohibuerunt amici, progreſſus eſt ad concionem habendam paludatus. Laudavit eos,

qui vicerant; illos, qui terga dederant, caſtigavit: quorum ſuperiores animum addiderunt ei: hi excuſantes ſe, paratos oſtenderunt, ſive decimare ipſos, ſive alio modo ſtatueret punire. Tantum rogaverunt, moleſtiam & mœrorem animi deponeret. Sub hæc manus ad cœlum tendens, deos precatus eſt, ſi qua priores fortunæ ſuæ ſerenitates divina invidia maneret, in ſe ut ea verteret, reliquo exercitui incolumitatem tribueret & victoriam. *Plutarchus in Antonio, pag. 936.*

Poſtero die agmine progreſſi ſunt melius ſepto, inferentibuſque ſe Parthis res oblata multum inopinata eſt. Nam qui pergere ad rapinam & prædam, non ad pugnam arbitrabantur, cum in multa tela incurrerent, valenteſque & recentes animis cernerent Romanos, rurſus obturpuere. *Id. ibid.*

Ut vero deſcendentes ex declivibus tumulis adorti ſunt Romanos, & lente digredientes telis inſtituerunt figere; converſis ſignis, Legionarii levem armaturam texerunt armis ſuis, atque ipſi ſe in genu ſubmittentes, objiciebant ſcuta ſua. Qui a tergo horum ſtabant, arma tenebant ſuper hos, ac ſuper illos pari modo alii. Ea figura tecto aſſimilis ſpeciem præbet theatri, & munimentum eſt ad jacula arcenda, quo delebantur, denſiſſimum. *Id. ibid.*

At Parthi, procumbentibus in genu Romanis, fatigationem & laſſitudinem eſſe arbitrantes, depoſuerunt arcus, haſtiſque arreptis, in eos incurrerunt. Ibi Romani, ſublato clamore, ſubito exſilierunt, piliſque cominus ferientes trucidaverunt anteſignanos, ac cæteros verterunt omnes in fugam. *Plut. in Anton. pag. 936. & 937.*

Adeo-

Adeoque res miraculo fuit, ut unus ex Parthis miſerit vocem: „ Ite, & bene valete, Romani. Merito vos victores gentium fama loquitur, qui Parthorum tela fertis. *Florus, lib.* 4. *cap.* 10.

Idem cum ageretur ſequentibus diebus, parum admodum itineris perfecerunt. *Plutarch. in Antonio, pag.* 937.

Cum autem Romani, quoties prima luce moverent, toties urgentibus Parthorum ſagittis infeſtarentur: Antonius abeuntium agmen in quintam horam continuit, ſuiſque fidem coſtantiorem fecit: qua perſuaſione, digreſſis inde Parthis, juſtum iter reliquo die ſine interpellatione confecit. *Frontinus, lib.* 2. *Stratag. cap. ultimo.*

Dum hæc geruntur, tentavit fames exercitum Romanorum, quod parum frumentari, idque non ſine certamine poſſent; & deficerentur molis. Magna enim ex parte relictæ fuerant, jumentis partim mortuis, partim ægrotos & ſaucios ferentibus. Chœnicem tritici Atticam quinquaginta drachmis aiunt væniſſe; panes hordeaceos ad argenti pondus diſtrahebant. Ad olera vero & radices cum verterunt ſe, pauca reperere familiaria. Coacti etiam inſolita ante guſtare, herbam attigerunt, quæ afferebat per inſaniam, mortem. Qui eam ſumpſerat, nullius alterius rei meminerat, vel notitiam habebat. Unam agebat, ut omnem lapidem moveret & verſaret, quaſi rem efficeret magni momenti. Plenus campus fuit humi inclinatorum, lapideſque eruentium & transferentium. Poſtremo bilem vomentes, emoriebãtur, quando unicum remedium deficiebat, vinum. *Plutarch. in Antonio, pag.* 937.

His incommodis ut & fame multi perierunt: jamque ad hoſtem perfugere cœptum eſt: ac, niſi perfugas Parthi, in reliquorum conſpectu, ſagittis confeciſſent, videbantur omnes ad illos tranſituri; ſed Parthorum crudelitas eam defectionem inhibuit. Hoc quoque ipſis fortuna interitus ſui effugium dedit. *Dio, lib.* 49. *pag.* 467.

Cum autem e Romanis exſpirarent multi, nec Parthi abſcederent; tradunt Antonium identidem exclamaſſe: O decem millia! admirantem Xenophontis copias: quod illi, cum longiore via ex Babylone recepiſſent ſe, atque cum hoſtibus dimicaſſent longe pluribus, evaſiſſent tamen incolumes. *Plutarch. in Anton. pag.* 937.

Parthi autem, quia perrumpere agmen Romanorum non valebant, neque diſſipare ordines; frequenter vero jam victi fuerant & pulſi, egerunt denuo pacate cum aquatoribus & frumentatoribus; ac nervos oſtendentes arcuum ſuorum remiſſos, retro ſe abire dixerunt, & hunc finem facere eos conſectandi: paucos Medos ſolum unius aut alterius adhuc diei iter ſecuturos: ſed nihil ipſos fatigaturos, tantum protecturos remotiores vicos. His dictis ſalutationes & benevolentiæ demonſtrationem adjunxerunt: unde perquam alacres redditi ſunt Romani; atq; Antonius eo nuntiato campeſtria potius cupivit petere, quod via montana diceretur arida eſſe. *Id. Plutarch. ibid. p.* 937.

Cum in eo eſſet, ut id exſequeretur, venit quidam ex hoſtium caſtris, Mithridates nomine, conſobrinus Moñœſis illius, qui ad Antonium confugerat, & tria illa oppida acceperat dono. Hic petiit, ut aliquis ſecum

cum colloqueretur, qui linguam Parthicam aut Syriacam calleret. Congreſſo cum eo Alexandro Antiochenſi, cui familiaritas intercedebat cum Antonio, indicans qui eſſet, & Monnœſi hoc beneficium tribuens, rogavit Alexandrum, videretne procul ex adverſo colles contiguos & excelſos? Sub illis, inquit, ſtruunt vobis Parthi cum omnibus copiis inſidias. Quippe ſubjacent his collibus ſpatioſi campi, & deluſos ab ipſis vos exſpectant illúc deflexuros, relicta via montana. Habet hæc quidem vobis conſuetam ſitim & laborem: at illac ſi pergat Antonius, ſcito Craſſi eum manere fortunam. Hæc ille fatus, abſceſſit. *Idem Plutarchus ibidem.*

Quibus nunciatis, convocavit Antonius amicos, & ducem viæ Mardum, qui ejuſdem erat ſententiæ. Etenim noſſe oſtendit ſe vel ſine hoſtibus iter invium per planitiem eſſe, & flexus longos habere, atque inventu difficiles. Alteram aſperam docuit nihil tædii præter unius diei habere ſqualorem. Mutata igitur ſententia, nocte hac via duxit, juſſitque aquam quemque ſecum ferre; ſed deficiebantur multi vaſis. Ita galeas aqua impletas portarunt; pars utres impleverunt. Jam progredi Antonium nuntii venerunt Parthis, qui, præter morem, etiam ſunt nocte eum inſectati. *Id. ibid. pag. 938.*

Orto ſole noviſſimum agmen cœperunt carpere vigiliis & labore cõfectũ: quandoquidem quadraginta & ducenta ſtadia fuerant ea nocte emenſi; & incurſus hoſtium tam ſubitus nec opinantes perculit, ſitimque intendit Mars. Simul enim inter progrediendum pugnabant ad repellendum hoſtem. Primum agmen

 per-

pervenit ad amnem, cujus erat gelidus & lympidus liquor, ſed ſalſus medicatuſque; qui hauſtus, mox alvo concitata & inflammata ſiti, excitabat dolores. Quod quamvis præmoneret Mardus, nihilominus repulſis, qui prohiberent, potaverunt. Orabat Antonius circumcurſitans, pauliſper ut ſuſtinerent. Alterũ enim oſtendit non procul potabilem fluviũ abeſſe, inde reliquam inequitabilem & confragoſã viam, ut nequaquam ſequi ultra poſſit hoſtis. Simul præliantibus receptui cani juſſit, ſignumq; dedit metandis caſtris, quo ſaltem umbra potirentur milites. *Id. ibid.*

Dum tentoria ſtatuuntur, & Parthi protinus, pro conſuetudine ſua, recedunt; venit iterum Mithridates; ad quem progreſſo Alexandro, monuit, ut cum pauliſper dediſſet ſe exercitus quieti, ſurgeret & properaret ad amnem: non trajecturos eum Parthos, ſed eatenus inſequuturos. Hæc ubi ad Antonium retulit Alexander, tradita ſunt ei ab Antonio pocula permulta aurea & phialæ; ex quibus Mithridates quantum occulere veſte poterat, accepit, atque inde digreſſus eſt. *Id. Plutarch. in Anton. pag.* 938.

Luce adhuc caſtra movente Antonio, perrexerũt, nihil negotii faceſſentibus Parthis. Verum noctem ſibimet ipſi omnium illam effecerunt laborioſiſſimam & terribiliſſimam. Nam eos, qui aurum vel argentum haberent, interficiebant, ſpoliabantque; & pecuniam, quæ jumentis portabatur, diripiebant. Poſtremo impedimenta Antonii adorti, pateras & menſas pretioſas diſſecabant, partiebanturque. Ingenti tumultu & errore univerſum occupante exercitum: (incurſu enim hoſtili fugam fieri, & divulſio-

nem

nem ordinum arbitrabantur) accitum Antonius unum ex liberis ſuis, qui eum ſtipabant, Rhammum nomine, adegit jurejurando, ut, ubi præcepiſſet, confoderet ſe gladio, caputque detruncaret; ne veniret vivus in hoſtium poteſtatem, neque cognoſceretur mortuus. *Id. Plutarch. ibid.*

Effuſis in lachrymas amicis ejus, allevavit Mardus Antonium, prope eſſe docens fluvium (quippe aura inde emanans liquidior, atque gelidior aër afflans, lætiorem reddebat ſpirationem) & itineris tempore ita oſtendit finiri ſpatium. Neque enim multum noctis reſtabat. Simul alii turbam nuntiarunt ex propria injuria & avaritia militum natam. Itaque, ut componeret agmen confuſum & divulſum, ſignum dari caſtris metandis imperavit. *Id. ibid.*

Jam illuceſcebat dies, &, cum cœpiſſet aliquatenus componi exercitus, & ſedari tumultus; poſtremum agmen infeſtarunt tela Parthorum. Itaque ſignum pugnæ levi armaturæ eſt datum. Gravis armatura ſcutis itidem ſeſe mutuo contegens, jacula excepit. Parthi vero non audebant propius gradum admovere. Ita, principiis paulatim progredientibus, flumen in conſpectu fuit: atque, ubi inſtruxit in ripa infeſtum hoſtibus equitatum; primos Antonius infirmos tranſportavit. Jam prœliantes quoque ſecure & quiete potare poterant. Ut enim conſpexere Parthi flumen, arcus remiſerunt, dixeruntque Romanis, ut tranſmitterent audacter, in cœlum virtutem eorum efferentes. *Id. ibid.*

Igitur trajecto tranquille fluvio, refecerunt ſe, atque inde proceſſerunt haudquaquã Parthis fidentes. Sexto a noviſſimo prœlio die pervenerũt ad Araxem

amnem, quo Media & Armenia diſterminantur. Hic altitudine & violentia difficilis viſus trajectu; increbruitque rumor ſubſidere ibi in inſidiis Parthos, ut tranſeuntes aggrederentur. Poſtquam tamen tuto traducti, Armeniam iniere, ut ſi tunc terram illam ex pelago conſpexiſſent, adoraverunt eam; atque in lachrymas ſe & mutuos complexus præ gaudio effudere. Quia vero iter faciebant per affluentem regionem, utebanturque omnibus, ex magna inopia, effuſe; evaſerunt hydropici & cœliaci. *Idem Plutarchus in Antonio, pag.* 938. & 939.

Ibi, recenſito Antonius exercitu, deſideravit viginti millia peditum, & quatuor equitum: qui non interierunt vi omnes hoſtili, ſed ſupra dimidium ejus morbo. *Id. ibid.* De quibus Legionibus, totoque exercitu, haud minus pars quarta, militum, calonum, ſervitiique deſiderata eſt: impedimentorum vix ulla ſuperfuit. Hanc tamen Antonius fugam ſuam, quia vivus exierat, victoriam vocabat. *Paterculus, lib.* 2.

A Phrahatis viginti ſeptem diebus iter fecerunt, & Parthos prœliis octodecim fudere. Cæterum non fuerunt omnes iſtæ victoriæ integræ vel ſolidæ; quod parum, neque uſquequaq; inſectati Parthos fuiſſent. Qua maxime re conſtitit Armenium Artavaſdem illius belli Antonium effectu fraudaſſe. Nam, ſi quos e Media abduxit, equitum ſex & decem millia adfuiſſent, pariter ac Parthi inſtructi, ac cum illis aſſueti pugnare, Romanis pugnantes pellentibus, illis in fugam effuſos perſequentibus, haud valuiſſent toties recolligere ſe profligati, & denuo repetere pugnam. Quare Antonium omnes infeſti ad vindi-

candum

candum in Armenium concitabant. *Plut.in Ant.p.939.*

Antonius Parthis jam non amplius urgentibus, frigore magnopere conflictatus eſt. Jam enim hyems inierat, & montes Armeniæ, per quos ſolos facere iter tuto poterat, nunquam non glacie integuntur. Idcirco igitur Regi Armeniæ, quanquam ei, quod ſe deſeruiſſet, ſuccenſeret, ac ulciſci eum in animo haberet; adblanditus eſt tamen, atque ea ratione demeruit, ut ab eo pecuniam ac alimenta acciperet. Denique ipſum adulando ac pollicitando identidem permovit, ut ſibi in ſuo regno hyemandi poteſtatem faceret, vere iterum contra Parthos exercitum ducturo. *Dio, lib.* 49. *p.* 468. *&* 469. In Syriam, *teſte Oroſio. l.c. c.* 19. venit Antonius cum tertia vix parte de ſedecim Legionibus reliqua; ac deinde in Ægyptum abiit, ut *Plutarchus in Antonio, & Dio, lib* 49. teſtantur.

Per idem ferme tempus Regi Medorum Artavaſdi cum Phrahate Parthorum & Artavaſde Armeniorũ Regibus ſimultas haud levis interceſſit. Armenio enim ſuccenſebat Medus, propter inductos ſibi ab eo Romanos: Partho vero, quod neq; prædæ magna parte, neq; ullo alio honore fuiſſet ab eo præditus; atq; inſuper, ne regno ſpoliaretur, valde pertimeſceret. His omnibus de cauſis Rex Medus, Polemone Ponti Rege, Legato ad Antonium miſſo, amicitiã & ſocietatem ejus expetivit, copiarum præterea ſuarũ auxiliũ ei pollicitus. Quæ legatio Imperatori Romano admodum grata fuit: (nam quæ una res ad debellandos Parthos videbatur ei defuiſſe, quod minus ab equitatu & ſagittariis firmus veniſſet, eam accedere ſibi putabat, danti magis, quam accipienti benefi-

cium:) indeque magna inflatus ſpe, paravit iterum per Armeniam pergere, conventoque ad Araxem amnem Medo, tum bellum movere. *Dio, lib.* 49. *pag.* 470. *&* *Plutarchus in Antonio pag.* 940.

Sub initium veris ingreſſus in Armeniam Antonius Nicopolim Pompeii venit: (Hæc eſt urbs Armeniæ minoris) eoque Artavasdem Regem ad ſe excivit; ſcilicet ut opera & conſilio ejus in bello Parthico uteretur. Cum Artavasdes, inſidias eſſe ſuſpicatus, non veniret: iterum Dellium, (hic totum bellum Parthicum, cui præſens interfuerat, ſcripſit) ad eum miſit, colloquii cauſa: ipſe interim celeriter ad Artaxata progreſſus eſt. Sic eum partim ſociorum opera perſuadendo, partim copiis terrendo; cum & ſcriptis & actis ejus ſe amicum omnino oſtendiſſet; eo vix tandem adduxit, ut in caſtra ſua veniret. Tum comprehenſum, primum abſque vinculis circum caſtella, in quibus theſauri erant repoſiti, circumduxit: ſpe eorum ſine certamine potiundi: mox deinde catenis vinxit argenteis: nimirum turpe reputans Regem ferreis in catenis haberi. *Dio, lib.* 49. *pag.* 474.

Dum hæc geruntur, arma ſtatim capeſſunt Armenii; Artaxe, filiorum Artavaſdis natu maximo, in ejus locum Rege prius conſtituto. Sed hic prœlio congreſſus & victus ad Parthos conceſſit. Poſt hæc Antonius univerſam Armeniam, partim vi, partim deditione, in ſuam poteſtatem redegit: nec non propter initam cum Medo pacem, præmium legationis Polemoni Armeniam minorem poſtea dedit. *Dio, lib.* 49. *pag.* 470. 474. *&* 475.

His perfectis, Antonius, Mediæque Regis filia, arctio-

arctioris amicitiæ cauſa, filio ſuo in matrimonium impetrata; relicto in Armenia exercitu, magnam prædam, Artavaſdemque cum conjuge & liberis ſecum abducens, in Ægyptum reverſus eſt, eoſque inter alios captivos, ante ſe in triumpho Alexandriam introduxit, curru ipſe invectus. *Id. ibid. p.* 475.

Interea copias undique colligens, in Mediam parabat ineunte vere expeditionem; cum Athenas veniſſe Octaviam ipſi nunciatum eſt: cui ille mandavit, ibi ut præſtolaretur; ſignificans ei expeditionem ſuam. Quæſivit autem Octavia per litteras, quo mitti vellet, quæ ei ſecum attulerat. At Cleopatra timens, ne cum illa rediret Antonius in grariam; mori ſe velle ſimulabat. Inſervientes autem aſſentatores Cleopatræ in tantum molliverunt & effeminarunt Antonium, ut, verens, ne ipſa mortem ſibi conſciſceret, Alexandriam regrederetur; Medumque in æſtatis horam, quamvis nuntiarentur res Parthorum agitari ſeditione, rejiceret. *Plutarch. in Anton. pag.* 940

Hoc tempore uſque ad Araxem profectus, quaſi Parthis bellum illaturus, ſatis habuit cum Medorum Rege ſocietatem junxiſſe; cujus ratione mutua ſibi auxilia, Antonius Medo contra Parthos, Medus Antonio civili bello jam intento, adverſus Cæſarem ſpoponderunt, militeſque nonnullos ejus rei cauſa permutaverunt: & Antonius Medo parte Armeniæ recens occupatæ tradita, filiam ejus Jotapen, admodum parvulam, ut Alexandri ſui ex Cleopatra filii (cui Armeniam cum Media magna & Parthorum regno, poſtquam ſubactum foret, attribuerat) conjugem futuram & ſigna militaria, quæ amiſſa in Op-

pii Statiani pugna fuerant, recepit. Secundum hæc Polemonem Ponti Regem Armenia minore donavit in præmium, uti jam diximus, ejus legationis. *Dio, lib. 49. pag. 477. & 478.*

Ubi primum Parthi Antonium ex Armenia diſceſſiſſe, & in Ioniam ac in Græciam, belli contra Cæſarem adornandi cauſa, profectum eſſe cognoverunt, cum Artaxe e ſuo regno pulſo, & cum iis commorante, adverſus Artavaſdem Mediæ Regem moverunt. Sed hic initio, Romanorum ab Antonio relictorum uſus auxilio, illos devicit. *Dio ut ſupra, pag. 478.*

Phrahates vero, ut bellum inter Cæſarem & Antonium exortum, & Romanos hunc milites ex Media non ſolum evocaſſe, ſed nec Medos ipſos, quos ſecum habebat, Medorum Regi reddidiſſe accepit: mox in Mediam cum totis viribus profectus eſt; deſtitutum copiis Artavaſdem oppreſſurus. Ita a Partho Rege Medus viciſſim ſuperatus, in poteſtatem ejus venit. Ad hunc modum Armenia ſimul cum Media amiſſa eſt. Phrahates Armeniæ regnum Artaxi reddidit, & ipſe ſibi Mediam reſervavit. *Dio ut ſupra. lib. 49. pag. 478.*

Interjecto deinde temporis ſpatio coorta eſt inter Parthos diſcordia: ac quidam Tiridates contra Phrahatem inſurrexit. Ambobus autem, & primum quãdiu res Antonii adhuc ſalvæ erant, atque etiam poſt navale prœlium, auxilium Cæſaris petentibus, nihil aliud quam deliberaturum ſe, reſpondit Auguſtus; occupationem Ægytiam prætendens. Ea vero diſcordia Mediam recuperandi opportunam Artavaſdi præbuit occaſionem. *Dio, lib. 51. pag. 522.*

Poſtea

Poſteaquam die 23. Septembris anni V.C.723. ad Actium ſuperati deviċtique ab Auguſto Antonius & Cleopatra fuere: hæc ingentem pecuniam confecit, copias comparavit, auxilia quæſivit: utque Mediæ Regem Artavaſdem ad ſuam ſocietatem pertraheret, Armeniæ Regis Artavaſdis, Alexandriæ captivi, caput amputatum ei miſit. *Dio, lib.* 51. *p.* 510. Sed Medus ad Cæſarem, poſt devictum Antonium, confugere maluit: *Id. ibid. pag.* 520.

Cum Antonius violentas ſibi manus intuliſſet, ac deinde Cleopatra aſpidis morſu ſibi quoque vitam eripuiſſet Cæſar Alexandriæ apud Antonium; invenit permultos Principum ac Regum liberos, quorũ partem domum remiſit, partem conjugio invicem copulavit; alios retinuit. Inter quos Jotapen Artavaſdis Medorum Regis filiam, Alexandro Antonii & Cleopatræ filio, ut ſupra diximus, deſponſatam, Regi Medorum, qui victus ad ſe confugerat, ultro reddidit: Artaxi autem Armeniæ Regi, quia is Romanos, qui in regno ſuo ſuperfuerant, occidiſſet, fratres ſuos quantumvis petenti, non remiſit. *Dio ut ſupra p.* 520.

Phrahates, commiſſo ingenti prœlio, Tiridatem fugavit: qui victus in Syriam confugit. At victor mox ad Cæſarem hyberna, rebus Ægypti compoſitis, agentem Legatos miſit: quibus Cæſar amice reſpondit, atque ita negotium Parthicum compoſuit, ac Tiridati quidem auxilium nullum promiſit, ut tamen in Syria verſaretur, conceſſit. *Dio, ibid. p.* 522.

Hac de Tiridate relata victoria, inſolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter conſuleret, (id eſt, cum plurimos, qui Tiridatis partes ſecuti, auxilium

xilium ei tulerant, morte plexiſſet:) in exilium a populo ſuo pellitur. *Epiſt. Trogi, lib.* 42. *cap.* 5. Interim Parthi Tiridatem Regem conſtituunt, quem e Syria advocant. *Id. ibid.* De quibus Horatius, *lib.* 3. *Od.* 8.

Medus infeſtus, ſibi luctuoſis
Diſſidet armis.

Itaque cum Phrahates magno tempore finitimas civitates, & ad poſtremũ Scythas precibus fatigaſſet, Scytharũ maximo auxilio in regnũ reſtituitur. *Epiſt. Trogi, l.* 42.*cap.* de quo Horatius memorat, *lib.* 2.*Od.*2.

Redditum Cyri ſolio Phrahatem.

Tiridates, audito Scytharum adventu, (jam enim a Phrahate, ut ſupra dictum eſt, victus fuerat) magna amicorum manu, ad Cæſarem, cum Hiſpanis bellum tunc temporis gerentem, profugit; obſidem Cæſari minimum filium Phrahatis ferens; quem negligentius cuſtoditum rapuerat. *Juſtinus ut ſupra.* En Augu-ſti nummus argenteus in iſtius obſidis a Tiridate huic Imperatori oblati memoriam percuſſus:

Caput Auguſti laureatum cum epigraphe *Auguſti Divi* F. In averſa parte, Auguſtus ſellæ eburneæ inſidet. Tiridates vero ſtans, barbatus & chlamyde regia indutus, puerulum faſciis involutum Imperatori porrigit. In imo *Imp. XIV.*

Dubi-

Dubium non eſt, quin hic nummus argenteus fuerit ab Auguſto ſignatus, in memoriam puerili Phrahatis ſibi a Tiridate in Hiſpania oblati. Quapropter, dum Phrahatis hiſtoriam deſcribimus, rem haud injucundam facturos nos eſſe exiſtimavimus; ſi ipſum heic Auguſti nummum exhiberemus: licet eo ipſo tempore non fuerit percuſſus. Tunc enim erat tantum Auguſtus Imp. VIII. ob Salaſſos, Aſtures & Cantabros ſuperatos: Imperatoris vero XIV. titulo auctus deinde fuit, ob eoſdem Cantabros, iterum rebellantes per Tiberium domitos anno V. C. 746. Quo ſane titulo adhuc inſigniebatur; quando bellum Parthicum incœpit; Partho Armeniæ regnum invadente anno V. C. 752. Quapropter ad hanc rei memoriam renovandam huncce nummum, ut & alium inſcriptum *de Partheis*, hoc anno, de quo ibi dicturi ſumus, haud dubie cudendum curavit Auguſtus.

Auguſtus parvulum Phrahatis filium a Tiridate beneficii loco acceptum, Romam ſecum adduxit, & obſidis loco habuit. *Dio, lib* 51. *pag.* 522. Quod a Dione ordine præpoſtero relatum eſt. Quo cognito, Phrahates legatos ſtatim ad Cæſarem mittit, ſervumque ſuum Tiridatem, & filium remitti ſibi poſtulat. *Juſtin. lib.* 42. *cap.* 5. Ita, cum ipſe Tiridates ac Legati Phrahatis Romam adveniſſent, ſuarum controverſiarum cauſa, in Senatum eos Auguſtus introduxit: ſed a Senatu litis cognitio ipſi eſt demandata. *Dio, lib.* 53. *pag.* 519.

Cæſar Auguſtus, & legatione Phrahatis audita, & Tiridatis poſtulatis cognitis, (nam & ipſe reſtitui in re-

regnum deſiderabat, *Juris Romanorum futuram Parthiam* affirmans, *ſi ejus regnum muneris eorum fuiſſet*) *neque Tiridatem dediturum ſe Parthis*, dixit; *neque adverſus Parthos Tiridati auxilia* daturum. Ne tamen a Cæſare nihil per omnia obtentum videretur, Phrahati filium ſine pretio remiſit: *Epit. Trogi ibid.* Sed ut pro eo captivos, ſignaque militaria Craſſi & Antonii, cladibus amiſſa reciperet. *Dio, lib.* 53. *p.* 594. Tiridati vero, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum ſumptum præberi juſſit. *Trogi Epit. ut ſupra.*

Auguſtus ancillam generis Italici, Thermuſam nomine, inter alia munera Phrahati dedit. *Joſeph. Antiq. lib* 18. *cap.* 3. forſan ut in itinere parvuli Phrahatis filii curam haberet.

Thermuſa autem primum in concubinarum numero habita eſt; procedente deinde tempore, Rex obſtupefactus præcellenti forma mulieris, ſuſcepto jam ex ea Phrahatace filio, legitimo thoro eam ſibi conjunxit. *Joſephus ut ſupra.*

Artaxe Armeniæ Rege a propinquis dolo occiſo; (ut ex *Taciti Libro Ann.* 2. diſcimus) Artabazes ejus filius regnum occupavit: ſed cum Armeniæ majoris populus illum accuſaret, Tigranemq: fratrem ejus, qui tum Romæ erat, evocaret; Auguſtus Tiberium accerſivit, ut Artabazem regno pelleret, Tigranemque ei præficeret. Tiberius, ab Armeniis ante ejus adventum occiſo Artabaſe, nihil ſuo apparatui reſpondens, perfecit, *Dio, lib.* 54. *p.* 602. ſed regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, eique pro tribunali diadema impoſuit. *Sueton. in Tiberio cap.* 8.

Eam ob cauſam Auguſtus plurimos numos argenteos

teos ſignavit *Armenia recepta, & Armenia capta* inſcriptos. En Lectori duo ad manus Ectypa id genus numiſmata!

Interim Phrahates, quia nihil dum eorum, quæ pactus fuerat, perfeciſſet, veritus, ne bello ab Auguſto impeteretur, ſigna ei militaria, & captivos omnes, paucis demptis, qui ſe ipſos pudore moti interemerant, aut in Parthia occulte remanſerant, miſit; eaque Auguſtus, quaſi bello aliquo Phrahatem viciſſet, accepit. Nam hanc rem magnæ ſibi laudi ducebat, quod prœliis prius amiſſas res, citra ullum certamen recepiſſet. *Dio ut ſupra, pag.* 601. & 602. Qua de re Horatius, *lib.* 1. *Epiſt.* 12.

Armenius, cecidit, jus Imperiumque Phrahates
Cæſaris accepit genibus minor.

Tiberius, dum in Armenia eſſet, ſigna militaria Auguſto remiſſa recepit. *Suet. in Tiberio cap.* 8. De quibus idem Scriptor ait in Auguſto: „ Parthi quoque & Armeniani vindicanti facile ceſſerunt: & ſi-„ gna militaria, quæ M. Craſſo & M. Antonio ademe-„ rant, repoſcenti reddiderunt; obſideſque inſuper ob-„ tulerũt; denique, pluribus quondam de regno con-„

cer-

„certantibus, non niſi ab ipſo electum comprobave-
„runt. *Suetonius in Auguſto, cap.* 21.

Auguſtus, Romam reverſus, ſacrificia, ob ſigna militaria a Parthis recuperata, decerni, & templum Martis ultoris in Capitolio, in quo ſigna ea ſuſpenderentur, exſtrui juſſit; ac deinde perfecit. *Dio, lib.* 54. *p.* 602. Quin etiam multos aureos & argenteos nummos, ne illius facti memoria excideret, cudi præcepit. Duos hic oculis Lectoris ſubjicimus:

A

A

In priore viſitur Parthus veſtitu patrio ornatus, genu flexo ſignum militare dextra gerens. In poſteriore vero Arcus Triumphalis tribus conſpiciendus fornicibus cernitur, in cujus faſtigio Auguſtus ipſe in Quadrigis ſtat, a duabus hinc & inde adſtantibus Victoriis coronandus. De Arcu autem iſto nullus meminit Scriptor: etſi certe triumphanti ob cives recuperatos erectus eſt Romæ; tanquam æternum tam præclaræ rei monumentum.

De ſignis a Parthis recuperatis, atque in Templo Martis, ejus rei cauſa, tribus poſtea annis conſtructo, ſuſpenſis, loquitur Horatius, *Epiſt. lib.* 1. *Epiſt.* 18. *ad Lollium.*

Sub

Sub duce, qui Templis Parthorum ſigna refixit.

Interea Thermuſa, quæ, quidquid vellet, Phrahati perſuadebat, cogitans filio ſuo Parthorũ regnum adſtruere, intellexit, ſe nihil effecturã, niſi ablegarentur legitimi Phrahatis filii. Perſuaſit igitur marito, ut Romã eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermuſæ tam obnoxio. *Joſephus Antiq. l.* 18. *c.* 3. Quod quidem Rex Parthus fecit, voluntati Thermuſæ nimium obtemperans; non autem metu Tiberii, tunc ad id adductus, ut vult Velleius Paterculus, nimius Tiberii adulator. Joſephum enimvero confirmat Strabo, *lib.* 16. *pag.* 748. ut ex ſequentibus mox patebit.

Phrahates, vocato ad colloquium Titio, qui per id tempus Syriæ præerat, (ut ex eodem Joſepho liquet. *Antiq. lib.* 16. *cap.* 12. & 13. nempe anno V. C. 742. poſtquam ex Oriente Romam Agrippa reverſus eſt) quatuor ei filios legitimos obſides tradidit Saraſpadum, Ceroſpadem, (aut potius Rhodaſpem ex inſcriptione apud Gruterum, *p.* 288.) Phrahatem, & Vononem, duas eorum uxores, & filios quatuor: ſeditionem metuens, & ne ſibi inſidiæ ſtruerentur. Intelligebat enim, neminem adverſum ſe prævaliturum, ſi neminem ex Arſacio genere metuendum haberet: propterea, quod Parthi valde Arſaciorum ſunt amantes: filios itaque a medio amovit, volens ſpem omnem inimicis auferre. *Strabo ut ſupra.*

Et certe, ut inquit Tacitus, *Annal. lib.* 2. „ Phrahates, quamquam depuliſſet exercitus, duceſque Ro- „ manos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum „

„verterat: partemque prolis, firmandæ amicitiæ „cauſa, miſerat; haud perinde noſtri metu, quam fi„dei popularium diffiſus.

„Auguſtus quodam muneris die Parthorum ob„ſides tunc primum miſſos per arenam mediam ad „ſpectaculum induxit; ſuperque ſe ſubſellio ſecundo „collocavit. *Sueton. in Auguſto, cap.* 43.

Tigrane Armeniæ Rege defuncto, Armenia a Romanis defecit. Armenii autem e Tigranis filiis quemdam exoptabant. Itaque eam Auguſtus Provinciam Tiberio mãdavit, Tribunitia prius poteſtate ei in quinquennium conceſſa. Attamen Tiberius Caji & Lucii filiorum Auguſti iram veritus, in eam non abiit; ſed in Inſulam Rhodum ſe contulit. *Dio, lib.* 55. *pag.* 634. *&* 635.

Juſſu Auguſti impoſitus eſt Armeniæ Rex Artavaſdes. *Tacit. Annal.* 1. (Is erat Artaxis & Tigranis defunctorum Regum frater minor.) Etenim, victo Rege Tigrane, Armenios in hoc unum ſervitutis genus Pompeius aſſueverat, ut rectores a Romanis acciperent. *Florus, lib.* 4. *cap.* 12.

Tigranes vero Tigranis filius, paternum regnum recuperare cupiens, a Phrahate auxilium popoſcit; eodemque tempore Armenii in ejus gratiam iterum rebellarunt. Qua de re Velleius *lib.* 2. Parthus deſciſcens a ſocietate Romana, adjecit Armeniæ manum: & non ſine Romanorum clade Artavaſdes dejectus eſt. *Tacitus Annal.* 2.

Cum Armenii defeciſſent, & a Parthis juvarentur; ea redolens Auguſtus, quid ageret, ambigebat; neq; enim propter ſenectutem bellum gerere per ſe poterat,

rat, neque alium ex potentioribus mittere audebat. Solus, cui bellum iſtud mandandum fuiſſet, Tiberius tunc Rhodi degebat: Caius vero & Lucius adoleſcentes adhuc erant, ideoque rerum imperiti. Attamen, urgente neceſſitate, Caiū delegit Auguſtus; data ei prius Proconſulari poteſtate; additoque, ut ait Zonaras ex Dione, comite & rectore M. Lollio, viro Conſulari, atque Orientis provinciis notiſſimo.

Caius Cæſar, ad Parthicum bellum profectus, cum in Syriam adveniſſet, primū contra Arabas movit, ea potiſſimum de cauſa, ut gente iſta, quæ minus bellicoſa eſt, armis devicta, Parthorum animi, illius victoriæ nuntio frangerentur, Armeniique, finitimorū auxiliis deſtituti, ad obſequium citius reverterentur. Plinius hujus expeditionis mentionem facit. *L.6. c.28.*

De bellico Caii apparatu nuntio ad Parthos perlato, Phrahates ad Auguſtum miſit, apologia ſuper his, quæ geſta erant, facta, pacem poſtulans; cui per litteras reſpondens Auguſtus, Armenia eum cedere juſſit. Tigranes vero Armenius legationem tunc nullam ad Auguſtum miſit. *Dio, Leg. 39. Excerpt. ab Urſino Edit.* Caius Arabiam tantum proſpexit: deinde in Ægyptum deſcendit, & per Palæſtinam in Syriam reverſus, ibi Conſulatum iniit anno V.C.754. Collega L. Æmilio Paullo, ut teſtantur *Faſti Conſulares*.

Auguſtus Phrahati reſcribens, omiſſo *Regis Regum* titulo, eum Phrahatem tantum nominaverat. Ille nihil territus, imo ſuperbe reſcribens, ſibi ipſi *Regis Regum* titulo dato, Auguſtum ſolummodo Cæſaris vocabulo affecit. *Dio, lib. 55. pag. 636.*

Ex Cenotaphiis Piſanis ab Emin. Cardinale Noriſio,

in lucem datis, eruitur Cajum in hoſtili Parthorum bellum geſſiſſe, ſuperato Euphrate, & eorum ditionem invaſiſſe. De quo Ovidius 1. *de remed. amoris*, mentionem facit: Caio victoriam augurans his verſibus:

Ecce fugax Parthus, magni nova cauſa triumphi,
Jam videt in campis Cæſaris arma ſuis!
Vince Cupidineas pariter, Parthaſque ſagittas:
Et refer ad patrios bina trophæa Deos.

Artavaſdes, quem ab Armeniis ejectum Cajus, Auguſti juſſu, in regnum reducere conabatur, morbo oppreſſus, interiit. Tunc Tigranes, qui ab Armeniis vocatus, Parthis auxilia mittentibus, regnum invaſerat; æmulo ſublato, Legatos cum muneribus ad Auguſtum miſit; nec Regis titulo in litteris uſus, ſupplex Imperatorem rogavit, ut, mortuo jam Artavaſde, regnum ſibi permitteretur. *Dio, leg. 39. in Græc. a Fulv. Urſino edit.*

Cum autem Cajo injunctum fuiſſet, ut Artavaſdem, expulſo Tigrane, in Armeniæ regnum reduceret: defuncto Artavaſde, Cajus dubius, quid conſilii caperet, literas ad Auguſtum dedit, quibus ſignificabat, Parthorum Regem ad pacem inclinare: neſcire tamen ſe, quemnã Armeniis Regem præficeret. *Id. ibid.*

Auguſtus, donis a Tigrane acceptis, ac ſimul dubiam Parthici belli fortunam veritus, bona cum ſpe Tigranem in Syriam proficiſci juſſit ad Cajum; ſperabat enim cuncta, quæ ex Republica forent, eſſe facturum. Ille tamen in caſtra C. Cæſaris deſcendere recuſavit; ſuſpicatus, ne, cum ejus belli auctor fuiſ-

ſet,

ſet, quidpiam acerbius contra ſe a Cæſare ſtatueretur. Itaque ſatius duxit, Armeniæ urbes, aucto præſidio, munire: cum Romani procul a regni finibus a Parthis in Syria diſtinerentur. *Id. ibid.*

Phrahates, ſenio gravatus, (duo de quadraginta enim annis Parthis imperitabat) cum ſe pleriſque primatibus odio eſſe intelligeret, veritus, ne per externi belli occaſionem domeſticum bellum a ſeditioſis conflaretur, conſilia de pace reſtauranda ſecum agitare cœpit. Artavaſdis autem mors, ac miſſæ utrinque de pace literæ, expeditioni jam contra Parthos feliciter ſuſceptæ, moras injecerunt. *Id. ibid.*

Cum Cajus literas ab Auguſto recepiſſet, quibus ſignificabat, ſe pacem cum Rege Parthorum conficiendam ea lege probare, ut ex Armenia copias revocaret, ac omnem ejus regni curam Romanis dimitteret: limites vero utriuſque Imperii eoſdem ſtatui, qui ante fuiſſent. *Id. ibid.* Quamvis res contra Parthos ſuperiori æſtate geſtæ, ſpem prolatandi in Oriente Imperii multis injeciſſent.

Poſtquam pacis conditiones ab Auguſto tranſmiſſas Phrahati Cajus ſignificavit, convenerunt ambo Principes, ut Rex Parthorũ ad ripam Euphratis accederet, ad quam etiam Cajus Cæſar deſcenderet; ac uterque æquato ſtipatorum numero ad colloquium veniret. Qua de re Vellejus Paterculus teſtis oculatus inquit *lib.2.* „ Cum Rege Parthorum juvenis exceliſſimus in inſula, quam amnis Euphrates ambiebat, " æquato utriuſq; partis numero coiit. Quod ſpectaculum ſtantis ex diverſo hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter ſe eminentiſſima "

„ Imperiorum & hominum coirent capita, perquam
„ clarum & memorabile, ſub initia ſtipendiorum
„ meorum, Tribuno militum mihi viſere contigit.....

„ Prior Parthus apud Caium in ripa Romana, po-
„ ſterior hic apud Regem in hoſtili epulatus eſt. Quo
„ tempore M. Lollii, quem veluti moderatorem ju-
„ ventæ filii ſui Auguſtus eſſe voluerat; perfida & ple-
„ na ſubdoli ac verſuti animi conſilia, per Parthum
„ indicata Cæſari, fama vulgavit: cujus mors intra
„ paucos dies fortuita an voluntaria fuerit, ignoratur.
Paterc. ibid. Utut res eſt, menſe Maio pax cum Parthis redintegrata eſt.

Caius de pace cum Parthis inita, ad Auguſtum ſcripſit. Qui ubi primum de morte M. Lollii certior eſt factus, alterum juventæ Caii moderatorem Publ. Sulpicium Quirinum ſtatim in Syriam miſit. Interea Parthi ex Armenia receſſerunt: Caius vero in Syria hiberna egit. Quo tempore uſus Tigranes, cum ſuis ad bellum propulſandum ſe comparavit.

Vere Caius Armeniam ingreſſus, primo aditu res proſpere geſſit. *Paterculus ut ſupra.* Eamque non incruento nec inulto tamen certamine, occupavit. *Teſte Floro lib.* 4. *cap.* 12. Pulſo autem vel capto Tigrane, (illud enim incertum eſt) Armenii devicti ſe ſubmiſerunt, ut narrat Tacitus *Annal.* 2. his verbis: „ Tum
„ Caius Cæſar componendæ Armeniæ deligitur. Is
„ Ariobarzanem origine Medum, ob inſignem cor-
„ poris formam & præclarum animum, volentibus
„ Armeniis præfecit.

Addus vero Artageræ urbis poſt Artaxatam præcipuæ præfectus, ægre ferens Tigranis Magni ſtirpem

aRe-

a Regni Armeniæ poſſeſſione depulſatam, & Medum hominem a Romanis Regem impoſitum; cives & alios, qui id non probarent, ad ſeditionem ſollicitavit. Igitur palam omnes ab Ariobarzane defecerunt. Caius Cæſar Artageram urbem, rebellione intellecta, cum Legionibus Romanis obſidio cinxit. At cum Addus illud impigre urgere Romanos animadvertiſſet, Cæſarem per dolum occidere ſtatuit; ut Romani, amiſſo duce, ab urbe recedere cogerentur. Rem diverſo modo narrant veteres Hiſtorici.

Paterculus in hoc exercitu Tribunus militum, ita rem refert: „ Armeniam deinde ingreſſus, prima parte introitus rem proſpere geſſit: mox in colloquium, cui ſe temere crediderat, circa Artageram graviter a quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, ut corpus minus habile, ita animum minus utilem Reipublicæ habere cœpit. *Lib.* 2. Dio autem inquit: Addus, qui Artageram tenebat, eum ad mœnia pellectum, tanquam arcani aliquid dicturus, vulneravit. Ac is quidem urbe expugnata, captus eſt. *In excerptis a Zonara.* Strabo autem, qui tunc temporis florebat, hæc ait: Artageras ad defectionem perduxit Ador, oppidi præfectus: Cæſaris autem duces diuturna oppugnatione id ceperunt, muroſque dejecerunt. *Lib.* 11. *pag.* 529. Florus vero rem aliter narrat; ſed huic ſuperiores Scriptores ſunt præferendi.

Id ineunte Arſacidarum anno 259. accidiſſe videtur ex diutina obſidione. Caius autem ex vulnere in parum firmam valetudinem incidit; ideoque relicta Armenia in Ariobarzanis poſſeſſione, Romam revertens, Limyræ in Lycia pridie Kal. Martias obiit anno

V. C. 757. Sex. Ælio Cato. C. Sentio Saturnino Coſſ.

Phrahataces, Phrahatis ex Thermuſa filius, qui ea inſtigante, Rex a patre fuerat deſignatus; tædioſum ratus expectare, dum ab ipſo decedente Imperium ſibi tradatur, una cum ſceleratiſſima matre impie adverſus parentem ſuum conjuravit. Atque ita Phrahates, per inſidias ſublatus, pœnam talionis luit, cum annos quadraginta regnaviſſet.

ARSACES XV.

NUMMUS ARSACIS PHRAHATIS IV.

Ex Museo nostro.

Caput Regis tiara unionibus ornata & diademate cincti, cum trabea: ex averſa parte figura cernitur Regis more ſolito ſedentis, arcumque dextra gerentis, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: *id eſt, Regis Regum Magni Arſacis Illuſtris.*

IDEM oris, qui in ſuperiore Rege Arſacida, habitus, quemque ad Orodem ſpectare ex ejus titulis diximus; præſertim vero Naſi hujus cum illius Naſo ſimilitudo, nummum hunc Phrahati IV. ejus filio tribuendum eſſe, omnino perſuaſerunt. Opinionem noſtram confirmare admodum videtur eadem tiara Perſica, unionibus triplice ordine interſertis, aliiſque retro pendulis ornata; quam Orodem inter Parthos Reges primum uſurpaſſe obſervamus. Nihil eſt igitur, cur filium imitari parentem voluiſſe demiremur.

Parthorum Reges, relicto nomine proprio, ut nos docet Strabo, *lib. 15. pag. 702.* omnes, in fundatoris Imperii memoriam, ſeſe Arſaces appellarunt. Sola igitur ΑΡΣΑΚΟΥ appellatione in monetis exarata adprime tunc noſcebantur: parum ſolliciti, ſi olim a poſteris ex imagine ſola dignoſci facile poſſent. Attamen noſtrum eſt, ex diverſo oris habitu, ex barba, aut criſpa, aut oblonga, ex diademate, ex tiara, ex mitra, ex propriis at-

que illuſtribus epithetis, ac denique ex Arſacidarum epocha, alios ab aliis Principes diſcernere; in quantum diuturnus noſter in pertractandis antiquis nummis uſus nos edocuit.

Phrahates IV. cum plurimis titulis inſigniendus fuiſſet, tum ob ingentem M. Antonii Triumviri exercitum magna ex parte deletum, tum ob Romanos in bello captos, ſignaque eorum militaria ſublata: ſola tamen *Magni* appellatione, quaſi hoc uno verbo omnia dixiſſet, contentus fuit. Cætera vero cognomina, velut Arſacidis propria, tantum uſurpavit.

Duo ſunt in hujus Regis nummo obſervanda: Alterum, quod illa moneta adulterina ſit, nempe argentea Bracteola æri ſuperinducta; ad inſtar denariorum Antonii, quorum plurimi ita adulterati occurrunt. Alterum, quod vox ΟΥΛΑ ⅃ƎW ita inverſo ordine exarata ab adulteratore ignaro forſitan inſcripta fuerit.

Ut ſermonem de figura ſedente in averſa parte abſolvamus, hic locus eſt de arcu, quem dextra extenſa tenet, differendi. Inſtrumentum eſt ex corio animalium confectum, quo ſagittæ emittuntur. Arcus autem dicitur ab arcendo, quod eminus arceat hoſtem, non cominus propulſet, quemadmodum enſis, aut haſta.

Arcus inventorem fuiſſe Apollinem ferunt, cui Neptunum ſagittas dediſſe, ut Pythium ſerpentem interficeret, narrat Hyginus *Fab. 140.* Eo armorum genere uſos fuiſſe Parthos, nos docet Ovidius, *Eleg. 1. lib. 2. Triſt.*

Num porrigit arcum
Parthus eques.

Certe Dio Phrahatem IV. cum ipſo arcu depingit, cum ad eum, Praaſpis obſidione cinctis, Legatos miſit Antonius. *Aurea* enim *Sella ſedens ac nervum Arcus pulſans* Rex barbarus Antonii Legatos dicitur excepiſſe.

ARSA-

pag 187

ARSACES PHRAHTAEES V.

REX PARTHORUM. XVI.

ARSACES XVI.

PHRAHATACES Phrahatis IV. filius fuit ex Thermuſa Italici generis ancilla Regi Partho ab Auguſto miſſa, ut pueruli, quem Tiridates, e Regno Armeniæ expulſus, rapuerat, curam in itinere ſuſciperet. Phrahates, mulieris formoſæ amore captus, ipſam in uxorem duxit. At tanti beneficii immemor fœmina regnandi cupida, contra maritum una cum filio conſpiravit. Atque ita Phrahataces, annos circiter quinque & viginti natus, dum fratres ejus natu majores, Thermuſæ artibus, obſides Romæ detinentur; Parthorum regnum occupavit.

Verum cum Regii parricidii a Phrahatace perpetrati paulatim increbuiſſet rumor; ipſeque inſuper ſtupri conſuetudinem cum matre Thermuſa habere crederetur: parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus; priuſquam ſuas confirmare vires poſſet, per tumultum pulſus interiit. *Joſephus Antiquit. Jud. lib.* 18. *cap.* 3.

Tum vero nobiliſſimi Parthorum animadvertentes, non poſſe ſine Rege ipſorum Rempublicam conſiſtere; nec tamen volentes eligere alienum ab Arſacidarum ſanguine; putanteſque, ſatis eſſe ſemel violatam regiam majeſtatem Italicæ mulieris libidinibus: Orodem per Legatos acciverunt. *Id. ibid.*

Igitur Phrahataces, ut ex Joſephi verbis conſtat, brevi temporis ſpatio, hoc eſt, per aliquot tantum menſes, Parthorũ regno potitus fuiſſe videtur. Quod quidem contigit ineunte, ut ſupra diximus, anno

V.C.

V. C. 757. anno vero Arſacidarum, ab Autumno prioris anni Romani inchoante, 259. quo impiiſſimus iſte filius in tumultu populari ſimul cum Thermuſa matre occiſus eſt.

Breviſſimum Phrahatacis imperium nummos ejus rariſſimos reddit, quamvis novam vultu ejus inſignem monetā regni initio percuſſam fuiſſe, non dubitemus. Attamen inter Arſacidarum Regum, quos vidimus, nummos Rex facie adeo juvenili nullus hactenus in noſtras incidit manus.

ARSACES XVII.

ORODES hujus nominis ſecundus, Arſacida quidem fuit, & regii generis; ſed quis fuerit ejus pater, quaque oriundus ſtirpe, plane ignoratur. Neque amplius liquet, qua in regione degeret, cum poſt Phrahatacis cædem, nobiliſſimi Parthorum ad eum Legatos miſere, qui ad capeſſendum Parthicum Imperium ipſum a populis accerſitum eſſe nuntiarent.

Ubi primum Parthici Regni habenas Orodes II. ſuſcepit; cum vir eſſet intractabilis, & ad iram proniſſimus; ad ſubditorum cædes ſe convertit. Itaque propter nimiam crudelitatem multitudini, cujus parentes occiderat, inviſus, ab aliquot conjuratis eſt interfectus; &, ut quidam tradunt, in convivio: ſolent enim perpetuo geſtare gladios. Ut vero a pluribus fertur, in venatione occiſus fuit.

Ita Orodes brevi admodum tempore, ut innuit Joſephus, nimirum paucis tantum menſibus, Parthorum Imperium occupavit. Quod itidem eruitur ex Suetonio *in Tiberio cap.* 16. his verbis: „ Data rurſus" poteſtas Tribunitia in quinquennium: delegatus" pacandæ Germaniæ ſtatus: Parthorum Legati," mandatis Auguſto Romæ redditis, eum quoque adi-" re in Provinciam juſſi. "

Tiberius 5. Kal. Jul. ejuſdem anni V. C. 757. quo ineunte C. Cæſar & Phrahates defuncti fuerant, adoptatus ab Auguſto, Tribunitiam poteſtatem accepit. Itaq; Phrahataces & Orodes non plus quam an-

num

num, integrum ambo, ſcilicet, alius poſt alium, regnant: cum Legati Parthorum vere anni V.C. 758. Romam profecti, ab Auguſto in Germaniam ad Tiberium, in qua hiemem tranſegerat, miſſi ſint, ut ab eo Imperii conſorte per Tribunitiam poteſtatem effecto etiam reciperentur.

Tacitus Annalium *lib.* 2. qua de cauſa illi Parthorum Legati ad Auguſtum miſſi fuerint, aperte ſatis exponit, dum ait: „Poſt finem Phrahatis & ſequen„tium Regum, ob internas cædes, venere in urbem „Legati a primoribus Parthis; qui Vononem vetu„ſtiſſimum liberorum ejus accirent. Magnificum „id ſibi credidit Cæſar; Vononem auxit opibus, & „dimiſit.

ARSACES XVIII.

VONONEM, Phrahatis IV. Regis filium ſeniorem, Romæ obſidem, quem per legationem ab Auguſto Regem ſibi dari expopoſcerant, Parthi accepere lætantes, ut ferme ad nova imperia. *Tacit. Ann. lib.* 2. nempe Arſacid. anno 260. Videbatur enim

capax

capax ejus fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia; externum ſimul & domeſticum. *Joſeph. Antiq. Jud. lib. 18. cap. 3.*

„ Attamen mox ſubiit pudor, degeneraviſſe Par-„ thos, petitum alio ex orbe Regem, hoſtium artibus „ infectum. Jam inter Provincias Romanas ſolium „ Arſacidarum haberi, darique. *Ubi illam gloriam tru-„ cidantium Craſſum, exturbantium Antonium; ſi manci-„ pium Cæſaris, tot per annos ſervitutem perpeſſum, Par-„ this imperitet?* Accendebat dedignantes ſubditos & „ ipſe Vonones, diverſus a Majorum inſtitutis; raro „ venatu, ſegni equorum cura; quoties per urbes in-„ cederet, lecticæ geſtamine, faſtuque erga patrias „ epulas. Irridebantur & Græci comites, ac viliſſima „ utenſilium anulo clauſa. Sed promti aditus, obvia „ comitas, ignotæ Parthis virtutes, nova vitia; & quia „ ipſorum Majoribus aliena, perinde odium pravis & „ honeſtis. *Tacit. Annal. lib. 2.*

Brevi igitur pœnitentia ſubiit Parthos natura mutabiles, & indignitatum impatientiſſimus. Dedignabantur enim facere imperata mancipii, ſic vocantes obſidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. Non enim belli jure ſibi Regem impoſitum; ſed, quod turpius ſit, per pacis contumeliam. *Joſephus Antiquit. Jud. lib. 18. cap. 3.*

His omnibus de cauſis inviſo deſpectoque Vonone, „ Artabanus, Arſacidarum e ſanguine, agens apud „ Dahas, Aſiæ populos Scythiam verſus mare Caſpi-„ um incolentes, adultus excitur. Is tunc, Joſepho teſte, Mediæ Rex erat, at forſitan potius Scythiæ.

Paruit libenter Artabanus, & præſto fuit cum exercitu.

citu. Cui cum occurriſſet Vonones primum, manente etiam tum in officio vulgo Parthorum; prœlio victus Artabanus, retro in Mediam repulſus eſt. Sed paulo poſt inſtauratus copiis, denuoq; Parthorum ingreſſus fines, Vononem auſum confligere vicit egregie; ita, ut cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde graſſatus in profligatos Parthos, & clade attonitos, in Cteſiphontem ſe recepit cum victricibus copiis. Hoc igitur modo regnum adeptus eſt. *Joſephus Antiq. Jud. lib.* 18. *c.* 3.

Hoc eodem, ut videtur, tempore „ Ariobarzane " Rege morte fortuita aſſumto, ſtirpem ejus haud to" leraverunt Armenii, tentatoque fœminæ imperio, " cui nomen *Erato;* eaque brevi pulſa; incerti, ſolu" tique, & magis ſine domino, quam in libertate, " profugum Vononem in regnum accipiunt. *Tacit.* " *lib.* 2. *Annal.* "

NUMMUS ARSACIS VONONIS I.

Ex Museo Ill.æ Com.æ De Veruæ.

Caput juvenile Regis barbati, & diademate cincti, pone quod aquila ſurſum ſeſe attollens: ex averſa parte, Rex imberbis ſedet, dextra arcum gerens, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; *hoc eſt, Regis Regum Arſacis Juſti, Benefici, Illuſtris, Amici Græcorum.*

PARTHORUM Regum numini, licet omnes *Arſacis* appellatione prodeant, perſæpe tamen plurima præ ſe ferunt ad dignoſcendos ab invicem Reges adeo conducibilia, ut vel inde ſuus unicuique nummus adſignari facile queat. Cum autem in eo, de quo hic agitur, nummo eadem prorſus occurrant epitheta, quæ primi Arſacidæ, eorumque ſucceſſores, quoties egregium aliquod facinus edidiſſent, uſurpare ſoliti erant; ideoque peculiari hujuſce Regis nomini lucem afferre nullatenus poſſint: ad juvenilem ejus vultum, ut & ad aquilam, diademati ipſius velut inſiſtentem, confugiendum eſt.

Nemo erit, opinor, qui reclamandum putet, ſi ex juvenili Arſacidæ illius facie nummus hic Vononi, Phrahatis IV. filio Romæ prius obſidi adſignatur: quem pater, poſtquam Auguſto ſigna militaria, Craſſo atque Antonio erepta, reſtituiſſet; cum aliis

tribus

tribus filiis, amicitiæ & fidei pignus, Romam miſit. Quod ſane aquila, diademati ejus quodammodo inſiſtens, videtur omnino denotare.

Ex Tacito ſupra jam obſervavimus poſt mortem Phrahatis IV. & ſequentium Regum, ob internas cædes, primores Parthos ad Auguſtum Legatos miſiſſe, oratum, ut Vononem Phrahatis Regis filium natu majorem, Romæ obſidem, ſibi Regem imponeret. Quod cum libenter Auguſtus annuiſſet, Vononem auxit opibus, & dimiſit.

Tot & tantis Imperatoris Romani beneficiis devinctus Vonones, ac præſertim eo, quod ejus conſenſu & gratia avitum recuperaſſet imperium; rei memor, aquilam, Romani inſigne Imperii, pone caput in nummis ſuis curavit apponi; ut regnum ſe a Romanis accepiſſe teſtaretur. Quod ſummopere Parthis diſplicuit; cum jam alioquin ipſum Romanorum moribus fere omnibus imbutum ægre admodum ferrent. Ejus igitur imperata facere dedignati, pœnitentiaque ducti, alium ad ſe Regem accerſere decreverunt.

Rex ille imberbis ſedens in omnibus Parthorum Regum nummis drachmalibus argenteis ſemper occurrit, tanquam perpetuus Parthicæ monetæ typus. Quemadmodum enim in Ptolemæis Ægypti Regibus Aquila fulmini inſiſtens, ad Imperii eorum fortitudinem deſignandam obſervatur: ita & Arſacidæ Principes ad ſuam ex antiquis Regibus originem denotandam, hunc juniorem Regem appoſuerunt.

Arcum Rex tenet, quemadmodum omnes Parthi, cum equites, tum pedites; de quibus ſic Dio loquitur, *lib. 40. pag. 142.* Armatura eorum, uſuſque armorum talis eſt. Scuto nihil tribuunt, ſed ſagittis jaculiſque ipſi equites utuntur, armatique majori ex parte. Pedites inter eos pauci ſunt, iique infirmiores: ſed & ipſi ſagittarii, ad quod a pueritia exercentur: cœlo ipſis ſuo ac regione ad utrumque conducente. Regio enim plana ut plurimum eſt, & cum ad alendos equos, tum ad equitandum aptiſſima.

ARSACES XIX.

ARSACES ARTABANVS. III.
REX PARTHORVM. XIX.

In Collectione Morelliana
ex num. arg. drach.

ARTABANUS materna origine Arſacida, ut ex *lib.* 6. *Annal. Taciti* diſcimus, apud Dahas primum commoratus, deinde Mediæ Rex factus, teſte *Joſepho*, *lib.* 18. *Antiq. cap.* 3. (Ibi tamen Scythiæ potius legendum; cum Mediæ Atropatenæ Reges ad-

adhuc ſucceſſores haberent, ut notat *Strabo pag.* 523.) ad regnum Parthicum adultus a primoribus accitus, poſt Vononem ingenti clade profligatum, illud occupavit.

Ubi primum accepit Artabanus Vononem ab Armeniis receptum fuiſſe, atque etiam, miſſis Romam Legatis, Regnum illud affectare: potentiores Armeniorum Niphatem, montem inter Armeniam majorem & Meſopotamiam ſitum, incolentiũ ſollicitavit.

Ut vero Vonones repulſam paſſus eſt a Tiberio pertæſo ignaviam hominis, & moto Parthi comminationibus bellum jam intentantis: cum parum ſubſidii ſibi in Armeniis ſupereſſe; &, vel ſi Romanorum armis defenderetur, bellum adverſus Parthos neceſſario ſibi ſuſcipiendum fore animadverteret, a Rectore Syriæ Cretico Silano excitus eſt. Deſtitutus ergo omni ſpe regnandi Vonones, quod potentiores Armeniorum Niphatem accolentes ſequerentur factionem Artabani, huic Syriæ Præſidi Silano ſe dedidit. Is, reſpectu educationis, quæ illi Romæ contigerat, hominem apud ſe in Syria aſſervavit, cuſtodia circũdatum, manente tamen luxu & nomine regio. Armeniis autem Orodem unum e filiis ſuis Artabanus Regem impoſuit. *Joſephus, lib.* 18. *Antiq. Jud. cap.* 3.

Cæterum Tiberio haud ingratum accidit, turbari res Orientis; ut ea ſpecie Germanicum ſuetis Le- „ gionibus abſtraheret, noviſq; Provinciis impoſitum „ dolo ſimul & caſibus objectaret. *Tacit. Ann.* 2. *pag.* „ 43. *Edit. Antuerp. in fol.* „

Tiberius igitur de Armenia apud patres diſſeruit, „ nec poſſe motum Orientem, niſi Germanici ſapien- „

„tia, componi. Nam ſuam ætatem vergere; Druſi „nondum ſatis adoleviſſe. Tunc decreto patrum, „permiſſæ Germanico Provinciæ, quæ mari dividun„tur, majuſque Imperium quoquo adiſſet, quam his, „qui ſorte aut miſſu Principis obtinerent. Sed Tibe„rius demoverat Syria Creticum Silanum, per adfi„nitatem connexum Germanico. *Tac. ibid. pag.* 58.

Interea Germanicus ad componendum Orientis ſtatum miſſus, Orodem Armeniæ Regem devicit. *Sueton. in Calig. cap.* 1. „Armenii autem, maximis Im„periis interjecti, ſæpius diſcordes ſunt, adverſus Ro„manos odio, & in Parthum invidia. Forte fortuna „Regem illa tempeſtate non habebant, amoto Vono„ne: ſed favor nationis inclinabat in Zenonem Pole„monis Regis Ponti filiũ, quod is prima ab infantia in„ſtituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, „epulis, & quæ alia Barbari celebrant, proceres, ple„bemque juxta devinxerat. *Tacit. lib.* 2. *Ann. pag.* 64.

„Igitur Germanicus in urbe Artaxata, adprobanti„bus nobilibus, circumfuſa multitudine, inſigne re„gium capiti ejus impoſuit. Cæteri venerantes Re„gem, Artaxiam conſalutavere, quod illi vocabulum „indiderant ex nomine urbis. *Tacit. ibid. pag.* 64.

„Dum hæc geruntur, ab Rege Parthorum Artaba„no Legati ad Germanicum venerunt. Miſerat ami„citiam ac fœdus memoraturos, & cupere renovari „dextras; daturumque honori Germanici, ut ripam „Euphratis accederet: petere interim, ne Vonones in „Syria haberetur, neu proceres gentium propinquis „nuntiis ad diſcordias traheret. Ad ea Germanicus, de „ſocietate Romanorum Parthorumque, magnifice:

de

de adventu Regis & cultu ſui, cum decore ac modeſtia reſpondit. "

Vonones Pompeiopolim Ciliciæ, maritimam urbem, amotus eſt. Datum id non modo precibus Artabani, ſed contumeliæ Piſonis Syriæ Præfecti, cui gratiſſimus erat ob plurima officia & dona, quibus Plancinam ejus uxorem devinxerat. *Idem Tacitus pag.* 65.

In Ciliciam relegatus Vonones, corruptis cuſtodibus, effugere ad Armenios, inde in Albanos Heniochoſque & conſanguineum ſibi Regem Scytharum conatus eſt, ſpecie venandi. Omiſſis maritimis locis, avia ſaltuum petiit, mox, pernicitate equi, ad amnem Pyranum contendit, cujus pontes accolæ ruperant, audita Regis fuga: (neque enim vado penetrari poterat.) Igitur in ripa fluminis a Vibio Frontone Præfecto equitum vincitur. Mox Remmius evocatus, priori cuſtodiæ Regis adpoſitus, quaſi per iram gladio eum tranſigit. *Idem Tacitus ibid. pag.* 68. "

Suetonius de morte hujus Vononis ſic loquitur: "Tiberius procedente mox tempore etiam ad rapinas convertit animum. Sat conſtat Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu & angore ad faſtidium vitæ ab eo actum..... Sed & Vononem, Regem Parthorum, qui pulſus a ſuis, quaſi in fidem P. Romani cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliatum perfidia & occiſum. *In Tib. cap.* 49. "

Germanico in Syria defuncto, Rex Parthorum Artabanus, & exercitatione venandi, & convictu Megiſtanum (*Megiſtanes ſunt Regni Proceres*) abſti-

„nuit: quod apud Parthos juſtitii inſtar eſt. *Id. Sueton. in Calig. cap.* 5.

Inciderunt in ea tempora graves motus Judæorum apud Meſopotamiam ac Babyloniam habitantium; cædeſque & calamitates innumeræ: quorum omnium malorum fons atque origo fuere Aſinæus & Anilæus fratres, Neerdenſes patria, orbati patre, & a matre ad Textrini opificium adhibiti. Hos officinæ magiſter, apud quem artem didicerant, quod ſerius aliquando ad operandum acceſſiſſent, caſtigavit verberibus. Illi affectos ſe injuria credentes, detractis armis, quæ in ejus domus pariete aſſervabantur, in quendam ſe locum contulerunt, ubi fluvius ſcinditur; uberem paſcuis, & frugum cæterorumque fructuum, qui in hiemem reponuntur, valde feracem. Ad eos mox confluxit juvenum quiſq; egentiſſimus; quorum armis ſtipati, pro ducibus ſe gerebant; nemine maleficia cohibente. *Joſeph. Antiq. lib.* 18. *cap.* 12.

Cum enim facti eſſent inexpugnabiles, & arcem ſibi conſtruxiſſent, dimiſſis exactoribus, tributa ab accolis colligebant. Quo factum eſt, ut, aucta eorum potentia, ad quoslibet incurſandos validiſſimi evaderent; nemoque vicinorum eos offendere, aut armis cum illis congredi auderet: adeo, ut ad Parthorum quoque Regem rumor hæc detulerit. *Id. ibid.*

Satrapa autem Babyloniæ poſtquam hæc audivit, malum, antequam magis ac magis increſceret, opprimere exoptans, collecto quantū poterat e Parthis ac Babyloniis exercitu, properavit contra eos, cupiens ex improviſo opprimere; obſeſſaque palude, ſuos juſſit aliquantiſper quieſcere. Poſtridie vero, Ju-

dæis Sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus, non auſurum hoſtem in certamen deſcendere, ſed nullo negotio vinctos ſe omnes abducturum; paulatim procedebat, ut derepente in eos irrueret. Verum Aſinæus correptis primus armis, ſuo exemplo ad ſimilem ſuos excivit audaciam, ad conferendas cum hoſte manus eos animans. Et quia contemptim Satrapa veniebat, rem factã ſe habere putans; multis eorum cæſis, reliquos terga vertere coëgit. *Joſephus Antiquit. Jud. lib.* 18. *cap.* 12.

Ejus pugnæ poſtquam ad Parthorum Regem fama pervenit; admiratus fratrum audaciam, adſpectum eorum colloquiumque concupivit, ac confeſtim ad eos miſit fidiſſimum e Satellitibus, qui, fide data, impunitatem & amicitiam eis offerret ipſius nomine: modo tamen venire ad ſe vellent. Tum Aſinæus ipſe quidem profectionem diſtulit: fratrem vero Anilæum cum muneribus ad Regem miſit. Artabanus autem ſolum veniſſe Anilæum videns, rogavit, curnam domi reliquiſſet Aſinæum: cognitoque hunc metu intra paluſtria ſeſe continere, porrecta juveni dextra, ſecuritatem promiſit. Atque hoc pacto remittit Anilæum, perſuaſurum fratri, ut ſimul veniat. Hoc autem agebat Artabanus volens, conciliatis ſibi his fratribus, per Judæorum virtutem illas Satrapias in officio continere, quæ, occupato alibi Rege, videbantur ad defectionem ſpectare. Verebatur enim, ne, dum ipſe rebelles perdomat, Aſinæus, auctis apud Babyloniam viribus, ſive volentibus provincialibus, ſive invitis; a maleficiis non temperaret. *Idem Joſephus ibid.*

Paucis diebus interjectis, ambo fratres fidenter ad Artabanum perveniunt: quos ille perlibenter excepit; oſtenſumque inter epulas magiſtro militum Abdagaſi Aſinæum prædicavit, denarrans, quanta fortitudine bella gerere ſoleat. Is cum rogaſſet, ut, bona Regis venia, liceret illum interficere, pœnaſq; tot maleficiorum de eo ſumere, quibus Parthos læſerat, negavit ſe Rex hoc permiſſurum in hominem, qui ſe credidiſſet ſuæ fidei, data dextra confirmatæ, & jure jurando adhibito. *Id. ibid.*

Interea Rex, datis mox muneribus, Aſinæum dimittit. Ille domum reverſus, caſtella partim nova condidit, partim, quæ prius habuerat, firmavit munitionibus: brevique in tantum auctus eſt, ut Meſopotamia tota ab ipſius penderet nutibus. *Id. ibid.*

Artabanus, domitis rebellibus, bellum adverſus circumjectas nationes geſſit ex Tacito, *Annal. l. 6.* quod illos haud dubie copiis adjuviſſent: interim Aſinæus dominatum ſuum in dies adaugebat, confirmabatque; quantum ante eum nemo alius, a talibus exorſus initiis: nec contentus honoribus Babyloniorum; a Parthorum quoque obſervabatur Ducibus, qui in vicinas Provincias cum imperio mittebantur.

Venerat forte in Babylonicam regionem Parthorum quidam dux cum conjuge, tam aliis dotibus, quam inſigni forma, laudata uſque ad miraculum. Hanc, ſive adſpectu, ſive fama, cognitam adamavit Aſinæi frater Anilæus: &, cum neque ſuis imperare poſſet cupidinibus, neque ulla alia ſpes eſſet, potiundi muliere; bello maritũ ejus petiit: primoque cõflictu cæſo Partho, uxor in victoris poteſtatem & thalamũ

per-

pervenit: quod quidem magnarum calamitatum tam ipſi, quam fratri fuit principium. *Id. ibid.*

Et certe de tali connubio ambos fratres merito objurgabant amici utriuſq; primarii; indignum facinus dictitantes, contra Hebraïçæ gentis ritus ac leges ductam uxorem barbaram, deditam impiis patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. Quare videndum, ne, dum corporis voluptati nimium indulgent, a Principatu excidãt, quem divino favore conſecuti ſint. Sed adeo nihil profectum eſt his admonitionibus; ut præcipuus quidã confoſſus ſit, dum liberius invehitur. Attamen, cum majores in dies concurſus ad Aſinæum & vociferationes fierent, tandem hic ſuper ea fratrem admonuit, ante acta objurgans; & jubens, ut impoſterum reſipiſcat, mulieremq; domum ad cognatos ipſius remittat. Nihil tamen hac admonitione effectum eſt: quia mulier, ſentiens propter ſe murmur eſſe in populo; & verita, ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret; veneno Aſinæum ejus fratrẽ ſuſtulit: ſecura, quod ſub amatore judice impune auferret hoc facinus. *Id. ibid.*

Cæterum Anilæus, ad ſe unum jam principatu redacto, cum exercitu impetum fecit in vicos Mithridatis, viri apud Parthos nobiliſſimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam; eoſque magna præda abacta, populatus eſt: nam & pecuniam multam, & mancipia reperit, pecoraque, & res alias, quibus fortunæ poſſunt auctiores fieri. *Id. ibid.*

Mithridates vero, qui forte non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indigne ferens ultro ſe ab Anilæo laceſſitũ injuria; habitamq; ludibrio ſuã dignitatem judicans; excita juvenum manu, collectoque

equi-

equitatu, quam potuit, maximo, obviam profectus eſt, conflicturus cum Anilæo; &, cum ad vicum quendam ex ſuis perveniſſet, ibi quievit: quod decreviſſet poſtridie Judæos aggredi Sabbato inſtante, quod illis religioſo otio colitur. *Id. ibid.*

Qua de re præmonitus Anilæus a barbarc natione Syro, alterius cujuſdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus, quo loco Mithridates celebraturus eſſet cum ſuis convivium: juſſo curare corpus milite, noctu contra hoſtes properavit, ut inopinos opprimeret. Quo delatus circa quartam vigiliam, partim ſopitos occidit, partim attonitos fuga coëgit ſalutem quærere. Mithridatem etiam vivum captũ ſecum abduxit, nudum ſuper aſinum impoſitum, quæ apud Parthos graviſſima habetur contumelia. Quem cum ſic ad ſylvam quandam perduxiſſet, hortantibus amicis, ut illum interficeret; ipſi diverſum viſum eſt, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. Atque ita Mithridates dimittitur. *Id. ibid.*

Hic domum reverſus, ab uxore exceptus eſt convitio, quod Regis gener, poſt acceptas a Judæis tot tam inſignes injurias, nunc captivus etiam vitam eis debere ſuſtineret precariam. Aut igitur, inquit, priſtinam virtutem recipe; aut Deos teſtor, quibus curæ eſt Regum dignitas, me tua conditione poſtea non uſuram. Mithridates partim non ferens quotidianũ opprobriũ, partim timens mulieris elatum animum, ne divortium faceret; invitus quidem, coëgit tamen, quantas potuit, copias; indignũ ſe ipſe vita exiſtimãs, ſi homo Parthus Judæis victoriam cederet. *Id. ibid.*

Anilæ-

Anilæus vero, ubi cognovit, adventare cum valido exercitu Mithridatem, turpe ducens, continere ſe intra paluſtria, & ſperans fortunam contra hoſtes priori ſimilem, fretuſque milite jam aſſueto vincere; & ipſe contra eduxit copias, cui, præter veteranos, multi tum etiam, prædæ cupidine, ſe adjunxerant, rati, profligandum hoſtem, quam primum in conſpectum venerit. *Id. ibid.*

Progreſſos autem meridiano tempore per regionem inaquoſam ad 90. ſtadia, Mithridates adoritur æſtu & ſiti, laboreque itineris adeo feſſos; ut arma ægre ſuſtinerent, ipſe recentibus viribus. Confeſtimque Anilæi militibus in fugam verſis; tanta ſecuta eſt cædes, ut multa virorum millia caderent. Anilæus autem, ſtipatus globo juvenum, effuſiſſima fuga ſe in quandam ſylvam recepit, relicta Mithridati lætiſſima victoria. *Id. ibid.*

Verum ad Anilæum brevi confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quam propriam ſalutem facerent: itaque detrimentum, quod acceperat in prælio, ſuppletum eſt duntaxat numero. Neque enim conferendi erant cum illis, qui ceciderant; eo, quod eſſent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum caſtella, lateque omnia devaſtavit. *Id. ibid.*

Tum Babylonii, reliquique hoſtes miſerunt Neerdam (hæc urbs erat Babylonicæ regionis) ad Judæos, qui Anilæum ad ſupplicium depoſcerent: quod cum non impetrarent, neque enim illis integrum erat hominem dedere; ad pacem eos invitaverunt. Quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, miſſi

miſſi ſunt, tam ab illis, quam a Babyloniis Legati ad Anilæum. Tum Babylonii, perluſtrato diligenter loco, in quo ſe continebat Anilæus: clam noctu irruunt in ſopitos & gravatos crapula; & impune, quotquot adepti ſunt, interficiunt, atque in iis ipſum Anilæum: cum in tanta ille felicitate florentior in dies, annos amplius octodecim exegiſſet. *Id. ibid.*

Nunc ad Parthorum Regem Artabanum revertamur. „Is metu Germanici, fidus Romanis, æquabilis „in ſuos; mox ſuperbiam in Romanos, ſævitiam in „populares ſumſit. Fretus bellis, quæ ſecunda adver„ſum circũjectas nationes exercuerat, & ſenectutem „Tiberii, ut inermem, deſpiciens; aviduſque Arme„niæ, cui defuncto Rege Artaxia, Arſacem libero„rum ſuorum veterrimum impoſuit, addita cõtume„lia. Et miſſis, qui gazam a Vonone relictam in Sy„ria Ciliciaque repoſcerent, ſimul veteres Perſarum „ac Macedonum terminos, ſeſeque invaſurum poſ„ſeſſa Cyro, & poſt Alexandro; per vaniloquenti„am ac minas jactabat. *Tacit. Ann. l. 6. p.* 156. Addit vero Dio Artabanum, cum id a Tiberio impune tuliſſet, Cappadociam quoque attentaviſſe, & ſuperbius tractaviſſe Parthos. Qua de cauſa non pauci ab eo defecerunt. *Lib.* 58. *pag.* 731.

„Igitur C. Ceſtio, M. Servilio Conſulibus nobiles „Parthi Romam venere, ignaro Rege Artabano.... „Parthis mittendi ſecretos eos nuntios validiſſimus „auctor fuit Sinnaces, inſigni familia, ac perinde opi„bus; & proximus huic Abdus, ademtæ virilitatis. „Non deſpectum id apud Parthos, ultroque poten„tiam habet. Ii adſcitis & aliis primoribus, quia neminem

minem gentis Arſacidarum ſummæ rei imponere" poterant, interfectis ab Artabano pleriſq;, aut non-" dum adultis;Phrahatem Regis Phrahatis filiumRo-" ma poſcebant. Nomine tantum & auctore opus, ut" ſponte Cæſaris, ut genus Arſacis, ripam apud Eu-" phratis cerneretur. Cupitū id Tiberio. Ornat Phra-" hatem, accingitque paternum ad faſtigium: deſti-" nata retinens; conſiliis & aſtu res externas moliri," arma procul habere. *Tacitus Annal.lib. 6.pag.* 156."

Interea cognitis inſidiis, Artabanus tardari metu," modo cupidine vindictæ inardeſcere. Et barbaris" cunctatio, ſervilis: ſtatim exſequi,regium videtur." Valuit tamen utilitas, ut Abdum, ſpecie amicitiæ" vocatum ad epulas, lento veneno inligaret: Sinna-" cem diſſimulatione ac donis,ſimul per negotia,mo-" raretur. *Id. ibid.*"

Phrahates apud Syriam, dum omiſſo cultu Ro-" mano, cui per tot annos inſueverat, inſtituta Par-" thorum ſumit, patriis moribus impar, morbo ab-" ſumptus eſt. Sed non Tiberius omittit incœpta.Ti-" ridatem ſanguinis ejuſdem, æmulum Artabano, re-" cuperandæque Armeniæ Hiberum Mithridatem" deligit, conciliatque fratri Pharaſmani, qui gentile" imperium obtinebat: & cunctis, quæ apud Orien-" tem parabantur, L. Vitellium præfecit. *Id. ibid.*"

Ex regulis, prior Mithridates Pharaſmanem fra-" trem perpulit,dolo & vi conatus ſuos juvare; reper-" tique corruptores, miniſtros Arſacis Armeniæ Re-" gis,& Artabani filii,multo auro ad ſcelus cogunt; ſi-" mul Hiberi magnis copiis Armeniam irrumpunt," & urbe Artaxata potiuntur. *Id. ibid.*"

„Quæ

„Quæ poſtquam Artabano cognita; filium Oro-
„dem ultorem parat, datque Parthorum copias, &
„mittit, qui auxilia mercede facerent. Contra, Pha-
„raſmanes adjungere Albanos, accipere Sarmatas,
„quorum Sceptruchi utrinque donis acceptis, more
„gentico diverſa induere. Sed Hiberi locorum po-
„tentes, Caſpia via Sarmatam in Armenios raptim
„effundunt. At qui Parthis adventabant, facile arce-
„bantur, cum alios inceſſus hoſtis clauſiſſet, unum
„reliquum, mare inter & extremos Albanorum
„montes, æſtus impediret. Quia flatibus Eteſiarum
„implentur vada, hibernus auſter revolvit fluctus,
„pulſoque introrſus freto, brevia litorum nudantur.
„*Id. Tacit. ibid. pag.* 157.

„Interim Orodem ſociorum inopem, auctus auxi-
„lio Pharaſmanes vocare ad pugnam, & detrectan-
„tem inceſſere, adequitare caſtris, infenſare pabula;
„ac ſæpe, in modum obſidii, ſtationibus cingebat;
„donec Parthi, contumeliarum inſolentes, circumſi-
„ſterent Regem, poſcerent prœlium. Atque illis ſola
„in equite vis: Pharaſmanes & pedite valebat. Nam
„Hiberi Albanique ſaltuoſos locos incolentes, duri-
„tiæ patientiæque magis inſuevere.

„Cæterum directa utrimque acie, Parthus Impe-
„rium Orientis, claritudinem Arſacidarum: contra-
„que ignobilem Hiberum, mercenario milite, diſſe-
„rebat. Pharaſmanes, integros ſemet a Parthico do-
„minatu; quanto majora peterent, plus decoris vi-
„ctores; aut, ſi terga darent, flagitii atque periculi
„laturos: ſimul horridam ſuorum aciem, picta auro
„Medorum agmina: hinc viros; inde prædam oſten-

dere.

dere. Enimvero apud Sarmatas non una vox Ducis: "
Se quiſque invicem ſtimulant, ne pugnam per ſa- "
gittas inirent; impetu & cominus præveniendum. "
Id. ibid. "

Variæ hinc bellantium ſpecies. Cum Parthus ſe- "
qui vel fugere pari arte ſuetus, diſtraheret turmas, "
ſpatium ictibus quæreret: Sarmatæ, omiſſo arcu, "
quo brevius valent, contis gladiiſq; ruerent. Modo "
equeſtris prœlii more, frontis & tergi vices: aliquan "
do, ut conſerta acies, corporibus & pulſu armorum "
pellerent, pellerentur. Jamque & Albani Hiberi- "
que prenſare, detrudere, ancipitem pugnam Par- "
this facere. Quos ſuper, eques & propioribus vul- "
neribus pedites adflictabant. *Id. Tacit. ibid. p.* 158. "

Inter quæ Pharaſmanes Orodeſque, dum ſtrenuis "
adſunt, aut dubitantibus ſubveniunt, conſpicui eo- "
que gnari, clamore, telis, equis concurrunt: inſtan- "
tius Pharaſmanes. Nam vulnus per galeam adegit; "
nec iterare valuit, prælatus equo; & fortiſſimis ſa- "
tellitum protegentibus ſaucium. Fama tamen occi- "
ſi falſo credita exterruit Parthos; victoriamque "
conceſſere. *Id. Tacit. ibid.* "

Quo facto (addit Joſephus) & Armeniam denuo amiſerunt; &, pervadente totam eorum ditionem bello, nobiliſſimi quique ejus gentis ceciderunt una cum Regis filio, & multis popularium millibus. *Antiq. lib.* 18. *cap.* 6.

Mox Artabanus tota mole regni ultum iit. Peritia "
locorum ab Hiberis melius pugnatum. Nec ideo ab- "
ſcedebat, ni, contractis Legionibus, Vitellius & ſub- "
dito rumore, tanquam Meſopotamiam invaſurus, "

„metum Romani belli feciſſet. Tum, omiſſa Armenia, verſæque Artabani res: inliciente Vitellio deſererent Regem ſævum in pace, & adverſis prœliorum exitioſum. *Tacit. Annal. 6. pag.* 158.

„Igitur Sinnaces, quem antea infenſum memoravi, patrem Abdageſem, alioſque occultos conſulit, & tunc continuis cladibus promptiores ad defectionem trahit, adfluentibus paulatim qui metu magis, quam benevolentia ſubjecti, repertis auctoribus, animum ſuſtulerant. *Tacit. Ann. 6. ibid.* Atque, ut addit Joſephus, Vitellius, etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis, ipſum Artabanum conabatur occidere. *Antiq. lib.* 18. *cap.* 6.

Ille, intellecta fraude, nec ullum inveniens remedium, quod ab optimatibus immineret periculum, habenſque ſuſpectos & eos, qui in fide manebant, quaſi benevolentiam fingerent, prima quaque occaſione tranſituri in partes adverſas; fuga ſe ad Satrapias ſuperiores ſervavit incolumem. *Id. Joſeph. ibid.*

„Neque igitur jam aliud Artabano reliquum, quã ſi qui externorum, corpori cuſtodes aderant, ſuis quiſque ſedibus extorres; quibus neque boni intellectus, neque mali cura; ſed mercede aluntur, miniſtri ſceleribus. His adſumptis, in longinqua & contermina Scythiæ fugam maturavit, ſpe auxilii: quia Hircanis Carmaniiſque per adfinitatem innexus erat. Atque interim poſſe Parthos abſentium æquos, præſentibus mobiles, ad pœnitentiam mutari. *Tacit. ut ſupra Annal. 6. pag.* 158.

„At Vitellius, profugo Artabano, & flexis ad novum Regem populariũ animis, hortatus Tiridatem

parata

parata capeſſere, robur Legionum, ſociorumque ri-“
pam ad Euphratis ducit. Sacrificantibus, cum hic“
more Romano, Suovetaurilia daret, ille equum pla-“
cando amni adornaſſet; nuntiavere accolæ Euphra-“
tem, nulla imbrium vi, ſponte & immenſum attolli:“
ſimul albentibus ſpumis in modum diadematis ſi-“
nuare orbes; auſpicium proſperi tranſgreſſus. Qui-“
dam callidius interpretabantur, initia conatus ſe-“
cunda, neque diuturna: quia eorum, quæ terra cœ-“
love portenderentur, certior fides: fluminum inſta-“
bilis natura, ſimul oſtenderet omina, raperetque.“
Id. ibid.“

Sed Ponte navibus effecto, tranſmiſſoque exerci-“
tu, primus Ornoſpades multis equitum millibus in“
caſtra venit: exſul quondam, & Tiberio, cum Dal-“
maticum bellum conficeret, haud inglorius auxilia-“
tor, atque ob id ab eo civitate Romana donatus.“
Mox repetita amicitia Regis, multo apud eum ho-“
nore, præfectus campis, qui Euphrate & Tigre in-“
clutis amnibus circumflui, Meſopotamiæ nomen“
acceperunt. Neque multo poſt, Sinnaces auget co-“
pias: & columen partium Abdageſes, gazam & pa-“
ratus regios adjecit. *Id. ibid. pag.* 159.“

Vitellius oſtentaſſe Romana arma ſatis ratus, mo-“
net Tiridatem primoreſque: hunc, Phrahatis avi &“
altoris Cæſaris, quæ utrobique pulchra, memine-“
rit: illos, obſequium in Regem, reverentiam in Ro-“
manos, decus quiſque ſuum & fidem retinerent. Ex-“
in cum Legionibus in Syriam remeavit. *Id. ibid.*

Interea Tiridates, volentibus Parthis, Nicepho-“
rium & Anthemuſiada, cæteraſque urbes, quæ Ma-“
cedonibus ſitæ, græca vocabula uſurpant, Halum-“

„que & Artemitam Parthica oppida recepit: certanti-
„bus gaudio, qui Artabanum Scythas inter eductum
„ob ſævitiam exſecrati, come Tiridatis ingenium
„Romanas per artes ſperabant. Plurimum adulatio-
„nis Seleucienſes induere, civitas potens, ſepta mu-
„ris, neque in barbarum corrupta, ſed conditoris Se-
„leuci retinens; Trecenti opibus, aut ſapientia delecti,
„ut Senatus. Sua populo vis; & quoties concordes
„agunt, ſpernitur Parthus: ubi diſſenſere, dum ſibi
„quiſque contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in
„partem, adverſum omnes valeſcit. Id nuper accide-
„rat Artabano regnante, qui plebem primoribus
„tradidit ex ſuo uſu. Nam populi imperium, juxta li-
„bertatem: paucorum dominatio, regiæ libidini pro-
„pior eſt. Tum adventantem Tiridatem extollunt,
„veterum Regum honoribus, & quos recens ætas
„largius invenit. Simul probra in Artabanum funde-
„bant, materna origine Arſacidem, cetera degene-
„rem. Tiridates rem Seleucienſem populo permit-
„tit. *Id. ibid.*

„Mox vero conſultans, quonam die ſolemnia regni
„capeſſeret, litteras Phrahatis & Hieronis, qui vali-
„diſſimas præfecturas obtinebant, accipit, brevem
„moram precantium. Placitumque opperiri viros
„præpollentes. Atque interim Cteſiphon, ſedes Im-
„perii petita. Sed, ubi diem ex die prolatabant, mul-
„tis coram & adprobantibus, Surena patrio more
„Tiridatem inſigni regio evinxit. *Id. ibid.*

„Quod ſi ſtatim Tiridates interiora, cæteraſq; na-
„tiones petiviſſet; oppreſſa cunctantium dubitatio,
„& omnes in unum cedebant. Adſidendo caſtellum,
„in quod pecuniã & pellices Artabanus contulerat,
„dedit

dedit ſpatiũ exuendi pacta. Nam Phrahates & Hie-“
ro, & ſi qui alii delectum capiendo diademati diem“
non concelebraverant, pars metu, quidam invidia“
in Abdageſen, qui tum aula & novo Rege potieba-“
tur, ad Artabanum vertere. *Id. ibid.*“

Hiſque in Hircanis repertus eſt, illuvie obſitus, &“
alimenta arcu expediens. Ac primo, tanquam do-“
lus pararetur, territus: ubi data fides reddendæ do-“
minationi veniſſe, adlevatur animum, & quæ repen-“
tina mutatio, exquirit. Tum Hiero pueritiam Tiri-“
datis increpat: neque penes Arſacidem imperium;“
ſed inane nomen apud imbellem externa mollitia:“
vim in Abdageſis domo. Senſit vetus regnandi arti-“
fex, falſos in amore, odia non fingere. Nec ultra“
moratus, quam dum Scytharum auxilia conciret,“
pergit properus, & præveniens inimicorum aſtus,“
amicorum pœnitentiam. Neque exuerat pædo-“
rem, ut vulgum miſeratione adverteret. Non“
fraus, non preces: nihil omiſſum, quo ambiguos“
illiceret, prompti firmarentur. *Id. ibid.*“

Jamque multa manu propinqua Seleuciæ adven-“
tabat; cum Tiridates ſimul fama, atque ipſo Arta-“
bano perculſus, diſtrahi conſiliis, iret contra, an“
bellum cunctatione tractaret. Quibus prœlium & “
feſtinati caſus placebant, disjectos & longinquitate“
itineris feſſos, ne animo quidem ſatis ad obſequium“
coaluiſſe diſſerunt: proditores nuper hoſteſq; ejus,“
quem rurſum foveant. *Id. ibid.*“

Verum Abdageſes regrediendum in Meſopota-“
miam cenſebat, ut, amne objecto, Armeniis interim“
Elymæiſque, & ceteris a tergo excitis, aucti copiis“

„ſocialibus, & quas dux Romanus miſiſſet, fortunam „tentarent. Ea ſententia valuit, quia plurima autori„tas penes Abdageſen, & Tiridates ignavus ad pe„ricula erat. Sed fugæ ſpecie diſceſſum, ac principio „a gente Arabum facto, ceteri domos abeunt, vel in „caſtra Artabani: donec Tiridates cum paucis in „Syriam revectus, pudore proditionis omnes exſol„vit. *Id. Tacit. ibid. pag.* 161.

Hoc pacto Artabanus, Scytharum auxilio, Tiridatem non magno labore expulit. *Dio, lib.* 58 *p.* 637.

„Per idem tempus, teſte Suetonio, Tiberius Im„perator Artabani Parthorum Regis laceratus eſt „litteris, parricidia & cædes, & ignaviam, & luxu„riam objicientis, monentiſque, ut voluntaria morte, „maximo, juſtiſſimoque civium odio quamprimum „ſatisfaceret. Poſtremo ſemetipſe pertæſus talis epi„ſtolæ principio, tantum non ſummam malorum ſu„orum profeſſus eſt.„ Quin etiam paulo poſt ſupremum diem obiit: nempe 17. Kalend. April. anno V. C. 789. Cajuſque Caligula Germanici filius ei ſucceſſit. *Sueton. in Tiber. cap.* 66.

Ut Tiberii mortem reſcivit Artabanus, impune Armeniam aggreſſus, Syriam quoque invadere inſtituerat, ut ex Dione patet *l.* 59. *p.* 760. Et certe huic inhians regno, cum Herode, Herodis Magni filio, Galilææ atque Perææ Tetrarcha ſocietatem inierat. Argumento erat ipſius Tetrarchæ apparatus, qui in Armamentariis ſuis tantum haberet armorũ, quantum inſtruendis virorum ſeptuaginta millibus ſufficeret. Quæ quidem omnia comparaſſe credebatur Herodes, quod Artabano Parthorum Regi faveret:

nimi-

nimirum, ut minori ille negotio, quam dudum adfe-ctabat, Syria potiretur. *Joſeph. Antiq. Jud. l.* 18. *c.* 9.

Primo igitur vere Artabanum cum ingenti exercitu Meſopotamiam ingreſſum Lucius Vitellius Syriæ Præſes, obviam ei derepente ad Euphratem factus, ita exterruit, ut in colloquium veniret, ac ſacrificare eum Auguſti & Caii (Caligulæ) ſtatuis cogeret: pacis conditiones, quæ ex uſu Romanis eſſent, daret; liberoſque ejus obſides acciperet. Hæc Dio *lib.* 59. Cui adſtipulatur Suetonius in vita Caligulæ *c.* 14. ubi in hæc erumpit verba: „Namque Artabanus Parthorum Rex odium ſemper, contemtumque Tiberii præ ſe ferens, amicitiam Caii ultro petiit: venitque ad colloquium Legati Conſularis: & tranſgreſſus Euphratem, aquilas & ſigna Romana, Cæſarumque imagines adoravit.“

Convenerunt ergo ad Euphratem Artabanus & Vitellius: ubi in medio pontis ſibi occurrerunt cum ſuo quiſque ſatellitio. Poſtquam autem de fœdere convenit, Herodes Tetrarcha utrumque excepit convivio: tabernaculo magno ſumtu erecto in medio fluminis. Nec multo poſt Artabanus miſit Caio filium Darium obſidem cum multis muneribus: inter quæ etiam virum ſtatura cubitorum ſeptem, genere Judæum, Eleazarum nomine; qui propter vaſtitatem gigas cognominatus eſt. Poſt hæc Vitellius Antiochiã rediit, Artabanus in Babyloniã. *Joſeph. Antiq. Jud. l.* 18. *c.* 6.

Tum Herodes Tetrarcha, volens primus nuntiare Cæſari de impetratis obſidibus; omnibus diligenter perſcriptis, miſit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens ſignificandum per Cõſularem Præſidem.

Quare ſupervenientibus Vitellii litteris, Cæſar reſcripſit, omnia ſibi jam ante eſſe cognita ex Herodis nuntiis. *Id. Joſeph. ibid.*

Recuperata ſalute, Caius Caligula, cum in adverſam valetudinem rurſus incidiſſet, Darium Artabani filium cum multis aliis muneribus ab ipſo Romam ad ſe miſſum, ſumma cum lætitia recepit; ſecumque, ut videtur, in Palatio aſſervavit.

Interim Herodes Galilææ atque Peraææ Tetrarcha una cum Herodiade uxore Romam adveniens, Puteolos appulit. Caius tum forte apud Baias verſabatur. (Id oppidulum eſt Campaniæ, quinque ferme ſtadiis a Puteolis diſſitum.) Dum autem Caium ibi ſalutat Herodes, Agrippæ Judææ Regis, ejus fratris Ariſtobuli filii, litteræ afferuntur, quas, ipſo præſente, perlegit Imperator, accuſantes Herodem, quod partibus Artabani faveret contra Caji novum Imperium. Quare Cæſar commotus, percontatus eſt Herodem, verane eſſent, quæ nuntiarentur de armorũ numero. Quo annuente, neque enim vera negare poterat: ſatis approbatam putans defectionem, ademtam illi Tetrarchiam ad Agrippæ Regnum adjecit; pecunia quoque ejus huic inſuper attributa. Herodem vero apud Lugdunum urbem Galliæ perpetuo damnavit exilio. *Joſephus, Antiq. Jud. lib.* 18. *cap.* 9.

Per idem ferme tempus Caius novum atque inauditum genus ſpectaculi excogitavit. Nam Baiarũ medium intervallũ Puteolanas ad moles trium millium & ſexcentorum fere paſſuum ponte conjunxit; contractis undiq; onerariis navibus, & ordine duplici ad anchoras collocatis, ſuperjectoq; aggere terreno, ac dire-

directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontem ultro citroque commeavit biduo continenti. Primo die phalerato equo, inſignisque quercica corona, & ſecuri, & cetra, & gladio, aureaque chlamyde. Poſtridie quadrigario habitu, curriculoque bijugi famoſorum equorum, præ ſe ferens Darium puerum ex Parthorum obſidibus: comitante Prætorianorum agmine & in eſſedis cohorte amicorum. *Suetonius in Calig. cap.* 19. De quo mentionem quoque facit Dio his verbis: Sequebantur eum inter reliquum apparatum ſpolia, & Darius, Arſacidarum generis, unus ex obſidibus Parthicis, tum amici ejus, ac ſocii in curribus, veſtibus floridis, ac exercitus etiam reliquus; ſinguli peculiariter ornati. *Dio, lib.* 59. *pag.* 750.

L. Vitellius, qui ex adminiſtratione Syriæ non mediocrem gloriam retulerat; poſt ſuffectum ei Petronium, accerſitus eſt Romam a Caio, ut interficeretur. Crimini enim ipſi dabatur, quod Parthi Regem ſuum Tiridatem a Tiberio miſſum expuliſſent. *In excerptis Dion. ab Henr. Valeſio, clariſſimo doctiſſimoque viro editis. pag.* 670.

Mithridates Hiberus, Armeniæ Rex, a ſubditis accuſatus videtur, quem Caius accerſitum in vinculis Romæ prius detinuit, ac demum in exilium pepulit: ut teſtatur Seneca *lib. de Tranquillitate cap.* 11. *Cui ſuffragantur Tacitus Annal. lib.* 11. *cap.* 8. *& Dio, lib.* 60. *pag.* 769. Cajus Romanorum Imperator occiſus eſt A. D. IX. Kal. Feb. anni V. C. 794. & ejus patruus Tiberius Claudius a militibus electus eſt.

Izates Adiabenes Rex, belli domeſtici metu, partem fratrum ſuorum una cum propriis filiis Romam

ad Claudium Imperatorem, partem ad Artabanum Parthorum Regem, mittit, futuros utrobique obſides. *Joſeph. Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

Cæterum Parthorum Rex Artabanus, cum ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias a Satrapis, nec in ſuo regno diutius manere tutum exiſtimaret; ad Izatem Adiabenũ conferre ſe decrevit; ejus conſilio quæſiturus ſalutem, &, ſi fieri poſſet, reditum in patriam. Aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe ei de facie non notus. Ad quem propius accedens, primum adoravit more patrio; deinde in hæc verba erupit: Ne deſpicias me, Rex, tuum ſupplicem, neve contemnas opis indigum. Dejectus enim in privatam fortunam e regio faſtigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cum intelligas, quibus omnes ſimus obnoxii caſibus. Si enim me inultum ſineris, animabitur in ceteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demiſſo vultu lachrymans. *Id. ibid.*

Izates autem, audito ejus nomine, videnſque adſtare ſupplicem Artabanum; ab equo deſiliit; &, Bono, inquit, animo eſto, Rex, nec turberis præſenti calamitate, quaſi immedicabili. Brevi enim finem habebit tua mœſtitia: invenieſque amicum & ſocium meliorem, quam forte ſperaſti hactenus. Aut enim te in Parthorum regnum reſtituam; aut meum tibi cedam. *Id. ibid.*

Hæc locutus, impoſito in equum Artabano, pedes ipſe eum comitabatur, majori Regi hunc honorem exhi-

exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſte, juravitq; per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſum aſcenderet, & præcederet. Tum alter, morem ei geſturus, in equum inſiliit; & perducto in ſuam regiam, omnem honorem habuit, in conſeſſibus ac cõviviis honoratiorem locum ei tribuens; habita ratione non præſentis ejus ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ; reputanſque eadem poſſe cuivis mortalium accidere. *Id. Joſephus ibid.*

Scripſit etiam ad Parthos, ſuadens, ut ſuum Regem reciperent; fidem ſuam interponens, non fore eum injuriarũ memorem: paratus & jurejurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi vero non recuſabant eum recipere; ſed poſſe ſe negabant; quod jam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. Periculum enim eſſe, ne, altero revocato, omnia flagrarent bellis civilibus. Cinnamus autem, voluntate procerum cognita, eum eſſet alumnus Artabani, & alioquin honeſto ingenio præditus, ſcribit ei, ut accepta a ſe fide, reverteretur, recepturus amiſſum dignitatis faſtigium. A quo ille perſuaſus rediit. *Id. ibid.*

Cinnamus autem obviam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato, diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera, in regnũ ſuũ, unde ejectus a magnatibus fuerat, reſtitutus eſt. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed affecit Izatem maximis, qui apud ipſos habentur, honoribus. Nam & tiarã rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare; quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus, donavitque ei regionem magnam ac bonam, ademtam ditioni Regum Armeniæ; cui

nomen

nomen eſt Niſibus. In ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. Atq; hos honores Izates accepit a Parthorum Rege præmium. *Id. Joſephus ibid. Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

Non multo poſt Artabanus deceſſit; Poſtquam octo & viginti annos regnaſſet.

ARSACES XIX.

NUMMUS ARSACIS ARTABANI III.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati, & diademate ornati; cujus collo circumvoluti duo ſerpentes ſurſum ſe attollunt. Hinc & inde ſtella cernitur, facie Principis intermedia. In vertice vero Luna creſcens. In averſa parte Rex imberbis ſedet, arcum tenens; cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΑΜΦΙΜΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; *hoc eſt, Regis Regum Arſacis, undique Pugnatoris, Benefici, Illuſtris, Amici Græcorum.*

SINGULARE illud Epitheton ΑΜΦΙΜΑΧΟΥ in hujuſce Parthi Regis nummo exaratum omnino ſuadet, ut Artabano Tertio eum adſignemus. Vox enim illa ex ἀμφὶ & μάχη compoſita, nihil aliud, quam *circum circa*, ſeu *undique pugnatorem* ſignificat. Sin autem hujus Regis geſta animo perpendamus, eum ubique gentium acie decertaſſe reperiemus. Nempe primum ad Parthorum Imperium a primoribus accitus contra Vononem acerrime belligeravit: ac priori quidem prœlio victus, cum majoribus redux copiis, ingenti certamine ſuperatum viciſſim Vononem, profligatumque e regno expulit. Dehinc remotiores quædam Provinciæ rebellarunt: quarum Satrapas ſimul & finitimas nationes, quæ iis opem tulerant, Arta-

banus

banus perdomuit. Progrediente deinde tempore, Artaxe Armeniorum Rege demortuo, ut his populis Arſacem filium ſuum Regem imponeret, in Armeniam profectus, cum Pharaſmane Ibero armis decertavit. Tandem, deficientibus a ſe Parthis, Artabanus, cum in Scythiam aufugere coactus fuiſſet; ex ea a Satrapis quibuſdam denuo revocatus, ut datum ab Imperatore Tiberio Parthiæ Regem Tiridatem debellaret, atque e ſolio detruderet: Scytharum cum auxilio depulit. Nulli ergo Regum Parthorum cognomen Ἀμφιμάχου melius, quam Artabano huic Tertio convenire nemo, opinor, poſthac dubitavit.

Nunc vero, quidnam deſignent ſerpentes, regio circumvoluti collo, diſpiciamus. Nero Imperator cum ejuſmodi fere ſerpente in æreo mediæ formæ Nummo Antiochiæ percuſſo depingitur apud Patinum, *pag. 112. Edit. Argentorat. 1671.* Hic autem nummus adulatorie ab Antiochenis fuerat conflatus ad conſervandam ſubſequentis fabulæ memoriam. Namque, neſcio quo auctore, emanaverat in vulgus, ut Suetonius tradit, miſſos a „ Meſſallina, uxore Claudii, qui meridiantem Neronem, quaſi „ Britannici æmulum, ſtrangularent. Additumque fabulæ eſt, „ eoſdem, dracone e pulvino ſe proferente, conterritos refugiſſe. Cujus rei mentionem quoque facit Tacitus *in lib. 11. Annal.* his verbis: „ Vulgabatur adfuiſſe infantiæ Neronis dracones in mo- „ dum cuſtodum: fabuloſa res, & externis miraculis adſimilata: „ nam ipſe, haud quaquam ſui detractor, unam omnino anguem „ in publico viſam narrare ſolitus eſt. „ An ne igitur huic Artabano hocce, de quo hic agitur, nummo, ſimilem adſtrui fabellam arbitremur? An potius Ammiano Marcellino adſtipulemur, teſtanti, Parthos in ſignis ſuis militaribus ſerpentes, quemadmodum ſuas Aquilas Romanos, prætuliſſe. Verum, cum conſuetudinis illius cauſam non adferat Ammianus; conſulamus Ælianum, qui *lib. de Animalibus cap. 29.* refert, ad primos Euphratis ortus ſerpentes quoſdam naſci externis hominibus inimiciſſimos, atque uſque eo infeſtos, ut eos morte mulctent: cum nulli unquam indigenarum noceant. Quoniam autem Euphrates fluvius Imperii Romani, ſicut & Parthici, terminus tunc temporis habebatur! veriſimile eſt, hoc nummo ſignificare voluiſſe Parthos, ſi modo fluvium transgredi Romani vellent; ejuſmodi ſe ſerpentes in eos immiſſuros, a quibus enecarentur. Atque ob eandem ſane cauſam, nempe, ad terrorem hoſtibus incutiendum, Parthi eorundem ſerpentum effigies in militaribus ſignis ſuis prætulerunt.

De Sole & Luna ad Mithridatis Tertii caput adpoſitis ſupra jam in Regis illius vita diximus; adnotavimuſque, talem faſtum, proprium eſſe Regum Parthorum, adeo ſuperborum, ne inſanientium dicam, ut Solis ſe ac Lunæ fratres prædicarent. Aſt in hoc Artabani Tertii nummo, cum duo dici nequeant Soles, duæ tantum ſtellæ cernuntur cum Luna creſcente. Quod itidem nobis explicat Ammianus Marcellinus, *lib.* 17. ubi Arſacidas, ſeu Parthorum Reges, ut & Perſarum, *Participes* ſe *Siderum* dixiſſe tradit. Ita enim in Litteris ad Conſtantium Auguſtum Rex Perſarum Sapor ſeſe inſcribit: *Rex Regum Sapor, particeps ſiderum, frater Solis et Lunæ, Conſtantio Cæſari, fratri meo, ſalutem plurimam dico.* Hæc vero inſignia juxta caput ſuum videtur nobis Artabanus ob id præcipue incidi curaviſſe; ut, profligato Phrahatis IV. filio Vonone, quem e ſolio Parthorum deturbaverat, ſe quoque nobiliſſima Arſacidarum ſtirpe oriundum ſignificaret.

Denique imberbem illum Regem, ſellæ aureæ inſidentem, in Parthicis nummis, ad vetuſtiſſimam Arſacidarum originem declarandam, exhiberi ſupra jam obſervavimus: ita, ut argenteæ Parthorum Monetæ ſolitus atque etiam unicus typus perpetuo extitiſſe videatur.

ARSA-

ARSACES XX.

ARTABANO III. tres filii ſuperſtites fuere; Gotarzes ſcilicet, Bardanes & Artabanus: ut ex Taciti *lib. Ann.* 11. diſcimus. Præterito vero Gotarze natu majore, Artabanus pater moriens Bardani teſtamento regnum reliquit; ut videre eſt apud Joſe-

phum

phum, *Antiq. Jud. lib. 20. cap. 2.* Attamen more gentili Gotarzes primogenitus a primoribus Parthorum prælatus eſt: & Bardanes, ne ſeditionem aliquam excitaret, longe ab urbe regia ſummotus eſt: *Tacitus ut ſupra.*

Vixdum Parthici Imperii habenas capeſſiverat Gotarzes, cum ſubito, quanta eſſet præditus crudelitate, patefecit. De eo enim ſic loquitur Tacitus *in libro 11. Annalium.* „Inter Gotarzis pleraque ſæva“ (qui necem fratri Artabano, conjugique ac filio“ ejus præparaverat; unde metus ejus in cæteros)“ Parthi accivere Bardanem.“

Ille, ut erat magnis auſis promptus, biduo tria“ millia ſtadiorum invadit; ignarumque & exterri-“ tum Gotarzem proturbat: neque cunctatur, quin“ proximas Præfecturas corripiat, ſolis Seleucienſi-“ bus dominationem ejus abnuentibus. In quos ut pa-“ tris ſui quoque defectores, ira magis quam ex uſu præſenti accenſus, implicatur obſidione urbis vali-“ dæ & munimentis objecti amnis, muroque & com-“ meatibus firmatæ. *Id. Tacitus ibid. lib. 11. Annal.*“

Interim Gotarzes Daharum Hyrcanorumque“ opibus auctus, bellum renovat: coactuſque Barda-“ nes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos,“ caſtra contulit. *Id. ibid.*“

Tunc diſtractis Orientis viribus, & quonam in-“ clinarent, incertis, caſus Mithridati ibero datus eſt“ occupandi Armeniam. *Tacitus ibid.*“ Is ipſe eſt Mithridates Iberus, quem, teſte Dione, Caius Caligula evocatum in vincula condiderat: quemque idem Imperator primum in vinculis habuiſſe, ac demum in

 exſili-

exſilium pepuliſſe dicitur apud Senecam *in lib. de Tranquillit.* Hunc autem Mithridatem domum poſtea ad recipiendum regnum, ab Imperatore Tiberio Claudio remiſſum fuiſſe, tradit Dio *l. 60. p. 769.* Quod etiam confirmat Tacitus *in libro* 11. *Annalium*; dum refert, eumdem, monente Imperatore Claudio, in regnum remeaviſſe, fiſum Pharaſmanis opibus: (Is erat Rex Iberorum, idemque Mithridatis frater) atque occupaviſſe Armeniam, vi militis Romani ad excidenda caſtellorum ardua, ſimulque Ibero exercitu campos perſultante. Nec enim reſtitere Armenii; fuſo, qui prœlium auſus erat, Demonacte præfecto. *Tacit. lib.* 11. *Ann. p.* 168. „Paululum cunctationis attulit Rex minoris Armeniæ Cotys, verſis illuc quibuſdam procerum: deinde litteris Cæſaris coercitus. Et cuncta in Mithridatem fluxere, atrociorem quam novo regno conduceret. *Id. ibid.*

„At Parthi Imperatores, cum pugnam pararent, „fœdus repente faciunt, cognitis popularium inſidiis, quas Gotarzes fratri patefecerat. Congreſſique „primo cunctanter, deinde complexi dextras, apud „altaria Deum pepigere, fraudem inimicorum ulciſci, atque ipſi inter ſe concedere. Potior Bardanes viſus retinendo regno. At Gotarzes, ne quid „æmulationis exſiſteret, penitus in Hyrcaniam abiit. *Idem Tacitus ibidem.*

Eo igitur pacto dominatio rurſus penes ſolum Bardanem remanſit.

ARSA-

ARSACES XXI.

VENTUM eſt jam ad *Bardanem*: qui & *Vardanes* a quibuſdam Scriptoribus appellatur. Nos vero *Bardanis* vocem, ut veram ac genuinam præponendam eſſe autumavimus: Parthorum Regum nummos ſecuti; inter quos ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ aut ΒΟΛΟΓΕΣΟΥ ſemper inſcribuntur iis, qui *Vologeſem* Regem exhibent, ut infra oſtendemus.

Is autem *Bardanes* contra fratrem Gotarzem, jam ab hinc duobus annis regnantem, a Proceribus ad Parthicum Imperium accitus; fratre expulſo, illud occupavit. Unde ab eo tempore regni ejus años quidam computant: ideo quod penes Bardanem, quamvis a Gotarze bello ſæpius impeditum, ſummum tamen Imperium, Regiaque dignitas ſemper ad mortem uſque permanſerint. Nos vero Bardanis régni initium ei tantum tempori adſcribemus; quo, pace inter ambos fratres inita, Rex ab ipſo Gotarze conſtitutus ac renunciatus eſt.

Sopitis internis ſeditionibus, Bardanes ad Seleucienſes, quos ante obſederat, domandos ſe accingit. Etenim, inquit Tacitus, regreſſo Bardani deditur Seleucia, ſeptimo poſt defectionem anno: non ſine dedecore Parthorum, quos una civitas tamdiu eluſerat. *Annal. lib.* 11. *cap.* 8.

Non abs re erit fortaſſis hic commemorare quod Ammianus Marcellinus *in l.* 23. *Hiſt.* refert: nimirum Cteſiphontem pagum eſſe tribus millibus a Seleucia diſtantem: quem Bardanes priſcis temporibus inſtituit. Jam vero illi Ammiani loco alium hunc e Strabone ſubjungam. Babylon, inquit, olim Aſſyriæ fuit Metropolis: nunc Seleucia eſt, quæ ad Tigrim dicitur. Prope eam pagus maximus eſt, nomine Cteſiphon, in quo Parthorum Reges hiemabant; Seleuciæ parcentes, ne Scythica & militaris nationis hoſpitio adſiduo opprimeretur. Hic pagus urbis po-

tentia

tentia ac magnitudine eſt, cum Parthorum multitudinem & apparatum omnem recipiat, ac venalia & neceſſaria artificia illis ſuppeditet. Ibi Parthorum Reges in hieme propter aëris temperiem degere ſolebant: æſtatem vero in Hircania & Ecbatanis agunt, propter antiquam loci, & adhuc durantem famam. Unde non conditam a Bardane Cteſiphontem, ſed tantum arboribus circumſitam fuiſſe plane arbitrer, videlicet ad pagi illius exornationem. Et certe Ammianus Marcellinus notat, Cteſiphontem poſtea a Pacoro Rege incolarum viribus amplificatam & mœnibus fuiſſe. Sed, quis fuerit hic Pacorus, ignoratur. Si clariſſimum virum Henricum Valeſium conſulamus; videtur eſſe Orodis Regis filius, qui a Ventidio Marci Antonii Legato interfectus eſt: qui, cum Rex nunquam fuerit, à quibuſdam tamen ſcriptoribus *Rex* vocatur. Quod ſi de hoc Pacoro, Orodis filio, loqui voluit Marcellinus; tum falſum erit quod ſubjicit, ſupradictam urbem Græco cognomine Κτησιφῶντα ab eo eſſe appellatam. Cteſiphontis enim appellatio Pacori illius ætate longe antiquior eſt: cum a Polybio memoretur in hiſtoria illius belli, quod Antiochus Magnus cum Molone Mediæ Præfecto geſſit. Hæc Henricus Valeſius in ſuis ad Ammianum notis, *pag.* 371. *Edit. Pariſ. in fol.*

Cæterum ut ad Bardanem revertamur; is, poſt Seleucienſes expugnatos, validiſſimas quoque Præfecturas invaſit. *Tacit. lib.* 11. *Annal. pag.* 169.

Aliquantulo deinde temporis ſpatio interjecto, ad Izatem Adiabenorum Regem profectus Bardanes, ſuaſit ei, ut vellet ſibi belli adverſus Romanos gerendi

eſſe ſocius: quod tamen impetrare non potuit. Izates enim non ignorans, quanta eſſet fortuna ac potentia Romanorum; ideoque Bardanem impoſſibilia tentare cenſens, a propoſito eum deducere conabatur; continenter denarrans illi eorum geſta atque potentiam: ratus, ſe hoc modo abſterriturum eum a laceſſendi eos cupidine. *Joſephus Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2. Namque, teſte Tacito, illud præſertim Bardanes in animo habebat, ut recuperaret Armeniam: ni, ineunte vix anno V. C. 798. a Vibio Marſo, Syriæ Legato, bellum minitante, cohibitus foret. *Tacit. Annal. lib.* 11. *cap.* 8.

Rex Parthus, Izatis verbis offenſus, continuo bellum ei indixit; ex quo tamen nullum retulit operæ præmium. *Joſephus ibid.*

Circa ea tempora Apollonius Tyaneus, in Indiam iturus, Babylone Bardanem adiit menſe ſecundo, añi, a recepto regno, tertii. Rex eum perhumaniter excepit, ſeque illum ſibi hoſpitem eſſe velle, & tecti Regii participem dixit. At cum tantum Apollonius honorem recuſaſſet, annuit ejus votis Rex Parthus, ne quid ei afferret moleſtiæ. Diverſatus eſt ergo apud Babylonium, bonũ virum, & alias generoſum. Jam vero cœnanti Eunuchus a Rege miſſus ſupervenit, qui Apolloniũ affatus, Rex, dixit, decem tibi munera donat; poteſtatemque facit, ut ea ipſe definias: rogat tamen, ut ne exigua petere velis: magnificentiam enim ſuam & tibi & nobis teſtatam eſſe cupit. Collaudatis igitur iis mandatis; quando itaque rogandum erit? interrogat. Craſtino die, reſpondit ille, ſimulque diſceſſit. *Philoſtratus l.* 1. *de vita Apollonii c.* 33. & 34.

Ex

Ex iis autem muneribus decem, ultro ſibi oblatis, hoc unum dumtaxat a Rege petiit Apollonius, videlicet, ut Eretriorum Græcorum miſereri tandem vellet. (Hi ante annos propemodum quingentos ex Eubæa in regionem Medorum Ciſſiam, non longe a Babylone, fuerant a Dario deducti.) Apollonii igitur precibus victus Bardanes, Eretrios in amicorum numero habere cœpit; quos ad id uſque tempus, velut hoſtes ſuos Majorumque ſuorum, infenſiſſimos exiſtimaverat: ſtatimque dedit illis Satrapam virum frugi, qui recte juſteque res eorum diſponeret. *Philoſtratus lib. 1. de vita Apollonii cap. 36.*

Non multo poſt cum quidam Syriæ Princeps Oratores ad Bardanem miſiſſet, de duobus vicis prope Urbem Zeugma; diceretq; illos quondam Antiocho Deo, Seleucoq; Callinico, ſub quibus rebellarant Parthi, paruiſſe: nunc ipſi eſſe obnoxios, quamvis tamen Romanis debeantur: & Arabas quidem atq; Armenios vicis nullas moleſtias inferre: ipſum autem tanto ſpatio limites ſuos ſupergreſſum, exhaurire eos, quaſi ſuæ potius eſſent quam Romanæ ditionis. Rex, ſecedere juſſis Oratoribus, dixit: Apolloni, Reges, quos illi modo nominarũt, Majoribus meis hos pagos conceſſere pro feris educandis, quæ a nobis captæ trans Euphratem ad eos mittuntur. Illi vero tanquam horũ obliti, res novas ac plane iniquas moliũtur. Tibi ergo quid videtur ea ſibi velle legatio? Moderatam, ait Apollonius, o Rex, cenſeo & juſtam: cum quæ, te invito, etiam tenere poterant, utpote quæ ſint in eorum ditione poſita; bona tua voluntate acquirere tamen malint. *Philoſtratus lib. 1. de vita Apollonii cap. 38.*

Interea Bardanes in adverſam veletudinem incidit, qua liberatus, Apollonium duxit Ecbatana. Cum autem Rex vicis jura diceret, jactaretque apud Philoſophum, in una audienda cauſa biduum ſe conſumſiſſe: Tarde reſpondit ille, quod juſtum eſt inveniſti. Cæterum quatuor, immo octo ſupra annum menſes Apollonius apud Bardanem commoratus eſt; benignum & humanum eum ſemper expertus, longeque meliorem, quam ut Barbaris imperaret. Diſcedenti vero Apollonio Rex camelos quatuor dedit, atque itineris ducem, qui eum in Indiam uſque comitaretur. *Id. Philoſtr. lib. 1. de vita Apollonii c. 41.*

Ea autem tempeſtate Medus, Principatum nuper adeptus, Bardanem ſine timore degere non ſinebat: (reditui, ut ſuſpicamur) Gotarzis exſulis favens. *Id. Philoſtr. lib. 1. cap. 15. & 19.*

Verum Apollonius & ſocii ex India reverſi poſt octo menſes, Euphratisque oſtia ingreſſi, per ipſum fluvium navigantes, ad Bardanem pervenere: eumque qualem antea erant experti, denuo reperere. *Id. Philoſtr. lib. 3. cap. 58.*

Interim Gotarzes pœnitentia conceſſi regni, & revocante nobilitate, cui in pace durius ſervitium eſt, contrahit copias. Et huic contra itum ad amnem Erindem: in cujus tranſgreſſu multum certato, pervicit Bardanes: proſperiſque prœliis medias nationes ſubegît ad flumen Gindem, quod Dahas Arioſque diſterminat. *Tacit. lib. 11. Annal. cap. 8.*

Media Atropatia tunc ſubacta a Parthis videtur: namque exin Arſacidis Regibus ſemper paruit. Vonones Arſacida Artabani, ut videtur, frater minor &

Barda-

Bardanis patruus, primus Mediæ Rex ex illa familia, ab eo victore hoc anno conſtitutus eſt, quem poſtea Gotarze mortuo, ad Parthorum quoque regnum acceſitum fuiſſe videbimus.

„ Ibi autem (id eſt ad flumen Gindem) modus rebus ſecundis poſitus. Nam Parthi, quamquam vi-" ctores, longinquam militiam adſpernabātur. Igitur" exſtructis monimentis, quibus opes ſuas teſtabatur," nec cuiquam ante Arſacidarum tributa, illis de gen-" tibus parta, regreditur: ingens gloria, atque eo fe-" rocior; & ſubjectis intolerantior. Qui dolo ante" compoſito, incautum, venationique intentum inter-" fecere, primam intra juventam: ſed claritudine" paucos inter ſenum Regum; ſi perinde amorem" inter populares, quam metum apud hoſtes quæſi-" viſſet. *Tacit. lib. Annal.*

Hæc Tacitus. Verum apud Joſephum Parthi poſtquam cognoverunt mentem Bardanis; & quod Romanis bellum inferre decreviſſet; illo cæſo, Principatum ejus fratri Gotarzæ commiſerunt. *Joſephus Antiq. Jud. lib. 20. cap. 2.*

Nece Bardanis turbatæ Parthorum res, inter" ambiguos, quis in regnum acciperetur. Multi ad" Gotarzem inclinabant; quidam ad Meherdatem," prolem Phrahatis IV. obſidio Romanis datum. De-" inde prævaluit Gotarzes. *Tacit. Annal. lib. 11. cap. 8.*" *pag.* 169.

Bardanes tres integros regnaviſſe annos ſolus; quartoque Imperii ſui anno inchoato, ſupremum diem obiviſſe nobis videtur.

NUMMUS ARSACIS BARDANIS.

EX COLLECTIONE MORELLIANA.

Caput Regis barbati, & diademate cincti, nec non trabea regali inſignis: ex averſa parte ſolita Regis imberbis figura ſedens arcum gerit, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΠΑΝΑΡΙΣΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: *id eſt, Regis Regum Arſacis longe præſtantiſſimi, Juſti, Benefici, Illuſtris, Amici Græcorum.*

CUI Parthorum Regi adſcribendus ſit hic nummus drachmalis argenteus, indicare nobis videntur, cum effigies Regis vigenti ætate præditi: tum novum illud ΠΑΝΑΡΙΣΤΟΥ epitheton. Quæ omnia ſimul Arſaci BARDANI adprime conveniunt. Si enim ab Artabani III. obitu, Bardanis, filii ejus, regnum omne attento animo expendamus, eum intra mediam hominis ætatem deceſſiſſe plane agnoſcamus: quod quidem vultus illius, ut neque ſenilis, ita neque admodum junior ſatis arguit. Adde ad hoc, quod oris habitu is ab aliis Parthorum Regibus ſit omnino diſſimilis.

Jam vero longa Parthorum Regum ſeries, ſolo Arſacis nomine, ſicut & aliis *Juſti, Benefici, Illuſtris,* & *Amici Græcorum* ſolitis titulis inſignita effecerat, ne a diverſis Parthicæ ditioni ſubdi-

tis

tis nationibus Reges alii ab aliis probe ſecerni poſſent. Eam igitur ob cauſam, præter memoratos titulos, ſingularem quempiam, quo ſe a Prædeceſſoribus Regibus diſtinguerent, nonnulli tandem ſibi adrogarunt.

Ita in hoc nummo Bardanes Παναέριςον ſe appellat, id eſt, *longe præſtantiſſimum*. Quod epitheton bellatoris, victoriſque Regis proprium, Bardani eam ob cauſam optime convenit. Ille enim a proceribus accitus, fratrem Gotarzen e ſolio depulerat: Seleuciam poſt defectionem receperat: Medos Atropatenos in Parthorum ditionem redegerat: plurimas alias gentes ſuo addiderat Imperio: bellumque Romanis ipſis minitatus, Armeniam mox erat recuperaturus; niſi Adiabenæ Rex Izates auxilium illi denegaſſet. Ergo huic Παναέριςυ titulum non immerito adſumtum ſibi a Bardane fuiſſe fatendum eſt.

Rex imberbis ſedens, in averſa parte nummorum argenteorum minimæ formæ tanquam ſolitus Parthicæ monetæ typus ſemper conſpicitur. Eum mitra ornatum eſſe ſupra jam diximus: quod capitis tegumen proprium fuiſſe Regum ajunt: Porro Parthi ipſi aliquo etiam capitis tegumento utebantur; neo aperto capite incedebant, veluti Romani. Unde Martialis, de Parthis loquens, *lib. 10. Epigr. 71.* ait:

Ad Parthos procul ite Pileatos.

Vide pilei illius formam in nummis Imperatoris Auguſti, qui *ſignis receptis* inſcribuntur cum Parthi procumbentis in genua, ſignumque militare gerentis effigie.

A. Littera in area nummi infra arcum exarata, initialis eſt nominis urbis, in qua cuſus eſt nummus. At cum in Parthicis nummis, tam argenteis, quam æreis, hæc littera ſæpiſſime deinceps eſt proditura: An urbs illa ſit aut *Apamea*, aut *Arſacia*, an vero alia quædam, hic non inveſtigabimus; verum in ſubſequentibus Regibus quænam ea eſſe poſſit, fuſius inquiremus.

ARSA-

ARSACES GOTARZES

ITERUM.

GOTARZES, Artabani III. filius natu maximus, ob ſævitiam a patre teſtamento prætermiſſus fuerat. Verum regni Primores, more Majorum, regnum ei detulerunt. Is autem, ad regale evectus faſtigium; ingenita ſibi crudelitate, paſſim ſævire in omnes cœpit. Qua re animadverſa, Parthi Bardanem ejus fratrem juniorem, ab Artabano parente, Regem renuntiatum, adverſus eum acciverunt. Aſt hoc quoque a proceribus ob nimiam erga populares ſævitiam in venatione occiſo; rurſus ad Arſacidarum imperium revocatus eſt Gotarzes; ſperantibus populis quod tanti fortunæ caſus eum ad mitiorem tandem dominatum reduxiſſent.

Attamen vix Regia potitus eſt Gotarzes, cum in eos omnes, qui Bardanis partibus nimium faverant, crudeliter admodum animadvertit. Itaque non multo poſt, ut notat Tacitus, per ſævitiem ac luxum adegit Parthos mittere ad (Claudium) Principem Romanum occultas preces, quis permitti Meherdatem patrium ad faſtigiũ orabant. Tacitus *Ann. lib.* 11. id contigiſſe narrat an. V. C. 800. quo Ludi ſæculares Romæ ab Imperatore Tiberio Claudio editi ſunt.

Non injucundum erit, quæ ſuper hac legatione addit Tacitus, hic referre. „Legati Parthorum (inquit) „ad expetendum Meherdatem miſſi, Senatum in„grediuntur, ac mandata in hunc modum incipiunt: „Non ſe fœderis ignaros, nec defectione a familia

Arſa-

Arſacidarum venire: ſed filium Vononis, nepotem " Phrahatis, accerſere adverſus dominationem Go- " tarzis, nobilitati plebique juxta intolerandam. Jam " fratres, jam propinquos, jam longius ſitos, cædi- " bus exhauſtos: adjici conjuges gravidas, liberos " parvos; dum ſecors domi, bellis infauſtus, igna- " viam ſævitia tegat. Veterem ſibi ac publice cœptam " cum Romanis amicitiam: & ſubveniendum ſociis " virium æmulis, cedentibuſque per reverentiam. " Ideo Regum obſides liberos dari, ut, ſi domeſtici " Imperii tædeat, ſit regreſſus ad Principem Patreſ- " que; quorum moribus aſſuefactus Rex melior ad- " ſciſceretur. *Tacitus lib.* 12. *Annal. pag.* 189. "

Ubi hæc, atque talia Legati Parthorum diſſerta- " vere; incipit orationem Claudius Cæſar de faſtigio " Romano, Parthorumque obſequiis: ſeque divo Au- " guſto adæquabat, petitum ab eo Regem referens, " omiſſa Tiberii memoria, quanquam is quoque mi- " ſerat. Addiditq; præcepta, (etenim aderat Meher- " dates) ut non dominationem & ſervos, ſed recto- " rem & cives cogitaret; clementiamque ac juſtiti- " am, quanto magis ignota barbaris, tanto toleratio- " ra capeſſeret. Hinc verſus ad Legatos, extollit lau- " dibus alumnum urbis, ſpectatæ ad id modeſtiæ: ac " tamen ferenda Regum ingenia, neque novi crebras " mutationes. Rem Romanam huc ſatietate gloriæ " provectam, ut externis quoque gentibus quietem " velit datam. *Id. ibid.* "

Poſt hæc Claudius C. Caſſio, qui Syriæ præerat, " deducere juvenem ripā ad Euphratis jubet. Caſſius " iſte ſucceſſor datus fuerat Vibio Marſo, anno V. C. "

» 798.

„798. ut confirmat Imperatoris Claudii nummus, „quem poſſideo; in averſa cujus parte legitur: ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, & 49. Sub Caſſio Antiochenſium anno 94. Epocha Antiochena cœpit ab Autumno anni V. C. 705. Quare annus ejuſdem 94. incipit ab Autumno anni V. Romæ 798. Arſacidarũ vero 301. Nummus alter vulgatus eſt ab Em. Cardinale Noriſio, *in lib. de Epoch. Syromac. Diſſ.* 3. *pag.* 153. cum Epigraphe: ΕΠΙ ΚΑΣΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΚΕΩΝ, & 59. ſub Caſſio Antiochenſium, anno 96. qui quidem annus reſpondet anno Arſacidarum 301.

„Ea autem tempeſtate C. Caſſius cæteros præminebat peritia Legum. Nam militares artes per otium ignotæ; induſtrioſq; ac ignavos pax in æquo tenet. Attamen quantum ſine bello dabatur, revocare priſcum morem, excercitare legiones, cura, proviſu, agere perinde ac ſi hoſtis ingrueret. Ita dignum majoribus ſuis, & familia Caſſia ratus, per illas quoque gentes celebrata. Igitur excitis quorum de ſententia petitus Rex, poſitiſque caſtris apud Zeugma, unde maxime pervius amnis; poſtquam illuſtres Parthi, Rexque Arabum Abgarus advenerat; monet Meherdatem, Parthorum impetus acres cunctatione langueſcere, aut in perfidiam mutari. Itaque urgeret cœpta. *Id. ibid.*

„Hoc tam prudens conſilium nihilominus ſpretum eſt fraude Abgari; qui juvenem ignarum, & ſummam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud oppidum Edeſſam, (Regiam ſuam.) Et vocante Carrhene, promptaſque res oſtentante, ſi citi advenissent, non cominus Meſopotamiam, ſed fluxu

„Ar-

Armeniam petunt, id temporis importunam; quia“ hiems occipiebat.“

Exin nivibus & montibus feſſi, poſtquam campis“ propinquabāt, copiis Carrhenis adjungūtur. Tranſ-“ miſſoq; amne Tigri, permeant Adiabenos, quorum“ Rex Izates ſocietatem Meherdatis palam induerat,“ in Gotarzen per occulta & magis fida inclinabat.“ Sed capta in tranſitu urbs Ninos vetuſtiſſima ſedes“ Aſſyriæ, caſtellum inſigne fama, quod poſtremo in-“ ter Darium atque Alexandrum prœlio, Perſarum“ illic opes conciderant. *Id. ibid.*

Interea Gotarzes apud montem, cui nomen Sam-“ bulos, vota Diis loci ſuſcipiebat, præcipua religione“ Herculis: qui tempore ſtato, per quietem monet“ Sacerdotes, ut templum juxta, equos venatui ador-“ natos ſiſtant. Equi, ubi pharetras telis onuſtas acce-“ pere, per ſaltus vagi, nocte demum vacuis phare-“ tris, multo cum anhelitu redeunt. Rurſus Deus, quas“ ſylvas pererraverint, nocturno viſu demonſtrat: re-“ periunturque fuſæ paſſim feræ. *Id. ibid.*

Cæterum Gotarzes, nondum ſatis aucto exerci-“ tu, flumine Corma pro munimento uti. Et quan-“ quam per inſectationes & nuntios ad prœlium vo-“ caretur, nectere moras, locos mutare, &, miſſis cor-“ ruptoribus, exuendam ad fidem, hoſtes emercari.“ Ex quis Izates Adiabenus, mox Abgarus Arabum,“ cum exercitu abſcedunt; levitate gentili, & quia ex-“ perimentis cognitum eſt, barbaros malle Roma pe-“ tere Reges, quam habere. *Id. ibid.*“

At Meherdates validis auxiliis nudatus, cætero-“ rum proditione ſuſpecta, quod unum reliquū, rem“

„in

,,in caſum dare, prælioque experiri ſtatuit. Nec de-
,,trectavit pugnam Gotarzes, diminutis hoſtibus fe-
,,rox. Concurſumque magna cæde, & ambiguo even-
,,tu: donec Carrhenem, profligatis obverſis, longius
,,evectũ integer a tergo globus circumveniret. Tum,
,,omni ſpe perdita, Meherdates promiſſa Parrhacis
,,paterni clientis ſecutus, dolo ejus vincitur, traditur-
,,que victori. Atque ille non propinquum, neque Ar-
,,ſacis de gente, ſed alienigenam & Romanum incre-
,,pans, auribus deciſis vivere jubet, oſtentui clemen-
,,tiæ ſuæ & in Romanos dehoneſtamento. *Id. ibid.*
,,*Tacitus lib.* 12. *Annal. pag.* 190.

Dein, Tacito teſte, Gotarzes morbo obiit; quem tamen Joſephus paulo poſt ſublatum per inſidias fuiſſe narrat, *Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2. Poſtquam primo annum unum & aliquot menſes; iterumque tres annos atque aliquot adhuc menſes, id eſt, quinque omnino annos regnaviſſet.

NUM.

NUMMUS
ARSACIS GOTARZIS.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis barbati & diademate cincti: ex averſa parte Rex imberbis ſedens dextra arcum gerens, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; *id eſt, Regis Magni Arſacis, Benefici, Illuſtris Amici Græcorum.*

QUONIAM Arſacidarum Nummi omnes perpetua ΑΡΣΑΚΟΥ voce inſigniuntur, ſuum unicuique Regi nummum non admodum facile eſt adſignare. Cuinam igitur ex iis Regibus hoc numiſma adjudicaremus, aliquandiu dubii hæſimus. Media tamen ætas hujus Regis, eademque prorſus oris lineamenta, quæ in Bardanis nummis, mirum in modum nos impulerunt, ut hunc Gotarzi nummum attribueremus; cum præſertim in tota hac Arſacidarum Regum ſerie, pauci ſuperſint, qui non peculari quodam cognomine alii ab aliis diſtinguantur.

In ſuperioribus nummis exponendis ſingulare aliquod ac novum epithetum, ad ſingulos Arſacidas Re-

ges dignoſcendos plurimum lucis afferre ſupra jam obſervavimus. Quippe ex uniuscujuſque hiſtoria facta quædam eliciuntur, quæ hujus aut illius denominationis cauſas reddant. In Gotarze vero vox illa ΜΕΓΑΛΟΥ præ cæteris, & quidem loco ſuperbæ appellationis ΒΑΣΙΛΕΩΝ, quæ in titulis ejus deeſt, arrogantiæ potius, quam rerum geſtarum claritudinis veriſimilitudinem præferre videretur; niſi tamen parile nobis in Mnaskire exemplum ſeſe offerret.

ΜΕΓΑΛΟΥ cognomen Mithridati II. ob res bello præclare geſtas a Parthis inditum eſt. Qui huic in regnum ſucceſſit Mnaskires, *Magni* quoque nomen accepit, ob victoriam, quam de Competitore ſuo retulerat. Gotarzes vero, quamvis a Tacito dicatur ſocors domi, bellis infauſtus, ignaviamque ſævitia tegens, quia tamen a quibuſdam proceribus petitum Roma Regem Meherdatem ingenti prœlio ſuperaverat; Mnaskiris exemplo, *Magnum* ſe itidem appellavit, ea præſertim de cauſa, quod in ſua poteſtate Meherdatem haberet auribus detruncatum, in odium ac ludibrium Romanorum.

In omnibus argenteis Parthorum Regum nummis drachmalibus idem Rex imberbis cum arcu, ut ſæpius jam dictum eſt, obſervatur. Quo armorum genere Parthi Imperii ſui fines dilatarunt, ſeſeque contra omnes ſuos hoſtes ſtrenue defenderunt. De iis ait Lucanus *lib.* 1.

Et miſſa Parthi poſt terga ſagitta.

Tantum autem terrarum poſſidebant, tantarumque gentium dominabantur Parthi, ut ob imperii ſui magnitudinem Romanorum quodammodo potentiam adæquarent. Quod innuit Strabo *lib.* 11. Siquidem duodeviginti regna habebant ſuæ ditioni ſubjecta, ut diſcimus ex Plinio *lib.* 6. *cap.* 15.

ARSA-

ARSACES XXII.

VONONES hujus nominis ſecundus, ad Parthorum Imperium poſt mortem Gotarzis accitus eſt. An vero filios reliquerit Gotarzes, prorſus ignoratur: &, ſi qui fuerint, ii certe ad Regale faſtigium haud pervenere. Licet enim regnum apud Par-

thos procul dubio hereditarium fuerit, obſervãdum eſt tamen, eos Populos Regum ſuorũ filios in puerili ætate conſtitutos ad ſolium nunquam fere evexiſſe; ſed ad provectiores ætate Arſacidas nimirum ad Patruos, ſi modo proximiores nulli eſſent, Regiam dignitatem ut plurimum tranſtuliſſe. Quod Vononi huic noſtro accidiſſe quoque veriſimile eſt.

Gotarzis frater Bardanes, quem primam intra juventam obiiſſe refert Tacitus, filios etiam habuiſſe nobis videtur, qui, cum pueri adhuc eſſent, gubernando regno parum idonei ſunt exiſtimati. Atque ob eam ſane cauſam Parthi patruum eorum Gotarzem, quem tamen, ob crudelitatem, regno jam ſpoliaverant, revocare iterum maluerunt, in eam ſpem adducti; fore, ut tanti fortunæ caſus eum ad mitiorem tandem dominatum reducerent.

Quin Arſacida fuerit Vonones, haudquaquam revocandum eſt in dubium. Nullus eſt enim in Parthorum Hiſtoria tam parum verſatus, qui neſciat, ad Parthicum Regnum, niſi Arſacidam, neminem unquam accerſiri. Verum, quo conſanguinitatis gradu cum Gotarze ac Bardane fuerit conjunctus, nunc nobis eſt inquirendum.

De Vonone hæc Tacitus *lib.* 12. *Annal.* „Dein Go„tarzes morbo obiit, accituſque in Regnum Vonones „Medis tum præſidens. Quo in loco intelligendi ſunt Medi Atropatii, ſeu Atropateni; ita dicti ab Atropato Darii Satrapa, ab Alexandri Ducibus non ſuperato. Hi Populi proprios ejuſdem ſtirpis Reges, uſque ad Bardanem habuerant; a quo, ut ſupra diximus, cum Imperio Parthico noviſſime ſubjecti fuiſſent, ante

annos

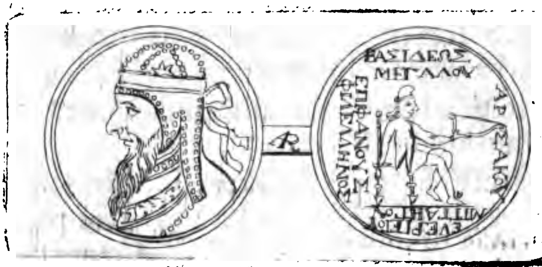
annos quatuor Regem etiam acceperant Arſacidam Vononem, ipſius Bardanis, ſi nos haud fallit conjectura, patruum; ſcilicet, parentis ſui Artabani III. fratrem. Siquidem hic in nummis ſuis prolixa admodum barba ſenex exhibetur: ita, ut filios habere potuerit ætatis ad regna adminiſtranda idoneæ, quemadmodum infra videbimus.

Gotarzi Vologeſem ſubſtituit. Joſephus *Antiq. lib.* 20. *cap.* 2. eumque fratrem illius appellat; præterito Vonone, quem tamen patrem fuiſſe Vologeſis Tacitus affirmat. In eum autem errorem Joſephus videtur incidiſſe, quod forſitan paulo poſt Parthorum Imperium acceptum deceſſerit Vonones; nulla re memorandus. Unde non mirum eſt, ſi Vologeſem Judæus Scriptor pro Gotarzis fratre acceperit.

Et certe hæc de Vonone addit Tacitus: Nulla huic proſpera aut adverſa quis memoraretur. Brevi & inglorio Imperio perfunctus eſt. *Annal. lib.* 12. *ut ſupra.* Cum igitur per aliquot tantum menſes Parthorum Regnum occupaverit, nihil memoratu dignum reliquit; præſertim, cum bella civilia nuper ſopita eſſent.

Vonones moriendo tres reliquit liberos; Vologeſem, filiorum natu maximum, ex Græca ſuſceptum pellice: Pacorum vero & Tiridatem ex legitima uxore natos: quorum conceſſu Parthis imperavit. Hic autem, Joſepho teſte, duobus germanis, eodem ſecum patre genitis, Regna diſtribuit; Pacoro grandiori Mediam minorem; Tiridati juniori Armeniam. *Joſephus Antiq. Jud. lib.* 20. *cap.* 2.

NUMMUS ARSACIS VONONIS II.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis prolixa barba inſignis, mitraque unionibus referta cum redimiculis ſuis oblongis, & latiore, quam in cæteris, diademate ornati: ex averſa parte: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΣΑΚΟΥ ΜΙΤΡΑΗΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; *id eſt, Regis Magni Arſacis Mithrati Illuſtris, Amici Græcorum. Rex ſolitus imberbis in ſella ſedens, dextra extenſa arcum gerit.*

SINGULARIS ΜΙΤΡΑΗΤΟΥ in hujuſce Parthorum Regis nummo appellatio aliquem certe ex Arſacidis peculiariter deſignat. Verum ad quemnam pertineat, non aliunde, quam ex privata illorum hiſtoria depromere licet. Sed, antequam inquiramus, cur hic Arſacida Mitratus in ſuis titulis vocatus ſit, mitræ vocis ſignificationem indagare non alienum abs re forſan videbitur.

MITRA latine, & ΜΙΤΡΑ græce, probatiſſimis Scriptoribus voces ſunt plane diverſæ. Et primo qui-

quidem mitra Calepino dictio eſt barbara, qua ſigni ficatur quoddam capitis ornamenti genus. Tiara Dioni, Cidaris Plutarcho dicta. Μίτρα vero apud Græcos faſcia eſt, vel diadema. Illa enim ait *lib.* 3. Diodorus de Baccho loquens: ad retundendos capitis ex nimio potu dolores, mitra, id eſt, faſcia, caput obvelavit Bacchus, Μιτριφόρου nomen inde adeptus. Quæ quidem faſcia, & diadematis poſtmodum geſtandi exemplum Regibus ſubminiſtravit. Ita hic Arſacida a diademate ſuo paululum ab aliis diverſo, vel a mitra capitis ornamento variegato, ſeu verſicolore, ΜΙΤΡΑΗΤΗΣ a verbo μιτράω, vel μιτρόω, potuit appellari.

Nummus hic nulli Parthorum Regi, niſi Mitrato, aſſignari poteſt. Orodes Primus & ejus filius Phrahates IV. mitra quidem ornati prodiere: ſed rationem, cur illam geſtaverint, protulimus: at cum ratio illa ad ullum alium Arſacidarum ſpectare merito nequeat, in Arſacem Vononem ſatius cadere videtur; qui e Medio regno ad Parthorum Imperium accitus, antiquum capitis ornatum, Medorum Regum proprium retinere voluit; ideoque ſe Mitratum nuncupavit; cum mitra illa a Parthica ſit plane diverſa, tam redimiculis longioribus, quam diademate aliquantulum latiore.

Cæterum Media illa, Mediæ magnæ ad Arſacidas pertinentis pars erat, ab Atropato duce, qui obſtitit, ne Macedonum in poteſtatem veniret, Atropatena dicta. Hæc mitræ uſum ab ipſis ad Perſas translatum ſervaverat. Ipſa vero nuper a Bardane Vononis fratris filio ſubacta, patruo jam ſeni, & filios adultos ha-

 benti,

benti, conceſſa fuerat. Unde primus ex Arſacidis Vonones, Mediæ imperans, ad Parthorum ſolium accitus, de inducto a ſe mitræ Medicæ uſu indubitanter gloriatus eſt.

Neque vero miretur Lector, ſi nummos aliquot Parthorum Regum proferamus, quorum hiſtoria vix meminit. Nummorum enim materiam antiquiſſimis codicibus longe præcellentiorem ac durabiliorem eſſe nemo neſcit. Atque id circo Arſacidarum geſta non ſuppeditant libri, quæ ſuperſtites eorum monetæ nobis ſubminiſtrant.

Cognomen ΜΕΓΑΛΟΥ pleriſque Arſacidarum adeo familiare evaſit, atque commune, ut jam, cur tam multi illud ſibi adaptarint, afferri cauſa haud quaquam poſſit.

De Regis imberbis in ſella ſedentis, atque arcum gerentis, typo ſæpius jam diximus; eumque ad Arſacidarum originem ab antiquis Regibus deducendam, uſurpari ſolitum oſtendimus.

ARSACES XXIII.

VOLOGESES, Vononis filius, poſt breve patris imperium, conceſſu Pacori & Tiridatis fratrum, Parthicum regnum ſuſcepit: ut diſcimus ex Taciti *Annal. lib.* 12. *c.* 44. Moxque Pacoro grandiori fratri Mediæ regnum, quod habuerat a Bar-

dane patruo eorum pater Vonones, conceſſit. *Joſephus Antiq. Jud. lib. 20. cap. 2.*

„Eodem tempore, inquit Tacitus, bellum inter „Armenios Iberoſque exortum, Parthis quoque ac „Romanis graviſſimorum inter ſe motuum cauſa „fuit.... Iberos Pharaſmanes vetuſta poſſeſſione, „Armenios frater ejus Mithridates obtinebat opibus „Romanis. Erat Pharaſmani filius nomine Rhadamiſtus, decora proceritate, vi corporis inſignis, & „patrias artes edoctus, claraque inter accolas fama. „Is modicum Iberiæ regnum ſenecta patris detineri ferocius crebriuſque jactabat; quam ut cupidinem occultaret. Igitur Pharaſmanes juvenem potentiæ promtæ, & ſtudio popularium accinctum, „vergentibus jam annis ſuis metuens, aliam ad ſpem „trahere & Armeniam oſtentare, pulſis Parthis datam Mithridati a ſemet memorando; ſed vim differendam, & potiorem dolum, quo incautum opprimerent. *Tacit. Annal. lib. 12. cap. 44.*

„Ita Rhadamiſtus, ſimulata adverſus patrem diſcordia, tanquam novercæ odiis impar, pergit ad „patruum, multaque ab eo comitate in ſpeciem liberum cultus, primores Armeniorum ad res novas illicit; ignaro & ornante inſuper Mithridate. Reconciliationis ſpecie aſſumta, regreſſus ad patrem, quæ „fraude confici potuerint prompta nuntiat, cætera „armis êxſequenda. *Idem cap. 45.*

„Interim Pharaſmanes belli cauſas confingit. Prœlianti ſibi adverſus Regem Albanorum & Romanos „auxilio vocanti fratrem adverſatum; eamque injuriam excidio ipſius ultum iturum. Simul magnas

copias

copias filio tradidit. Ille eruptione ſubita territum" exutumq; campis Mithridatem compulit in caſtel-" lum *Gorneas*, tutum loco ac præſidio militum; quis" Cælius Pollio Præfectus, Centurio Caſperius præe-" rat. Rhadamiſtus fruſtra, vel cum damno tentatis" munitionibus, obſidium incipit. Et cum vis neglige-" retur, avaritiam Præfecti emercatur: obteſtante Caſ-" perio, ne ſocius Rex, ne Armenia donum Populi Ro-" mani, ſcelere & pecunia venderentur. Poſtremo," quia multitudinem hoſtium Pollio, juſſa patris Rha-" damiſtus, obtendebant: pactus inducias, abſcedit:" ut niſi Pharaſmanem bello abſterruiſſet, T. Vinidi-" um Quadratum Præſidem Syriæ doceret, quo in" ſtatu Armeniæ forent. *Id. ibid.*

Digreſſu Centurionis, velut cuſtode exſolutus Præ-" fectus, hortari Mithridatem ad ſanciendum fœdus;" conjunctionem fratrum, ac priorem ætate Pharaſ-" manem, & cætera neceſſitudinum nomina referens," quod filiam ejus in matrimonio haberet, quod ipſe" Rhadamiſto ſocer eſſet. Non abnuere pacem Iberos," quanquam in tempore validiores, & ſatis cognitam" Armeniorum perfidiam. Nec aliud præſidii quam" caſtellum commeatu egenum. Ne dubitaret armis," quam incruentas conditiones malle. *Id. ibid.*

Cunctante ad ea Mithridate, & ſuſpectis Præfe-" cti conſiliis, quod pellicem regiam polluerat, inque" omnem libidinem venialis habebatur: Caſperius in-" terim ad Pharaſmanem pervadit; utq; Iberi obſidio" decedant, expoſtulat. Ille propalam incerta, & ſæ-" pius molliora reſpōdens, ſecretis nuntiis monet Rha-" damiſtum, oppugnationem quoquo modo accele-"

„rare.

„rare. Augetur flagitii merces, & Pollio, occulta cor-
„ruptione impellit milites, ut pacem flagitarent, ſe-
„que præſidio abituros minitarentur. *Id. cap.* 46.

„Qua neceſſitate, Mithridates diem locumque fœ-
„deri accepit, caſtelloque egreditur. Ac primò Rha-
„damiſtus in amplexus ejus effuſus, ſimulare obſe-
„quium, ſocerum ac parentem appellare. Adjicit jus-
„jurandum, non ferro, non veneno vim allaturum:
„ſimul in lucum propinquũ trahit, proviſum illic ſa-
„crificium dictitans, ut Diis teſtibus pax firmaretur.
„Mos eſt Regibus quoties in ſocietatem coëant, im-
„plicare dextras, pollicesque inter ſe vincire, nodoq;
„præſtringere. Mox, ubi ſanguis in artus extremos
„ſe effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atq; invicem
„lambunt. Id fœdus arcanum habetur, quaſi mutuo
„cruore ſacratum. Sed tunc qui ea vincula admove-
„bat, decidiſſe ſimulans, genua Mithridatis invadit,
„ipſumque proſternit; ſimulque, concurſu plurium,
„injiciuntur catenæ ac compede (quod dedecorum
„Barbaris) trahebatur. Moxque vulgus duro Impe-
rio habitum, probra ac verbera intentabat. Et erant
contra qui, tantam fortunæ commutationem miſe-
rarentur. *Id. Tacit. cap.* 47. *lib.* 12. *pag.* 201.

„Secutaque cum parvis liberis conjux, cuncta la-
„mentatione complebat. Diverſis & cõtectis vehicu-
„lis abduntur, dum Pharaſmanis juſſa exquirerentur.
„Illi cupido regni fratre & filia potior, animuſque ſce-
„leribus paratus. Viſui tamen conſuluit, ne coram
„interficerentur. Et Rhadamiſtus, quaſi jurisjurandi
„memor, non ferrum, non venenum in ſororem &
„patruum expromit; ſed projectos in humum, &
veſte

veſte multa gravique opertos necat. Filii quoque“
Mithridatis, quod cædibus parentum illacrymave-“
rant, trucidati ſunt. *Id. ibid.*

At Quadratus cognoſcens proditum Mithrida-“
tem, & regnum ab interfectoribus obtineri, vocat“
concilium, docet acta, &, an ulciſceretur, conſultat.“
Paucis decus publicum curæ: plures tuta diſſerunt.“
Ne tamen annuiſſe facinori viderentur, & diverſa“
Cæſar præciperet; miſſi ad Pharaſmanem nuntii,“
ut abſcederet a finibus Armeniis, filiumque abſtra-“
heret. *Idem cap.* 48.

Julius Pelignus tunc temporis Cappadociæ Pro-“
curator, auxiliis Provincialium contractis, tanquam“
recuperaturus Armeniam, dum ſocios magis, quam“
hoſtes prædatur, abſceſſu ſuorum, & incurſantibus“
Barbaris, præſidii egens, ad Rhadamiſtum venit,“
doniſque ejus evictus, ultro regium inſigne ſumere“
cohortatur: ſumentique adeſt auctor & ſatelles.“
Quod ubi turpi fama divulgatum, ne cæteri quoque“
ex Peligno conjectarentur, Helvidius Priſcus Le-“
gatus cum legione mittitur, rebus turbidis pro“
tempore ut conſuleret. Igitur propere montem„
Taurum tranſgreſſus, moderatione plura quam vi“
compoſuerat: cum redire in Syriam jubetur; ne“
initium belli adverſus Parthos exſiſteret. *Id. Tacit.*“
ibid. cap. 49. *lib.* 12. *pag.* 202.

Nam Vologeſes caſum invadendæ Armeniæ ob-“
veniſſe ratus; quam a majoribus poſſeſſam, exter-“
nus Rex flagitio obtineret, contrahit copias, fra-“
tremq; Tiridatem deducere in regnū parat, ne qua“
pars domus ſine Imperio ageret. Inceſſu Parthorum“

„ſine

„ſine acie pulſi Iberi; urbeſque Armeniorum Arta-
„xata, & Tigranocerta jugum accepere. Dein atrox
„hiems ſeu parum proviſi commeatus, & orta ex
„utroque tabes, perpellunt Vologeſem omittere
„præſentia. *Id. cap.* 49. *&* 50.

„Itaque Rhadamiſtus vacuam rurſus Armeniam
„invaſit, truculentior, quam antea, tanquam adver-
„ſus defectores, & in tempore rebellaturos. Atque
„illi quamvis ſervitio aſſuefacti, patientiā abrūpunt,
„armiſque regiam circumveniunt. Nec aliud Rha-
„damiſto ſubſidium fuit, quam pernicitas equorum,
„quis ſeque & conjugem abſtulit. Sed conjux gra-
„vida, primam utcumque fugā ob metum hoſtilem,
„& mariti caritatem toleravit. Poſt feſtinatione con-
„tinua, ubi quati uterus, & viſcera vibrantur, orare,
„ut morte honeſta contumeliis captivitatis eximere-
„tur. Ille primo amplecti, allevare, adhortari, modo
„virtutem admirans, modo timore æger, ne quis re-
„licta potiretur. Poſtremo violentia amoris, & faci-
„norum non rudis, diſtringit acinacem, vulneratam-
„que ad ripam Araxis trahit, flumini tradit, ne cor-
„pus etiam auferretur. Ipſe præceps Iberos ad patri-
„um regnum pervadit. *Id. Tacitus cap.* 51.

Moritur Imp. Tib. Claudius A. D.... Idus Octo-
bris, anno V. C. 807. & Nero, Agrippinæ filius, ab
eo adoptatus, Imperium Romanum arripit.

„Vologeſes ineunte vere in Armeniam regreſſus,
„armis eam occupavit, atque in ea Tiridatem con-
„ſtituit. Interim Zenobiam (id uxori Rhadamiſti no-
„men) placida illuvie ſpirantem, ac vitæ manifeſtam,
„advertere paſtores; & dignitate formæ haud dege-
nerem

nerem reputantes, obligant vulnus, agreſtia medi-"
camina adhibent; cognitoque nomine & caſu, in"
urbem Artaxata ferunt. Unde publica cura dedu-"
cta ad Tiridatem, comiterque excepta, cultu regio
habita eſt. *Id. Tacit. ibid. cap.* 51. *lib.* 12. *pag.* 203.

Cæterum, quemadmodum ex Tacito quoque diſ-"
cimus; fine anni V. C. DCCCVIII. nimirum, Imp."
Nerone Claudio Cæſare Auguſto, & L. Antiſtio"
Vetere Coſſ. turbidis rumoribus prorupiſſe rurſum"
Parthos, & rapi Armeniam, allatum eſt; pulſo Rha-"
damiſto, qui ſæpe regni ejus potitus, dein profugus,"
tum quoque bellum deſeruerat. *Tacitus lib.* 13. *c.* 6."
pag. 214."

Quin & eodem Tacito referente, Armenii Lega-"
tos ad Neronem mittunt, quibus cauſam gentis"
orare Imperator permiſit."

Igitur in urbe Sermonum avida, quemadmodum"
Princeps vix ſeptemdecim annos egreſſus, ſuſcipe-"
re eam molem aut propulſare poſſet, anquirentibus"
multis: contra aliis melius eveniſſe diſſerentibus,"
quam ſi invalidus ſenecta & ignavia Claudius, mi-"
litiæ ad labores vocaretur, ſervilibus juſſis obtempe-"
raturus.... Hæc atque talia vulgantibus, Nero &"
juventutem proximas per Provincias quæſitam ſup-"
plendis Orientis legionibus admovere, legioneſque"
ipſas propius Armeniam collocari jubet. Duoſque"
veteres Reges, Agrippam Judææ, & Antiochum"
Commagenes, expedire copias, quis Parthorum"
fines ultro intrarent: ſimul pontes per amnem Eu-"
phratem jungi. Domitium vero Corbulonem reti-"
nendæ Armeniæ præponit. *Id. Tacit. ibid.*

„Exor-

„Exortus eſt hoc tempore æmulus Vologeſo, filius Vardanes; annon potius Bardanis Regis nuper „defuncti filius? cujus nomen ignoratur, ut & qua in „parte bellum paraverit. Unde abſceſſere Armenia „Parthi, tanquam differrent bellum. *Tacit. Ann. lib.* 13. „*cap.* 7. Tiridates interea Armeniæ regnum occupat.

„Copiæ autem Orientis ita dividuntur, ut pars „auxiliarium cum duabus legionibus apud Provinciam Syriam, & Legatum ejus Quadratum Vinidium „remaneret: par civium ſociorumque numerus Corbuloni eſſet, additis cohortibus, aliſque, quæ apud „Cappadociam hiemabant. Socii Reges, prout bello „conduceret, parere juſſi. *Id. Tacit. ibid.* 7. & 8. *pag.* 215.

Corbulo vere Roma profectus eſt, & itinere propere confecto, apud Ægas civitatem Ciliciæ obvium Quadratum habuit, illuc progreſſum; ne ſi ad accipiendas copias Syriam intraviſſet Corbulo, omnium ora in ſe verteret, corpore ingens, verbis magnificus, & ſuper experientiam ſapientiamque etiam ſpecie inanium validus. Cæterum uterque Vologeſem Regem nuntiis monebant, pacem quam bellum mallet; datiſque obſidibus, ſolitam prioribus reverentiam in Populum Romanum continuaret.

Vologeſes quo bellum ex æquo modo pararet, an ut æmulationis ſuſpectos per nomen obſidum amoveret, tradit nobiliſſimos ex familia Arſacidarum. Accepitque eos Centurio Hiſteius ab Vinidio miſſus, forte prior ea de cauſa adito Rege. Quod poſtquam Corbuloni cognitum eſt; ire Præfectum cohortis Arrium Varum, & reciperare obſides jubet. Hinc ortum

inter

inter Præfectum & Centurionem jurgium, ne diutius externis ſpectaculo eſſet, arbitrium rei obſidibus legatiſque, qui eos ducebant, permiſſum. Atque illi ob recentem gloriam, & inclinatione quadam etiam hoſtium, Corbulonem prætulere: unde diſcordia inter Duces. Querente Vinidio præcepta, quæ ſuis conſiliis patravillet: teſtante contra Corbulone, non prius converſum Regem ad offerendos obſides, quam ipſe Dux bello (a Nerone) delectus, ſpes ejus ad metum mutaret. *Id. Tacit. ibid.*

Ejus anni principio, mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanoſq; de obtinenda Armenia bellum acriter ſumitur: quia nec Vologeſes ſinebat fratrem Tiridatem dati a ſe regni expertem eſſe, aut alienæ id potentiæ donum habere; & Corbulo dignum magnitudine Populi Romani rebatur, parta olim a Lucullo Pompeioque recipere. Ad hæc Armenii ambigua fide utraque arma invitabant, ſitu terrarum, ſimilitudine morum Parthis propiores, connubiiſque permixti, ac libertate ignota illuc magis ad ſervitium inclinantes. *Tacit. Annal. l. 13. p. 226.*

Verũ Corbuloni plus molis adverſus ignaviam militum, quam contra perfidiam hoſtium erat. Quippe Syria tranſmotæ legiones, pace longa ſegnes, munia Romanorũ ægerrime tolerabant. Satis conſtitit fuiſſe in eo exercitu Veteranos, qui non ſtationem, non vigilias iniſſent: vallum foſſamque quaſi nova & mira viſerent. Sine galeis, ſine loricis, nitidi & quæſtuoſi, militia per oppida expleta. Igitur dimiſſis, quibus ſenecta, aut valetudo adverſa erat, ſupplementum petivit. Et habiti per Galatiã ac Cappadociam delectus.

Adjectaque ex Germania legio cum equitibus alariis,& peditatu cohortium, retentuſque omnis exercitus ſub pellibus, quamvis hieme ſæva adeo, ut obducta glacie, niſi effoſſa humus, tentoriis locum non præberet. Ambuſti multorum artus vi frigoris;&quidam inter excubias exanimati ſunt. *Id. Tacit. ibid.*

Interim Corbulo, legionibus intra caſtra habitis, donec ver adoleſceret, diſpoſitisque per idoneos locos cohortibus auxiliariis, ne pugnam priores auderent, edicit. *Id. ibid.*

Tiridates ſuper proprias clientelas, ope Vologeſis fratris adjutus, non furtim jam, ſed palam bello infenſare Armeniam, quoſque fidos Romanis rebatur depopulari, &, ſi copiæ contra ducerentur, eludere; huc quoque & illuc volitans, plura fama quam pugna extrahere. *Id. ibid.*

Igitur Corbulo, quæſito diu prælio, fruſtra habitus,&exemplo hoſtium circumferre bellum coactus, diſpartit vires, ut Legati Præfectique diverſos locos pariter invaderent. Simul Antiochum Commagenæ Regem monet, proximas ſibi Præfecturas petere. Nam Pharaſmanes Iberiæ Rex, interfecto filio Rhadamiſto, quaſi proditore ſuo; quo fidem in Romanos teſtaretur, vetus adverſus Armenios odium promptius exercebat. Tunc quoque primum illecti Iſichi, gens ante alias ſocia Romanis, avia Armeniæ incurſavit. *Id. Tacit. ibid. lib. 13. Annal. pag.* 227.

Ita conſilia Tiridati in contrarium vertebantur. Mittebatque Oratores, qui ſuo Parthorumque nomine expoſtularent, cur datis nuper obſidibus, redintegrataque amicitia, quæ novis quoque beneficiis

locum

locum aperiret, vetere Armeniæ poſſeſſione depelleretur? Ideo nondum ipſum Vologeſem commotum, quia cauſa, quam vi agere mallet. Sin perſtaretur in bello, non defore Arſacidis virtutem fortunamque, ſæpius jam clade Romana expertam. *Id. ibid. pag.* 227. & 228.

Ad ea Corbulo, ſatis comperto, Vologeſem defectione Hircaniæ attineri, ſuadet Tiridati, precibus Cæſarem aggredi: poſſe illi regnum ſtabile, & res incruentas contingere, ſi, omiſſa ſpe longinqua & ſera, præſentem potioremque ſequeretur. *Id. ibid.*

Placitum dehinc, quia commeantibus invicem nuntiis, nihil in ſumma pacis proficiebatur, colloquio ipſorum tempus locumque deſtinari. Mille equitum præſidium Tiridates affore ſibi dicebat: quantum Corbuloni cujuſque generis militum aſſiſteret, non ſtatuere, dum poſitis loricis & galeis, in faciem pacis veniretur. Cuicumque mortalium, nedum veteri & provido Duci, barbaræ aſtutiæ patuiſſent. Ideo artum inde numerum finiri, & hinc majorem afferri, ut dolus patraretur. Nam equiti ſagittarum uſu exercito, ſi detecta corpora objicerentur; nihil profuturam multitudinem. Diſſimulato tamen intellectu, rectius de his, quæ in publicum conſulerentur, totis exercitibus coram diſſertaturos reſpondit. Locumque delegit, cujus pars altera colles erant clementer aſſurgentes, accipiendis peditum ordinibus; pars in planitiem porrigebatur, ad explicandas equitum turmas. *Id. Tacit. ibid.*

Die pacto, prior Corbulo ſocias cohortes & auxilia Regum pro cornibus, medio ſextam legionem conſti

tuit: cui accita per noctem aliis ex caſtris, tria millia Tertianorum permiſcuerat, una cum aquila, quaſi eadem legio ſpectaretur. Tiridates vergente jam die procul aſtitit, unde videri magis quam audiri poſſet. Ita ſine congreſſu Dux Romanus abſcedere militem ſua quemque in caſtra jubet. Rex ſive fraudem ſuſpectans, quia plura ſimul in loca ibatur, ſive ut commeatus Romanorum Pontico mari, & Trapezunte oppido adventantes interciperet, propere diſcedit. Sed neque commeatibus vim facere potuit, quia per montes ducebantur, præſidiis Romanis inſeſſos. *Idem Tacitus ibid.*

Corbulo, ne irritum bellum traheretur, utque Armenios, ad ſua defendenda, cogeret, exſcindere parat caſtella. Sibique quod validiſſimum in ea præfectura cognomento Volandum ſumit. Minora Cornelio Flacco Legato, & Fonteio Capitoni caſtrorum præfecto mandat. Tum circumſpectis munimentis, & quæ expugnationi idonea, proviſis; hortatur milites, ut hoſtem vagum, neque paci aut prœlio paratum, ſed perfidiam & ignaviam fuga confitentem, exuerent ſedibus, gloriæque pariter & prædæ conſulerent. *Id. Tacit. ibid. pag.* 228.

Tum quadripartito exercitu, hos in teſtudinem conglobatos, ſubruendo vallo inducit; alios ſcalas mœnibus admovere; multos tormentis faces & haſtas incutere jubet. Libratoribus funditoribuſque attributus locus, unde eminus glandes torquerent: ne qua pars ſubſidium laborantibus ferret, pari undique metu. Tantus inde ardor certantis exercitus fuit, ut intra tertiam diei partem, nudati propugna-

tori-

toribus muri, opices portarum ſubverſi, capta aſcenſu munimenta, omneſque puberes trucidati ſint; nullo milite amiſſo, paucis admodum vulneratis. Et imbelle vulgus ſub corona venundatum, reliqua præda victoribus ceſſit. *Id. ibid.*

Pari fortuna Legatus ac Præfectus uſi ſunt; tribuſque una die caſtellis expugnatis, cætera terrore, & alia ſponte incolarum, in deditionem veniebant. Unde orta fiducia caput gentis Artaxata aggrediendi. Nec tamen proximo itinere ductæ legiones; quæ ſi amnem Araxem, qui mœnia alluit, ponte tranſgrederentur, ſub ictum dabantur: procul & latioribus vadis tranſiere. *Id. ibid.*

Tiridates, pudore & metu, ne ſi conceſſiſſet obſidioni, nihil opis in ipſo videretur: ſi prohiberet, impeditis locis ſeque & equeſtres copias illigaret: ſtatuit poſtremo oſtendere aciem, & dato die prœlium incipere; vel ſimulatione fugæ, locum fraudi parare. Igitur repente agmen Romanum circumfundit, non ignaro Duce Romano, qui viæ pariter & pugnæ compoſuerat exercitum. Latere dextro tertia legio, ſiniſtro ſexta incedebat; Mediis Decumanorum delectis; recepta inter ordines impedimenta; & tergum mille equites tuebantur. Quibus juſſerat, ut inſtantibus cominus reſiſterent, refugos non ſequerentur. In cornibus pedes ſagittarius, & cætera manus equitum ibat; productiore cornuum ſiniſtro per ima collium, ut, ſi hoſtis intraviſſet, fronte ſimul & ſinu exciperetur. *Id. ibid.*

Interea aſſultare ex diverſo Tiridates, non uſque ad jactum teli; ſed cum minitans, tum ſpecie trepi-

dantis,ſi laxare ordines,& diverſos conſectari poſſet. Ubi nihil temeritate ſolutum,nec amplius quam Decurio equitum audentius progreſſus,& ſagittis confixus, cæteros ad obſequium exemplo firmaverat, propinquis jam tenebris abſceſſit. *Id. Tac. ibid. p. 229.*

Corbulo caſtra in loco metatus,an expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret, obſidioneq; circumdaret,agitavit; conceſſiſſe illuc Tiridatem ratus.Dein poſtquam exploratores attulére longinquum Regis iter,& Medi an Albani peterentur,incertum,lucem opperitur: præmiſſaque levis armatura,quæ muros interim ambiret,oppugnationemque eminus inciperet.Sed oppidani,portis ſponte patefactis,ſe ſuaq; Romanis permiſere.Quod ſalutem ipſis tulit. *Id. ib.*

Artaxatis ignis immiſſus; deletaq; & ſolo æquata ſunt. Quia nec teneri ſine valido præſidio,ob magnitudinem mœnium; nec id Romanis virium erat, quod firmando præſidio,& capeſſendo bello divideretur. Vel ſi integra & incuſtodita relinquerentur, nulla in eo utilitas aut gloria,quod capta eſſent. Adjicitur miraculum velut nomine oblatum. Nam cuncta extra,tecta tenus Sole illuſtria fuere: quod mœnibus cingebatur,ita repente atrâ nube coopertum, fulguribuſque diſcretum eſt,ut quaſi infenſantibus Deis exitio tradi crederetur.Ob hæc conſalutatus Imperator Nero,& Senatus conſulto ſupplicationes habitæ ſunt. *It. Tacit. ibid. cap. 34.*

Interim Corbulo,poſt deleta Artaxata,utendum recenti terrore ratus, ad occupanda Tigranocerta; quibus excidis,metum hoſtium intenderet; vel ſi pepercisſet, clementiæ famam adipiſceretur; illuc

per-

pergit non infenſo exercitu, ne ſpem veniæ auferret; neque tamen remiſſa cura; gnarus facilem mutatu gentem, ut ſegnem ad pericula, ita infidam ad occaſiones. Barbari pro ingenio quiſque, alii preces offerre, quidam deſerere vicos, & in avia digredi. Ac fuere, qui ſe ſpeluncis ac cariſſima ſecum abderent. Igitur Dux Romanus diverſis artibus, miſericordia adverſus ſupplices, celeritate adverſus profugos; immitis iis, qui latebras inſederant, ora & exitus ſpecuum ſarmentis virgultiſque completos, igni exurit. Atque illum fines ſuos prætergredientem incurſavere Mardi, latrociniis exerciti, contraq; irrumpentem montibus defenſi. Quos Corbulo, immiſſis Hiberis, vaſtavit; hoſtilemque audaciam externo ſanguine ultus eſt. *Id. Tac. lib.*14. *Annal. pag.* 247. & 248.

Ventum dehinc in locos cultos: demeſſæque ſegetes; & ex duobus caſtellis, in quæ confugerant Armenii, alterum impetu captum. Qui primam vim depulerant, obſidione coguntur. Unde in regionem Taurantiũ transgreſſus (Corbulo) improviſum periculum vitavit. Nam haud procul tentorio ejus non ignobilis Barbarus cum telo repertus ordinem inſidiarũ, ſeq; auctorem & ſocios per tormenta edidit: convictique & puniti ſunt, qui ſpecie amicitiæ dolum parabant. Nec multo poſt Legati Tigranocerta miſſi, patere mœnia afferunt intentos populares ad juſſa; ſimul hoſpitale donum, coronam auream tradebant. Accepitq; cum honore, nec quidquã urbi detractum quo promptius obſequiũ integri retinerent. At præſidium regium, quod ferox juventus clauſerat, non ſine certamine expugnatum eſt. Nã & prœlium pro

muris auſi erant, & pulſi intra munimenta aggeris, demum irrumpentium armis ceſſere. *Id. ibid.*

Hæc facilius proveniebant, quia Parthi Hircano bello diſtinebantur. Miſerantque Hircani ad Principem Romanum ſocietatem oratum, attineri a ſe Vologeſem pro pignore amicitiæ oſtentantes. Eos regredientes Corbulo, ne Euphratem tranſgreſſi, hoſtium cuſtodiis circumvenirentur, dato præſidio, ad littora Maris rubri deduxit. Unde vitatis Parthorum finibus, patrias in ſedes remeavere. *Id. ibid.*

Quin & Tiridatem per Medos extrema Armeniæ intrantem, præmiſſo cum auxiliis Verulano Legato, atque ipſe legionibus citis, abire procul, ad ſpem belli amittere ſubegit; quoſq; Romanis ob Regem averſos animi cognoverat, cædibus & incendiis perpopulatus, poſſeſſionẽ Armeniæ uſurpabat. Cum advenit Tigranes, a Nerone ad capeſſendum Imperium delectus, Cappadocum ex nobilitate, Regis Archelai nepos; (Alexandri Herodis Magni & Glaphiræ nepos:) ſed quod diu obſes Romæ fuerat, uſque ad ſervilem patientiã demiſſus. Nec conſenſu acceptus, durante apud quosdam favore Arſacidarum. At pleriq; ſuperbiam Parthorum peroſi, datum a Romanis Regem malebant. Additum etiam præſidium, mille legionarii, tres ſociorum cohortes, duæque equitũ alæ. Et quo facilius novum regnum tueretur, pars Armeniæ, ut cuiq; finitima, Rhaſcipolique & Ariſtobulo atque Antiocho parere juſſæ ſunt. Corbulo in Syriam abſceſſit, morte Vinidii Legati vacuam ac ſibi permiſſam. *Id. Tacit. lib.* 14. *c.* 23. *p.* 248. & 249.

Interea cum Vologeſes audiiſſet, ut aliis Nero diſtribu-

tribuiſſet Armeniam, utque Tigranes Adiabenen populareτur: ipſe quidem ſe parabat, velut expeditionem in Syriam adverſus Corbulonem facturus: Adiabenorum vero Regem Monobazum & Monœſen Parthum in Armeniam miſit. Hi Tigranem intra Tigranocerta concluſerunt. Et quoniam in hac obſidione non modo nullum ei adferebant incommodum, ſed etiam, quoties eum adgrederentur, tam ab ipſo repellebantur, quam a Romanis, quos ſecum habebat; & Corbulo Syriam diligenti cuſtodia præſidioque tuebatur: cœpit ambiguus animi eſſe Vologeſes. Hæc Dio *lib.* 62. *pag.* 710. *Edit. Vvechelianæ Hanoviæ* 1606. Nunc vero Tacitum audiamus.

Dum hæc aguntur, Rex Parthorum Vologeſes, cognitis Corbulonis rebus, Regemque alienigenam Tigranem Armeniæ impoſitum, ſimul fratre Tiridate pulſo, ſpretum Arſacidarum faſtigium ire ultum volens, magnitudine rurſum Romana & continui fœderis reverentia, diverſas ad curas trahebatur: cunctator ingenio, & defectione Hircanorum gentis validæ, multiſque ex eo bellis illigatus. Atque illum ambiguum novus inſuper nuntius contumeliæ exſtimulat: quippe egreſſus Armenia Tigranes Adiabenos conterminā nationem latius ac diutius quam per latrocinia vaſtaverat. Idque primores gentium ægre tolerabant, eo contemtionis deſcenſum, ut ne Duce quidem Romano incurſarentur, ſed temeritate obſidis, tot per annos inter mancipia habiti. Accendebat dolorem eorum Monobazus, quem penes Adiabenū regimen, quod præſidiū, aut unde peteret, rogitans. Jam de Armenia conceſſum, proxima trahi: & niſi

 defen-

defendant Parthi, levius ſervitium apud Romanos deditis, quam captis eſſe. Tiridates quoque regni profugus, per ſilentium haud modice querendo gravior erat. Non enim ignavia magna Imperia contineri, virorum armorumque faciendum certamen. Id in ſumma fortuna æquius, quod validius. Et ſua retinere, privatæ domus: de alienis certare regiam laudem eſſe. *Tacit. lib. 15. Annal. pag. 263.*

Igitur commotus his Vologeſes concilium vocat, & proximum ſibi Tiridatem conſtituit, atq; ita orditur. *Hunc ego eodem mecum patre genitum, cum mihi per ætatem ſummo nomine conceſſiſſet, in poſſeſſionem Armeniæ deduxi, qui tertius potentiæ gradus habetur. Nam Medos Pacorus ante ceperat. Videbarq; contra vetera fratrum odia & certamina, familiæ noſtræ penates rite compoſuiſſe. Probibent Romani, & pacem ipſis nunquam proſpere laceſſitam, nunc quoq; in exitium ſuum abrumpunt. Non ibo infitias, æquitate quam ſanguine, cauſa quam armis retinere parta majoribus malueram. Si cunctatione deliqui, virtute corrigam. Veſtra quidem vis & gloria in integro eſt, addita modeſtiæ fama, quæ neque ſummis mortalium ſpernenda eſt, & a Diis æſtimatur.* Simul diademate caput Tiridatis evinxit, promptam equitum manum, quæ Regem ex more ſectabatur, Moneſi nobili viro tradidit, adjectis Adiabenorum auxiliis: mandavitque, Tigranem Armenia exturbari, dum ipſe, poſitis adverſus Hircanos diſcordiis, vires intimas molemq; belli ciet, Provinciis Romanis minitans. *Id. Tacit. ibid. lib. 15. Annal.*

Hæc ubi Corbuloni certis nuntiis audita ſunt; legiones duas cum Verulano Severo & Vectio Bolano, ſubſidium Tigrani mittit, occulto præcepto, compo-

ſitius

ſitius cuncta, quam feſtinantius agerent. Quippe bellum habere, quam gerere malebat. Scripſeratq; Cæſari, proprio Duce opus eſſe, qui Armeniam defenderet: Syriam, ingruente Vologeſe, acriore in diſcrimine eſſe. Atque interim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat: tumultuariam Provincialium manum armat: hoſtiles ingreſſus præſidiis intercipit. Et quia egena aquarum regio eſt, caſtella fontibus impoſita. Quoſdam rivos congeſtu arenæ abdidit. *Idem Tacitus Annal. lib. 15. pag. 264.*

Ea dum a Corbulone tuendæ Syriæ parantur, acto raptim agmine Moneſes ut famam ſui præiret, non ideo neſcium aut incautum Tigranem offendit: qui occupaverat Tigranocerta, urbem copia defenſorum & magnitudine mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haud ſpernenda latitudine partem murorũ ambit. Et ducta ingens foſſa, qua fluvius dividebatur. Inerantq; milites, & proviſi ante commeatus. Quorum ſubvectu pauci avidius progreſſi, & repentinis hoſtibus circumventi, ira magis quam metu cæteros accenderant. Sed Partho ad exſequendas obſidiones nulla cominus audacia: raris ſagittis, neq; clauſos exterret & ſemet fruſtratur. Adiabeni cum promovere ſcalas & machinamenta inciperent, facile detruſi, mox, erumpentibus noſtris, cæduntur. *Id. ibid.*

Corbulo tamen, quamvis ſecundis rebus ſuis, moderandum fortunæ ratus, miſit ad Volegeſem, qui expoſtularent vim Provinciæ illatam. Socium amicumque Regem cohortes Romanas circumſidere. Omitteret potius obſidionem; aut ſe quoque in agro hoſtili caſtra poſiturum. Caſperius Centurio in eam

lega-

legationem delectus, apud oppidum Nitibin, ſeptem & triginta millibus paſſuum a Tigranocerta diſtantem, adit Regem, & mandata ferociter edidit. *Id. Tacit. ibid. pag. 264.*

Vologeſi vetus, & penitus infixum erat arma Romana vitandi; nec præſentia proſpere fluebant. Irritum obſidium, tutus manu & copiis Tigranes, fugati, qui expugnationem ſumpſerant, miſſæ in Armeniam legiones & aliæ pro Syria paratæ ultro irrumpere. Sibi imbecillum equitem pabuli inopia. Nam exorta vis locuſtrarum ambederat, quidquid herbidum aut frondoſum. Igitur metu abſtruſo mitiora obtendens, miſſurum ad Imperatorem Romanum Legatos ſuper petenda Armenia & firmanda pace reſpondet. Vologeſes Moncæſem omittere Tigranocerta jubet; ipſe retro concedit. Hæc plures ut formidine Regis, & Corbulonis minis patrata & magnifica extollebant: Alii occulte pepigiſſe interpretabantur, ut omiſſo utrimque bello, & abeunte Vologeſe, Tigranes quoque Armenia abſcederet. *Idem Tacitus ibidem.*

Certe, teſte Dione, Vologeſes, miſſis ad Corbulonem Legatis, inducias his conditionibus impetravit: Ut iterum Legatos ad Neronem mitteret, obſidionem ſolveret, ex Armenia milites abduceret. *Dio lib. 62. pag. 710. Edit. Hanov. 1606.*

Interea Corbulo proprium Ducem tuendæ Armeniæ popoſcerat, & adventare Ceſennius Pætus audiebatur: jamque aderat, copiis ita diviſis, ut quarta & duodecima legiones addita quinta, quæ recens e Mœſis excita erat, ſimul Pontica, & Galatarum Cappadocumque auxilia Pæto obedirent: tertia & ſexta & decima

decima legiones, priorque Syriæ miles apud Corbulonem manerent. Cætera ex rerum uſu ſociarent, partirenturve. Sed neque Corbulo æmuli patiens,& Pætus, cui ſatis ad gloriam erat, ſi proximus haberetur, deſpiciebat geſta, nihil cædis aut prædæ uſurpatas nomine tenus urbium expugnationes dictitans. Se tributa ac leges, & pro umbra Regis, Romanum jus victis impoſiturum. *Id. Tacitus ibid.*

Sub idem tempus Legati Vologeſis,quos ad Principem miſſos dictum eſt,revertere irriti: (nam Nero nec celeriter nec clare quidquam iis reſpondit:) bellumque propalam ſumptum a Parthis. Nec Pætus detrectavit; ſed duabus legionibus, quarum quartam Famiſulanus Vectonianus eo in tempore, duodecimam Calavius Sabinus regebant, Armeniam intrat, triſti omine. Nam in tranſgreſſu Euphratis, quem ponte tranſmittebat, nulla palam cauſa, turbatus equus, qui conſularia inſignia geſtabat, retro evaſit. Hoſtiaque quæ muniebantur hibernaculis aſſiſtens, ſemifacta opera fuga perrupit, ſeque vallo extulit. Et pila militum arſere magis inſigni prodigio; quia Parthus hoſtis miſſilibus telis decertat. Ceterum Pætus, ſpretis ominibus,necdum ſatis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariæ proviſu, rapit exercitum trans montem Taurum reciperandis,ut ferebat, Tigranocertis, vaſtandiſque regionibus, quas Corbulo integras omiſiſſet. Et capta quædam caſtella,gloriæq; & prædæ nonnihil partum, ſi aut gloriam cum modo, aut prædam cum cura habuiſſet. Longinquis itineribus percursādo quæ obtineri nequibāt,corrupto,qui captus erat,commeatu,& inſtante jam hyeme reduxit

exercitum. Compoſuitque ad Cæſarem litteras, quaſi confecto bello, verbis magnificas, rerum vacuas. *Idem Tacitus ibidem Annal. lib.* 15. *pag.* 265.

Interim Corbulo nunquam neglectam Euphratis ripam, crebrioribus præſidiis inſedit, &, ne ponti injiciendo impedimentum hoſtiles turmæ afferrent, (jam enim ſubjectis campis magna ſpecie volitabãt) naves magnitudine præſtantes, & cõnexas trabibus, ac turribus auctas, agit per amnem, catapultiſque & baliſtis proturbat Barbaros, in quos ſaxa & haſtæ longius permeabant, quam ut contrario ſagittarũ jactu adæquarentur. Dein pons continuatus, colleſque adverſi per ſocias cohortes, poſt legionum caſtris occupantur; tanta celeritate & oſtentatione virium, ut Parthi, omiſſo paratu invadendæ Syriæ, ſpem omnem in Armeniam verterent. *Id. ibid.*

Ibi Pætus imminentium neſcius, quintam legionem procul in Ponto habebat. Reliquas promiſcuis militum commeatibus infirmaverat: donec adventare Vologeſem magno & infenſo agmine auditum. Accitur legio duodecima; & unde famam aucti exercitus ſperat, prodita infrequentia. Qua tamen retineri caſtra, & eludi Parthus tractu belli poterat; ſi Pæto aut in ſuis, aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet. Verum ubi a viris militaribus adverſus urgentes caſus firmatus erat rurſus, ne alienæ ſententiæ indigens videretur, in diverſa ac deteriora tranſibat. Et tunc relictis hibernis, non foſſam neque vallum ſibi, ſed corpora & arma in hoſtem data clamitans, duxit legiones, quaſi prœlio certaturus. Deinde amiſſo centurione & paucis militibus, quos viſendis hoſtium copiis præmiſerat, trepidus remeavit. *Id. ibid.* Quia

Quia vero minus acriter Vologeſes inſtiterat, vana rurſus fiducia, tria millia delectorum proximo Tauri jugo impoſuit, quo tranſitum Regis arcerent. Alares quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. Conjux ac filius caſtello, cui Arſamoſata nomen eſt, abditi, data in præſidium cohorte, ac diſperſo milite, qui in unum habitus, vagum hoſtem promptius ſuſtentaviſſet. Ægre compulſum ferunt, ut inſtantem Corbuloni fateretur. Nec a Corbulone properatum, quo gliſcentibus periculis etiam ſubſidii laus augeretur. Expediri tamen itineri ſingula millia ex tribus legionibus, & alarios octingentos, parem numerum e cohortibus juſſit. *Id. ibid.*

At Vologeſes, quamvis obſeſſa a Pæto itinera, hinc peditatu, inde equite, accepiſſet, nihil mutato conſilio; ſed vi ac minis alares exterruit, legionarios obtrivit, uno tantum centurione Tarquitio creſcente, turrim, in qua præſidium agitabat, defendere auſo; factaque ſæpius eruptione, & cæſis, qui Barbarorum propius ſuggrediebantur, donec ignium jactu circũveniretur. Peditum ſi quis integer, longinqua & avia; vulnerati, caſtra repetivere: virtutem Regis, ſævitiam & copias gentium, cuncta metu extollentes: facili credulitate eorum, qui eadem pavebant. Ne Dux quidem obniti adverſis; ſed cuncta militiæ munia deſeruerat: miſſis iterum ad Corbulonem precibus, veniret propere, ſigna & aquilas, & nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: ſe fidem interim, donec vita ſuppeditet, retenturum. *Id. Tacit. ibid.*

Verum Corbulo interritus, & parte copiarũ apud Syriã relicta, ut munimenta Euphrati impoſita retinerentur,

rentur, qua proximum & commeatibus non egenum, regionem Commagenam, exin Cappadociam, inde Armenios petivit. Comitabantur exercitum præter alia aſſueta bello, magna vis Camelorum onuſta frumento, ut ſimul hoſtem famemque depelleret. Primum e perculſis Pactium Primipili Centurionem obvium habuit, dein pleroſque militum: quos diverſas fugæ cauſas obtendentes, redire ad ſigna, & clementiam Pæti experiri monebat; ſe niſi victoribus immitem eſſe; ſimul ſuas legiones adire, admonere, priorum ad mores, novam gloriam oſtendere. Non viros aut oppida Armeniorum, ſed caſtra Romana, duaſq; in iis legiones pretium laboris peti. Si ſingulis Manipularibus præcipua ſervati civis corona Imperatoria manu tribueretur, quod illud & quantum decus, ubi par eorũ numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent? His atque talibus in commune alacres continuum diu noctuque iter properabant. *Id. Tacitus ibid. Annal. lib. 15. pag. 266.*

Igitur eo intentius Vologeſes premere obſeſſos, modo vallum legionum, modo caſtellum, quo imbellis ætas defendebatur, oppugnare, propius incedens, quam mos Parthis, ſi ea temeritate hoſtem in prœlium eliceret. At illi vix cõtuberniis extracti, nec aliud quam munimenta propugnabant: pars juſſu Ducis, & alii propria ignavia, aut Corbulonem opperientes, ac ſi vis ingrueret, proviſis exemplis Candinæ ac Numantinæ cladis..... Qua deſperatione exercitus Dux ſubactus, primas tamen litteras ad Vologeſem, non ſupplices, ſed in modum querentis compoſuit. *Quod pro Armeniis ſemper Romanæ ditionis, aut ſubjectis Regi,*

quem

quem Imperator delegiſſet, hoſtilia faceret. Pacem ex æquo utilem. Nec præſentia tantum ſpectaret. Ipſum adverſus duas legiones, totis regni viribus adveniſſe: at Romanis orbem terrarum reliquum, quo bellum juvarent. Id. ibid.

Ad ea Vologeſes, nihil pro cauſa, *ſed opperiendos ſibi fratres Pacorum ac Tiridatem* reſcripſit. *Illum locum tempuſque conſilio deſtinatum quid de Armenia cernerent. Adjeciſſe Deos dignum Arſacidarum, ſimul & de legionibus Romanis ſtatuerent.* Miſſi poſt a Pæto nuntii, & Regis colloquium petitum, qui Vaſacem Præfectum equitatus ire juſſit. Tum Pætus, Lucullos, Pompejus, & ſi qui Duces obtinendæ donandæve Armeniæ egerant: Vaſaces imaginem retinendi donandive penes Romanos, vim penes Parthos memorat. Et multum invicem diſceptato, Monobazus Adiabenus in diem poſterum teſtis iis, quæ pepigiſſent, adhibetur. Placuitque liberari obſidio legiones, & decedere omnem militem finibus Armeniorum, caſtellaque & commeatus Parthis tradi. Quibus perpetratis, copia Vologeſi fieret, mittendi ad Neronem Legatos. *Id. ib.*

Interim Pætus fluvio Arſaniæ (is caſtra perfluebat) pontem impoſuit, ſpecie ſibi illud iter experientis. Sed Parthi quaſi documentum victoriæ juſſerant. Neq; iis uſui fuit. Romani per diverſum iere. Addidit rumor ſub jugum miſſas legiones, & alia ex rebus infauſtis: quorum ſimulacrum ab Armeniis uſurpatum eſt. Nam & munimenta ingreſſi ſunt, antequam agmen Romanum decederet. Et circumſtetere vias, captiva olim mancipia, aut jumenta agnoſcentes, abſtrahenteſque. Raptæ etiam veſtes, retenta arma; pavido milite & concedente, ne qua prœlii cauſa exi-

ſteret. Vologeſes armis & corporibus cæſorum aggregatis, quo cladem Romanorum teſtaretur, viſu fugientium legionum abſtinuit. Fama moderationis quærebatur, poſtquam ſuperbiã expleverat. Flumen Arſaniam elephanto inſidens, & proximus quiſq; Regi, vi equorum perrupere; quia rumor inceſſerat, põtem ceſſurum oneri, dolo fabricantium. Sed qui ingredi auſi ſunt, validum & fidum intellexere. *Id. ibid.*

Cæterum obſeſſis adeo ſuppeditaviſſe rem frumentariam conſtitit, ut horreis ignem injicerent: contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes copiarum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem, neque ſe plus tridui itinere abfuiſſe. Adjecit, jurejurando Pæti cautum apud ſigna, aſtantibus iis, quos teſtificando Rex miſiſſet, neminem Romanum Armeniã ingreſſurum, donec referrentur litteræ Neronis, an paci annueret. Quæ ut augendæ infamiæ compoſita, ſic reliqua non in obſcuro habentur: una die quadraginta millium ſpatium emenſum eſſe Pætum, deſertis paſſim ſauciis. Neq; minus deformem illam fugientium trepidationem, quam ſi terga in acie vertiſſent.

Corbulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obvius, non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, ut diverſitatem exprobraret. Mœſti manipuli, ac vicem commilitonum miſerantes, ne lacrymis quidem temperavere. Vix præ fletu uſurpata cõſalutatio. Deceſſerat certamen virtutis & ambitio gloriæ, felicium hominũ affectus: ſola miſericordia valebat, & apud minores magis. Ducum inter ſe brevis ſermo ſecutus eſt, hæc conquerentium: *irritum laborem; potuiſſe bellum fuga Parthorum finiri.* Ille integra utriq;

cuncta

cunćta reſpondit, converterent aquilas, & junćti invaderent Armeniam, abſceſſu Vologeſis infirmatam. *Non ea Imperatoris habere mandata Corbulo: periculo legionum commotum, e Provincia egreſſum. Quando in incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum. Sic quoq; optimam fortunam orandam, ut pedes confectus ſpatiis itinerum, alacrem & facilitate camporum prævenientem equitem aſſequeretur.* Exin Pætus per Cappadociam hibernavit. *Tacit. lib. 15. Annal. pag.* 267. & 268.

Interea Vologeſis ad Corbulonem miſſi nuntii, detraheret caſtella trans Euphratem, amnemque, ut olim, medium faceret. Ille Armeniam quoque diverſis præſidiis vacuam fieri expoſtulabat. Et poſtremo conceſſit Rex: dirutaque quæ ultra Euphratem communierat Corbulo, & Armenii ſuo arbitrio relićti ſunt. *Id. Tacit. ibid.*

Veris principio, Legati Parthorum mandata Regis Vologeſis, litteraſque in eandem formam attulere: *Se priora & toties jaćtata ſuper obtinenda Armenia nunc omittere, quoniam Dii quamvis potentium populorum arbitri poſſeſſionem Parthis non ſine ignominia Romana tradidiſſent. Nuper clauſum Tigranem, poſt Pætum, legioneſque cum opprimere poſſet, incolumes dimiſiſſe. Satis approbatam vim, datum & lenitatis experimentum. Nec recuſaturum Tiridatem accipiendo diademati in urbem venire, niſi Sacerdotii religione attineretur. Iturum ad ſigna & effigies Principis, ubi legionibus coram, regnum auſpicaretur.* Idem Tacitus ibid. pag. 270.

Talibus Vologeſis litteris, quia Pætus diverſa, tanquam rebus integris, ſcribebat, interrogatus Centurio, qui cum Legatis advenerat, quo in ſtatu Armenia

eſſet? Omnes inde Romanos exceſſiſſe reſpōdit. Tum intellecto Parthorum irritu, qui peterent, quod eripuerant, cōſuluit inter primores civitatis Nero, bellū anceps, an pax inhoneſta placeret. Nec dubitatum de bello. Et Corbulo tot per annos militum atq; hoſtium gnarus, gerendæ rei præficitur; ne cujus alterius inſcitia rurſum peccaretur, quia Pæti piguerat. *Id. ibid.*

Igitur irriti remittuntur Legati, cum donis tamen, unde ſpes fieret; non fruſtra eadem oraturum Tiridatem, ſi preces ipſe attuliſſet. Syriæque exſecutio Ceſtio (*Syriæ præſidi ex nummis*) copiæ militares Corbuloni permiſſæ; & decima quinta legio, ducente Mario Celſo, e Pannonia adjecta eſt. Scribitur Tetrarchis ac Regibus Præfectiſque & Procuratoribus, & qui Prætorum finitimas provincias regebant, juſſis Corbulonis obſequi. In tantum ferme modum aucta poteſtate, quem Populus Romanus Cn. Pompeio bellum Piraticum geſturo dederat. Regreſſum Pætum, cum graviora metueret, facetiis inſectari ſatis habuit Cæſar, his ferme verbis: *Ignoſcere ſe ſtatim, ne tam promptus in pavorem, longiore ſollicitudine ægreſceret.*

Corbulo quarta & duodecima legionibus, quæ fortiſſimo quoque amiſſo, & cæteris exterritis, parum habiles prœlio videbantur, in Syriam translatis; ſextam inde ac tertiam legiones, integrum militem & crebris ac proſperis laboribus exercitum in Armeniā ducit. Addiditque legionem quintam, quæ per Pontum agens, expers cladis fuerat. Simul quintadecimanos recens adductos, & vexilla delectorum ex Illyrico & Ægypto, quodque alarum cohortiumq; & auxilia Regum in unum conducta apud Melitenen, qua tranſmittere Euphratem parabat. *Id. ibid.*

Tum

Tum Corbulo luſtratum rite exercitum ad concionem vocat; orditurque magnifica de auſpiciis Impetoriis rebuſque a ſe geſtis, adverſum inſcitiam Pæti declinans; multa auctoritate, quæ viro militari pro facundia erat. Mox iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quæ vetuſtas obſepſerat, pergit. Et venientes Tiridatis Vologeſiſque de pace Legatos haud aſpernatos, adjungit iis centuriones cum mandatis non immitibus. *Non enim adhuc eo ventum, ut certamine extremo opus eſſet. Multa Romanis ſecunda, quædam Parthis eveniſſe, documenta adverſus ſuperbiam: proinde & Tiridati conducere, intactum vaſtationibus regnum dono accipere; & Vologeſem melius ſocietate Romana, quam damnis mutuis genti Parthorum conſulturum. Scire quantum intus diſcordiarum, quamque indomitas & præferoces nationes regeret. Contra Imperatori ſua immotam ubique pacem, & unum id bellum eſſe.* Id. ibid.

Simul conſilio terrorem adjicere, & Megiſtanas Armenios, qui primi a Romanis defecerant, pellit ſedibus, caſtella eorum exſcindit, plana, edita, validos, invalidoſque, pari metu complet. Non infenſum, nedum hoſtili odio Corbulonis nomen etiam Barbaris habebatur, eoque conſilium ejus fidum credebant. Ergo Vologeſes neque atrox in ſummam, & quibuſdam præfecturis inducias petit. Tiridates locum diemque colloquio poſcit. Tempus propinquum, locus, in quo nuper obſeſſæ cum Pæto legiones erãt, cum a Parthis delectus eſſet, ob memoriã lætioris ſibi rei, non eſt a Corbulone vitatus, ut diſſimilitudo fortunæ gloriam augeret. Neque infamia Pæti augebatur: quod eo maxime patuit; quia filio

 ejus

ejus Tribuno ducere manipulos, atque opperiri reliquias male pugnæ imperavit. *Id. ibid.*

Die pacta Tiberius Alexander illuſtris Eques Romanus, miniſter bello datus, & Vivianus Avienus gener Corbulonis, nondum Senatoria ætate, ſed pro Legato quintæ legioni impoſitus, in caſtra Tiridatis venere, honori ejus, ac ne metueret inſidias tali pignore. Viceni dehinc equites aſſumpti. Et, viſo Corbulone, Rex prior equo deſilivit: nec cunctatus Corbulo. Sed pedes uterque dextras miſcuere. Exin Romanus laudat juvenem, omiſſis præcipitibus, tuta & ſalutaria capeſſentem. Ille de nobilitate generis multum præfatus, cætera temperanter adjungit. Iturum quippe Romam, laturumque novum Cæſari decus, non adverſis Parthorum rebus ſupplicem Arſacidam. Tum placuit Tiridatem ponere apud effigiem Cæſaris inſigne regium, nec, niſi manu Neronis, reſumere. Et colloquium oſculo finitum. *Id. ibid.*

Dein, paucis diebus interjectis, magna utrimque ſpecie, inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patriis; hinc agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis, ſigniſque & ſimulacris Deum in modum templi. Medio tribunal ſedem curulem, & ſedes effigiem Neronis ſuſtinebat. Ad quam progreſſus Tiridates, cæſis ex more victimis, ſublatum capite diadema imagini ſubjecit. Magnis apud cunctos animorũ motibus, quos augebat inſita adhuc oculis exercituum Romanorum cædes, aut obſidio. At nunc verſos caſus iturum Tiridatem oſtentui gentibus, quanto minus quam captivum? addidit gloriæ Corbulo comitatem, epulaſque, & regitante Rege cauſas, quoties

novum

novum aliquid adverterat: ut initia vigiliarum per Centurionem nuntiari, convivium buccina dimitti, & ſtructã ante Augurale aram, ſubdita face, accendi, cuncta in majus extollens, admiratione priſci moris affecit. *Id. ibid.*

Poſtero die ſpatium oravit, quo tantum itineris aditurus, fratres ante, matremque viſeret. Obſidem interea filiam tradit, litteraſque ſupplices ad Neronem. Et digreſſus, Pacorum apud Medos, Vologeſem Ecbatanis reperit, non incurioſum fratris: quippe & propriis nuntiis a Corbulone petierat, ne quam imaginem ſervitii Tiridates perferret, neu ferrum traderet, aut complexu Provincias obtinentium arceretur, foribuſve eorum aſſiſteret: tantuſque ei Romæ, quantus Conſulibus honor eſſet. *Id. ibid.*

Cum autem Corbulo, qui Armeniæ retinendæ præpoſitus a Nerone fuerat, cum Parthorum Rege Vologeſe pacem ſanxiſſet, obſideſque ab eo recepiſſet; ad conſervandam tanti facinoris memoriam Romæ hic nummus argenteus ſignatus eſt, ab una parte caput juvenile Neronis exhibens, cum ea epigraphe: *Nero Divi Claud. Cæſaris.* Nero Divi Claudii Cæſaris filius: atque ab altera Victoriam gradientem, dextra coronam, lauream ſiniſtra geſtantem; cum inſcriptione: *Armeniac.* id eſt, *Victoria Armeniaca.* Niſi tamen dixeris anticæ & poſticæ partis hujus nummi inſcriptiones omnino inter ſe cohærere hoc modo: *Nero Divi Claudii Cæſaris Filius Armeniacus.* Quod unum idemque eſt.

Dum hæc aguntur, Corbulo, miſſis ad Neronem Auguſtum litteris de iis, quæ cum Tiridate pacta erant; videlicet, ut Romam, reſumendi Cæſaris manu diadematis cauſa, veniret: ipſe in Syria, donec Tiridates profectus eſſet, cum legionibus ſuis permanſit.

Tantus autem fuit Tiridatis Romam proficiſcentis apparatus & comitatus, ut in iis rite ac magnifice diſponendis atque conficiendis duo integri anni conſumti ſint. Certe, referente Dione, Princeps ille habens ſecum non ſolum ſuos, ſed etiam amborum fratrum ſuorum Vologeſi Regis Parthorum, & Pacori Medorum Regis, nec non Monobazi Adiabenorum Reguli, liberos, Romam deductus eſt. Fuitque eorum iter, ut in triumphis, per omnes regiones ab Euphrate. Vigebat Tiridates ætate, forma, nobilitate, generoſo animo, magnoq; famulorum comitatu, & apparatu Regio. Cõſequebantur eum tria millia equitum Parthorũ, cum frequentibus Romanis: eumque urbes magnifice ornatæ, ac Pupuli magnis feſtiviſq; acclamationibus excipiebãt: quæq; neceſſaria erant, omnia gratis ei præſtabãtur. In quã rem Populus Romanus

manus

manus ſumtum faciebat ſingulis diebus octingenta ſeſtertia: idque novem menſibus, quibus erant in itinere, factum eodem modo fuit. *Dio lib. 63. pag. 716. Edit. Vvechelianæ Hanoviæ 1606.*

Tiridates equo ubique vehebatur, quouſque in Italiam venit: itidem uxor ejus faciebat, gerebatque galeam auream pro integumento, ne contra morem patriæ conſpiceretur. In Italia vehi cœpit curribus a Nerone miſſis; ad eumque Neapolim per agrũ Picenum venit. Dum Neronem conveniret, quanquam juſſus eſt gladium, quem gerebat, deponere; tamen noluit, ſed eum vaginæ clavis affixit: quamvis illum genu flexo, ac manus viciſſim ad cœlum tendens, veneratus Dominum appellaverit. *Id. Dio ibid. p. 717.*

Hunc Nero ob eam cauſam admiratus, benigne & comiter excipit, ac præter cetera, ludos gladiatorios Puteolis facit. Præfectus ludorum fuit Patrobius libertus ejus, tantaque fuit eorum magnificentia, tantus quoque ſumptus, ut unius diei ſpatio nemo, præter viros & mulieres, & pueros Æthiopes, amphitheatrum ingrederetur. Et cum aliquis ob hæc Patrobio habendus eſſet honor, Tiridates deſuper, e ſede ſua ſagittis feras jaculatus eſt, duoſque tauros uno ſimul ictu (ſi tamen credibile eſt) vulneravit ac confecit. *Id. ibid.*

His perfectis rebus, Nero Romam eum adduxit, eique diadema impoſuit. Ibi tota urbe luminibus ſertisque ornata, magna viſa eſt ubique hominũ multitudo; ſed forum in primis refertum erat. Nam populus albatus laureatuſq; certis ordinibus medium forum tenuit. Cætera tenebãt milites armati ſplendidiſſime,

 eorum-

eorumque arma & ſigna relucebant inſtar fulguris, nulliuſque apparebant illic ædificii tegulæ, propter multitudinem eorum, qui in eas aſcenderant. *Id. ibid.*

Quibus rebus jam ante noctu paratis, Nero veſte triumphali ornatus, prima luce forum introiit cum Senatu & Prætorianis militibus: deinde tribunal conſcendit, & in ſella curuli conſedit. Hinc Tiridates, cum iis, quos ſecum habebat, per ordines armatorum, qui utrimque inſtructi fuerant, tranſiit: poſt, ubi ad tribunal adſtitiſſent, Neronem, ut antea fecerant, venerantur. Quas ob res editis magnis clamoribus, Tiridates perterritus, mutus, quaſi actum de ſe foret, aliquanto tempore remanſit. Sed ubi indicto voce præconis ſilentio, animum recepit, & generoſæ indoli ſuæ vim adtulit, coactus ſervire tempori, & neceſſitati parere; non curavit, ſi quid paulo humilius loqueretur, adductus ſpe eorum, quæ poſtea eſſet conſecuturus. *Ego*, inquit, *Domine, Arſacis nepos, Vologeſis & Pacori Regum frater, tuus ſervus ſum; venique, ut te Deum meum non ſecus ac Mithram* (id eſt Solem) *colerem. Equidem id ero quod tui fuſi fila mihi attribuerint. Nam tu & Parca mihi es & fortuna.* Id. bid.

Huic Nero ita reſpondit: *Tu quidem, quod huc veneris, recte feciſti, ut præſens præſente me fruereris. Nam quæ neque pater tuus tibi reliquit, neque fratres, quæ dederant, ſervaverunt; ea tibi nunc ipſe do, teque Regem Armeniæ facio; ut tu atque illi ſimul intelligatis, in mea eſſe poteſtate, regna dare & adimere.* Hæc cum dixiſſet, juſſit eum adſcendere per ſurſum ducentem aditum, qui ante tribunal ad hoc ipſum paratus fuerat. Tum Tiridates ad pedes Neronis conſedit, eique Nero diadema

ma impoſuit; & ſecundum hoc, frequentes omnigenique clamores editi ſunt. *Id. pag.* 718.

Ludi quoque theatri facti fuerunt ex decreto; ipſumque theatrum non modo ſcena, ſed omnis etiam ejus ambitus intrinſecus ipſum totum circa erat inauratus; itemque cætera omnia, quæ inferrentur, auro ornata erant. Quibus de cauſis ille dies aureus nominatus eſt. Cortinæ per aerem extenſæ, ſolis arcendi cauſa, purpureæ erant. In medio earum Nero acu pictus, currum agitabat: circum hunc undique ſidera lucebant aurea. His ita peractis, ſumtuoſum denique convivium eis præbitum fuit. *Id. Dio ibid.*

Poſt hæc Nero cithara publice cecinit, curruſque praſina veſte indutus, & galero aurigarum ornatus, agitavit. Hic Tiridates Neronem reprobare & deteſtari, Corbulonem (inprimis) laudare: hoc tantum in eo reprehendere, quod talem dominum ferret. Quam rem nec ipſum quidem Neronem celavit: nam aliquando ei dixit: *Optimum, Domine, mancipium habes Corbulonem.* Sed id Nero non intellexit, quod ei Tiridates in cæteris rebus aſſentaretur, ſeque ſtudioſiſſime in ejus familiaritatem inſinuaret. *Id. Dio ibid. pag.* 718. *Edit Vvechelianæ.*

Ejus igitur rei cauſa Tiridates multa munera accepit, quorum pretium aiunt fuiſſe ad bis millies ſeſtertium: permiſſumque eſt ei, Artaxata inſtaurare; ob eamque cauſam magnum numerum fabrorum, quos partim a Nerone acceperat, partim perſuaſerat pecunia, Roma abduxit: quos tamen Corbulo non omnes, ſed eos tantum, quos a Nerone acceperat, paſſus eſt in Armeniam tranſire. Quamobrem Tirida-

tes

tes hunc magis admirabatur, illum damnabat. Reverſus eſt vero non per Illyricum, & trans Ionium, qua via venerat: ſed Brundiſio Dyrrachium navigavit. Atque ita vidit etiam urbes Aſiæ, ut earum cauſa Imperium Romanum ei ſtuporem, tum ob potentiã, tum ob pulchritudinem ſuam, injiceret. *Id. ibid.*

Mox denique Tiridates Artaxata inſtauravit, eaque *Neronia* cognominavit. *Id. ibid.*

Verum Vologeſes, licet ſæpe numero accerſitus, venire ad Neronem noluit, ac tandem cum ei moleſtus eſſet, reſcripſit: *Tibi quidem longe facilius eſt tam magnum mare navigare, quam mihi. Si ergo in Aſiam veneris, tunc inter nos componemus, ubi mutuo nos convenire poſſimus.* Nero tamen nec adverſus eum, nec contra Æthiopas, & Portas Caſpias, ut in animo habuerat, navigavit: ſed, miſſis utroq; exploratoribus, in Græciam tranſiit: non, ut majores ejus fecerant, Flamininus Mummius, Agrippa, Auguſtus: ſed ut currus agitaret, cithara caneret, præconis officio fungeretur, & tragœdias ageret. *Dio ibid. lib. 63. pag. 719.*

Cæterum, poſt tot res bellicas egregie admodum geſtas, Corbulo accitus honorificentiſſime (quem virum Nero, præter cætera, patrem & benefactorem appellabat) ſtatim atque Cenchreas appulit, ab eodem occidi juſſus eſt prius quam in conſpectum ejus veniret. *Dio lib. 63. pag. 722.*

Interim cum omnia in Armenia tranquilla eſſent, C. Ceſtio Syriæ Præſidi ſuffectus eſt M. Licinius Mucianus, qui, teſte Tacito, tunc temporis Syriam & quatuor Legiones obtinebat. Quin etiam poſt Neronis cædem, ut idem ſubdit Tacitus, longa cõcordia quie-

quietus Oriens; nullaque ſeditio legionum, (quæ in Syria Judæaque commorabantur:) tantum adverſus Parthos minæ vario eventu. Et proximo civili bello turbatis aliis, inconcuſſa ibi pax: dein fides erga Galbam. Hæc Tacitus *lib.* 2. *Hiſtor. pag.* 339.

Sub idem tempus Achaïa atque Aſia falſo exterritæ, velut Nero adventaret: vario ſuper exitu ejus rumore, eoq; pluribus vivere eum fingentibus, credentibusque.... Tunc ſervus e Ponto, ſive, ut alii tradidere, Libertinus ex Italia, cytharæ & cantus peritus, (unde illi ſuper ſimilitudinem oris propior ad fallendum fides) adjunctis deſertoribus, quos inopia vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingreditur, ac vi tempeſtatum Cythnũ Inſulam detruſus & militum quoſdam ex Oriente commeantium adſcivit, & abnuentes interfici juſſit; & ſpoliatis negociatoribus, mancipiorum valentiſſimum quemque armavit. *Tacit. ibid. p.* 340. De eodem Pſeudonerone hæc quoque Xiphilinus in vita Othonis ait: Per id tempus quidam captus eſt, qui ſe Neronem eſſe ſimulabat: cujus quidem nomen a Dione ignoratum eſt: ſed is tandem ſupplicio affectus eſt. Hunc autem Pſeudoneronem eo ipſo anno fabulam ſuam incepiſſe, credibile eſt. Niſi forte falſi Nerones plurimi exſtiterint. Quod veriſimillimũ videtur. Et certe tres fuiſſe Pſeudonerones probat vir doctiſſimus Iſaacus Caſaubonus.

Cum vero in odium Vitellii Veſpaſianus ante Idus Julias Imperator in Syria appellatus fuiſſet, miſſi ſunt ad Vologeſem Parthum, Armeniumque Tiridatem Legati, proviſumque, ne verſis ad civile bellum legionibus, terga nudarentur. *Tacit. ibid. Hiſt. lib.* 2. Le-

Legati Regis Vologeſis Alexandriam veniunt ad Veſpaſianum, quadraginta ei Parthorum equitũ millia offerentes. Magnificum lætumque tantis ſociorum auxiliis ambiri, neque indigere. Gratiæ Vologeſi actæ: mandatumque, ut Legatos ad Senatum mitteret, & pacem eſſe ſciret. *Id. Hiſt. lib. cap.* 51.

Parthorum Rex Vologeſus (ita enim Suetonio ſemper dicitur) miſſis ad Senatum Legatis de inſtauranda ſocietate, hoc etiam magnopere oravit, ut Neronis memoria coleretur. Hæc ſunt ipſa Suetonii verba in Vita Neronis *cap.* 57.

Titus a patre Veſpaſiano ad Hieroſolymorum obſidionem miſſus, hac urbe capta & exciſa, Antiochiam profectus eſt. Nec diu ibi commoratus, continuo ad Zeugma Euphratem verſus, iter contendit. Quo miſſi etiam ab Rege Parthorum Vologeſo venere, auream ei ferentes coronam, quod Judæos viciſſet. Eaque ſuſcepta, convivium præbuit Legatis Regiis; atque ita Antiochiam remeavit. *Joſeph de Bello Jud. lib.* 7. *cap.* 24.

Interea Cæſennius Pætus, quem poſt Mucianum Syriæ præfecerat Veſpaſianus, litteras ad Cæſarem miſit, Antiochum Commagenes Regem dicens deficere ab Romanis cum Epiphane filio decreviſſe, pactis habitis cum Rege Parthorum: propterea que debere illos ante capere: ne, ſi priores novas res adorti eſſent, totum Romanorum Imperium bello perturbarent. Non erat autem Veſpaſianus hujuſmodi nuntium ad ſe perlatum negle cturus. Nam vicinitas Regum, majore negotium providentia dignum eſſe faciebat. Samoſata enim Commagenes maxima civitas

juxta

juxta Euphratem ſita eſt; ut eſſet Parthis (eo namq; id cogitavere) facillimus tranſitus, tutum autem receptaculum. Fide igitur iis ſermonibus habita, poteſtatem ei agendi quodcumque expedire videretur dedit Veſpaſianus. *Joſephus ibid. cap.* 28.

Pætus igitur, litteris a Veſpaſiano Auguſto acceptis, ſubito in Commagenem ingreſſus, nil tale opinanti Antiocho totis viribus bellum infert; Samoſatamque in ſuam redigit poteſtatem. Antiochus inſperato perculſus nuntio, bellum quidem contra Romanos nec cogitatione concepit. Decrevit autem toto regno in eo, quo erat, ſtatu relicto; cum conjuge ac liberis egredi: hoc ſe Romanis purum ab ea ſuſpicione, quæ ſibi ingereretur, probaturum eſſe ratus. Atque ita in Ciliciam aufugit. Attamen filiis ejus Epiphani & Callinico adoleſcentibus, bellique peritis, non admodum facile erat, in ea calamitate ſine pugna durare. Itaque ad virtutem ſe conferunt, vehementique pugna per totam diem habita, inſignis fortitudinis ſpecimen egregium dederunt, nullaq; parte ſuarum virium imminuta diſceſſerunt. Verum hanc victoriam Antiochi fuga irritam plane fecit. Namq; ejus milites, fracti animis, veluti deſperato ab ipſo regno defecere, & ad Romanos ſeſe tranſtulere. *Id. Joſephus ibid.*

In tanta ergo poſiti calamitate Epiphanes & Callinicus, priuſquā penitus deſtituerentur auxiliis, cum reliquis ſervare ſe ex hoſtibus ſtatuerunt. Fiuntque omnes equites decem; qui cum his una transgreſſi ſunt flumen Euphratem. Hinc jā ſine metu profecti, cum ad Vologeſem Parthorū Regem veniſſent, non quaſi profugi deſpecti ſunt; ſed ac ſi priſtinam fortunam

nam retinerent, omni honore dignati ſunt. *Id. Joſeph. ibid.*

Interim cum Pætus accepiſſet Antiochum Tarſum Ciliciæ adveniſſe; miſſo Centurione, eum vinctum Romā tranſmiſit. Quod cum reſciviſſet Veſpaſianus, ei ſtatim auferri vincula jubet, intermiſſaque interim profectione Romam, apud Lacedæmonem degere; magnos vero ei pecuniæ reditus præbet, ut non modo copioſe, ſed etiam regie victū haberet. *Id. Joſeph. ib.*

His Epiphanes & cæteri cognitis, qui patri ante metuebant, magna cura & inextricabili animos relaxarunt, & ipſi quoque ſpem reconciliandi cum Cæſare concepere. Cum autem etiam Vologeſes de iis ſcripſiſſet ad Cæſarem, & cum Cæſaris manſuete facultatem dediſſet, Romam venerunt, patre autem ad eos ex Lacedæmone ſtatim advecto: cum omnis honor eis haberetur, ibi manſere. *Id. ibid.* Hujus rei meminit Dio in Veſpaſiano, dum ait: Vologeſum, qui ad ſe ſcripſerat his verbis: *Rex Regum Arſaces Flavio Veſpaſiano ſalutem:* ne reprehendit quidem; ſed ei iiſdem verbis, non adſcriptis Imperatoriis nominibus, reſpondit. *Dio lib. 66. pag. 750.*

Alanorum natio (ii quidem Scythæ ſunt, juxta flumen Tanaïn & Mæotides paludes ſedes habentes) his temporibus inito conſilio, ut terram Mediam & ulterius prædandi cauſa pervaderent, cum Rege Hircanorū colloquuntur. Namque is eſt illius tranſitus dominus; quem Rex Alexander ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem ſibi præbito, univerſi nihil ſuſpicantibus Medis incumbunt: eorumq; fines populoſos, omnigenumq; pecorū plenos diripiebant,

bant, cum reſiſtere nullus auderet. Nam qui regnum ejus terræ obtinebat Pacorus, Vologeſis frater, metu perculſus, in difficiliora loca refugiens, cæteris quidem bonis omnibus ceſſerat; vix autem ab illis cõjugem ac concubinas ſuas captas, datis centum talentis redemerat. *Joſephus de Bello Jud. lib. 7. c. 27.*

Summa ergo facultate ſine pugna prædabundi, & uſque ad Armeniam, vaſtantes omnia, proceſſere. Ejus Rex Tigranes erat Vologeſis Parthorum Regis frater junior, qui cum his obvius bello conflixiſſet, non multum abfuit, quin vivus in illa acie caperetur. Procul enim quidam miſſo in eum laqueo circũdatum tracturus fuerat, niſi celeriter gladio rupiſſet laqueum, atque ita fugiſſet. Illi autem pugna multo magis efferati, terram quidem depopulati ſunt; magnam vero hominum multitudinem, aliamque ducentes prædam ex utroque regno, ad ſua domicilia rediere. *Id. Joſephus ibid.*

Cæterum Vologeſi timorem incuſſiſſe, atque etiam in Provincias Parthis ſubditas irruiſſe videntur Alani, ex Suetonio; ita enim hic loquitur: „ Nec tamen eo ſecius, cum Vologeſius Parthorum Rex auxilia ad-“ verſus Alanos, Ducemq; alterum ex Veſpaſiani li-“ beris depopoſciſſet; omni ope contendit Domitia-“ nus, ut ipſe potiſſimum mitteretur. Et quia diſcuſſa“ res eſt, alios Orientis Reges, ut idem poſtularent,“ donis ac pollicitationibus ſollicitare tentavit. *Sueto-*“ *nius in Domit. c. 2.* Id ipſum quoq; confirmare videtur Dio; ſed negatum auxilium ab Veſpaſiano profert: inquit enim: Parthis bellum cum quibuſdam populis gerentibus, opemq; a Veſpaſiano poſtulantibus, au-

xilia non miſit; negavitque convenire ſibi curam rerum alienarum. *Dio lib. 66. pag. 752.*

Vologeſes Veſpaſiani reſponſo iratus, bellum Romanis inferre, atque in Syriam ingredi conſtituit: verum, ut auguror, illico repreſſus eſt ejus conatus. Ita enim Aurelius Victor: *Vologeſus in pacem coactus.* Quod itidem in Hiſtoriæ Auguſto Epitome confirmatur a Sexto Victore his verbis: *Rex Parthorum Vologeſus metu ſolo in pace coactus eſt.*

Circa ea tempora, ut & otio, ſic & commodis pacis perfruens Vologeſes, ad exhauriendam quoque cum Babyloniam, tum Cteſiphontem, aliud præterea oppidum *Vologeſocertam* in vicinio condidit. Sicuti diſcimus ex *cap. 26. lib. 6.* C. Plinii; cujus heic verba ipſa „apponam. „ Invicem ad hanc (Babyloniam) ex„hauriendam & Cteſiphontem juxta tertium ab ea „lapidem in Callonitide condidere Parthi, quod eſt „nunc caput regni. Et, poſtquam nihil proficiebatur, „nuper Vologeſus Rex aliud oppidum *Vologeſocer*„*tam* in vicinio cõdidit. *Vologeſocerta* autem *urbem Vologeſis* latine ſonat. Siquidem apud Chaldæos *Carta* ſive *Certa*, oppidum eſt: unde apud Rabbinos *Cartani* dicitur Oppidanus.

Cæterum imperante Tito Artabanum quempiam Parthorum Regem indicare videtur Zonarus, at manifeſto errore. Primũ enim *Titum* dicere non debuit, ſed *Domitianum*: ut ex Suetonii verbis colligitur. Deinde *Artabanum* male vocat, quem ſimpliciter nominare *Arſacem* debuit, ſi accuratius ſuũ ſecutus auctorem fuiſſet. Nemo namq; neſcit res Romanas plerumque Zonaram ex Dione hauſiſſe; qui *lib. 66. pag. 576.*

de

de eo ipſo Vologeſe loquens eum tantummodo *Arſacem* nuncupat. Cum igitur inter Vologeſis ſucceſſores nullus ab Hiſtoriæ Scriptoribus memoretur, qui *Artabani* nomine inſignitus fuerit; ita, meo periculo emendandus ac legendus eſt hic Zonaræ locus: Sub eo (Domitiano) *Pſeudonero* exſtitit homo Aſianus, nomine Terentius Maximus, Neroni & facie & voce ſimilis: nam ad citharam quoque canebat. Is, comparata in Aſia factione, & ad Euphratem progreſſus, manu longe majore facta, denique ad *Arſacem*, (id eſt ad *Vologeſem* Parthorum Regem) confugit. Qui *Domitiano* iratus, illum receptum, Romam reducere inſtituit. *Zonarus Ann. lib.* 11. *cap.* 18.

De eo Pſeudonerone ita loquitur Suetonius: „ Denique cum poſt viginti annos, adoleſcente me, extitiſſet conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe jactaret, tam favorabile nomen ejus apud Parthos fuit, ut vehementer adjutus & vix redditus ſit. *Sueton. in Nerone cap.* 57. Nero autem ſe interficit anno V. C. 822. cui ſi viginti adjiciantur anni, fiet annus V. C. 842. quo tempore jam rerum potiebatur Domitianus, & Tribuniciam poteſtatem VIII. gerebat.

Cui vero alii Neronis nomen adeo favorabile fuit, quam Vologeſi; qui cum ad Senatum, Veſpaſiano Imperatore renuciato, Legatos miſiſſet, hoc etiam magnopere oravit, ut Neronis memoria coleretur. Idque procul dubio indicare nobis voluiſſe videtur ipſe Suetonius, qui & ſtultam illam perpetuandæ Neronis memoriæ cupidinem, & ejuſdem favorabile nomen apud Parthos ita connexuit; ut ea omnia in unum Vologeſem cadant.

Quo anno Rex Parthorum Vologeſes obierit, prorſus incertum eſt. Attamen veriſimilimũ duxerim circa annum V. C. 843um, Arſacidarum vero 346um; ſcilicet, Tribunicia poteſtate Domitiani IX. incipiente; hunc Barbarum Regem e vivis exceſſiſſe; relictis duobus filiis, Pacore & Choſroë: poſtquam annos circiter quadraginta regnaviſſet.

NUMMUS
ARSACIS VOLOGESIS I.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis prolixa barba conſpicui, nec non mitra ut & diademate adornati: in averſa parte Rex ipſe ſedens, cui figura turrita ſtans coronam porrigit cum Epigra. phe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ: *& in arca* ΤΗ. *id eſt, Regis Regum Vologeſis Juſti, Benefici, Illuſtris, Amici Græcorum: anno* 308.

IN hoc nummo Vologeſes non ſolitum *Arſacis*, ſed proprium tantum nomen aſſumit: quod *magnum Regem* ſonat; ut quidam exiſtimant. Atque eam fortaſſis ob cauſã videtur illud appellationi *Arſacis* prætuliſſe. Verum, utut ſit, varie vox illa apud auctores Latinos uſurpatur. Aliis enim *Vologeſus;* aliis *Vologæſus;* quibuſdam *Vologeſes*. Græcis vero ut plurimum, ΟΥΟΛΟΓΑΙΣΟΣ; Luciano ΟΥΟΛΟΓΕΣΟΣ; ΒΟΛΟΓΕΣΟΣ Ariſtidi; Joſepho ΒΟΛΟΓΕΣΗΣ. At nobis Antiquariis verum ac genuinum nomen

 præbet

hic nummus,in quo ΒΟΛΑΓΑΣΙΣ nuncupatur Vologeſes. Unde Parthos Littera B pro V. uſos eſſe edocemur. Uſitatius tamen *Vologeſis* nomen in ſcribendo retinere maluimus.

Cæterum, etiamſi *Vologeſis* nomen non exhiberet nummus, ad eum tamen Regem huncce pertinere nos edoceret ſola Arſacidarum Æra in arca conſignata. An vero Vologeſes eam primus in Nummis ſuis ſignare cœperit, prorſus ignoramus. Certe hic ejus nummus argenteus maximus omnium, quos vidimus, primus eſt, qui illam præ ſe ferat. Atqui optandum ſane foret, ut citius Parthorum Reges eamdem quoque Æram conſignandam in nummis ſuis curaviſſent. Hinc enim facilius multo dignoſcerentur: neque adeo deſudandum nobis foret in enucleandis variis illis cognominibus, quibus facile priſcis temporibus Arſacidæ ab invicem diſtinguebantur, quorumque notitiam longa ætas abolevit. Re vera Seleucidæ Reges tarde & tantummodo poſt centum Imperii ſui annos Æram ſuam in nummis conſignarunt. Ea namque uſus eſt omnium primum Antiochus, cognomine *Magnus*. At ſerius multo Vologeſes: quippe qui poſt trecentos annos Arſacidæ jam duo ſupra viginti regnaviſſent.

Illa vero Arſacidarum Æra in nummo Vologeſis expreſſa, non Seleucidarum quidem more; inverſo ſcilicet ordine Litterarum, inſcripta eſt; at recto: ea ratione Litteras exhibens numerales; TH. id eſt *Anno* 308°. Neque id circo ſcribendæ Arſacidarum Epochæ novam hanc eſſe methodum putes. Id enim aliquando & in Seleucidis, Sculptoris incuria, evenit.

nit. Et certe Æram quoque Phœnicio more inverſam in quibuſdam aliis Parthorum Regum nummis deprehendes. Ea autem Æra TH. hoc eſt, 308. ſecundum Imperii Vologeſis annum deſignat: qui quidem incidit in annum Arſacidarum 308. Vologeſes namque anno Arſacidarum 307º. imperare cœpit: initio ſumpto ab anno 498º. ab Urbe Condita: L. Manlio Vulſone, & M. Attilio Regulo iterum Conſulibus: ut in vita Arſacis Imperii Parthorum Conditoris ſupra jam retulimus: videlicet Antiocho, cognomine DEO, apud Seleucidas regnante.

Mulier in averſa parte ſtans, Genius eſt urbis, in qua cuſus eſt nummus. Regi ſellæ aureæ inſidenti lauream illa porrigit, tanquam ſemper victori. Quem quidem typum obſervo in permultis argenteis nummis maximis ut plurimum exhiberi. Rex, velut ad recipiendam coronam, dextram porrigit. Eadem quoque manu videtur Diadema geſtare, ſupremæ poteſtatis inſigne. Si quis vero ad egregium quoddam facinus bellicum revocare eum typum velit: credat per me licet coronam hanc offerri Vologeſi, ob Armeniam ab ipſo hocce anno 308º. recuperatam: cum jam, Rhadamiſto Ibero expulſo, fratrem ſuum Tiridatem Armeniæ Regem impoſuiſſet.

ARSA-

ARSACES XXIV.

PACORUS Vologeſis filius primogenitus, patri ſuo ſucceſſit; ſed illius geſta admodum obſcura ſunt. Colligitur tamen ex Epigrammate 36. *lib.* 9. Epigrammatωn Martialis, Pacorum non levem injeciſſe Domitiano timorem; cum falſum Neronem redu-

reductúrum ſe eſſe Romam jactaret. In eo autem Epigrammate Poeta falſè vellicat quemdam famigeratorem, paraſitum celebrem, Philomuſum nomine; qui novis rebus enarrandis aut fingendis totus incumbens, cunctis tædium afferebat.

Artibus his ſemper cœnam, Philomuſe, mereris,
Plurima dum fingis, ſed quaſi vera refers.
Scis quid in Arſacia Pacorus deliberet aula
Rhenanam numeras, Sarmaticamque manum.
Verba ducis Daci Cattis mandata reſignas;
Victricem laurum, quam venit, ante vides. &c.

Pacorus igitur in pace agens, rebus regni adminiſtrandis totus incumbebat. *Hiſt. lib.* 23. Ammianus enim Marcellinus in enumeratione regionum & urbium, ex quibus Parthicum regnum conſtabat, Cteſiphontem fuiſſe ab eo ampliatam refert his verbis: Et Cteſiphon, quam Bardanes priſcis temporibus, " inſtituit; poſteaque Rex Pacorus incolarum viribus " amplificatam & mœnibus, Græco indito nomine " Perſidis effecit ſpecimen ſummum. *Amm. Marcelli-* " *nus lib.* 23. *pag.* 371.

Cteſiphonte igitur Parthorum Reges in hieme, propter aeris temperiem, degere ſolebant: æſtatem vero in Hyrcania & Ecbatanis agunt, propter antiquam loci & adhuc durantem famam. Hæc Strabo *lib.* 16. *pag.* 743. Cui Athenæum ſubjungam ita differentem: Parthorum etiam Reges ver traducunt Rhagis hiemant Babylone; alibi, quod ex anno ſupereſt. *Athenæus lib.* 12. *cap.* 2. Sed notandum eſt Rhagas Ecbatanis proximas fuiſſe.

T 5 Edeſ-

Edeſſanum Regnum, magna pecunia Abgaro vendidit Pacorus, ex Henninge; id eſt, Regis nomen. Edeſſeni enim Principes, tunc temporis erant tantummodo Philarchæ, hoc eſt Dinaſtæ, ex eorum numero, inquit Suidas, quos illi vocant *Philarchas*, quia & ipſorum regiones vocantur *Phylæ*.

Plinius junior in Epiſtola ad Trajanum Imperatorem ſcribit quendam nomine *Callidromum*, cum detineretur a maximo & Dionyſio Piſtoribus, quibus operas ſuas locaverat, confugiſſe ad ſtatuam Imperatoris perductumque ad Magiſtratus, indicaſſe, ſerviſſe aliquando Laberio Maximo, captumque a Suſago Dacorum Duce in Mœſia, & a Decebalo eorum Rege muneri miſſum Pacoro, Parthiæ Regi, pluribusque annis in miniſterio ejus fuiſſe: deinde fugiſſe, atque ita in Nicomediam perveniſſe. Quem Plinius perductum ad ſe, cum eadem narraſſet, mittendum ad Trajanum putavit. Quod tamen, ut fatetur ipſe, paulo tardius fecit, dum requirit gemmam, quam ſibi, habentem imaginem Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, ſubtractam Callidromus indicabat. *Plin. jun. lib.* 10. *Epiſt.* 16. *ad Imp. Trajan.*

Verum, ut paulo altius rem repetamus, Domitianus quidem cum Decebalo bellum geſſit; ſed, pace tandem cum eo innita, magnam mox pecuniæ vim, & opifices peritos variorum artificiorum, tam pace quam bello utilium, ei dedit. Ut teſtatur Dio *lib.* 67. *pag.* 762. Is autem *Callidromus*, cum Piſtor eſſet eximius, eam ob cauſam Pacoro fuiſſe dono datus a Decebalo videtur: plurimiſque an-

annis in Regis illius fuiſſe miniſterio. Quem demum e Parthia aufugiſſe, civilium bellorum apud Parthos cauſa, probabile eſt, ac Nicomediam eo veniſſe tempore, quo Plinius Bithyniam adminiſtrabat: anno ſcilicet Imperii Trojani undecimo, ut quidem autumant, aut ſaltem duodecimo, ſi Euſebio habenda ſit fides. Id vero Scriptorem hunc ex conjectura potius, quam ex fide hiſtoriæ contuliſſe refert Scaliger, *Animadverſ. pag.* 207.

Cæterum imperante Pacoro diſcordiis civilibus agitatos fuiſſe Parthos aperte ſatis innuit Dio; dum exhauſtam civibus Babylonem notat, quo tempore Trajanus Auguſtus ad eam urbem pervenit: his fere verbis: Poſt Babylonem uſque veniunt Romani propter hoſtium, a quibus prohiberentur, ſolitudinem. Nam Parthorum vires comminutæ erant bellis civilibus; eratque tunc inter eos adhuc ſeditio. *Dio lib.* 68. *pag.* 783. *Edit. Vvechel. Hanov.* 1606.

Pacorus autem videtur a Parthis in exſilium actus eſſe, nec non cum iis poſtea bellum atrox geſſiſſe; quod ejus tantum morte ſopitum ſit. Certe Choſroes, frater ejus junior, in illius locum Rex eſt ſubſtitutus: præterito Parthamaſiri Pacori filio, ut infra videbimus. Itaque Pacorum mortuum eſſe autumo circa annum Epochæ Arſacidarum exeuntem 363. aut ſaltem 364. ineuntem: cum annos circiter ſeptemdecim regnaviſſet.

NUM-

NUMMUS ARSACIS PACORI.

Ex Collectione Morelliana.

Caput Regis barbati ac diademate & mitra ornati. Ex averſa parte Rex imberbis ſellæ inſidens, dextra extenſa arcum geſtat, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ; *id eſt, Regis Regum Arſacis Benefici, Illuſtris, Amici Græcorum.*

ECQUIS primo intuitu hunc argenteum nummum drachmalem Arſaci Pacoro audacter adjudicare audeat? Neque enim Æra in eo conſignata eſt; neque inſigne quoddam epitheton occurrit, quo a ſuperioribus Regibus hic diſtinguatur. Attamen, ſi peritus quiſpiam Antiquarius, atque in enodandis Regum nummis egregie varſatus, ea omnia, quæ Arſacidam hunc deſignare queant, accurate attenteq; expenderit, hancce monetam ad Pacorum, Vologeſis filium, pertinere haut dubie fatebitur.

Pri-

Primum namque & Pater & filius vultu admodum ſimiles ſunt; ſi barbam exceperis; quæ quidem in Vologeſe prolixior occurrit, ut in Rege ſeniore: brevior vero ac denſior in Pacoro vigentis ætatis viro. In hoc vultus virilior & plenior: in illo deflorescens, rugiſque aliquot exaratus. At in utroque Rege eadem mitra, cujus ſummitas compluribus uncis aureis exornata eſt; qualemque nullam in reliquis omnibus Regum Parthorum nummis deprehendimus: hos ambos Reges patrem eſſe & filium maximo ſane eſt argumento. Adde, quod mitræ Vologeſis ſua ſunt redimicula, quæ Arſacidæ ætate provecto recte, conveniunt: quæque in Pacoro, utpote juniore, non obſervantur. Ad hæc, filii diadema in nodi formam pone caput religatum eſt, velut ad oſtentationem. Patris vero mitra tam brevi cingitur diademate, ut mitræ adglutinatum diceres, atque illi ſolummodo adpoſitum, ceu exterius regiæ dignitatis inſigne.

In eo autem, de quo hic agitur, nummo, Parthico referta faſtu cognomina ſibi non adrogat Pacorus. Quod modeſtum ſane arguit Regem. Arſacidarum igitur ſolito *Regis Regum* titulo contentus, *Juſti* cognomen omittit: non quod juſtitiæ non eſſet amantiſſimus; ſed quod, pro inſita ſibi atque innata modeſtia, populis ſuis, ſicut probum Regem decet, nondum jus ſatis ſe accurate tribuiſſe exiſtimaret. Reliquos *Benefici, Illuſtris & Amici Græcorum*, titulos, non ad faſtum, ſed tantummodo more Majorum ſuorum adhiberi ſuſtinuit.

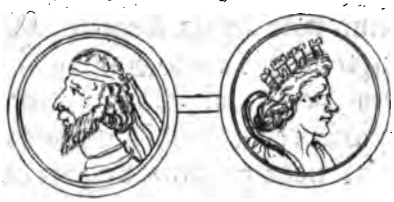
Cur vero aut impiam *Dei*, aut faſtoſam *Magni* appella-

pellationem aſſumere ſibi noluerit Pacorus, diſce Lector. Is, æqui & pacis amans, Artes primum videtur excoluiſſe; unde ad inteſtinas diſcordias eſt deductus. Parthi namque, bellis externis aſſueti, tranquillum ac pacificum regnum oderant: hoc unum in animo habentes, ut Imperii ſui fines proferrent. Quam ob cauſam Proceres quidam contra Pacorum rebellarunt. At rebellium vires, bellis civilibus attritæ, in eorum tandem perniciem ruituræ fuiſſent; niſi Pacorus præmatura eſſet morte ſublatus: ut ex ejus Annalibus eruitur.

In argenteis Parthorum Regum nummis drachmalibus Rex imperbis ſellæ aureæ inſidens, ſemper exhibetur ad antiquam ex regia proſapia eorum originem indicandā. Is igitur arcum dextra extenſa gerit: quo quidem armorum genere præpollent ii Populi: quemadmodum innuit Propertius, *lib.* 14. *Eleg.* 3.

Subdolus & verſis increpat arcus equis.

NUMMUS
ARSACIS PACORI.

Caput Regis barbati, & diademate ornati; ante quod Litteræ numerales ENT. id eſt, Anno 355. In averſa parte mulier capite turrito, cum faſcia quadam vultum ejus circumvolitante. Littera vero initialis A. urbis nomen deſignat, in qua cuſus eſt nummus.

Si

SI primo intuitu ſuperiorem nummum Arſaci Pacoro adjudicare non ita facile eſſe pronuntiaverimus, præſertim cum Arſacidarum Æram non præferat, ne mireris, erudite Lector. Nummus enim patris ejus Vologeſis, qui eam præfert, tetradrachmalis eſt. Atque in hujuſmodi nummis Æræ Arſacidarum ſemper invenitur exarata: quemadmodũ in ſequentibus deinceps Regibus obſervabis. Aſt hic Pacori nummus tantummodo drachmalis eſt: in argenteis autem ejuſmodi formæ nummis, in tota Parthorum Regum ſerie Æra hactenus nulla a nobis eſt obſervata. Quod maxime notandum.

Æreus hic Regis Pacori nummus, minimæ licet molis, plurimi tamen eſt æſtimandus; quippe qui Arſacidarum Epocham præ ſe ferat. His namque ſolis numeralibus Litteris Pacori regnum indicari, nummumque ad eum pertinere plane convincimur.

Illæ autem Litteræ ENT'. annum deſignant 355. quo jam Parthi diſcordiis agitabantur, &, ſi conjecturæ locus, imminutis jam tum regiis opibus: cum nummus ita exiguus, iſque ex adeo vili conflatus metallo, in patientiſſimo regno monetæ loco cuderetur. Quod quidem in hoc primum Rege obſervatur.

Attamen, etiamſi Æra huic, de quo agitur, nummo deeſſet, eum nihilominus ad Pacorum ſpectare plane nos evincerent idem in Pacoro, qui in Vologeſe, oris habitus; eadem naſi oblongi forma; eadem & barbæ: denique eadem prorſus lineamenta. Hoc unum igitur intereſt inter utrumq; diſcrimen: quod Vologeſis caput mitra redimitum ſit: Pacorus vero capite ſit nudo, capilloſque habeat ſolito Parthorum more calamiſtratos, ac ſolo diademate revinctos.

Capite turrito in averſa nummi parte expreſſo

urbis

urbis genium repræſentari nemo neſcit. Genius autem inter minores Deos habebatur; videlicet ex numero erat eorum, quos *Indigetes* vocabant, ut teſtatur Cicero in Tuſculan. Illi credebantur Dei, qui faciles erant, & præſto aderant: unde urbium populi ipſos præcipue colebant.

Cur autem urbis Genius capite turrito depingeretur, ſi rationem quæras, amice Lector, reddam paucis. Alii ita interpretati ſunt, quod urbes primis temporibus in ſummis montium cacuminibus conderentur: alii vero iis tantum urbibus, quæ validiſſimis mœnibus cingerentur, conceſſum fuiſſe talem capitis ornatum litteris prodiderunt. At Genius in nummulo hoc noſtro expreſſus, præter turritam coronam, diademate quoque inſignitur: quod quidem ornamentum regiam urbem omnino videtur indicare.

Ea autem urbs regia, in qua cuſus eſt nummus, cujusque A Littera eſt initialis, *Arſacia* eſt: de qua hæc Strabo, *lib.* 2. *pag.* 524. *Apud Rhagas a* (*Seleuco*) *Nicatore condita Rhageia: quam ipſe Europum appellavit; Parthi Arſaciam: verſus meridiem, a Caspiis portis diſſitam quingentis circiter ſtadiis*: ut tradit Apollodorus Adramytenus. Ea autem, ſive *Rhageia*, ſive *Rhagæ*, Parthorum regia erat, in qua Arſacidæ ver traducebant. Quemadmodum legere eſt apud Athenæum *lib.* 12. *cap.* 2. talia ſcribentem: Parthorum etiam Reges ver traducunt Rhagis; hiemant Babylone; alibi, quod ex anno ſupereſt. Nil mirum igitur, ſi in urbe regia moneta ſignetur; &, ſi huic, ut & hodieqne in Gallia, littera quædam adponatur, qua oſtendatur ſtatim, in quanam ſit officina, atque urbe percuſſa.

ARSACES

ARSACES XXV.

CHOSROES, ſive HOSROES, Voloegſis filius junior, Pacoro fratri primogenito, inter inteſtinas Parthorum diſcordias demortuo, ſucceſſit; in locum Parthamaſiridis, Pacori filii, a Parthsi electus. Aſt, ubi primum Parthicum Regnum adeptus

ptus eſt,ne a Parthamaſiride,conciliatis ſibi aliquando paternis amicis, bello impeteretur; Armeniæ ipſi regnum quæſivit.

Exedares Arſacida, Tiridatis Armeniorum Regis filius,poſt patris mortem,conſentientibus Armeniis, tanquam legitimus heres,ei in regnum Armeniæ ſucceſſerat. Romanorum autem Imperator Trajanus, quanquam inſcius atq: inconſultus, de ea tamen non fuerat irreverentia conqueſtus. At, poſteaquam Exedarem, bello a Choſroe impetitum, ſpoliatumq; regno audivit: (Parthus enim Rex, quaſi Armenia adhuc ad Parthos pertinuiſſet, Exedarem, ut puta Arſacidam, amovere ſe pro arbitrio poſſe exiſtimabat) huic tum vehementer ſuccenſens, eam ob cauſam ſtatim bellum Parthis inferre decrevit.

Julianus Imperator in Cæſaribus Trajanum Auguſtum ita fere loquentem introducit: Parthos autem, priuſquam ab his injuria affectus eſſem, armis violandos non exiſtimavi. Ut vero injuriam intulerũt,cum nempe Armeniã invadere auſi ſunt; non me ætas igraveſcens,& jam tum legibus mihi militiæ vocationem concedentibus,ab iis invadendis revocavit.

Interim Choſroes, poſtquam Armeniæ majori Parthamaſirim fratris ſui filium, Regem præfecit; Maniſſaro Regulo, (quem nummus noſter Abaiſſarum appellat,) bellum intulit. Is enim, durantibus Parthorum diſcordiis civilibus, Armeniam minorem occupaverat; ideoque caput tiara ornatum in nummo præfert; in cujus averſa parte legitur hæc inſcriptio: ΒΑCΙΛΕΩC ΑΒΑΙΣΣΑΡΟΥ: *cum aquila.* Quin & Meſopotamiæ quoque partem ſibi vendicaverat. Teſte Dione *lib.* 68. *pag.* 778. Tra-

Trajanus, qui initio anni V. C. 865. cum Articulejo Pæto Conſulatum acceperat, ineunte vere in Armenios & Parthos profectus eſt, iis bellum illaturus; propterea quod (ut ipſe dicebat) Rex Armeniorum non ab ſe, ſed a Rege Parthorum diadema accepiſſet: ſed revera id bellum ſuſcepit adductus gloriæ cupiditate. *Id. Dio ibid. pag.* 778. Quam rem, licet intra plures annos geſtam, in hunc unum annum conjicit Euſebius: eo, quod vertente Abrahami anno 2129. fuerit inchoata: Parthis Armeniam invadentibus, quæ in Imperatoris Romani clientela erat.

Hac vero expeditione contra Parthos inſtituta, Trajanus Roma egreſſus eſt, anno Imperii ſui 15°. apud Malelam 16°. (ſed lege 13.) menſe Hyperberetæo, ſeu Octobri. Nam auctor ille Antiochenus, qui ſua ex Domnino Chronographo mutuatur, ab anno Abrahami ineunte 2129ª. computat, qui eſt Arſacidarum 368ᵘˢ.

Cum autem Imperator Trajanus Athenas adpelleret, Legati quidam Choſrois illic eum convenere, qui & pacem petebant, & munera ſecum adferebant. Nam quia de profectione Trajani Choſroes acceperat, quodque factis ille fidem minis ſuis adſtrueret, trepidare cœperat; remiſſaque animi elatione, miſerat oratum ſuppliciter, ne bello invaderetur; & Armeniam pro Parthamaſiride, Pacori & ipſo filio, petebat; utque diadema illi mitteretur, rogabat. Etenim Exedarem, qui nec erga Romanos, nec erga Parthos ex officio ſe gereret, regno abdicatum per ſe ajebat. *Dio lib* 68. *pag.* 778.

Legatis auditis, Imperator Trajanus nec accepit illa

munera, nec aliud quidquam vel reſpondit, vel reſcripſit; extra hoc ſolum, amicitiam factis, non verbis prabandam: ideoque ſe, poſtquam in Syriam veniſſet, facturum omnia, quæ fieri par eſſet. *Id. Dio ibid.* In ea igitur ſententia perſiſtens Trajanus Aſiam Ciliciamque, finitimis cum Provinciis, peregravit, ac Seleuciam adpulit ad portum Batyllum, *μηνὶ Απελλέω τῶ καὶ Δεκεμβρὶ*. Legendũ ex Domnino apud Mallelam, Απελλαίω: menſe *Apellæo*, ſeu Decembri.

Interea Choſroes trepidus, ob Imperatoris Romani adventum, Cteſiphontem ſeſe receperat, copias undiq; colligens. At bella civilia quamplurimos milites abſtulerant, nec ceſſaverat adhuc inter Parthos ſeditio; ut innuere videtur Dio, dum Trajano Babylonem adventante, notat fuiſſe tunc adhuc eos inter populos tætram ſeditionem. *Dio lib. 68. pag. 783.*

Trajanus menſis Audinæi, ſive Januarii, die ſeptimo, ἡμέρα ἑ (ſupplendum βδομη) feria ſeptima, per portam auream, ſeu Daphniticam, veniens, Antiochiam Syriæ ingreſſus eſt, coronam capite geſtans ex ramuſculis oleagineis contextam. *Malela ut ſupra.* Antiochiæ cum eſſet Imperator, Abgarus (*ſic enim ſemper in nummis*) Oſrhoenus, ei non ipſe quidem occurrit: munera tamen, & Legatos cum mandatis ab amicitia non alienis, miſit. Is enim pariter & Trajanum, & Parthos metuens, utrique parti ſtudebat; ſiquidem a Pacoro Regis nomen, ut ſupra dictum eſt, acceperat: ac propterea cum Trajano congredi nouit. *Idem Dio ibid. pag 779.*

Poſtquam Trajanus vere in fines hoſtium penetravit, Satrapæ, qui eas adminiſtrabãt regiones, regeſq;

cum

cum magnis muneribus obviam ei proceſſere. Parthamaſiris autem, ceu vi cogente, hujuſmodi quiddã fecit. Primum Trajano ſcripſit, tanquam Rex; &, quia nihil reſcriptum eſſet, alias denuo litteras dedit, omiſſo nomine regio; Marcumque Junium Cappadociæ Præſidem, ad ſe mitti poſtulavit, velut aliquid per eum petiturus. At Trajanus Junii filio ad eum ire juſſo, Samoſata progreſſus ipſe, citra pugnam oppido potitus eſt. Inde Satala pervenit, & Anchialũ, Heniochonem Machelorumque Regem donis mutuis cohoneſtavit. *Idem Dio ibid. pag.* 779.

Ad oppidum autem Armeniæ Elegiam Parthamaſiridi copiam adeundi ſui fecit. Intra munitionem caſtrorum ipſe pro tribunali conſederat. Parthamaſiris, eo ſalutato, diadema capiti detraxit, eoque ad Trajani pedes poſito, tacitus adſtitit; dum id ſibi redderetur, expectans. Cum autem, hoc facto, milites clamorem una ſuſtuliſſent, ac Trajanum tanquam in victoria quaquam, Imperatorem appellaſſent: (quippe victoriam hanc ſine bello partam, & incruentam vocabant; propterea quod Regem Arſacidam, Pacori filium, Choſrois e fratre genitum, adſtantem Trajano ſine diademate videbant, veluti captivum.) *Idem Dio ibidem.* Atque ideo Trajanus ſecundo a Senatu *Optimus, Armeniacus* vero a militibus eſt dictus. Illo igitur militum clamore perterritus Parthamaſiris, ad contumeliam perniciemque ſuam id factum putavit. Quamobrem ſeſe convertit, quaſi fugiturus. Ubi vero circumdatum ſe militum corona conſpexit, deprecatus eſt, ne quid in turba dicere cogeretur. Itaque deductus in Trajani tentorium, nihil eorum, quæ volebat, impetravit. *Dio lib.* 68. *pag.* 779. & 780.

Exſiliente verò Parthamaſiride præ iracundia, etiam inde mediis e caſtris eum Trajanus arceſſivit, iterumque conſcenſo tribunali, quæcumque volebat, audientibus univerſis ei dici juſſit: ne qui forte neſcii rerum earum, quæ ſeorſum inter ipſos actæ prolatæque fuiſſent, diverſa quædam confictis fabellis ſpargerent. Id vero cum audiiſſet Parthamaſiris, non cõtinere ſe potuit amplius; ſed magna libertate, cum alia protulit in medium; tum quod minime victus, nec bello captus, ſed ſponte ſua veniſſet, in perſuaſione certa, futurum uti nec ulla ſibi inferretur injuria, & regnum perinde conſequeretur, ac a Nerone Tiridates id impetraſſet. *Id. Dio ibid. pag.* 780.

Ei autem Trajanus, præter alia, viciſſim reſpondit, ad rem quæ facerent; & Armeniam nemini ſe relicturum dixit, quod ea juris Romani Præſidem Romanum habitura eſſet: Ipſi tamen abeundi, quo vellet, poteſtatem facturum. Hoc modo Parthamaſirim cum iis Parthis, quos ſecum habebat, dimiſit; cum equites quoſdam ipſis duces dediſſet, uti nec cum aliquo colloquerentur, nec novi quid moliri poſſent. Omnes autem Armenios, quotquot cum ipſo venerant, tota regione jam veluti ſuæ ſubjectos ditioni manere juſſit. *Id. Dio ibid.*

Cum igitur præſidia Trajanus in locis opportunis reliquiſſet, Edeſſam venit, ibique primum Abgarũ vidit. Nam antea quidem ille tam Legatos, quã munera ſæpius ad Imperatorem miſerat: ſed ipſe modo propter has, modo propter illas cauſas nõ acceſſerat: uti nec Mannus (*ita ex nummis*) Arabiæ finitimæ Regulus, nec Anthemuſiæ Phylarchus, ſive Rex Sporaces.

ces. Tunc vero partim perſuaſus ab Arbande filio, egregia forma præſtante, ideoque Trajani familiaritatem adepto, partim hujus jamjam præſentis metu perculſus, adventanti profectus eſt obviam, ſeque purgato, veniam conſecutus eſt. Nam filius ei ſplendidæ ſupplicationis inſtar aderat. Abgarus quidem inde Trajani amicitiam meruit, eique tunc epulum præbuit, in quo filium barbaro quodam more ſaltantem produxit. *Id. Dio ibid. pag.* 780.

Cum autem veniſſet in Meſopotamiam Trajanus, jamque miſſi pacis componendæ Præcones & Legati eſſent tam a Manno, quam ab Abaiſſaro, cui bellum Choſroes inferebat, ideoque ſe hic Armenia *minore* Meſopotamiaque, quam ceperat, ultro ceſſurum offeret: nec Abaiſſaro ſe fidem prius habiturum reſpondit, quam profectus ad ſe, quemadmodum pollicebatur, ipſis factis promiſſa confirmaſſet: & cum aliis de cauſis Mannum ſuſpectum habuit; tum quod auxiliares ille copias Adiabenæ Regi Bebarſapi ſuppeditaſſet. *Id. ibid.*

Ideo igitur Trajanus non amplius eos, ut ad ſe venirent, expectandos duxit; ſed in Adiabenen ad ipſos deflexit. Hoc modo tum Singara, tum alia quædam oppida, citra pugnam ullam, opera Lucii Quieti Legati in poteſtatem venerunt.

Adenyſtræ permunitum erat caſtellum. Eo miſſus Legati nomine fuit ad Bebarſapem Centurio quidam Sentius nomine; & ab eo in vincula conjectus, in caſtello commorabatur. Cum autem Romani propius illuc acceſſiſſent, quoſdam ex iis, quos vinculorum ſocios habebat, inſtruxit; & e vinculis una cum ipſis

elapſus, interfecto præſidii magiſtro, portas ſuæ nationis militibus aperuit. *Dio ibid.* 781.

In ea autem expeditione Trajanus pedibus iter faciebat ſemper cum exercitu; inſtruebatque milites, quoties proficiſceretur, eoſque variis modis ductabat. Itaque pedibus non aliter quam illi, tranſibat flumina. Ea ratione ſuos & verbo & exemplo docens, nil non tentat, nil non expugnat: atque inter cætera, validiſſimis urbibus Niſibi, Batniſque captis, *Particus* in Meſopotamia cognominatus eſt; &, hieme tunc adventante, Antiochiam eſt reverſus. *Id. ibid.*

Antequam vero Trajanus Antiochiam proficiſceretur, Meſopotamiæ præfectum impoſuit; cum eam in Provinciam Romanam, ſicuti & prius redegerat Armeniam, jam tum quoque redegiſſet. Senatus autem, quo utriuſque rei memoriam poſteris mandaret, eam in æreis hujus Imperatoris nummis conſignavit. Ex quibus unum hic, Lectoris gratia, adponendum eſſe exiſtimavimus.

In antiqua Nummi parte caput cernitur Trajani Imperatoris, cum ſolita epigraphe: *Imp. Cæſ. Nervæ Trajano Aug. Ger. Dac. P. M. Tr.* P. Cos. V. P. P.

In

In poſtica vero ſtat Trajanus ipſe paludatus, dextra haſtam, læva parazonium geſtans: inter duas fluviorum figuras, hinc & inde cum urnis ſuis & arundinibus humi decumbentes, Tigrimque & Euphratem deſignantes; a quibus Meſopotamia circumſcribitur. Ad pedes Imperatoris Armenia etiam humi ſedet, capite tiara exornato, at mœſto ac demiſſo vultu, & manibus revinctis, cum Epigraphe: *Armenia & Meſopotamia in poteſtatem P. R. redactæ.*

Dum autem Trajanus immoraretur Antiochiæ, Dominica die 23. menſis Apellæi, ſeu Decembris, anno Antiochiæ 164. ex Malela rite emendato, terræ motus ingens factus eſt, quo eorum, qui in urbe remanſerant, infinita multitudo periit. Multi enim domibus collapſis urbis aliiſque ædificiis obruti ſunt. In quorum numero fuit Pedo Conſul, qui ſtatim mortuus eſt. Trajanus autem per feneſtram ex ædibus, in quibus erat, effugit. Nam cum quidam inuſitatæ & pluſquam humanæ magnitudinis ad eum veniſſet, eduxit foras; ita quidem, ut parumper alicubi vulneratus, ſuperſtes manſerit. Cumque plures ad dies terræ motus duraret, in circo ſub dio agitabat *Dio ut ſupra lib. 68. pag. 782. & 783.*

Ineunte vere Trajanus in hoſtilem terram ingreditur. Cumque ea regio, quæ ad Tigrim fluvium ſpectabat, materiam ad ædificandas naves non ferret, ea navigia, quæ in ſilvis apud Niſibim fecerat, plauſtris in flumen convehi juſſit. Sic enim comparata fuerant, ut diſſolvi facile ac conjungi poſſent. Inde naves has junxit, & magnis quidem cum moleſtiis, ad montem Cardynum; cum Parthi ex adverſo conſiſten-

tes impedirent. Sed tanta Trajano erat navium copia, tantaque multitudo militum, ut aliæ celerrime conjungerentur; aliæ plenæ gravis armaturæ militibus atque ſagittariis, vim Parthorum ante prohiberent; aliæ hinc & illinc periculum facerent; quaſi tranſituræ eſſent. *Dio ibid. pag.* 783.

His rebus perterriti Barbari, ſimul quod tanta multitudo navigiorũ in regione arboribus vacua conſpiceretur, ipſi terga dant. Romani flumen tranſeunt, Adiabenemque omnem, quæ pars eſt Aſſyriæ ad Ninum pertinentis, in ſuam poteſtatem redigunt; itemque Arbela & Gaugamela; ubi Alexander olim Darium ſuperaverat. Poſt Babylonem uſq; veniunt, propter hoſtium, a quibus prohiberentur, ſolitudinem. Nam Parthorum vires comminutæ erant bellis civilibus: (ſcilicet, regnante Pacoro, nuper mortuo:) eratq; tunc inter eos adhuc ſeditio. Sin autem heic conjicere liceat, ei ſeditioni locum dediſſe putem Pacori filium Parthamaſirim, Armenia expulſum; nec ſat gnaviter a patruo Choſroe defenſum.

Interea conſtituerat Trajanus Euphratem, facta foſſa in Tigrim derivare, ut per eam naves ad pontem faciendum duceret. Sed, ubi eum altiorem Tigri eſſe intellexit, mutavit conſilium; veritus, ne, ſi id faceret, Euphrates navigari non poſſet, quod amnis impetuoſiore fluxu in partem declivem tenderet. Itaq; navibus per phalangas, ſive pulvinos, tranſportatis per interjectum utrique flumini ſpatium, quod perexiguum eſt, (nam Euphrates totus in paludem fluit, indeque cum Tigri conjungitur) Tigrim trajicit, poſt Cteſiphontem ingreditur. Qua urbe capta,

Impe-

Imperator appellatus eſt, confirmato *Parthici* cognomine. *Dio ibid. pag.* 784.

Cum vero Cteſiphon eſſet Parthorum Principũ Regia; idcirco in nummis, quos ex auro tunc temporis cudi juſſit Trajanus, ea recepta urbe, *Parthiam captam* jure ac merito videtur inſcripſiſſe: veluti in nummo hoc aureo ſuperſtite obſervare eſt: in cujus averſa parte duo adſunt captivi lugentes, atque ſub trophæo Parthicis armis onuſto hinc & inde humi ſedentes; cum illa inſcriptione, *Parthia capta.* Quod autem ad trophæum attinet, iis omnino ſimile eſt, quæ, poſt reportatam inſignem aliquam victoriam, in terra hoſtili erigebantur.

Poſtquã igitur Trajanus Cteſiphontem cepit, invaſit eum cupiditas navigandi ſecundo flumine in mare rubrum. Sinus eſt maris Oceani, quem Sinum Erythræum ab Erythro, qui regnum illic tenuit, appellant. Meſſenen quoq; inſulam Tigridis (prope oſtiũ fluminis) in qua Athambilus regnabat, nullo labore cepit: atque iis in locis propter vim hiemis, & rapidum Tigrim, æſtumq; maris, in magnum periculum venit. Sed & qui Spaſini vallum (urbem ita dictam) (atq; a Rege Characenorum olim conditam) habitabant, erantq; in ditione Athambili; Trajanum amice receperunt.

Inde

Inde venit ad Oceanum; ac de Indis quoque cogitare cœpit: cum tamen ea, quæ ceperat, tueri non poſſet. Dum enim navigat verſus Oceanum, atque inde revehitur; ea, quæ ceperat, omnia maximo tumultu defecerunt: præſidiis, quæ apud eas gentes reliquerat, ejectis a ſingulis, aut cæſis. Atque hæc ad Trajanum, dum eſſet in navi, perferuntur.

Cognita igitur defectione, Lucium & Maximum contra rebelles mittit. Maximus prœlio ſuperatus, obiit. Lucius cum alia præclare geſſit, tum Niſibin recuperavit: Edeſſam expugnavit, direptamque incendit. Seleucia ab Erucio Claro, & Julio Alexandro Legatis capta & incenſa eſt.

Verum Trajanus metuens, ne Parthi quoque aliquid molirentur, Regem eis dare conſtituit. Itaque ut Cteſiphontem venit, convocatis in magnam planitiem Romanis omnibus Parthiſque, qui tum aderant, excelſum tribunal conſcendit. Ibi apud eos de rebus ab ſe geſtis gloriatur, deinde Parthis Regem deſignat Parthamaſpatem (quem malela Choſrois Regis hoſtem eſſe ait, utpote, qui Exedarem patrem ex Armenia depulerat) eique diadema imponit.

En

En numiſma æreum primæ formæ a Senatu percuſſum in memoriam Parthamaſpatis Regis a Trajano Parthis dati. Trajanus in tribunali ſedet, adſtante pone cum Præfecto Prætorii. Coram Trajano ſtat Parthamaſpates, cujus capiti diadema Imperator imponit. Ante tribunal Parthus unus, totius populi nomine, flexo genu, junctisque manibus, ſupplex Regem ab Imperatore petit.

His perfectis, Trajanus Cteſiphonte in Arabiam profectus adoritur Agarenos, qui & ipſi defecerant, quorum civitas, neque magna eſt, nec dives; finitimaque regio magna ex parte deſerta eſt, quod in ea aquæ raro inveniantur, atque illæ parum ſalubres; quodque in ea ligni pabulique magna ſit penuria. Ex quo fit, ut ibi magna hominum multitudo diu eſſe non poſſit. Tum vero ardentiſſimis caloribus, quibus expoſita eſt, defenditur. Quamobrem expugnatione relicta, Trajanus receſſit, nec multo poſt in morbum incidit. *Dio lib. 68. pag. 785. & 786.*

Cogitabat iterum exercitum in Meſopotamiam traducere, ſed ingraveſcente morbo, iter in Italiam navigio cepit, Ælio Hadriano in Syria cum exercitu relicto. Itaque Romani, capta Armenia, ac magna parte Meſopotamiæ, ſuperatiſque Parthis, fruſtra tot labores ſuſcepiſſe, totque pericula adiiſſe viſi ſunt; propterea quod Parthi Parthamaſpatem deteſtati, regi ſuis moribus cœperunt. *Id. ibid.*

Tandem Trajanus aqua intercute, ſeu hydropiſi laborans, Selimantem urbem Ciliciæ perlatus eſt; in qua mortem illico obiit A. D. Id. Auguſti, poſtquam regnaſſet annos decem & novem, menſes ſex, & dies quin-

quindecim. Atque huic ſucceſſit in imperium Hadrianus, qui Syriæ præerat, tunc autem Antiochiæ morabatur. *Dio ut ſupra.*

Adeptus imperium Hadrianus, ad priſcum ſe ſtatim morem inſtituit, & tenendæ per orbem terrarum paci operam impendit. Nam deficientibus his nationibus, quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant, Ægyptus ſeditionibus urgebatur, Lycia deniq; ac Palæſtina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo (ut dicebat) Catonis; qui Macedonas liberos pronuntiavit; quia teneri non poterant. *Iſamatoſirim*, (lege *Parthamaſpatem*) quem Trajanus Parthis Regem fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos videret, proximis gentibus Regem dedit. *Spartianus in Hadriano.*

Interea Parthi Regem ſuum Choſroem e ſuperioribus Satrapiis, in quas conceſſerat, accerſunt, eumq; Parthamaſpate expulſo, omnes provinciæ recipiunt. Hadrianus enim, ut ait Eutropius, Trajani gloriæ invidens, ſtatim provincias tres reliquit, quas Trajanus Romano addiderat imperio; & de Aſſyria, Meſopotamia & Armenia revocavit exercitus; ac finem imperii eſſe voluit Euphratem. *Eutropius lib.* 8.

Parthos autem in amicitia ſemper habuit Hadrianus Auguſtus, quod ex Parthia Regem retraxit (Parthamaſpatem) quem eis Trajanus impoſuerat. Armeniis quoque, qui ſub Trajano Legatum tantum habuerant, Regem habere permiſit (eundem Parthamaſpatem) quem in Exedaris Regis ſui defun-

functi locum, dari ſibi a Cæſare ſupplices ii populi pe-rant. *Spartianus in Hadriano.*

Cæterum, cum de Meſopotamia ab Hadriano Augusto Parthis relicta loquitur Eutropius; intelligendum illud eſt de ea Meſopotamiæ parte, quam Arſacidæ prius obtinuerant, cujuſque primariæ urbes erant Amida & Niſibis. At alteram ejuſdem regionis partem, *Oſrohenen* dictam, quam alluit Euphrates, quæque Abgaro Regulo ea fuerat lege conceſſa, ut tributum penderet; non Parthis, ſed indigenis Regulis parere voluit Hadrianus. Ita & Meſopotamii, qui in eo tractu erant, videlicet Rheſaineſii, ad fluvium Chaboram in eadem Oſrhoëne ſiti, ſub iisdem dominis, quibus antea paruerant, remanſerunt: ut ex eorum nummis colligitur.

Igitur Ælius Hadrianus, inquit Aurelius Victor, pace ad Orientem compoſita, Romam regreditur: ubi ſpectacula, quæ *Parthica* nominabantur, in honorem Divi Trajani Auguſti edidit. Quæ quidem ſpectacula, teſte Dione, per multos annos celebrata ſunt: poſtea vero, ut alia multa, in uſu eſſe deſierunt, *Dio lib.* 69. *pag.* 788.

Interea Choſroes pacis a Romanis conceſſæ temporibus fretus, regiones ſuas, quæ bello exhauſtæ fuerant, tributis imminutis, mirum in modum ſublevavit; quo Parthorum omnem ſibi benevolentiam conciliaret. At, quamquã plurimos annos regnaverit, nihil tamen de ejus geſtis protulerunt Hiſtorici. Ex ſolis igitur illius nummis, Arſacidarum Epocha inſignibus, diſcimus, pacate eum populis ſuis præfuiſſe. Cum vero ſingulas Imperii Romani provincias per-

luſtra-

luſtrare decreviſſet Hadrianus, dum in Aſia eſſet atque in Syria, Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit; invitato etiam Choſroe, Rege Parthorum, (qui ad eum venit,) remiſſaque illi filia, quam Trajanus ceperat; ac promiſſa ſella aurea, quæ itidem capta fuerat. Atque ea ratione bellum, quod a Parthis ob cauſas memoratas jamjam imminebat, Hadriani cum Choſroe colloquio repreſſum fuit. Addit idem Spartianus in Hadriano, at præpoſtero ordine; Parthis amicis uſum eſſe ſemper Hadrianum; propterea, quod inde regem retraxit, quem Trajanus impoſuerat. *Spartianus in Hadriano ibid.*

Antequam Hadrianus Imperator ex Orientalibus Romani Imperii provinciis in Italiam regrederetur, ne quid pacem cum Parthis & finitimis barbaris initam turbare poſſet, Meſopotamios, eorumque Regulos, Oſrhoenos ſcilicet, omni tributorum onere liberavit. Qua de re Spartianus: " A Meſopotamiis non exegit " tributum, quod Trajanus impoſuit. Idque omnino probant Rheſaineſiorum nummi plurimi Trajano Decio Auguſto & Etruſcillæ ejus uxori, percuſſi cum Epocha ab anno illo Urbis conditæ 886. deſumpta. Quos nummos in noſtro de Imperatorum Romanorum Nummis in Coloniis percuſſis Libro, pag. 285. 286. &c. deſcripſimus.

Verumtamen Hadrianus, promiſſam licet, auream Choſroi ſellam non remiſit; quæ Romæ aſſervata eſt, eam fortaſſis ob cauſam, quod eo ipſo anno obiiſſe Choſroes videatur: relicto ſucceſſore filio Vologeſe: poſtquam annos ſex & viginti regnaviſſet.

NUM-

NUMMUS ARSACIS CHOSROIS.

Ex Museo Cl. V. Caroli Cæsaris Baudelotii I.C. Pariſini.

Caput Regis mediocriter barbati, & diademate ornati: ante quod litteræ numerales ΔOT, *id eſt* 374. *In averſa parte caput turrita corona, nec non diademate inſigne: ante quod littera initialis A, id eſt, Arſacia.*

ÆREUS nummulus, ei omnino ſimilis, quem in Arſacidarum Regum ſerie, ſub Pacoro, ob publicas bellorum civilium calamitates, ut ſuſpicati ſumus, primum percuſſum eſſe obſervavimus; ecce ſub alio Rege iterum prodit: parvi quidem, ſi materiam ſolam; plurimi vero, ſi raritatem ſpectes atque elegantiam; æſtimandus. Eum vir clariſſimus Carolus Cæſar Baudelotius inter plurimos, quos poſſidet, eximiæ raritatis nummos, jam in eo vulgavit libro, quem de peregrinandi utilitate vernacula lingua compoſuit.

Hic nummulus conſpicitur in tomo II. p. 605. Tab. num 4. Sed perperam Scalptor in eo ſcripſit ΔOP pro ΔOT: ut ipſe nummuli dominus poſtmodum probe animadvertit: qui mihi, tanquam veteri amico ſuo, eum æri incidendum libentiſſime commodavit. Scalptoris autem errorem agnoſcet ſtatim & ipſe lector. Æra cum litteris ΔOP. id eſt, 175. incideret in annum quintum regni Mnaskiris, qui Rex annos tum erat nonaginta natus; barbamque admodum prolixam alebat, ut ſuo loco videre licuit.

Hic autem nummulus juniorem adhuc Parthorũ Regem exhibet, barba non oblonga, carnoſa & vivida facie, talemque omnino, qualem fratrem Pacori Choſroen fuiſſe conſentaneum eſt; cum æræ Arſacidarum ΔOT, id eſt, 375ᵘˢ. annus ageretur. Quo quidem anno pauciores ſupra triginta annos natus erat Choſroes; nondumque nonum regni ſui añum compleverat; poſteaquam, cum e Meſopotamia, tum ex aliis regionibus, quas Trajanus Auguſtus victricibus armis occupaverat, revocatis ab Hadriano Imperatore Romanis exercitibus; ipſe a Parthis fuiſſet avitum in ſolium reſtitutus.

Sin vero in tantulo nummuli ſpatio faſtoſi illi tituli, quos ſibi Parthorum Reges adrogare ſoliti erant, deſiderentur: aliunde tamen haud mediocris certe lætitia animum ſubit; cum earum numeralium litterarum ope, Choſrois nobis effigies certiori exhibeatur fide; quam in argenteo nummo drachmali; in quo proprium quoque Regis illius nomen non exaratur. Unde, meo quidem judicio, æreus hic nummulus argenteo drachmali longe eſt anteponendus.

Littera A. haud dubie initialis eſt nominis urbis, in qua ſignatus eſt nummus. Plurimæ in vaſto Parthorum Imperio occurrunt urbes, quæ ab hac littera exordium habent. Unde in quanam earum percuſſus ſit nummus, aliquis remaneret dubitandi locus: niſi uſu receptum foret Regiis urbibus Monetarias officinas ſemper adſignari. Quapropter heic litteram A. *Arſaciæ* Parthorum Regiæ initialem eſſe nemo non fatebitur.

ARSACES XXVI.

VOLOGESES, hujus nominis ſecundus, patre Choſroe defuncto, Parthorum imperium adeptus eſt.

Eodem anno bellum Alanorum (hi ſunt Maſſagetæ) Rex Iberorum movit; ac Mediam quidem totis viribus infeſtavit; Armeniam vero Cappadociam-

que tantum adtigit. Poſt, Alanis partim muneribus a Vologeſo perſuaſis, partim metu Flavii Arriani Præſidis Cappadociæ adductis; bellum hoc finem habuit. *Dio lib. 69. pag. 794.*

Cæterum Romam Vologeſes Legatos miſit, qui Pharaſmanem accuſarent propter Alanos in Mediam inductos. Eos autem Legatos in Senatum Hadrianus introduxit: Cumque huic Senatus negotium iis reſpondendi commiſiſſet; & ſcripto reſponſa complexus eſt, & ipſis ea recitavit. Interea Pharaſmani Ibero, cum uxore Romam profecto, imperium auxit Hadrianus, & in Capitolio ſacrificare permiſit; equeſtremque ſtatuam in Æde Bellonæ poſuit. *Id. Dio ibid.*

Verum non multo poſt Hadrianus apud Baias Idibus Juniis mortuus eſt: annos natus 62. menſes 5. ac dies 19. cum annos 20 & menſes 11. regnaviſſet. Eique Antonius Pius in imperium ſucceſſit.

Defuncto Hadriano, Vologeſes Romam iterum Legatos miſit, qui, honoris cauſa, Antonio Pio, imperium adepto, coronam auream deferrent. Æternam ejus facti memoriam Senatus in æreis hujus Imperatoris nummis conſervandi voluit. En unum e multis heic proferam.

Exhi-

Exhibet nummus ab una parte laureatum Antonini Auguſti Pii caput. Ab altera ſtat mulier patrio more veſtita, onuſtæ ſagittis pharetræ lævam imponens, dextra vero radiatam coronam geſtans, cum Epigraphe *Parthia*; ut coronam hanc auream, ſolitum Regum amicorum munus, novo Imperatori Romano dono miſſam eſſe a Rege Parthorum ſignificet.

Legati Vologeſis etiam in mandatis habuiſſe videntur, ut ab Imperatore Antonino Pio ſellam auream Choſrois patris repoſcerent, quam Hadrianus redditurum ſe ei promiſerat. De qua ita Capitolinus *in Antonino Pio.* Sellam regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit.

Cum Parthamaſpates paterno Armeniæ regno ab Hadriano redditus, ſupremum diem obiiſſet; *Achæmenides*, ejus filius, (ex Iamblicho apud Photium) ut Romanorum benevolentiam ſibi conciliaret, non a Parthorum Rege Vologeſe, quamvis Arſacida & ipſe eſſet; ſed ab Antonino Pio diadema recipere maluit. Ideoque Legatos Romam miſit, qui id ſibi muneris ab Antonino ſupplices peterent. Hujus votis Imperator annuit lubens. Et certe egregium hunc nummum æreum cudendum curavit, Senatus tam præclari facti memoriam, ſilentibus omnibus Hiſtoricis, ad nos uſque perlaturum.

Ab una parte nummus laureatum caput exhibet Antonini Pii, cum Epigraphe: *Antoninus Aug. Pius Tr. P. II. Cos. II.* Ab altera ea legitur inſcriptio: *Rex Armeniis datus.* Stat Achæmenides, regia indutus chlamide, dextramque capiti diademate ornato admovet: dextram quoque ei imponente Antonino Pio; ſuaque auctoritate factum veluti confirmante. Togatus eſt Imperator, ut regnum Armeniæ Achæmenidi contuliſſe ſe volentem volenti demonſtret; cum neque ullum antea interceſſiſſet bellum, neque ullum tum intercederet. Item conſul ſecundum dicitur. Qui Antonini Conſulatus in annum cadit V. C. 893. quo Armeniæ regnum Achæmenidi fuiſſe ab eo conceſſum diſcimus: anno videlicet æræ Arſacidarum 395. regni vero Vologeſis ſeptimo.

Interea iratus Vologeſes, quod Antoninus Pius auream patris ſui Choſrois ſellam, atſi ab Hadriano promiſſam, pernegaſſet; quodque noviſſime Achæmenides Arſacida, non a Parthorum Rege, ſed ab Imperatore Romano diadema accepiſſet: eas ob cauſas utrique inſenſus, Armeniæ inhiabat; eique mox invadendæ totus jam incumbebat. Quod ubi primum reſcivit Antoninus Pius, ad eum ſcripſit, minaſque ei intentans, omnem ejus conatum in ipſo, ut ita dicam, limine repreſſit atque coercuit. Qua de re loquitur his verbis Capitolinus in Vita Antonini Pii: „Parthorum Regem ab Armeniorum expugnatio„ne ſolis litteris repulit.

In ſumma igitur tranquillitate ac pace conquievit omnis oriens, quamdiu vixit Antoninus Pius: At optimo Imperatore Non. Martii an. V. C. 914. demortuo; ſimul ac primum M. Aurelius Antoninus & L. Verus, ejus gener, Imperium Romanum una gubernare cœperunt; Vologeſes meditatum jam ſub Pio bellum denuo inſtauravit. De quo ita Capitolinus

in Vita Marci Antonini. „Fuit eo tempore etiam *Parthicum* bellum, quod Vologeſus paratum ſub Pio," Marci & Veri tempore indixit: fugato L. Attidio" Corneliano, qui Syriam tunc adminiſtrabat. " *Capitolinus in Vita Marci Antonini.*

Nuntiata morte Achæmenidis, arma ſtatim Vologeſes intuliſſe in Armeniam videtur, ut Soæmi, ejus filii, atavis editi regibus, regnum invaderet. Hic a Severiano Cappadociæ Præfecto auxilium petiit, & obtinuit. Verumtamen regno expulſus, ſalutem fuga quærere, Romamque ſeſe conferre coactus eſt. Atque interim Vologeſes omnem exercitum Romanorum Severiano commiſſum ad Elegiam Armeniæ oppidum undique circumcluſum una cum ipſis ducibus ſagittis confecit.

Cæterum Lucianus narrat Severianum illum, antequam in Armeniam proficiſceretur, Alexandrum Dei Glyconis, ſive Sacerdotem, ſive Prophetã conſuluiſſe: eique redditum fuiſſe ſuper expeditione in Armeniam ſuſcipienda tale reſponſum; adhortans illum ad regionis illius invaſionem.

Parthis, Armeniiſque citato Marte ſubactis,
Romam urbem repetes, & claras Tibridis undas;
Vertice ſerta gerens radiis diſtincta ſerenis.

Verum, poſteaquam vecors ille Gallus, Oraculo nimium confiſus, incurſione facta, cum exercitu ab *Othriade*, (ſive, ut alias legitur, ab *Oſrhoe*, præcipuo duce Parthorum) fuiſſet cæſus: Oraculum illud impoſtor Alexander ſuſtulit a monumentis; aliudque ejus in locum ſubſtituit hujuſmodi.

Agmen in Armenios ne duc; neque enim expedit illud:
Ne tibi femineis vir amictus veſtibus, arcu
Exitium immittat, vitaque ac lumine privet.

Lucianus in vita Alexandri Pſeudomantis, pag. 486. & 487.

Apud eumdem Lucianum in libro de ratione conſcribendæ hiſtoriæ pag. 357. Callimorphus Hiſtoricus dicitur de morte ejuſdem Severiani ſcripſiſſe; cæteros quidem omnes deceptos fuiſſe, qui putarint eum gladio interfectum, quando inedia perierit.

Dum hæc in Armenia geruntur, ad Parthicum bellum, Senatu conſentiente, miſſus eſt L. Verus Auguſtus: Romæ vero Marcus Antoninus remāſit; quod res urbanæ Imperatoris præſentiam poſtularent. At Lucius Verus, Provincias obeundo, luxui & popinis adeo vacavit, ut exeunte tantum autumno, in Syriam perveniret. Itaque Laodiceæ hiemavit; ubi comparato maximo militum numero, veris initio Antiochiam uſque progreſſus eſt. In deliciis autem apud Antiochiam & Daphnen vixit, armiſque ſe gladiatoriis & venatibus exercuit; cum per Legatos bellum Parthicum gerens, *Imperator* a militibus eſſet appellatus. Ex ea igitur urbe Lucium Statium Priſcum, Conſularem virum, Legatum ſuum in Armeniam miſit: ipſe Antiochiæ remanſit; ut inde omnia diſponeret, & ſufficientem commeatuum copiam militibus ſuis ſuppeditaret.

Interea geſtæ ſunt res in Armenia proſpere adverſus Hoſroem Vologeſis Ducem per Statiū Priſcum: Artaxatis oppugnatis & captis: delatumq; *Armeniacum* nomen

nomen utriq; Principũ: quod Marcus per verecundiam primo recuſavit: poſtea tamen recepit. *Capitolinus in Marco pag.* 26 Narrat tamen Lucianus *pag.* 347. primo in Armenia Romanos magna clade affectos fuiſſe: deinde vero ingentes ac veluti continuas reportaviſſe victorias. Itaq; Armenia omni recuperata, Soæmus, ejus Rex, qui, teſte Iamblico apud Photium, Senator primo, ac deinde Conſul Romæ factus fuerat; ad capeſſendum patrium regnum Roma accerſitus eſt.

Vologeſes, cum res ſuas per Hoſroem Ducem, in Armenia infeliciter geſtas eſſe accepiſſet; ineunte vere Syriã ingreſſus eſt; Syriis tum defectionem cogitantibus: *ex Capitolino.* Aſt avidius Caſſius, quem ei Provinciæ tuendæ præfecerat Lucius Verus, adorientem ſe Vologeſum fortiter ſuſtinuit; deſertumque tandem a ſociis, ac terga vertentem inſecutus, Seleuciam & Cteſiphontem venit; deinde, vaſtata Seleucia atque incenſa, Regiam Vologeſi, quæ in urbe Cteſiphonte erat, ſolo adæquavit. *Dio lib.* 71. *pag.* 802.

Eodem fere tempore Abgarus, Oſrhoenorum Rex, ſuum erga Romanos obſequium publico monumento teſtatus eſt; dum cudendos curavit nuños, ab una parte L. Veri Auguſti caput referentes, cum Epigraphe: Λ. ΟΥΗΡΟC *L. Verus*: ab altera vero caput ſuum mitra exornatum exhibentes, cum inſcriptione ΑΒΓΑΡΟC Β. id eſt, ΒΑCΙΛΕΥC: *Abgarus Rex.*

Non multo poſt quoque Mannus, Regulus Arabiæ ultra Euphratem ſitæ, e regione Commagenes, haud minus fidum ſe Romanis amicumque profeſſus eſt; cum nummum argenteum in honorem Lu-

cillæ Auguſtæ, L Veri uxoris, una tum cum marito Antiochiæ degentis percuſſit; ejuſdem Auguſtæ caput ab una parte; ab altera vero ipſam ſub Cereris effigie exhibentē; cum inſcriptione: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΝΝΟΣ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ, *Rex Mannus, Amicus Romanorum*. Quos quidem nummos heic non exhibebimus. Operæ enim pretium facturos nos eſſe exiſtimavimus; ſi nullorum aliorum nummorum icones, præter eorum, qui ad Parthos ſimul & ad Romanos ſpectant, huic noſtræ Arſacidarum Hiſtoriæ adtexeremus; ſolam reliquorum deſcriptionem attuliſſe contenti: ne forte rebus alienis ſuffertum opus in immenſum ſuccreſceret.

Verum, ut ad ea, unde digreſſi eramus, revertamur; dum hæc geruntur ad Euphratem, Rex Soæmus ex urbe advenit; quem L. Verus, tota Armenia recuperata, cumque ob id jam a militibus *Armeniacus* appellatus fuiſſet; in caſtris, præſente exercitu, Armeniæ Regem conſtituit. At, ne ejuſmodi facti memoria excideret, illud non ſolum Senatus in æreis hujus Imperatoris nummis Romæ percuſſis conſignavit; ſed etiam Verus ipſe in aureis quoque, qui cudebantur in caſtris, publicavit. En unum heic oculis lectorum ſubjicimus:

Ab

Ab una parte caput laureatum L. Veri Auguſti cernitur, cum Epigraphe: *L. Verus Aug. Armeniacus.* Ab altera vero Sellæ curuli ſuggeſtui ſuperimpoſitæ inſidens exhibetur Imperator; adſtantibus hinc & inde pone eum duabus figuris militaribus; ſtante quoque infra ſuggeſtum ipſo Soæmo: cui diadema Verus imponit, cum inſcriptione: *Tr. Pot. IV. Imp. III. Cos. II.* & in imo nummo: *Rex Armen. dat.*

Cæterum is ſuggeſtus indubie probat, L. Verum in caſtris, coram exercitu, Armeniæ regnum Soæmo contuliſſe. In cujus rei monimentum non ſolum Senatus ærea numiſmata eum typum exhibentia Romæ conflari curavit: ſed etiam Verus ipſe nummós aureos eodem typo inſignes percuti juſſit, ſuis ducibus erogandos. Quod quidem & Imperator & Senatus fecere; quo apertius declararent, ſupremam penes Romanos eſſe poteſtatem, ideoq; etiam facultatem, ut & dandi, ſic & eripiendi regnum Armeniæ: utpote quod a Lucullo atq; Pompeio jam dudum Populo Romano vendicatum, ac nuperrime in ejus poteſtatem a Trajano Auguſto redactum fuiſſet.

Interea, poſteaquam Avidius Caſſius Vologeſem ultra Euphratem repuliſſet, in Meſopotamiam penetrare conſtituit. Ideo igitur L. Verus una cum eo ad fluvium uſque progreſſus eſt, ibique aliquamdiu remanſit; dum Caſſius Meſopotamiam pervagaretur; in qua Vologeſis Dux Oſrhoes caſtra poſuerat. Hunc ſtrenue adortus eſt Caſſius; devictumq; ac fugatum, tranare Tigrim cum magna perturbatione coëgit. Teſte Hiſtorico Callimorpho apud Lucianũ *pag. 856.* qui multis verbis, iiſque ſat inanibus, deſcribit, qualis, ea clade accepta, fuerit coma Oſrhois per eum fluvi-

fluvium natantis; & in quale antrum trepidus tandem ille effugerit.

Interim P. Martius Verus, unus ex tribus L. Veri Auguſti Legatis, vir Conſularis, (cujus videri poteſt Encomium apud Suidam in voce Μάρτιος) Mediam cum valido exercitu ingreditur; eaq; occupata ac devaſtata, Lucio vero *Medici* nomen acquiſivit. Unde procul dubio in æreis quibusdam Lucii Veri nummis a Senatu percuſſis tria trophæa conſignata ſunt, cum Captivo ſub unoquoque illorum ſedente, eaque Epigraphe: *Tr. Pot. VI. Imp. IV. Cos. II.* Unum ſcilicet trophæum ob Armeniam receptam; alterum ob Mediam occupatam: tertium deniq; ob Parthos variis prœliis devictos ac ſuperatos.

Avidius igitur Caſſius, fugatis undiq; Parthis, Tigrim fluvium tranſgreditur; ac recto itinere Seleuciam pergit: quæ quidem urbs Romanos, ut amicos recepit. Attamen, ut teſtatur Capitolinus in Vero, Seleucia a Caſſio contra fidem expugnata eſt. Quod quidem inter cæteros etiam Quadratus, belli Parthici Scriptor, incuſatis Seleucenis, qui fidem primi ruperant, purgat. Verum, ut ut ſit, non ſolum vaſtata eſt a Caſſio Seleucia, ſed etiam incenſa; uti ſupra jam notavimus ex Dione *lib.* 71. *pag.* 802.

Poſt expugnatam, incenſamq; Seleuciam, Caſſius ad Cteſiphontem pervenit: quã urbem, utpote propugnaculis deſtitutam, facillime ingreſſus, ac depopulatus eſt; Regiamq; Vologeſis in ea conſtructam miro opere, ſolo adæquavit. *Dio ut ſupra.* Unde L. Vero Auguſto *Parthici Maximi* inditum eſt cognomen: quod quidem & cum M. Aurelio Antonino habuiſſe com̃une æreus hic aperte nummus oſtendit. Ab

Ab una parte caput laureatum M. Aurelii Antonini exhibet nummus, cum Epigraphe: *M. Aurel. Antoninus Aug. Arm. Parth. Max.* id eſt, *Marcus, Aurelius Antoninus Auguſtus Armeniacus Parthicus Maximus.* Ab altera ea legitur inſcriptio: Tr. P. XX. Imp. IV. Cos. III. hoc eſt, *Tribunicia poteſtate vigeſima, Imperator quartum, Conſul tertium.* Victoria ſtans dextra ramum lauri gerit, ſiniſtram imponens ſcuto, trunco palmæ arboris ſuperimpoſito, in quo hæ litteræ leguntur: VIc. Par. *Victoria Parthica.* Similis occurrit æreus L. Veri nummus, cum Armeniaci & Parthici Maximi titulis; in cujus averſa parte idem quoque typus obſervatur, ſed cum ea inſcriptione: *Tr. P. VI. Imp. IV. Cos. II.* id eſt, *Tribunica poteſtate ſexta, Imperator quartum, Conſul ſecundnm.*

At nos hujus L. Veri nummi iconem hoc in loco exhibendam non duximus, cum jam paulo altius illius Imperatoris repræſentata ſit effigies; cumque eadem illuſtria cognomina utrique Auguſto, ob confectum bellum Parthicum, fuerint ex Senatuſconſulto decreta.

Dum autem Avidius Caſſius Babyloniam diripit, ſubi-

ſubito ea in urbe nata fertur peſtilentia: ubi de templo Apollinis ex arcula aurea, quam miles forte inciderat, ſpiritus peſtilens evaſit; atque inde non Parthos modo, ſed & orbem fere univerſum complevit; ut refert Capitolinus in Vero.

Cum vero reverteretur Caſſius, magnum, teſte Dione, numerum militum amiſit: qui partim fame enecti, partim morbo exſtincti ſunt: ipſe tamen cum reliquis militibus incolumis rediit in Syriam. *Dio lib* 71. *pag*. 802.

Interea, tumultu apud Parthos exorto, ob vaſtatas Parthiæ Provincias, plurimaſque eorum Urbes incenſas igni tam ſub Choſroe patre, quam ſub ejus filio Vologeſe: ab illis populis, pulſo prius in exſilium legitimo Rege, novus Rex conſtituitur, ut ex rariſſimo ejus nummo diſcimus: quem idcirco in Parthorum Regum ſerie collocavimus.

ARSACES XXVII.

MONNESES
REX . PARTHORVM . XXVII .

In museo D. Vaillant D. M.
ex numæreo . 2 . formæ .

RES contra Romanos a Vologeſe II. infeliciter geſtæ, Parthos ad ſeditionem incitarunt. Quod quidem ex Parthicis nummis conjeciſſe me fateor. Quoties enim Arſacidarum Regum deeſt nobis Hiſtoria, toties eorum numiſmata ſupplere abundè poſ-

poſſunt. Et certe ea nos docent a rebellibus Populis, in exſilium actum eſſe Vologeſem; atq; in ejus locum Nobilem quendam Parthum, nomine Monneſen, fuiſſe ſubſtitutum. Quod autem Vologeſes II. ex ſolio deturbatus fuerit, neq; nova res apud Parthos, neq; mira videri debet. Ita enim prius & Gotarzem, & Phrahatem IV. & Vologeſem I. pariter e ſolio ejectos, ac poſtea reſtitutos, Arſacidarum, ut ſupra vidimus, teſtantur Annales.

Monneſes, nomen eſt Parthicum, multis Nobilibus Viris commune. Ita enim vocabatur vir ille nobilis, cujus meminit in Antonio Plutarchus, quemq; ex aula Phrahatis IV. fugiſſe ad Antoninum, ac poſtea cum Phrahate in gratiam rediiſſe refert. Item *Annalium lib.* 15. a Tacito alius memoratur *Monneſes*, cui Tigranis e regno Armeniæ exturbandi negotium Vologeſes I. mandaverat. Unde apparet complures Nobiles Parthos variis temporibus eo fuiſſe nomine vocitatos.

Monneſes vero, de quo nunc agitur, ſtatim atq; Imperium Parthorum eſt adeptus; contractis ex omnibus Provinciis militibus, ineunte vere in Meſopotamiam transgreditur. Quo comperto, Duces Romani, etſi fatigatis diuturno bello Legionibus, iterum tamen contra Parthos movere: ac L. Verum Auguſtum adhortati ſunt; ne prioribus parta victoriis amitterentur, iter ad Euphratem una ſecum ſuſciperet. Illud enim teſtatur Capitolinus in Vero, his verbis: „Ad Euphratem tamen impulſu Comitum ſuorum ſecundo profectus eſt.

Poſt prœlium acre rurſus Romanos inter & Parthos

in

in Meſopotamia commiſsū, devicti ac profligati ſunt Parthi. Ideoque L. Verus, ob res tam proſpere adverſus eos geſtas Imperator IV. ab exercitu appellatus eſt. At, ne Romani iterum Tigrim tranſgrederentur; Parthi cum illis pacem his conditionibus pepigere: ut deinceps Tigris utriuſque Imperii terminus foret; utque penes Romanos Meſopotamia remaneret. Quam quidem Provinciam poſtea Parthi recuperare nunquam potuerunt; licet eam multoties incurſionibus ſuis infeſtaverint.

His itaque pactis ac ſancitis, L. Verus milites veteranos Carrhis, quæ urbs eſt Meſopotamiæ, relinquit; eamque Romanorum coloniam ſtatuit: cujus rei argumento eſt Carrhenorum nummus; in cujus adverſa parte cernitur M. Aurelii caput cum ſolita Epigraphe: in averſa vero ea legitur inſcriptio: ΚΟ. ΑΥΡ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ. id eſt, *Colonia Aurelia Carrhenorum*: creſcentique Lunæ ſuperimpoſitum exhibetur caput Dei Luni, qui præcipue ea in urbe colebatur; ut refert *Spartianus in Caracalla.*

Iiſdem fere temporibus ſupremum diem obiiſſe videtur Armeniæ Rex Sohæmus; cui ſucceſſit filius ejus Sanatruces nomine; de quo hæc ſcribit Suidas: *Sanatruces*, Armeniorum Rex; qui corpus quidem habebat mediocre; ſed animo erat ad omnia magno, præcipue vero ad res bellicas. Viſus autem eſt & accuratus juſtitiæ cuſtos fuiſſe; & in ipſa victus ratione æque caſtigatus & frugalis, atque vel præſtantiſſimi quique Græcorum & Romanorum.

L. Verus, Parthico bello poſt quadriennium confecto, regendas Comitibus ſuis orientales Provincias

relinquens; Romam inde ad triumphum rediit: atq; una cum M. Aurelio Antonino Romæ proceſſit: ut teſtantur & Capitolinus in Marco, & ipſius Veri Auguſti nummus; in cujus averſa parte hæ litteræ cernuntur *Tr. P. XXI. Imp. IV.* ut & duo Imperatores in quadrigis, quas triumphalis pompa præcedit.

Monneſes, pace cum Romanis inita, in Parthorum regiam regreſſus eſt, ac copias dimiſit. At regni Proceres turpe reputantes Meſopotamiam Romanis fuiſſe conceſſam; utpote quæ ſola vi armorum ab Imperatore Trajano capta, ab Hadriano mox Parthis fuiſſet reſtituta: indignabundi, Monneſique multum infenſi, cum eam ob cauſam, tum etiam eo, quod non eſſet Arſacida, adeoque probroſam cum Romanis pacem feciſſet; eum e ſolio dejiciunt, ſtatimque ab exſilio Vologeſem II. revocant; qui ſe tam ſtrenue contra Romanos geſſerat. Quæ omnia, ſilentibus Hiſtoricis, colligimus, cum ex uno Regis Monneſis nummo, Epochæ Arſacidarum annum 422um referente; tum ex altero Vologeſis II. nummo, ejuſdem Epochæ annum 423um exhibente. De quibus fiet infra a nobis mentio.

NUMMUS ARSACIS MONNESIS.

Ex Musæo Nostro.

Caput Regis barbati & diademate ornati. In averſa parte Rex idem ſub Herculis nudi ſpecie cippo innixi, nec non læva clavam geſtantis, cum Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΟΝΝΗΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: *id eſt, Regis Regum Monneſis, Servatoris, Illuſtris. In imo nummo Litteræ numerales* YKB. *id eſt anno* 422.

En effigies Monneſis Regis in Vologeſis II. locum a Parthis ſuffecti, cujus nummus genuinam nominis illius appellationem nobis adſerit; videlicet *Monneſen* per geminam Litteram N. exaratum: cum Scriptores tamen omnes eum *Moneſem*, vel *Monæſem*, male omnino, ut videtur, nuncupaverint. Aſt apud Auctores non inſolita res eſt. Siquidem *Manus* Arabiæ Regulus a Dione libro 88. nominatur, qui in argenteo Lucillæ Auguſtæ nummo a Seguino vulga-

to Edit. 2. pag. 158. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΝΝΟϹ dicitur. Unde apparet,quantam priſcæ Hiſtoriæ lucem adferant nummi. Quod autem Monneſes Arſacidarum ſanguine ortus non fuerit,id plane ex ejus nummo liquet; in quo,ſuperbo Parthorum Regum titulo ΒΑϹΕΙΛΩϹ ΒΑϹΙΛΕΩΝ contentus, ΑΡΓΑΚΟΥ nomen nequaquam adhibet. Jam vero,quidnam ſibi velit inſolitum in Parthicis nummis ϹΩΤΗΡΟϹ, id eſt,Servatoris,epitheton expendamus. Illud ſibi adrogaviſſe videtur Monneſes,ob egregium quoddam adverſus Romanos facinus bellicum; quo populorum omnem ſibi benevolentiam atque amorem conciliarit; quoque in turbulento illo rerum ſtatu ad Parthicum ſolium viam ſibi patefecerit. At, poſtea quam turpem,ut ipſis videbatur, cum Romanis pacem feciſſet,exiſtimatio illa omnis,quam de eo primum Parthi conceperant,cito ex eorum animis obliterata eſt.

Monneſes igitur ſub ſpecie Herculis illius ΣΩΤΗΡΟΣ exemplo ΘΑΣΙΩΝ, hoc in nummo depingitur. Præcipuus enim apud Parthos erat hujusDei cultus, ut jam in Phrahate IV. &in Gotarze obſervavimus: nec ſine cauſa. Nam Parthi,perinde ac Perſæ,*Herculem* tanquam *Solem* venerabantur. Uti Theologorum vetus erat opinio per *Herculem* ſignificari *Solem.* Unde duodecim ei certamina ſunt attributa: quod videlicet duodecim ſigna ſingulo anno ſoleat permeare; ut refert Lilius Giraldus Syntagm. 10.

Hercules clavam ſolam,tanquam proprium inſigne,geſtat: nec leonis exuviis ornatur,propterea quod heic pro Sole haberi videatur. Sedens exhibetur,quoniam (ut alicubi obſervavimus) ejus Sacris

epu-

epulaturi ſedebant. Teſte Macrobio *lib.* 3. *Saturnaliorum* : qui & lib. 1. *Herculem* revera *Solem* eſſe affirmat.

Æreus eſt nummus, ſed argenteorum Tetradrachmalium magnitudine. Tenui vero argenti bracteola obductum olim fuiſſe nummum denotant ſuperſtites adhuc hujus metalli reliquiæ. Quod quidem tum factum fuiſſe propter res Parthiæ difficillimas, ſummamque argenti penuriam autumamus.

Litteræ numerales Y K B. Epochæ Arſacidarum annum indicant 422um. Hæ in nummis Regum Parthorum, modo recto, modo inverſo ordine, Seleucidarum Regum more, inſcribuntur. Tales autem Litteræ numerales, ſi quando in vetuſtis illis monumentis occurrunt, maximi ſane ſunt momenti: ſicuti in hocce nummo conſpicere eſt, qui medium regni Vologeſis II. tempus interrumpit. Unde Vologeſi II. procul dubio ſubſtitutum a Parthis fuiſſe *Monneſen* plane edocemur: cum maxime alius ſeſe nobis offerat Vologeſis II. nummus; ejuſdem Arſacidarum Æræ annum exhibens 423um.

ARSACES VOLOGESES II.

REDUX.

VOlogeſes II. poſt ejectum e ſolio Monneſen, (quem tamen non expulſum regno fuiſſe, ſed fato conceſſiſſe quidam exiſtimant; at ex conjectura tantum:) anno uno elapſo, poſtquam Monneſes Parthorum Rex fuerat conſtitutus; regendas iterum Imperii Parthici habenas, omnium populorum conſenſu, recepit; eo acceptior ſuis, quod ab alto Arſacidarum ſanguine duceret genus; atque inſuper, neque propter ſuperbiam, neque propter crudelitatem; imo potius Procerum quorundam tumultu ac rebellione, ob proſperos Romanorum contra Parthos ſucceſſus, actus in exſilium fuiſſet.

Itaque Parthi, poſt tot ac tantas clades, ſub tribus continenter Regibus a Romanis acceptas, reliquum regni Vologeſis tempus quiete peregerunt. Vologeſes enim, ſuo exſilio cautior factus atque prudentior, cum Parthicas regiones militibus exhauſtas, urbes quamplurimas incenſas igni, ac Regiam quoque direptam & ſolo adæquatam videret: ad ea omnia publica opera raſarcienda animum adplicuiſſe videtur, pacis otia in commoda ſubditorum ſibi populorum ita impenſurus, ut eorum benevolentiam ſibi conciliaret. Attamen altiſſimum eſt de reliquo eo Vologeſis regno apud Auctores ſilentium. Quod non mirum; cum nulli de peculiari Parthorum Hiſtoria ſuperſint hodie Scriptores: &, ſi modicum quid ſuper eorum geſtis ad nos uſque pervenerit; illud ab exterorum populorum Hiſtoriis ſit repetendum.

Cum

Cum igitur plurimis jam abhinc annis Parthi pace fruerentur ; in finitimis Orientis partibus Romani inteſtino bello agitari cœperunt. Avidius enim Caſſius, Dux ille, qui ſub L. Vero Auguſto in Syria tam ſtrenue ſe geſſerat, ac Parthorum vires ſuperbiamque adeo contuderat: (Hunc M. Aurelius non Syriæ modo Provinciæ, ſed Ægypti & Cappadociæ Legionibus præfecerat) poſtquam Imperatorem Marcomannico bello procul a ſe occupatum animadvertit; Imperii inſignia arripuit; mortem Marci Antonini mentitus; aut, ut quidam dicunt, Fauſtina ipſa volente ; quæ de mariti valetudine deſperaret. *Capitolinus in Marco Antonino, & Vulcatius Gallicanus in Avidio Caſſio.*

Quoniam autem, Syriæ vixdum Præfectus, in Armenia, & in Arabia, & in Ægypto, res optime geſſerat Avidius Caſſius; mirum in modum omnibus Orientalibus carus fuit, & ſpeciatim Antiochenſibus; qui etiam Imperio ejus conſenſerunt. Quod certe opportunam Parthis præbuiſſet occaſionem recuperandæ Meſopotamiæ: ſive eam Caſſius, impetrandi adverſus Romanos auxilii cauſa, ultro ipſis traderet: ſive, durante adhuc in Parthia bello civili, ipſimet ſuis eam armis invaderent. At, poſteaquam compertum eſt, vivere Marcum Antoninum; cito, conſenſu omnium, præter quam Antiochenſium, Avidius interemptus eſt, menſe ſcilicet Julio ejusdem anni: uti refert *Vulcatius Gallicanus in ejus Vita.*

Ubi Marcus Antoninus de defectione Caſſii factus eſt certior, relicto ſtatim Sarmatico, Marcoman-

eoque bello, in Syriam contra Caſſium profectus eſt. At vix illam attigerat Provinciam, cum ad eum Caſſii caput allatum eſt. Attamen pius Imperator non ſolum cæde Caſſii non exſultavit; verum etiam caput ejus humari juſſit, neque in conſcios defectionis animadvertit. Quin imo ignovit & civitatibus, quæ Caſſio conſenſerant; ignovit & ipſis Antiochenſibus, qui multa in ſe pro Caſſio dixerant. *Capitolinus in Vita Marci Antonini.*

Cum vero in Syria res omnes Marcus Antoninus ordinaret atque componeret; Vologeſes Legatos ad eum miſit de pace: ut innuit Capitolinus, dum inquit: „ Multa egit cum Regibus, & pacem confir„ mavit: ſibi occurrentibus cunctis Regibus, & Le„gatis *Perſarum*, id eſt, *Parthorum. Capitolinus in Vita Marci Antonini.*

Paulus Oroſius *lib.* 8. *cap.* 15. ſcribit quoque, occiſo in Syria Avidio Caſſio, pacem cum Marco Aurelio Antonino iniiſſe Vologeſem.

Quonam tempore mortuus ſit Vologeſes II. atque idcirco, quot annos regnaverit, prorſus incertum eſt. Extremis tamen Commodi Imperatoris temporibus videtur obiiſſe. Quapropter, ut Arſacidarum Chronologiam ſequamur, illius mortem anno V. C. 942. adſignamus. Et certe Regis illius effigies cum prolixa barba, eum diu regnaviſſe argumento eſt. Filios reliquit Vologeſem & Tiridatem: quorum prior ei ſucceſſit.

NUMMI ARSACIS VOLOGESIS II.

Ex Thesauro Regio.

Caput Regis prolixa barba conſpicui, nec non diademate ornati ac mitra ſuis inſtructa redimiculis. Pone caput Littera initialis A. Ex averſa parte Genius urbis, capite turrito ac diademate exornato, rupibus inſidet, quibus ſiniſtra manu innititur; dextra vultui admota. Ante Genium illæ leguntur Litteræ numerales, ΓΚΥ. *id eſt, anno* 423.

ÆREUS itidem eſt Parthicus hic nummus: at Pacori & Choſrois nummulis mole & magnitudine ita ſuperior, ut, eorum reſpectu, mediæ hunc formæ diceres. Atque ideo alia eſt typi forma. In illis enim ſolum Genii caput repræſentatur: in hoc vero integra Genii figura conſpicitur. Præterea poſterior hic nummus litteram initialem, qua deſignatur nomen Urbis, pone caput Regis præfert: contra, quas habet numerales litteras in averſa parte oſtendit.

Jam vero, donec ad reliquam nummi explanationem veniamus, quiſnam Parthorum Rex in eo ſit in-

ſculptus, non abs re erit indagare. Sed, ut aiunt, nodum in ſcirpo quærimus. Litteræ numerales in poſtica parte excuſæ eum nobis plane declarant; cum Epochæ Arſacidarum annum exhibeant ΓΚΥ. 423. Nemo enim neſcit, littera Y. numerum 400. K. autem 20. Γ. denique numerum 3. ſignari. Annales autem Arſacidarum Vologeſem II. Choſrois filium, hoc ipſo anno regnaviſſe nos edocent. Siquidem Capitolinus eum Regem ad Marcum Aurelium in Syriam poſt Avidii Caſſii necem Legatos miſiſſe refert, anno Arſacidarum 431. Urbis vero conditæ 928. Unde apparet, poſt expulſum Monneſen, Vologeſem II. in ſolium avitum a Parthis fuiſſe reſtitutum.

In hoc nummo Vologeſes ſolito Arſacidarum Regum ornatu, videlicet mitra, inſignis prodit: & ea quidem redimiculis inſtructa. Quod mitræ genus, ut & prolixior barba, Principem jam ſenem, aut ſaltem ſenectuti proximum ſatis arguit. Tunc autem annum regni ſui trigeſimum quartum agebat Vologeſes II. & jam vir factus, Parthorum Imperio potitus eſt. Neque vero putes, quia heic mitram gerit, alibi quoque ſine mitra conſpici non debere. Nam in ſequenti nummo cum diademate ſolo exhibebitur.

Ad Urbis Genium revertor. Is inſidet rupibus: Quæ res Urbem in loco declivi ſitam eſſe arguit: ut ex typo probe norunt ſtudioſi nummorum Urbium Græcarum & Coloniarum Antiquarii. Arſacia autem, in qua hæc Vologeſis percuſſa eſt moneta, Urbs habetur Mediæ: quæ quidem Regio frigidiuſcula erat & aſpera atque montoſa. Quæ omnia cum ejus Urbis ſitu ſat belle congruunt. An vero *Arſacia* ea ipſa ſit, quæ hodie Casbin appellatur, ut Minadoo placet, apud omnes æque non conſtat.

NUM-

NUMMUS ARSACIS VOLOGESIS II.

Ex Museo nostro.

Caput Regis barbati & diademate cincti. Ex averſa parte ea legitur Epigraphe barbare ſcripta: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΝΟΥ ΕΥΙΡΓΙΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΧΟΣ: *id eſt: Regis Regum Arſacis Benefici, Juſti, Illuſtris, Amici Græcorum. Rex imberbis ſolito more ſedet, dextra entenſa arcum gerens. In area nummi A. initialis littera vocis Arſaciæ Urbis conſpicitur.*

IN hoc argenteo nummo eadem, quæ in ſuperiore æreo, naſi oblongi forma, eadem oris lineamenta cernuntur; eadem denique barba prolixior, atque in acumen deſinens. Quæ omnia Vologeſi II. nummum procul dubio adſcribunt. Nec te moveat ΑΡΣΑΚΟΥ appellatio pro ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ, quam in avo ejus Vologeſe I. vidimus. Vologeſis enim nomine appellati Reges, modo hanc, modo illam, utpote Arſacidæ adhibuerunt. Imo & filius ejus Vologeſes, hujus nominis tertius, utramque ſimul ΑΡΣΑΚΟΥ ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ aſſumpſit appellationem, ut infra videbimus.

Ecce

Ecce iterum Velogeſes, quem mitra decorū in ſuperiore nummo conſpeximus, nunc cincinnatus prodit; ut noſcat Lector Arſacidas eoſdem, modo cum mitra, Parthorum Regum inſigni, modo capite nudo, exhiberi: aſt, quoquo modo, diademate ſemper revinciri.

Is, barba oblonga, Arſacidarum more, inſignis veluti jam ſenior conſpicitur. Quod adprime demonſtrat ejus, uti in ſuperiore nummo prolixitas. Qua de cauſa illum alteri nummo prætuli, juniorem eum exhibenti: quem quidem nummum inter tot tamque varios, raros & conſpicuos nummos illuſtriſſima Comitiſſa *de Verue* poſſidet: quemque ingenita ſibi humanitate, ut & Vononem Phrahatis IV. filium, deſcribendum mihi commodavit.

Littera A. in area exarata, major, quam epigraphes litteræ, ut ſæpius jam diximus, initialis eſt nominis Arſaciæ urbis, in qua argenteus hic Vologeſis II. nummus, æque ac ſuperior ejuſdem æreus, eſt percuſſus. Atque heic obiter obſervandum eſt, in illa Regia Urbe veram Linguæ Græcæ pronuntiationem jam tunc depravatam fuiſſe, Scalptoreſque ac Monetarios a recta & germana nominum ſcriptione deflexiſſe ita, ut ΑΒΣΑΝΟΥ ipſius nomen pro ΑΒΣΑΚΟΥ ſcriberetur.

Quod ſi nummum noſtrum præ manibus habuiſſet illuſtriſſimus ac doctiſſimus Vir Ezechiel Spanhemius, diſſertatione quinta pag. 425. Goltzium non accuſaſſet, quaſi veram illius lectionem adſecutus minime fuiſſet. Ibi enim ait, de Goltzio loquens: *Nec felicior idem fuit in eruendo nomine Arſacis, pro*

quo

quo ΑΡΣΑΝΟΥ *in ejuſdem Theſauro perperam legitur.* At id condonandum eſt eruditiſſimo Scriptori, qui Arſacidarum nummos inter rariſſimos collocat; nec plures, quam quatuor, vidiſſe ſe profitetur.

In hujus autem Vologeſis II. nummi Epigraphe non ſolum *Arſacis* nomen corruptum legitur; ſed & voces ΕΥΙΡΓΙΤΟΥ pro ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΛΙΚΑΙΟΥ pro ΔΙΚΑΙΟΥ, & ΦΙΛΕΛΛΗΧΟΣ pro ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ ſubſtituuntur. Ac deinceps tanta litterarum ſecuta eſt depravatio; ut jam ipſi caracteres Græci eſſe deſierint; atque ideo a peritis legi jam non poſſint. Unde nulli proprie Regi adjudicari num̃os, ſed inter incertos collocari neceſſum fuit: ut in appendice hujus libri patebit.

Rex ille imberbis ſedens, ac dextra arcum gerens in nummis drachmalibus argenteis ſemper exhibetur, tanquam ſolitus Arſacidarum typus, quo originem ſuam ab antiquiſſimo Rege Perſarum deduxiſſe ſe teſtentur.

ARSA-

ARSACES XXVIII.

ARSACES VOLOGESES IIII.
REX PARTHORVM. XXVIII

In Sulon. Car. Patini D.M.
ex num. arg. tetradr.

VOlogeſes III. patri ſuo Vologeſi II. in Parthorum Regnum ſucceſſit. Sed quo anno, incertum eſt: cum prorſus ignoretur, quo tempore Vologeſes II. ſupremum diem obierit. Id tamen extrémis Commodi Auguſti temporibus eveniſſe ſuſpicamur.

Ut

Utut eſt, ſimul atque Vologeſes III. ad Imperium evectus eſt, Sanatruci Armeniæ Regi videtur bellum intuliſſe: ut conjicimus ex his Suidæ, de Sanatruce loquentis, verbis: *Animo erat ad omnia magno, præcipue vero ad res bellicas.* Cum quo enim Sanatruces ſuam in re bellica peritiam experiri potuiſſet, niſi cum Vologeſe; qui, magna militum manu, venerat Armeniæ regnum invaſurus; quod fratri ſuo Tiridati largiretur: Parthorum Regum more, qui fratribus ſuis Armeniæ regnum tradere ſemper conati ſunt? At Sanatrucis rei militaris ſcientiſſimi virtute repulſus Vologeſes, deſiſtere ab incœpto coactus eſt.

Poſt interfectum Imperatorem Commodum, P. Helvius Pertinax a Senatu Auguſtus dicitur. Sed breviſſimum ejus Imperiũ fuit. Vix enim tres regnaverat menſes Vir moribus antiquiſſimis; cum eum Prætoriani milites multis vulneribus obtruncant; auctoremq; ſceleris Didium Julianum Imperatorem faciunt. Eodem fere tempore exercitus Syriaci Peſcennium Nigrum, Provinciæ rectorem, itidem Auguſtum creant. Hic, poſtquam rerum potitus eſt, amicis uſus eſt Parthis atq; Adiabenis. Siquidem eos omnes cum Peſcennio ſenſiſſe, hoc eſt, ab ejus ſtetiſſe partibus ſcribit Spartianus *in Severi Vita cap.9.*

Poſtquam rumor increbuit, Peſcennium in Syria a militibus appellatum eſſe Imperatorem; ad eum Legati undiq; Antiochiam confluxere, velut ad legitimum Principem: Reges quoq; & Satrapæ trans Euphratem Tigrimq; habitantes, gratulatum miſerunt; ſuamq; operam in omnem eventum pollicebantur. Quos ille ampliſſimis affectos muneribus, gratiiſque

de

de ſua propenſa voluntate,deque iis,quæ pollicerentur,actis,dimittebat: nullis ſibi inpræſens opus eſſe auxiliis affirmans; ſatis munitum Imperium, idque geſturum ſe incruentum. *Herodianus lib.* 2.

Interea Peſcennius Niger,ubi Romam a Septimio Severo occupatam,ipſum a Senatu appellatum Imperatorem,nihil tale exſpectans, audivit; præterea omnem Illyricum exercitum contra ſe,aliaſque pedeſtres navalesque copias educi: perturbato vehementer animo, monet Provinciarum Præſides,aditus omnes portuſq; cuſtodiant: mittitq; rogatum auxilia ad Parthorum, Armeniorum,atque Atrenorum Reges.Cui quidem Armenius,neutras ſe partes ſuſcepturum reſpondit; tantum res ſuas defenſurum Severi adventu: Parthus autem,Satrapis imperaturum per epiſtolas,uti copias congregarent. Ita enim facere conſuevit bellum comparaturus. Siquidem mercenarios milites, atque ordinarios exercitus Parthi nullos habent. *Idem Herodianus lib.* 3. *initio.*

Igitur Vologeſes III. copias ad Piſcennium miſit, quemadmodũ & ambo Abgari Reges,Oſrhoenorum unus,alter Adiabenorum.At e Legatis Piſcennii præſtantiſſimus Æmilianus,apud Cyzicum Helleſponti urbem commiſſo cum Severi ducibus prœlio,ab eis victus & interfectus eſt. Hoc prœlio facto,rurſum æqualis acriſq; pugna commiſſa eſt. Præerant exercitui Severiano Valerianus & Anulinus. Niger ſuas Legiones ipſe præſens inſtruxerat. Locũ,in quo pugnatum eſt,propter anguſtiam, *Cilicias Pylas* nominãt: quod ex altera parte impendent prærupti montes; ex altera magna præcipitia in mare porriguntur.

Hoc

Hoc autem poſtremo in prœlio tanta facta eſt cædes, ut deſiderata ſint Nigrianorum viginti millia: ac Niger ipſe cum paucis incolumis ex acie evadere vix potuerit; Antiochiam ſeſe recepturus. Capta vero non multo poſt a Severianis Antiochia, denuo ex ea ad Euphratem confugit, ratus hoc unum ſibi ad Parthos perfugium futurum. Sed eum inſecuti Severiani capiunt, eique caput abſcindunt. *Dio lib. 74. pag.* 842. 843. & 844.

Occiſo Nigro, Severus omnes (ſtatim) illius amicos ſupplicio affecit, ſive qui ſponte, ſive qui neceſſitate coacti rebus illius ſtuduiſſent: militibus tantum qui effugerant, ac trans fluvium Tigrim, metu Severi ad Parthos abierant, impunitate propoſita, receptis. Quippe magna vis hominum in ea loca conceſſerat. Quo potiſſimum effectum eſt, ut validiores deinceps Parthi adverſus Romanos conferenda manu evaſerint. Nam gnari antea pugnare tantum arcu ex equis, neque armatura muniti, neque haſta gladiove ſatis audaces, levi pendulaque veſte, plurimumque inter fugiendum averſi, ſagittas intendebant. Poſtea vero quam Romani aliquot milites, fabrique nonnulli in eas regiones confugerunt, ibi ætatem acturi, non ſolum armis uti, ſed ea quoque fabricari Parthi didicerunt. *Herodianus lib.* 3.

Dum vero Romani de imperio inter ſe armis ita diſceptabant; Oſrhoëni & Adiabeni (imo & Arabes) qui ab ipſis defecerant, cum Niſibin obſiderent; ac victi eſſent a Septimio Severo Auguſto: Legatos ad eum, intellecta Nigri morte, miſerunt, non excuſatū, quod injuſte ſe geſſiſſent; ſed ut beneficium quoque

poſtularent; quod ea Severi cauſa,feciſſent: Ajebant enim,ſe milites illos,qui a Nigri partibus ſtetiſſent, Severi cauſa necaſſe.Miſerunt & munera quædã ipſi, nec tantum captivos, ſed etiam ſpolia; quæ quidem eſſent reſidua,ſe reddituros polliciti ſunt.Non tamen ea caſtella,quæ ceperãt,deſerere; nec impoſitionem tributi admittere volebant. Immo reliquos etiã milites Romanos extra regionem ſuam abduci poſtulabant.Has igitur ob cauſas bellum illud contra eos populos occœptum fuit. *Dion.ex Theodoſ.lib.75.pag.*848.

Poſtquam igitur Severus tranſiit Euphratem,ac terram hoſtilem invaſit; factum eſt cum ea regio a natura ſit in ſumma inopia aquæ,ac tum permagno ſolis æſtu exſiccata, atque arida eſſet, ut Severus in ſummum diſcrimen venerit, ne maximam exercitus partem amitteret. Nam defeſſis longo itinere militibus & calore ſolis vexatis, pulvis tantam moleſtiam exhibebat; nec jam ut iter facere poſſent,nec loqui. Hoc unum verbum poterant efferre, *aquam,aquam.* Quæ ut inventa eſt, Severus initio,perinde ac ſi ea non reperta eſſet,anxius,calicem poſtulavit,plenumque aquæ coram omnibus exhauſit. Poſt eum ceteri quoque omnes biberunt,atque ita recreati ſunt. *Dio ex Xiphil. ibid.pag.*849.

Cũ autem Niſibin adveniſſet Severus Auguſtus, ibi ſubſtitit; Paternum vero,candidum & lætum contra barbaros,quos paulo ante dixi,miſit; qui cum primo regiones illorum incendiſſent,cepiſſentq; urbes, atq; ob eã cauſam Severus magnifice ſe efferret,quaſi prudentia & magnitudine animi præſtaret reliquis hominibus; maxime novum & inſolens quiddam accidit:

eidit: quod Claudius Latro, qui Judæam Syriamq; prædari cœperat,& ob eam cauſam ſtudioſe conquirebatur,ad Severum quodam tempore pro Tribuno militum venit cum equitibus; eumq; complexus,atq; exoſculatus ſalutavit ;. neq; tamen ab eo ſtatim agnitus,neque captus (unquam) eſt poſtea....

Per idem fere tempus Severus Auguſtus rurſus exercitum in tres partes diſtribuit; quarũ partium uni Lætum,alteri Anulinum, tertiæ Probum præfecit; eoſque in Orientem miſit: quem illi tripertitis ingreſſi copiis & itineribus,in poteſtatem,non abſque labore redegerunt. *Id. Dio ibid.*

Verum enim vero cum Imperator Severus in Meſopotamia ageret,de capto Byzantio,quod vivi mortuique Peſcennii ſecutum partes fuerat,adlatus eſt ad eum nuntius. Quo quidem ſummopere lætatus eſt, quippe qui æmuli ſui virium quod reliquum ſupererat,ea urbe expugnata,penitus exſtinctum videret.

Itaq; igitur,rebus Orientis ex ſententia geſtis,atq; ut res poſcere videbatur,ordinatis,cupido jam Severum invaſit Regem quoque Atrenorum bello tentandi,ac Parthorum regionem occupandi: quos utroſq; in ſocietatem Niger adſciverat. Quibus tandem rebus in aliud tempus rejectis,cogitare inſtitit,quo pacto ſibi univerſum Romanum Imperium liberiſque ſuis bona fide adjudicaret. *Herodianus lib. 3. cap. 63.*

Et certe interjecto dein tempore Severus Auguſtus circa Arabiam plurima geſſit; Parthis etiam in ditionem redactis,nec non quoque Adiabenis : qui quidem omnes cum Peſcennio ſenſerant. Atque ob hoc, reverſus,triumpho delato, appellatus eſt *Arabicus,*

Adiabenicus, *Parthicus*. Sed triumphum reſpuit, ne videretur de civili triumphare victoria. Recuſavit & *Parthicum* nomen, ne Parthos laceſſeret. *Spartianus in Severo*.

Interea Severus Niſibi magnam dignitatem dedit; eamq; Coloniam Romanam prius factam, ut docent nos hujus urbis nummi, cum *Septimiæ* nomine; commiſit Equiti Romano. Sæpius autem dicere ſolebat, ſe magnam regionem adjunxiſſe Imperio; eamque propugnaculum Syriæ effeciſſe. Tamen revera conſtat eam Romanis, ut frequentium bellorum, ita multorum quoque ſumptuum cauſam extitiſſe: propterea, quod pauciſſima pendebat, inſumebatque multa: quodque Romani ad Medos finitimos, Parthoſq; progreſſi, pro iis ſemper quodammodo pugnare cogebantur. *Dio lib.* 75. *pag.* 849. & 850.

Cæterum, conſtitutis in Meſopotamia rebus, Romam regreſſus eſt Severus. Aſt huic nondum a bellis barbaricis reſpiranti bellum civile cum Albino Cæſare, qui ſe Imperatorem appellaverat, exortum eſt. Quo bello dum occupatur, Parthi, arrepta licentia, Meſopotamiam ceperunt, magnis copiis conductis. *Idem Dio ibid. pag.* 850. & 853.

Albino in Gallis interfecto, vixdum reverſus Romam Severus Parthorum in Meſopotamiam irruptionem comperit; ſtatimque profectus ad bellum Parthicum eſt; edito prius Gladiatorio Munere, & Congiario Populo dato. Trajecto poſthac exercitu, a Brunduſio continuato itinere venit in Syriam, Parthoſque ſubmovit. *Spartianus in Severo*.

Eo ipſo tempore, quo in Syriam appulit Severus,

Par-

Parthi Niſibin obſidione jam cinxerant, eamq; haud dubie cepiſſent; niſi Lætus, qui legiones in Meſopotamiam induxerat, urbem illam ab expugnatione ſervaſſet. Qua ex re magnam gloriam eſt adeptus. *Dio lib. 75. pag.* 853.

Tiridates, Vologeſis Parthorũ Regis frater, ut Severum in Syriã advenіſſe accepit, ad eum venit oratum, ut Armeniæ regnum concedere ſibi vellet: cum ejus Rex Sanatruces Arſacida nuper functus fato fuiſſet.

Interim Severus Auguſtus paulo poſt Niſibin profectus eſt. Parthi autem, adventu ejus minime exſpectato perterriti, domum ſunt reverſi. Præerat iis Vologeſes III. cujus frater Tiridates tum in comitatu erat Severi. *Dio ut ſupra pag.* 854.

Jam vero in Armeniam facturus impetum Severus præventus eſt a Sanatrucis filio Vologeſo, Rege Armeniorum, mittente obſides ultro & munera, ac ſuppliciter petente, ut ſibi cum eo inire amicitiam, fœduſque ferire liceret. *Herodianus lib. 3. cap.* 73.

Rem tamen paulo aliter narrat Dio his verbis: Cum Vologeſus, Sánatrucis filius, aciem Severianis oppoſuiſſet, ac prius, quam cum eis confligeret, inducias poſtulaſſet, & impetraſſet: Legatos Severus ad eum miſit, eique partem Armeniæ, pacis cauſa, donavit. *Dio lib. 75. pag.* 854.

Cum majores Regis Armeniæ, licet Arſacidæ, Romanorum amici ſemper fuiſſent, utpote qui Reges Armeniorũ ab iis facti eſſent; eam ob cauſam ipſius Regni partem Severus Vologeſi Sanatrucis filio dedit: Sophenem vero (quam olim Tigranes filius, vivo patre, a Pompeio acceperat) retinuit; ut ejus aliquan-

quando obtinenti ſpem Tiridati, qui ſecum morabatur, faceret. Nam patris de Romanis optime meriti filium patrio regno omnino ſpoliari æquum non exiſtimabat.

Severus igitur, procedentibus ex ſententia rebus, in Armenia, perrexit ad Atrenos. (Eorum enim Rex Barſenius, Peſcennii partes foverat) Sed & Rex Oſrhoenorum Abgarus ad eundem transfugit, traditiſque obſidio liberis, fidem ſuam auctoravit; ſagittariorumque vim magnam miſit auxilio. *Herodianus lib. 3. cap. 73.*

Cæterum Romanus Imperator regionem interamnanam, agrumque Adiabenorum transgreſſus, etiam in Arabiam felicem excucurrit. Ibi expugnatis vicis urbibusque permultis, omnemq; agrum depopulatus, in Atrenorum regionem mox ingreſſus, Atras circumſedit, Urbem ſcilicet altiſſimo impoſitam monti, ac maximis validiſſimiſque obſeptam mœnibus, florentemq; ingenti ſagittariorum copia. Igitur hanc Urbem Severianus exercitus, quanta maxima vi poterat, oppugnabat: machinæque omnifariam mœnibus admovebantur, nullo oppugnationis genere prætermiſſo. *Id. Herodianus ibid.*

Contra autem Atreni audacter urbem defenſare, ſagittaſque ac lapides ſuperne jacientes, peſſime accipere Severianos, etiamque vaſa fictilia volucribus quibuſdam venenatiſq; beſtiolis oppleta devolvere, quæ cum aut oculis involitarent, aut in apertas corporis partes ſenſim obreperent, graviter ſingulos conſauciebant. Incideratq; in morbos Romanus miles; æſtum illum cœli nimio ſole præfervidi, parum ferens: ſic ut longe plures ob hos caſus, quam hoſtili

ma-

manu interierint. Proin defatigatis jam & contuſis omnibus, procedente ſecus obſidione, ac plus jacturæ, quam lucri Romano faciente, decrevit exercitum Severus, prius quam univerſus periret, ex eis locis deportare: triſtem videlicet infecto negotio. Quippe aſſuetus vincere prœliis omnibus, victum ſe tunc putabat, quia non vicerat. Sed eum tamen proſpera ſors & fautrix ſtatim conſolatur. Neq; enim plane rebus infectis rediit; ſed majore, quam ſperaverat, ſucceſſu. Nam impoſitus navibus permultis exercitus univerſus, nequaquam ſcilicet quo intenderat, Romanæ appulſus ripæ: ſed undarum impetu Parthorum ad agrum provectus, haud procul Cteſiphonte; qua in urbe ſedes Regis eſt. Is tunc pacem agitans, ac nihil ad ſe pertinere, Severi pugnas autumans, quas gereret cum Atrenis; otioſus videlicet nihil exſpectabat mali. *Idem Herodianus lib.* 3.

Ceterum Severi exercitus cum ad eas ripas vi fluminis injectus, moxque in terram eſſet expoſitus, omnem illico depopulari agrum cœpit; abactiſq;, ut in quæque inciderant, pecoribus, ad veſcendum, viciſque aliquot incenſis, paulatim uſque ad Cteſiphontem perrexerunt: qua in civitate magnus Rex *Vologeſes* commorabatur. Artabanus enim hujus filius, mortuo tantum Severo Auguſto, regnavit; cum jam filius ejus Antoninus Caracalla rerum potiretur.

Igitur imparatos nacti barbaros, cæſis primo quicumque reſtitiſſent, direptaque mox urbe, pueris feminiſque in captivitatem adductis, tantum ipſo Rege cum paucis equitibus elapſo, theſauris illius ornatuq; omni & ſupellectile potiti victores regrediũtur. Ita

Severus, fortuna magis quam conſilio, Parthicam victoriã adeptus eſt. Igitur proſpere ſuccedentibus rebus, litteras ad Senatum Populumq; Romanum de ſe magnificas dedit, ac depictas in tabulis pugnas, victoriaſque ſuas expoſuit: nihil non honorum decernente Senatu, & ſuper his, cognomina imponente gentium devictarum. *Herodianus lib. 3. cap. 74.*

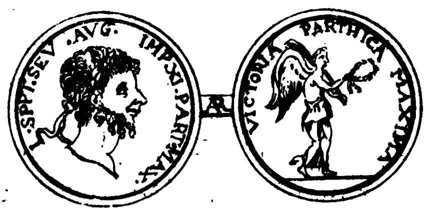
Hæc Herodianus. Rem vero ita narrat Spartianus. Æſtate jam exeunte Parthiam ingreſſus (Severus) Cteſiphontem, pulſo Rege, pervenit, & cepit hiemali prope tempore: (quod in illis regionibus melius per hiemem bella tractantur) cum herbarum radicibus milites viverent, atque inde morbos ægritudineſque contraherent: quare cùm obſiſtentibus Parthis, fluente quoque per inſuetudinem cibi alvo militum, longius ire non poſſet, tamen perſtitit, & oppidum cepit, & Regem fugavit, ac plurimos interemit, & Parthicum nomen meruit. Ob hoc etiam filium ejus Baſſianũ Antoninum, qui Cæſar appellatus jam fuerat, annum decimum tertium agentem, participem imperii dixerunt milites. Getam quoque minorem filium Cæſarem dixerunt: eundem *Antoninum* appellantes. Harum appellationum cauſa Donativum militibus largiſſimum dedit: conceſſa eis omni præda oppidi Parthici, quod milites quærebant. *Spartianus in vita Severi.*

De eadem Severi Auguſti fortuita in Parthiam expeditione loquens Dio in talia ferme erumpit verba: Item Seleuciã & Babylonem ab hoſtibus deſertas celeriter occupavit; ac paulo poſt Cteſiphontem: quã urbem diripiendam reliquit militibus, & in ea cædem

maximam

maximam fecit, cepitque ſuperſtitum hominum ad centum millia. Vologeſum tamen fugientem non eſt inſecutus; neque Cteſiphontem retinuit; ſed tanquam ob id ſolum veniſſet, ut eam diriperet; diſceſſit coactus ignorantia locorum, & inopia rerum neceſſariarum, reverſusque eſt alia via; quod fœnum lignaque inventa in ſuperiori itinere, conſumpta eſſent. Pars igitur pedeſtris exercitus iter fecit ad ſuperiorem ripam Tigris pars navibus vecta eſt, *Dio lib.* 75. *pag.* 854.

Ea ratione Severus, Seleucia, Babylone & Cteſiphonte captis, dictus eſt a militibus Imperator XI. atque ob Parthiam captam cognomen *Parthici Maximi* aſſumſit, moxque nummos aureos & argenteos ſignari juſſit cum iis titulis.

Ex Museo Nostro.

Eodem quoque tempore a Senatu decretus eſt Severo de Parthis triumphus; teſte Spartiano *in ejus Vita*. Quem quidem triumphum idcirco recuſavit, quod conſiſtere in curru, affectus articulari morbo, non poſſet. Sibi tamen ad radices Capitolii triumphalem arcum extrui paſſus eſt in perpetuam victoriarum ſuarum memoriam.

Dum autem hæc geruntur, comparato magno commeatu, paratiſque multis machinis, iterum Atra exercitum duxit. Grave enim eſſe ſtatuebat, captis cæteris, eam urbem, ſolam, in medio poſitam, reſiſtere. Itaque in eam rem magnos ſumptus fruſtra fecit, amiſitque machinas omnes, paucis exceptis, quas fecerat Priſcus. Amiſit præterea milites complures. Quippe etiam dum pabularentur, cædebantur; impetum faciente in ipſos celeriter barbaro equitatu Arabum, & Atrenis longiſſime jaculantibus; telaque ita conjicientibus machinis quibusdam, ut ſæpe ſatellites Severi proſternerent. Cum autem Urbem illam ſpatio 20. dierum tenuiſſet obſeſſam; re infecta, diſcedere rurſus eſt coactus. *Dio lib. 75. pag. 855. & 856.*

Interea Septimius Severus, tuendæ Meſopotamiæ cauſa, ex tribus iis Legionibus, quas ad Parthicum bellum conſcripſerat, ideoque appellaverat *Parthicas*; Primam & Tertiam in ea reliquit Regione, ut ex Dione diſcimus. *Lib. 55. p. 564.*

Ipſe vero Antiochiam regreſſus eſt; qua in Urbe hiemem egit, primoque Januarii die anni V. C. 955. Conſul III. una cum filio M. Aurelio Antonino Caracalla proceſſit. Inde profectus in Ægyptum, totam regionem curioſe perluſtravit; ac Romam poſtea eſt reverſus.

Cæterum, poſt illam Severi Auguſti in Parthos expeditionem, nec de Parthis, nec de Vologeſe, apud Hiſtoriæ Scriptores ulla fit mentio. Verum ex Dionis excerptis colligitur tantum hunc Parthorum Regem mortuum eſſe ſub Antonino Caracalla anno

V. C.

V. C. 966. Arſacidarum 469. De eo enim Imperatore tum in Germania verſante ſic loquitur doctiſſimus ille Scriptor. Antoninus eo ſe multum jactabat, quod Vologeſo Parthorum Rege mortuo, ejus filii de regno inter ſe certabāt; cum id, quod caſu evenerat, ipſe conſilio ſuo factum eſſe fingeret. *Dio lib.* 77. *pag.* 747. *Excerpt. Valeſian.* Nec multo poſt idem Dio ea quoque addit; de eodem Caracalla ſermonem faciens. Hæc ille poſt fratris necem cum ſentiret & ageret, nihilominus lætari ſe aiebat Parthorum fratrum diſſenſione; quippe quæ maximam labem illatura eſſet rebus Parthorum. *Id. Dio ibid. pag.* 748.

Neque vero piguit eum ſcribere ad Senatum de Regibus Parthorum, quod cum fratres eſſent, & diſſiderent inter ſe, Reſpublica Parthorum ex eorū diſſenſione magnum detrimentum caperet: quaſi vero ob eam cauſam poſſet res Parthorum interire; & Reſpublica Romana ſalva eſſet, ac non quodammodo penitus everſa; non ſolum quod, cum magno malo civium, maxima præmia pro cæde fratris dederat militibus; ſed etiam quod plerique rei fiebant per calumniam; non modo ii, qui ad Getam aliquid ſcripſerant, aut ei, Cæſari deſignato, factove Imperatori, fuerant in Prætorianis Cohortibus; ſed etiam reliqui omnes, quibus nihil unquam rei cum illo fuerat. *Dio lib.* 77. *pag.* 876.

Cæterum Vologeſes, cum annos viginti-quinque regnaviſſet, fato conceſſit; reliquitque Artabanum & alios filios, qui armis inter ſe de Imperio decertarunt.

NUM-

NUMMUS
ARSACIS VOLOGESIS III.

EX MUSEO CAR. PATINI D. M.

Caput Regis barbati, ac mitra & diademate conſpicui. Ante caput ſceptrum, ut videtur. Pone vero Littera Γ. *In averſa parte Rex ipſe ſedet in ſella aurea, dextram porrigens Genio Urbis, ſtanti capite turrito, coronamque ei deferenti. In ambitu Nummi ea legitur Inſcriptio:* ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC: *id eſt,* Regis Regum Bolagaſis juſti, illuſtris, amici Græcorum. *In area litteræ* ΑΝΥ, *id eſt, anno* 451.

HIc Nummus argenteus tetradrachmalis a Patino noſtro bis vulgatus eſt. Semel in Theſauro ſuo pag. 209. ubi eum quidem ad Vologeſem revocat, ſed re non ſatis perpenſa; videlicet, ad quemnam eorum Regum pertineat, qui nomine Vologeſis appellati ſunt: quamvis, ut iam ſupra retulimus, tres numero extiterint. Iterum in ſuis ad Suetonium Notis, pag. 202. ubi nummos Parthicos complures habere ſe commemorat, quos litterariæ Reipublicæ non denegaturum ſe eſſe pollicetur. At duos tantum

tum Vologeſis nummos comparaverat Vir doctiſſimus: hunc ſcilicet, quem jam Patrono cuidam fuerat largitus: alterum vero drachmalem, quem, veteris amicitiæ noſtræ gratia, dono mihi dedit eo tempore, quo Patavii illum inviſi anno 1686.

Quin ad Vologeſem hujus nominis tertium pertineat hic maximus ex argento nummus, dubitare nos non ſinunt litteræ numerales in area nummi exaratæ inverſo ordine: ANY, id eſt, anno 451. quo Vologeſes, civili bello Severum inter & Albinum exorto, in Meſopotamiam irrupit: prout nos edocet tam neceſſarius, tantique faciendus numeralium litterarum uſus, maximeq; in nummis Regum Parthorum. Quibus quidem litteris omiſſis, cum tres in Parthorum Regum ſerie Vologeſes occurrant, cuinam eorum adſignandi ſint nummi ſolo Vologeſis nomine inſigniti, penitus ignoraremus.

Jam vero littera Γ. pone caput Vologeſis exſculpta, Gorpiæum menſem, a Triſtano citatum, heic fortaſſis indicari exiſtimat Patinus, eo, quod viderit in nummo Arſacis Primi verbum ΓΟΡΠΙΑΙΩ inſculptũ ad ſignificandum Arſacidarum Epocham, id eſt, Parthicum Regnum, ab eo menſe exordium ſumpſiſſe. At, cum Arſaces Secundus, ut ſupra vidimus, numos ſuos menſe Hyberberetæo ſignarit, quo Regnum fuerat auſpicatus: alia ſane cauſa nobis videtur inquirenda.

In plurimis Arſacidarum nummis cum pone Regis effigiem, tum pone Urbis Genium corona turrita inſignem littera A. conſpicitur; qua nihil aliud, quam initialis Arſaciæ Urbis littera ſignatur, in qua cuſa

cuſa eſt moneta: uti probant tum caput Genii Urbis in averſa parte nummi Regis Choſrois expreſſum; tum Genius ſtans in hoc, de quo agitur, nummo. Qui quidem Genius coronam lauream Regi ſuo, tanquam perpetuo victori defert. Simili igitur ratione litteram Γ initialem eſſe Urbis Gazæ, in qua percusſus eſt hic Vologeſis nummus, aſſerere nos poſſe arbitramur: cum B. in nummo infra deſcribendo *Bologeſiam* urbem indicet.

ΓΑΖΑ Straboni Mediæ Atropatiæ Urbs eſt, quæ, ob adjunctum articulum Perſicum, ΓΑΖΑΚΑ a Stephano nominatur. Illa Regia erat Parthorum Regum æſtivis temporibus ſedes; in media ſita planicie; loco tamen edito, ac natura ipſa munito. Eam in Parthica ſua expeditione oppugnavit Marcus Antonius. Gaza autem illa ab Ecbatanis 450. ſtadiis diſtabat: Stephano quidem Urbs Mediæ maxima; Arriano vero magnus tantummodo vicus. *Parth. l.4.*

NUMMUS ARSACIS VOLOGESIS III.

IN MUSEO COMMENDATORIS A PUTEO ROMÆ.

Idem Vologeſis III. caput, ante quod ſceptrum: pone vero littera

littera initialis A. Ex averſa parte idem omnino typus, qui in nummo ſuperiore, cum diverſa paululum Epigraphe; ſcilicet, ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΑΡCΑΚΟΥ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC: *id eſt*, Regis Regum Arſacis Bolagaſis juſti, illuſtris. *In area* ΞΥ. *id eſt, anno* 460.

HIc argenteus Nummus tetradrachmalis eundem Parthorum Regem Vologeſem III. exhibens, quam in ſuperiore nummo, paulo ſeniorem, nempe novem annorum numero, eximiæ raritatis ideo eſt habendus; quod utrumque Arſacis & Vologeſis præferat nomen, cum & Patinianus & alius Romanus, de quo mox nobis erit ſermo, ſolam ΒΟΛΑΓΑCΟΥ appellationem exhibeat; ut Arſacidas Reges in nummis ſuis certos quoſdam titulos omiſiſſe modo, modo inſcripſiſſe doceamur.

Lucas Holſtenius in ſuis ad Stephanum notis p. 70. narrat, ab Alexandro VII. Ghiſio Pontifice Maximo legendum ſibi datum fuiſſe nummum argenteum primæ magnitudinis; in cujus parte antica caput Regis cum mitra ſuis redimiculis inſtructa cernebatur: in poſtica vero Victoria (aut forſitan Urbis Genius) Regi ſedenti coronam deferens cum hac inſcriptione: ΒΑCΙΛΕΩC ΒΑCΙΛΕΩΝ ΒΟΛΑΓΑCΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟC. Hunc nummum vidiſſe ſe teſtatur Illuſtr. Spanhenius *Diſſ.* 5. *p.* 425. penes Illuſtr Principem Auguſtinum Ghiſium Alexandri VII. P. M. ex fratre filium: At cum Patinus & Spanhenius litteras numerales prætermiſerint; ambos eos nummos ex ſola Epigraphe ad Vologeſem III. nemo poterit certo ac tuto revocare.

Tanti

Tanti ergo momenti ſunt, præſertimque in Arſacidarum Regum nummis, litteræ numerales; ut ſine earum auxilio plurimi ex illis Principibus deliteſcere adhuc in tenebris cogerentur. Nummus autem, de quo in area heic agitur, eas exhibet litteras ΞΥ, quæ Parthorum Regum Æræ annum indicant 460. anno V.C. 958. reſpondentem. Unde hunc nummum percuſſum eſſe diſcimus regni Vologeſis III. anno duodecimo; quo de rebus tum in Parthia geſtis ne verbum quidem litteris mandavere Scriptores.

Littera initialis A. pone Vologeſis caput exarata, nummum, ut ſæpius jam diximus, in Arſacia Urbe Regia percuſſum fuiſſe, teſtatur, quemadmodum littera Γ. in Urbe Gaza Parthorum itidem Regia, ſuperiorem nummum ſignatum eſſe oſtendit. Ex quo apparet ſolis Urbibus Regiis Monetarias Officinas fuiſſe adſignatas. Adde quod, hujus maximi numiſmatis exemplo, omnis generis monetas, cum ex argento, tum ex ære, in Urbe Arſacia conflatas eſſe cognovimus.

Figura ſtans in poſtica parte, non Victoria eſt, ut exiſtimavit Vir Clariſſimus Lucas Holſtenius; ſed Urbis Genius, patrio veſtitu ornatus, & capite turrito inſignis; qui Regi ſedenti coronam porrigit. Atque hoc frequens ac ſolitum argenteorum nummorum tetradrachmalium ſymbolum: quo ſcilicet Genius ille exhibetur, non gratulaturus quidem Arſacidæ Regi ob recentem aliquam victoriam; ſed tantummodo ei, tanquam ſemper victori, coronam lauream delaturus.

ARSA-

ARSACES XXIX.

ARSACES ARTABANVS IV.
REX PARTHORVM XXIX.

In museo D. Vaillant D. M.
ex num. æreo minuto.

ARTABANUS IV. Vologeſis III. filius, ad quem imperium Parthorum ut primogenitum jure ſpectabat, fratribus ſuis repugnantibus, decertare cum illis coactus eſt: ſed, compoſitis, neſcio quo pacto, rebus, illud tandem ſolus obtinuit.

In Germania erat Antoninus Caracalla anno V.C. 966. cum fratrum Parthorum diſſenſionem accepit. Eam autem opportuniſſimam ratus occaſionem de bello Parthis inferendo cogitavit, ac per Illyricum, Thraciam & Macedoniam ſtatim iter fecit. Cumq; hibernaret Nicomediæ, armavit Phalangem Macedonicam, quam in ea Provincia comparaverat; & duas ingentes paravit machinas ad Armeniacum & Parthicum bellum; ut eas diſſolutas in naves imponeret, atque in Syriam veheret. *Dio lib.* 77. *pag.* 878.

Poſtquam vero Antiochiam Syriæ Caracalla perveniſſet, cum ad ipſum, tanquam ad amicum, Abgarus, Rex Oſrhoënorum veniſſet, ut qui Severo patri multum carus fuerat, ei fidem fregit, comprehenſumque conjecit in vincula; & Oſrhoënen Rege deſtitutam cepit. *Dio ibid. pag.* 875.

Item Regem Armeniorum *Vologeſem*, Sanatrucis filium, qui cum filiis diſſentiebat, ad ſe amice per litteras vocavit, velut inter eos pacem facturus. At poſteaquam Rex cum uxore & filiis ad eum veniſſet; non aliter ipſos quam Abgarum tractavit. Armenii tamen arma capere, quam ad ipſum deficere maluerunt. *Id. ibid.*

Poſt hæc bellum intulit Parthis Caracalla: cujus belli cauſa fuit, quod Vologeſes III. Artabani IV. pater, Tiridatem patruum, qui ad Serverum Auguſtum confugerat, & Antiochum quemdam, quos ille poſcebat (ad ſupplicium) non dederat. Erat Antiochus, Cilix natione, qui primo Philoſophiam Cynicorum ſimulaverat, eaque re plurimum in bello profuerat militibus, quos, cum maximo frigore defeciſ-

ſent,

ſent, propterea confirmavit: quod ſe ipſe in nivem abjecerit, in eaque volutatus ſit. Sed cum ob eam cauſam a Severo, atque ab ipſo Antonino pecunia donatus, adfectuſque honore eſſet; his rebus elatus, cum Tiridate ſe conjunxit, ſimulque cum eo ad Parthum defecit. *Id. ibid. pag.* 878.

Verum, ut ſupra jam diximus, Antoninus Caracalla omnem Rege deſtitutam cepit, &, ut Oſrhoënes ſibi conciliare poſſet, Edeſſam eorum Metropolim, Romanorum Coloniam fecit, eamque nominibus ſuis vocavit Marciam Aureliam Antoninianam, ut patet ex nummis deſcriptis in noſtro de Coloniis libro, *tom.* 2. *pag.* 48.

Interea Artabanus valde pertimeſcens, ne a fratribus ſuis, ea arrepta occaſione, e Parthico pelleretur Regno: (Id enim tum facillime occupare illi potuiſſent) Tiridatem & Antiochum ad Caracallam remiſit. Quibus ille receptis, ſtatim a bello deſtitit. *Dio ibid. pag.* 879.

Dum autem hæc geruntur, ipſe in Ægyptum profectus eſt; prætexens huic itineri deſiderium inviſendæ Urbis ab Alexandro conſtructæ: ſimulque conſulendi patrii illorum Numinis, quod egregie incolæ venerabantur: At revera quo ultum iret Alexandrinos, quod multa in ſe dicteria jactaviſſent. Interim Theocritum miſit cum exercitu in Armenios, a quibus victus, magnaque clade eſt affectus.

Hujus cladis nuntiũ Caracalla Alexandriæ accepit: cumque paulo poſt Urbis illius incolas pleroſq; perfidioſe circũventos, ac quaſi retibus implicitos, ſigno militibus dato, magna cæde contrucidaſſet; eo ſcelere

perpetrato, inde movit, atque Antiochiam eſt reverſus. *Herodianus lib.* 4.

Non longo poſt tempore crudeliſſimus ille Imperator affectans *Parthici* cognomen, famamq; devictæ ad Orientem barbariæ, quanquam in altiſſima pace, tale quiddam machinatur. Dat litteras ad Regem Parthorum Artabanum, ſimulq; Legatos cum muneribus mittit, omnis materiæ & artis conſpicuæ. In eis litteris fuerat ſcriptum, velle ſe Regis filiam ducere in matrimonium. Principem ſe eſſe, & Principe natum; quare haud decorum privati cujuſquam & tenuis fieri generum; ſed Reginam ducere potius filiamq; magni Regis. Duo maxima Imperia eſſe, Romanum & Parthicum: quibus affinitate illa in unum coẽũtibus, ac nullo jam diſcriminante fluvio, unam tantum potentiam factum iri, nullis expugnabilem viribus. Nam reliquas barbaras nationes, quæ nunc amborum Imperiis ſubjectæ ſunt, facile jugum toleraturas, ſi proprios gens quæque ſit habitura rectores. Eſſe Romanis pedeſtrem exercitum, qui haſtis & ſtataria pugna cæteros antecellat: Parthis vero equitatum plurimum, peritiſſimoſq; ſagittarios. His igitur concurrentibus, &, quæ uſui ad bellum ſunt, in unum conſpirantibus; facile ipſos ſub uno diademate totius orbis terrarum imperium retenturos. Præterea odornamenta, quæ apud illos proveniant, telaſq; laudatiſſimas; contraq; apud Romanos metalla ipſa, & quæcumque arte aliqua conſpicua viſuntur, non jam vix raroq; & clanculum per mercatores importatum iri: ſed in una duntaxat terra, unoq; Imperio, cõmunemq; fore utriſque uſum rerum omnium, minimeq; impeditum. *Herod. ibid.*

His

His Caracallæ litteris Artabanus acceptis, primo quidem abnuere: negare, Romano convenire barbarum matrimoniũ. Quam enim fore concordiam, neque voce ſatis congruentibus, & victu habituq; inter ſe diſtantibus? Eſſe Romæ Patricios permultos, quorũ ſibi ille optare liberos in matrimonium poſſit: ſicuti itidem apud ſe Arſacidas. Neque ullam ſane exſtare cauſam, cur alterutrum genus adulteretur. *Id. Herodianus ibid. lib.* 4.

Hæc igitur a principio Rex Parthus reſcribens, conditionem aſpernabatur. Sed inſtanti Antonino, doniſque & jurejurando fidem ſtudii ſui & caritatis uxoriæ facienti credidit: ac pollicitus daturum filiam, generum jam ipſum appellitabat. Cujus rei vulgata mox fama, Parthi ſcilicet omnes ad Romanum ſuſcipiendũ Principem ſe comparabant, ſpe quadam ſempiternæ pacis exſultantes. Cæterum Antoninus, prohibente nullo, fluvios transgreſſus, ac jam Parthicam regionem, quaſi propriam, peragrans, ſacrificantibus paſſim univerſis, ſupraq; coronata altaria odores omnifarios incendentibus, lætum ſe honore illo Parthorum magnopere ſimulabat. *Id. Herodianus ibid.*

Poſtea vero quam magno itinere facto, ad ipſam Artabani regiam appropinquabat, occurrit ei Rex in quadam ante Urbem planitie, novum nuptum, generumq; ſuum excepturus. Sed & Parthorum magna multitudo, floribus indigenis coronati, atq; induti veſtes auro diverſiſq; coloribus varias, feſtum agitabant, ad tibiarum fiſtularumque & tympanorum ſonitus ſaltantes numeroſe. Quippe hujuſcemodi tripudiis ſupra modum delectantur, (præſertim) cum ſe

temeto largius invitarunt. *Idem Herodianus ibidem.* Sed ubi omnis multitudo confluxit,ac relictis equis, pharetriſque & arcubus depoſitis, inter libamina & calices agitabant, collectique in unum Parthorum quamplurimi,temere inordinatiq; conſtiterant,nihil ſuſpectantes mali,ſed pro ſe quiſque ſtudentes videre novum nuptum: tum, ſigno dato, Antoninus militibus imperat, impetum cædemq; in Parthos faciant. Illi, re ſubita perterriti, cædentibus, ſauciantibuſque Romanis terga obvertunt.IpſeArtabanus a ſuis ſtipatoribus raptus, atque equo impoſitus, vix ægreque cum paucis fugiens elabitur.Reliqua vero multitudo Parthorum paſſim cædebatur. Quippe neque equos habebant, quibus maxime utuntur: (deſcenderant enim ex iis,paſtumq; dimiſerant.) neque ipſi evadere fuga poterant; impediente curſum fluxa veſte, ad pedes uſque deducta. Porro pharetras aut arcus omnino non attulerant: nam quid illis opus ad nuptias? *Idem ibid.*

Ita ingenti cæde Parthorum facta, Antoninus, prædaque & hominibus magna copia captis, diſcedit, reſiſtente nullo,viciſque & urbibus incenſis, data poteſtate militibus rapiendi, quod quiſque poſſet aut vellet. Hanc igitur calamitatem haud opinato Parthi acceperunt. Antoninus autem Regionem Parthicam penitus ingreſſus,defeſſis jam rapiendo cædendoque militibus,revertitur in Meſopotamiã. Indeq; Senatui Populoq; Romano per litteras ſignificat, ſubactum a ſe Orientem,cunctoſque illius regni mortales in ſuam ditionem conceſſiſſe. At Senatus,quamquam totius negotii gnarus, (quippe Principum res latere nullo pacto

pacto poſſunt:) metu tamen atque aſſentatione cunctos illi honores victoriæ decernit. *Id. Herodianus ibid.*

De eo ipſo bello adverſus Parthos ab Antonino *Caracalla* geſto ita Spartianus: „ Dehinc per Caduſios fines & Babylonios ingreſſus, tumultuarie cum Parthorum Satrapis manum contulit; feris etiam beſtiis in hoſtes immiſſis. Datiſque poſtea ad Senatum, quaſi poſt victoriam, litteris, *Parthicus* appellatus eſt. *Spartianus in vita Caracallæ.*

Nummi tamen argentei, ab ipſo Caracalla percuſſi, *Germanici* tantum, non *Parthici* præferunt cognomen: licet ſint 20. ejus tribunitia poteſtate ſignati; in qua occiſus eſt; Parthicæq; victoriæ typum exhibeant. Unde apparet Caracallæ morte prævento *Parthici* titulum a Senatu non fuiſſe confirmatum. En ex iis nummis unum heic Lectoris oculis ſubjicimus.

Parthicam illam Caracallæ expeditionem paulo aliter narrat Dio; videlicet, puellæ quidem Regiæ nuptias ambiiſſe Caracallam; ab Artabano vero primum repulſam tuliſſe. His enim fere utitur verbis. Poſt hæc exercitum duxit in Parthos, quod Artabanus ei filiã, quã ambiverat, nollet uxorem dare: propterea, quod ſciret

ſciret Antoninum verbo quidem poſtulare nuptias, re autem Parthorum regnum auferre cupere. Tum regionem, quæ Mediam attingit, in quam de improviſo irruerat, magna ex parte vaſtavit: multa caſtella diruit, Arbela ſubegit, ac ſepulcra Regum Parthorũ, abjectis oſſibus, ſubvertit. Verum, quia Parthi cum eo non venerunt ad manus, nihil de rebus tunc geſtis ſcribi a me eximium poteſt. *Dio lib.* 77. *pag.* 881.

Interea Parthi perfugerunt in montes, & trans Tigrim; ut ſe ad bellum compararent. Idque celabat Antoninus, &, quaſi omnino ſuperior fuiſſet, eos, quos ne viderat quidem, ſe viciſſe gloriabatur: tum vero, quod Leo, qui improviſo de monte deſcenderat, pro eo pugnaſſet. Nam id in litteris ſcripſit. *Dio lib.* 77. *pag.* 881.

Antoninus exinde in Meſopotamiam ſe recepit, atque Edeſſæ hiemavit. Parthi autem poſtquam videre hunc, ejuſque milites diſſolutos voluptatibus, quod præter cætera, hiemarent in ædibus, in iiſque omnes facultates hoſpitum non aliter, quam ſuas, conſumerent: vehementer animis elati ſunt, tanquã ſi eſſent illos ſocios pro hoſtibus habituri. Contra parabat etiam ſe Antoninus, cui tamen non licuit hoc bellum conficere; propterea quod medios inter milites, quos habebat in maximo honore, & quibus potiſſimum confidebat, occiſus eſt. *Dio ibid.*

Haud multo poſt enim cum ageret ille Carrhis, (quæ eſt Meſopotamiæ urbs) Dei Luni inviſit templum, quod in ea regione, diſtans aliquantum ab urbe, præcipuo honore ab incolis colebatur. Eo ſecum paucos equitum eduxit, relicto exercitu cætero, ut,

ſacri-

ſacrificio facto, in urbem reverteretur. Medio autem itinere, ventre urgente, uno tantum famulo comitatus, ac reliquis abſiſtere juſſis, receſſit ad requiſita naturæ; atque a Martiale Tribuno militum accurrente illico averſus, & ſubligacula ſibi deducens, pugione trajectus eſt, 8°. Id. Aprilis, ſi *Spartianum* ſequamur: 7°, ſi *Dionem.Herodianus lib.* 4.

Ea ratione extincto Antonino, incerti, ignarique quid agerent milites, biduo ſine Imperatore fuerunt, quærentes inter ſe, quem potiſſimum Principem deligerent. Siquidem adventare magnis copiis Artabanus nuntiabatur, pœnas exacturus, & cæſis inter pacem ac libationes miſſurus inferias. Igitur Principem deligunt, primo quidem Audentium, militarem ſcilicet virum, Præfectumque non improbum. (Sed ille, ſenectutem excuſans, abnuit Imperium.) Dein vero Macrinum, Prætorio Præfectum: ſuadentibus potiſſimum Tribunis, quos etiam conſcios inſidiarum Antonini, ac Macrino participes conſilii fuiſſe, poſt illius mortem ſuſpicio exſtitit. *Herodianus ibid.*

Hoc pacto adeptus Imperium Macrinus, cum vidiſſet Artabanum cum magnis copiis, infeſtoque animo ſibi bellum inferre: conatus eſt, miſſis ad eum captivis, quos habebat, mitique oratione placare ejus animum, & a propoſito abducere. Sed cum ille non leve quid exigeret, ac juberet, ut Macrinus urbes everſas ab Antonino reſtitueret, decederetq; protinus ex Meſopotamia, & damnum, quod illatum erat monumentis Regum, reſarciret; nullum tempus ad deliberandum ſumpſit, ſed ei, quod jam ad Niſibin venerat, occurrit. *Dio lib.* 78. *pag.* 886.

His actis, jam ſcilicet Artabanus multis copiis ac viribus aderat, equitatum ingentem, & ſagittariorum multitudinem adducens, præterea cataphractos camelis inſidentes, qui prælongis contis præliarentur. Quo cognito Macrinus, convocatum exercitum adlocutus eſt. Confeſtimque, cognita neceſſitate, milites in ordines ſe recepere, atq; in armis agitabant. Sole autem oriente conſpiciunt Artabanum maximas ſecum copias adducentem. *Herodianus lib.* 4.

Ut autem Parthi Solem de more propitiarunt, confeſtim edito ingenti clamore concurrunt in Romanos, iiſque adequitantes ſagittas ingerunt. At Romani, decenti ordine, & magna cum cautione acie inſtructa, Maurorumque equitatu per latera diſpoſito, ac receptis per intervalla expeditis militibus, quibus facilis eſſet excurſio, fortiter reſiſtentes, impetum Parthorum ſuſtinebant: qui ſcilicet & ſagittarum multitudine, & prælongis contis, quibus cataphracti ex equis aut camelis depugnabant, peſſime Romanos accipiebant. *Idem. ibid.*

Contra Romani, quoties pedem conferebant, facile ſcilicet adverſarios ſuperabant: poſtea vero quam ab equitatu, & camelorum multitudine premebantur, fuga ſimulata, tribulos aliaque machinamenta ferrea acuminata projiciebant: quæ, ſub arenis latentia, neque cuiquam conſpecta, perniciem equitibus, & camelorum inſeſſoribus afferebant. Quippe, illis calcatis, equi, potiſſimum vero cameli, (quoniam huic generi molliſſimæ ſunt ungulæ) ſucciduæ claudicabant, excuſſis tergo inſeſſoribus. *Id. ibid.*

Cæterum Parthi, quandiu equis aut camelis invehuntur,

huntur, acerrime ſcilicet confligunt: ubi autem vel deſcendere jam, vel excidere; faciles ſunt captu; quippe qui prœlium in manibus gerere audent; &, ſi fugiendus, aut inſequendus ſit hoſtis, crura ſcilicet fluxa veſte præpediuntur. *Id. ibid.*

Uno igitur alteroque die a mane ad veſperam pugnatum: nox prœlium diremit; reverſique ſunt in caſtra utrique, quaſi victores. *Idem Herodianus ibidem.* Rem tamen diverſa ratione narrat Dio his fere verbis: Ibique victus eſt (Macrinus) prœlio a militibus, dum contraria caſtra facerent, propter aquam facto. Cumque iterum congreſſus eſſet, non ſucceſſit ei ex ſententia. *Dio lib.* 78. *pag.* 886.

Jam vero audiamus Herodianum talia ſuper hoc bello referentem. Tertia die in eandem planitiem pugnaturi convenere. Tentante autem Partho (utpote qui numero præſtabat) circumvenire Romanum, quaſiq; indagine concludere: contra non jam profundiorem, ſed in frontem productam conſtituebant Romani aciem, ac ſe circumveniri prohibebant. Tanta autem virorum jumentorumq; multitudo cecidit, ut omnis compleretur campus, maximiq; cadaverum acervi in altum attollerentur; præſertim vero camelorum, qui alii ſuper alios procubuerunt. Ergo nec liber pugnantibus curſus erat, nec inter ſe cernendi copia, velut ingenti quodam ac vix pervio aggere cadaverum in medium exſtructo; quo ſcilicet prohibente tranſitum ad reliquos, ſinguli ſe in ſua caſtra receperunt. *Id. Herodianus ibid.*

At Macrinus, cognito non alia de cauſa tam acriter ac pertinaciter pugnare Artabanum, niſi quia ſe pu-

pugnare contra Antoninum arbitrabatur: (ſolent enim Parthi paulo negotio quaſi fatiſcere, velutique oneri cedere; ſi modo primis congreſſibus parum ex ſententia res geſſerint: tunc autem perſtabant, prœlium integraturi, cum primum cadavera ſuſtuliſſent atq; concremaſſent, ignari periiſſe; qui has inimicitias concitaverat) mittit Parthis Legatos, cum litteris, quæ declararent, occidiſſe Imperatorem, ac debitum ſuppliciũ luiſſe, qui fœdera & jusjurãdum temeraverat: ſibi eſſe a Romanis, quorum ipſum tandem imperium ſit, ſummam rerum traditam. Non placere vero ſibi, quæ acta forent: itaque captivos, quicumque ſupereſſent, raptaque omnia redditurum: cupere ſe ex inimico amicum facere, pacemque jurejurando ac libaminibus ſancire. *Id. ibid. cap.* 209.

Quibus lectis, Artabanus, edoctuſque a Legatis de Antonini cæde, ſatis dediſſe ſupplicii violatorem fœderis arbitratus morte tam acerba; contentuſque reddi ſibi citra ullum cruorem captivos, prædamque omnem; tam æquas conditiones non recuſat. *Id. ibid.*

Secundum hæc igitur miſſis ultro citroque de pace Legatis, res inter Macrinum & Artabanum mutuã ad reconciliationem deducta fuit. Quippe Macrinus ob timiditatem, ac diſciplinæ militaris apud ſuos confuſionem, bellum gerere non eſt auſus: ſed pacis cauſa, tum plurima dona, tum pecuniæ vim magnam & in ipſum Artabanum, & in eos, qui ſecundum Regem plurimum poterant, expendit; adeo quidem, ut omnis ille ſumptus eſſet ad bis millies ſeſtertium. Parthi vero moræ impatientes, quod domo diu præter conſuetudinem abfuiſſent, ac præter annonæ penuriam,

am, quam paratam & inſtructam habere non ſolent; pacem admiſerunt. *Dion. lib.* 78. *pag.* 887.

De eo ipſo bello ita quoq; Julius Capitolinus: „Appellatus igitur Imperator (Macrinus) ſuſcepto bello contra Parthos, profectus eſt magno apparatu, ſtudens ſordes generis & prioris vitæ infamiam victoriæ magnitudine abolere. Sane cum eſſet inferior in eo bello, quod Antoninus geſſerat, Artabano graviter necem ſuorum civium vindicante; primo Macrinus repugnavit; poſtea vero, miſſis Legatis, petiit pacem; quam libenti animo, interfecto Antonino, Parthus conceſſit. *Capitolinus in Vita Macrini.*

Ut ut eſt, pace inter Romanos & Parthos compoſita, Artabanus in proprias ſedes revertitur. Sed & Macrinus, deducto ex Meſopotamia exercitu, Antiochiam profectus eſt. Quemadmodum refert Herodian. *l.* 4. *c.* 109. Ubi vero hanc in urbem pervenit, litteras Senatui Populoq; Romano miſit, quibus ſignificaret, a militibus appellatum ſe eſſe Imperatorem; ac Parthicum bellum, longe maximum, & in quo omne Romanum Imperium fluctuaverit, ita confeciſſe, ut nec in acie fortiter dimicando hoſtibus ceſſerit, & Regem maximas ſecum trahentem copias, icto fœdere, ex inimico non facile expugnabili, amicum reddiderit. *Id. Herodianus lib.* 5. *cap.* 110.

Neque tamen, addit Dio, omnia Macrinus, quæ inter ipſos acta ſunt, accurate Senatui perſcripſit. Propterea decreta fuerunt ei ſacrificia, victoriæ ergo; datumq; *Parthici* nomen. Sed hoc ipſe non accepit; quod eum puderet (uti quidem conſentaneum eſt) ab iis hoſtibus ſumere cognomentum, a quibus fuiſſet ſuperatus. *Dio lib.* 78. *pag.* 900. Ec-

Ecce tamen æreum primæ formæ Numiſma, quod Senatus ad memoriam ejus Parthicæ victoriæ percudi curavit.

De Macrino ita loquitur Capitolinus in ejus Vita: „ Pugnavit tamen & contra Parthos, & contra Armenios, & contra Arabas, quos Eudæmonas vocant, non minus fortiter quam feliciter.

De bello Armeniaco a Macrino Imperatore compoto, talia refert Dio. Fuit hoc quoque bellum compoſitum, quod in Armenia geſtum erat: cum Tiridates *Vologeſis filius*, diadema ſibi a Macrino miſſum accepiſſet, ac matrem, quam Caracalla undecim menſibus in carcere detinuerat, (*ſcilicet a menſe Junio anni ſuperioris*) una cum præda, quæ capta fuerat ex Armenia, & iis cum agris, quos pater ejus in Cappadocia poſſederat, impetraſſet. *Dio ex Theodoſ. lib.* 78. *pag.* 887. Vologeſes itaque, Tiridatis pater, in carcere perierat cum aliis filiis ſuis.

Nondum e Syria diſceſſerat Macrinus Romam petiturus, cum *Elagabalus*, Caracallæ creditus filius, contra eum a militibus Imperator eſt appellatus A. D. Id. April. anni V. C. 971. eique ſtatim bellũ intulit.

Cum

Cum vero ventum ad manus eſſet, acie victus ac fugatus Macrinus chlamydem ſibi, cæterumq; imperatorium detrahit ornatum: pauciſque e fidiſſimis ſuorum comitatus, clam fugam occupat: miſſo prius ad Artabanum filio Diadumeniano. Quo facto, Antiochiam venit; victorem ſe eſſe ſimulans, ut in urbem reciperetur. Sed, clade ejus per nuntios cognita, factiſq; propterea multis cædibus per vias atq; in ipſa urbe; ut propenſa erat cujuſq; erga alterum eorum benevolentia: inde noctu equo admiſſo, raſoq; penitus capite ac mento, pullaq; veſte indutus ſupra purpuream, ut privatus eſſe videretur; Ægas, quæ urbs eſt Ciciliæ, pervenit cum paucis; ibique veredum conſcendit, perinde ac ſi miles eſſet veredarius, vectuſq; per Cappadociam, Galatiam & Bithyniam uſque ad Eribolum, quod navale eſt e regione Nicomediæ ſitum: Nicomediam ingredi non eſt auſus; ſed Chalcedonem navigavit, mandavitq; uni ex procuratoribus, ut ad ſe pecuniam mitteret. Qua ex re cognitus eſt, & Chalcedone remanſit. Eo autem venere paulo poſt miſſi ab Elagabalo milites; a quibus comprehenſus, perductus eſt in Cappadociam. Ubi, poſtquam intellexit etiam filium ſuum, fugientem ad Parthos, eſſe interceptum: amiſſa ſpe omni, dejecit ſe ex vehiculo, (nec enim vinctus erat) fregitque humerum: nec ita multo poſt occiſus eſt Idibus Juniis. *Xiphilinus ex Dione pag.* 889. *Hiſtor. Dionis.*

Auſpicatus eſt Imperiū ſuum Elagabalus ab eo die, quo Imperator ab exercitu eſt appellatus: videlicet ab Idibus Aprilis; quemadmodum ſupra jā dictū eſt. Atq; idcirco ſignavit in nūmis Tribunitiam poteſtatem

tem. Occiſus eſt vero menſe Septembri anni V.C. 975. uti Comes Mediobarba pluribus argumentis probavit in Faſtis ſuis. Eo ipſo enim & anno & menſe Severus Alexander Elagabalo ſucceſſit, ac Tribunitiam poteſtatem accepit.

Eo vero tempore, ineunte Arſacidarũ anno 479. ſub initiũ Imperii Severi Alexandri, Artabanus Arſacem fratrem ſuum, Tiridate Armeniorum Rege mortuo, Armeniæ Regem conſtituit: ut refert Armeniorum Hiſtoria, teſte Procopio *lib.* 3. *de Aedific. Juſtiniani.*

Dum autem, Armenia fratri ſuo conceſſa, Artabanus ſecurum ſe a Romanis exiſtimat; ecce Artaxerxes, educatus a Pauceo Perſa, ejuſque filius dictus; obſcuro quidem natus loco, ingentis tamen animi & ſpiritus vir, veterem Perſarum gloriam inſtauraturus, ſuis ad rebellionem ſollicitatis, ab Artabano Rege ſuo defecit, eique bellum intulit.

Igitur ab Artaxerxe duobus prœliis ſuperatus, tertio demum occiſus eſt Artabanus IV. qui *Rex Magnus* primus appellatus, dupliciq; uſus diademate fuerat. Ejus vero filii ad patruum ſuum Arſacem in Armeniam ſe receperunt.

Ad hunc igitur modum Parthorum Imperium ab Artaxerxe ad Perſas tranſlatũ eſt, ut refert Agathias lib. 4. pag. 134. his fere verbis: Illud vero ſolum addiderim, quod annis 538. poſt Magnũ illum Alexandrũ Macedonem, quarto vero alterius illius Alexandri, Mamææ filii, regni anno, cum Artaxares, quo dictum eſt modo, Perſarũ regnum occupaſſet, quindecim in eo annos peregit, duobus menſibus demtis.

Annus autem 538. poſt Alexandrum Magnum intelli-

telligendus eſt de Seleucidarum Epocha inchoante ab Autumno anni V. C. 442. atque incidente in annum V. C. 979. quo Severus Alexander quartum Imperii ſui agebat annum, inchoatum videlicet a menſe Septembri anni V. C. 978. atque ad Septembrem uſque anni V. C. 979. decurrentem. Si vero Agathias quatuor annos regni Severi Alexandri tum fuiſſe completos intellexit; dicendum eſt Parthorum Regum Imperium per annos quadringentos unum atque octoginta completos duraviſſe.

NUMMUS
ARSACIS ARTABANI IV.

Ex Museo D. Baudelot, Pariſiis.

Caput Regis barbati, ac diademate cincti. Ante caput litteræ numerales ΑΟΥ. *Ex altera parte caput muliebre turritum, cum faſcia oblonga, vultum ejus circumvolitante. Ante caput littera initialis* Α.

INTER plurimos Regum nummos, quos Vir clariſſimus Carolus Cæſar Baudelotius I. C. Pariſinus, in ſuo Libro de Peregrinationum utilitate, Gallice vulgato, protulit, duæ cernuntur Parthorum Regum effigies. Verum cum ipſimet nummi ad deſcribendam Arſacidarum Hiſtoriam eſſent mihi adprime neceſſarii; libenter eos mecum communicavit Vir ſumma præditus humanitate. Horum Numiſmatum unum jam prodiit cum litteris numeralibus ΔΟΤ, quæ illud adjudicandum eſſe Choſroï plane nos edocuerunt. Alterum vero, de quo heic agitur, litteras habet numerales ΑΟΥ; quæ Arſacidarum Epochæ annum deſignant 471. Artabanoque IV. nummum haud dubie adſcribunt. Quis vero primo intuitu tantulum nummum ad dignoſcendas Arſacidarum effigies tanti eſſe momenti, tantæque utilitatis arbitretur? Ve-

Verumtamen adſidua illa Parthorum Regum cura, in conſignanda nummis ſuis Arſacidarum Æra, non modo eorum nobis ſervavit imagines; ſed etiam, ad quemnam illorum moneta ſpectet, edocuit. Qua ratione e ſpiſſisſimis tenebris, in quibus conſepulti remanſiſſent, omnino ſunt revocati. Certe diadema, barbaque prolixior ex Arſacidis quemdam indicant, ſed indiſcriminatim: cum barbati fere omnes occurrant. At numeralium litterarum ope, Parthorum Regum unuſquiſque, a reliquis probe diſcretus, ob oculos obverſatur. Itaque litteræ AOY, in hocce nummo exaratæ, eum Artabano IV. adſerunt; nummumque tertio regni illius anno percuſſum fuiſſe, teſtantur.

NUMMUS ARSACIS ARTABANI IV.

Ex Museo Nostro.

Caput Regis mitra & diademate ornati, prolixaque barba conſpicui. Ante caput numerales litteræ ΗΥ, *id eſt, anno* 480. *Ex averſa parte ſolitum caput muliebre turritum cum faſcia regia. Ante caput littera initialis* A, *id eſt*, Arſacia.

ARSACIDÆ Reges modo capite nudo, cincin-

 nati,

nati, ſoloque revincti diademate, in nummis ſuis occurrunt: quemadmodum in ſuperiore Artabanus IV. conſpicitur: modo mitra, ſolito Regum ornatu, inſignes: ut idem in hocce nummulo exhibetur. Unde ſi varius ille capitis ornatus non omnino ſimiles eorum effigies offerre noſtris oculis videatur; litteræ ſaltem numerales ad unum Artabanum IV. pertinentes, eumdem prorſus Regem in ambobus nummis arguunt exhiberi.

De Mitra, Parthorum Regum inſigni, plurimis in locis ſupra jam abunde diximus. Id tamen heic obſervari velim, eas ſcilicet non eadem ſemper ratione confectas atque ornatas; ſed ad Regis cujuſque libitum varie fuiſſe decoratas.

Litteræ numerales ΠΥ in hoc nummulo ſignatæ, Arſacidarum annum indicantes 480. ad dignoſcendam Artabani IV. effigiem perutiles exiſtimari debent. At inſuper, cum eædem penultimum regni illius annum oſtendant, quanto in pretio habendæ ſint, animadvertant eruditi. Hæ quippe litteræ reſpondent anno V. C. 978. quo imperabat Severus Alexander Auguſtus. Atqui Agathias Artabanum IV. inſequenti anno ab Artaxerxe in prœlio fuiſſe interfectum; nec non una cum eo Parthorum Imperium occidiſſe teſtatur. Et certe abhinc Artabani IV. tempora de Parthis, deque Parthico Imperio apud Scriptores nulla amplius fit mentio.

FINIS.

AP.

APPENDIX
DE
PERSARUM REGUM
POST ARTABANUM
NUMMIS.

POSTQUAM ARTAXERXES Paucci cujuſdam Perſæ, viri infimæ ſortis, & coriariam quidem exercentis, filius, rebus bello geſtis clarus, Artabanum IV. Parthorum Regem deviciſſet, ac tandem interfeciſſet; Parthicum Imperium, patris gratia, *Perſicum* appellavit; *Arſacis* tamen nomine ſervato, eo, quod Arſaces primus Parthorum Rex, etiam a Perſis originem ſe deduxiſſe gloriaretur. Verum, ut Populorum, apud quos nomen illud carum & celebre erat, benevolentiam ſibi conciliaret, quaſi Arſacidarum Imperium in aliam tantummodo familiam tranſiiſſe videretur, eorundem Epocham ſemper in nummis ſuis ſervavit.

Perſarum Regum, qui Artabano IV. ſucceſſere, Hiſtoriam attingere nos debuiſſe putabat Amicus, cui, utpote diligentiſſimo Scriptori, illam tractandã relinquimus. Attamen, cum mens noſtra fuerit deſcribere tantum Annales Parthorum Regum, quorũ

Nummos, licet paratu difficiles, aut in noſtris peregrinationibus comparaveramus; aut ex plurimis collegeramus cimeliis: ingrato labore, eam præſertim ob cauſam ſuperſedimus; quod Regum Perſarum nummos haud ita commode comparare nobis licuerit. Atqui & illud forſitan potuiſſemus, ſi tales nummos cujuſdam fore utilitatis duxiſſemus. Namque ii rudis adeo ſunt fabricæ, ac temporum lapſu ita corruptæ eorum litteræ ſunt; ut illas vix adſequi poſſint vel peritiſſimi Antiquariorum. Neque enim illi jam amplius nummi Græca gaudent Epigraphe; ſed aut Parthica, aut Perſica potius notantur inſcriptione, noſtris temporibus minime intellecta.

Porro, cum primi horum Perſarum Regum Artaxerxis nummus unus in Theſauro Regio a nobis obſervatus ſit, itemque alius Saporis, filii ejus ac ſucceſſoris, in noſtras inciderit manus: non ingratum erit Lectoribus, ſi eorum icones, Appendicis loco, heic inſeruerimus; quemadmodum & unius ſubſequentis Regis, cujus nomen characteres incogniti ac barbari nobis inviderunt.

NUM-

NUMMUS ARTAXERXIS,
Primi poſt Artabanum IV. Regis Perſarum.

Ex Thesauro Regio.

Caput Regis barbati, nec non mitra ſuis inſtructa redimiculis, ac diademate ornati. Pone caput littera B. Ex averſa parte Rex ſedet dextra extenſa ad recipiendam coronam ab adſtante Genio Urbis, capite turrito, ſibi porrectam; cum hac in ambitu Nummi Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ: Regis Arſacis illuſtris. *In area* ΑϘΥ. *anno* 491.

NEQUE vero ſperet Lector proprium *Artaxerxis* nomen in Regis illius Nummis ſe eſſe deprehenſurum. Quemadmodum enim ſupra jam vidimus in Parthorum Regum Tiridatis, Phrahatis, Mithridatis, aliorumque Arſacidarum nummis; non moris erat tum peculiare Regum nomen adhiberi. Ita igitur & in his Perſarum Regum numiſmatibus propria illorum nomina nunquam reperiuntur. Omnes autem Reges Parthi, ſi tres *Vologeſes* exceperis, dicti ſunt *Arſaces*, ut eorum nummi teſtantur; utq; ſatis innuit Ammianus Marcellinus, l.23. dum de *Arſace* Imperii Parthici conditore ita loquitur:

„ Numinis eum vice venerantur & colunt, „ eo uſ-
„ que prapagatis honoribus, ut ad noſtri memoriam
„ non, niſi Arſacides is ſit, quiſquam in ſuſcipiendo
„ Regno unctis anteponatur.„ Is autem Scriptor
florebat ſub Gratiano & Valentiniano Auguſtis.

Ne mireris igitur, ſi Artaxerxes, licet vir Perſa, ſolum *Arſacis* nomen præcedentium Regum more, in nummis ſuis uſurpet; Arſacidarum Regno potitus. Hoc enim videtur feciſſe Imperatorum Romanorum exemplo, qui ſe *Auguſtos* vocitarunt omnes, ut refert idem Ammianus loco laudato. „ Utque Im-
„ peratoribus noſtris *Auguſta* nuncupatio amabilis
„ eſt & optata; ita Regibus Parthis *Arſacis* nomen. Pari ergo ratione, eamdem quoque Arſacidarum Epocham Reges hi ſervavere. Cujus quidem rei fidiſſimi teſtes ſunt eorum nummi; hicque imprimis, in quo litteræ numerales Α Q Υ. annum deſignantes 491. Epochæ Arſacidarum.

Ex fragmentis Hiſtoriæ Parthorum, quæ pauciſſima nobis ſuperſunt, Artabani hujus nominis Tertii, Arſacidarum gente oriundi progeniem in Artabano Quarto Rege defeciſſe comperimus, anno ſcilicet quarto Imperii Severi Alexandri: cujus quidem Imperium a morte Elagabali ſumpſerat exordium circa Septembrem exeuntem anni V. C. 975. Itaque quartus ille annus regni Alexandri Auguſti porrigebatur uſque ad finem Septembris anni V. C. 979. qui reſpondebat anno Epochæ Arſacidarum 481. At annus Æræ Arſacidarum 491. in hoc nummo ſignatus, ad Artabani IV. regnum ſpectare nullo modo poteſt: cum contra in regnum hujus Artaxerxis omni-

omnino cadat: cujus quidem regni decimus jam agebatur annus ex quindecim, quos, duobus demtis menſibus, regnavit; ſi modo Agathiæ habenda ſit fides.

Ceterum, cum ſupra jam retulerimus A. litteram eſſe initialem Urbis *Arſaciæ*, in qua cuſi ſunt variorum Parthorum Regum nummi; litteram vero r. in nummo Vologeſis III. inſcriptam ſpectare ad Urbem Straboni dictam *Gazam*, *Gazacam* vero Stephano: (cui poſtremo ſuffragatur Ammianus eamdem & ipſe Gazacam collocans inter præſtantiſſimas Mediæ civitates.) Liceat itidem nobis B. litteram, in hoc Artaxerxis nummo exſculptam revocare ad *Bologeſiam*, urbem Seleuciæ proximam, atque a Bardane Parthorum Rege ampliatam; in qua quidem Urbe, ut & in cæteris Urbibus Regiis Monetaria erat officina.

Nummi, Artaxerxis temporibus ſignati, rudioris non modo ſunt formæ propter Monetariorũ imperitiam; maxima artificum multitudine bellis civilibus abſumpta: ſed etiam ex ære argento immiſto conflati: quod difficillimis iis temporibus paupertatem ærarii ſatis arguit.

Genius Urbis capite turrito, muliebri habitu, Regi coronam deferens, ſolitus fuerat apud Parthos ac fere unicus nummorum maximi moduli typus: quem idcirco retinuiſſe quoque videntur nobis Perſarum Reges, utpote notum populis ac familiarem.

NUMMUS SAPORIS REGIS, Artaxerxis filii.

Ex Museo Nostro.

Caput Regis diademate cincti, promiſſaque barba. Ex averſa parte Genius Urbis capite turrito ſtans, dextra coronam Regi ſedenti defert, cum ea in ambitu Nummi Epigraphe: ΒΑϹΙΛΕΩϹ ΒΑϹΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΠΚΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥϹ .... *In area* ΗΦ, *id eſt, anno* 508.

HIc Nummus, pro argenteo tetradrachmali ſignatus æreus eſt, pauxillo admixtus argento; atque ideo adulteratus magis, quam ſuperior Nummus. Adverſa pars nummi Regem exhibet capite nudo, at agreſtis admodum & inconcinnæ formæ; ut de averſa parte nummi taceam, multis in locis mutila atque decurtata. Attamen ex characteribus, qui integri in nummo ſuperſunt, magni is mihi videtur momenti eſſe; cum & nomen *Arſacis*, & integram Arſacidarum Epocham præ ſe ferat.

Atque in hoc quidem nummo nomen ΑΡΣΑΠΚΟΥ legitur pro ΑΡΣΑΚΟΥ. Quod vitium ex aſpera Ur-

bis,

bis, in qua percuſſus eſt nummus, pronuntiatione oritur; ut contra ex leni pronuntiatione in iis nummis, in quibus ΑΡΣΑΝΟΥ pro ΑΡΣΑΚΟΥ exaratur. Quod quidem magno argumento eſt non mediocrem in Lingua Græca pronuntianda barbariem ſenſim irrepſiſſe: ita ut non multo poſt jam Græcorum characterum loco barbarici omnino ſucceſſerint characteres.

Verum ad quemnam Arſacem ſpectet hic nummus, nequaquam edocere nos poſſet inutilis ΑΡΣΑΠΚΟΥ appellatio; niſi ſubjuncta Arſacidarum æra illum ad Saporem, Artaxerxis filium, revocaret. Litteræ numerales ΗΦ. in eo ipſo areæ loco exſculptæ, quo in omnibus ſive Parthorum, ſive Perſarum, nummis tetradrachmalibus ſignari conſvevere, annum Epochæ Arſacidarum 508. oſtendunt. Qui quidem annus in decimum quartum regni Saporis annum incidit; reſpondetque anno V. C. 1005. aut ſaltem 1006. quo tempore P. Licinius Valerianus a militibus ſuis appellatus eſt Imperator, atque a Senatu confirmatus.

Artabanum IV. una cum vita Parthicum Regnum amiſiſſe diximus anno Arſacidarum 481. Artaxerxem vero, qui eum e ſolio deturbaverat, quindecim regnaviſſe annos; fatoque conceſſiſſe ejuſdem Æræ anno 494. exeunte; aut ſaltem 495. ineunte. Artaxerxi autem ſucceſſit filius ejus Sapor; ut teſtatur nummus hic meus, in honorem illius percuſſus Epochæ Arſacidarum anno 508. Nemo neſcit Romanis pene exitialem fuiſſe hunc Regem: quippe, qui Valerianum Auguſtum occurrentem ſibi, devicerit Anno V. C. 1012. captumque in Perſidem abduxerit: ubi ignobili ſervitute conſenuit. Nam, quandiu vixit, incurvato eo, pedemque cervicibus ejus imponens, Rex barbarus equum conſcendere ſolitus erat. *Sext. Aur. Victor in Epit.* Sapor autem regnavit annos 33. deceſſit vero anno Æræ Arſacidarum 527. V. C. 1025.

Averſa pars nummi Saporis eumdem exhibet typum, quem in ſuperiore Artaxerxis patris nummo mox vidimus. At cum mutilus ſit nummus, atque idcirco exciſa fuerit fortaſſe littera initialis Urbem deſignans, in qua cuſus fuerat; Quænam ſit Urbs illa, cujus Genius ſolitam coronam Sapori porrigit, aſſeverare non audemus.

NUM-

NUMMUS
Regis Perſarum incogniti.

Caput Regis barbati, mitraque redimiculis ſuis inſtructa, nec non diademate ornati. Ex averſa parte ſolita Regis ſedentis figura cum arcu. In area nummi Α. & Π. *litteræ conſociatæ: in ambitu vero litteræ barbaræ prorſus incognitæ, eodem, quo antea Græcæ conſueverant, ordine diſpoſitæ.*

NEMO eſt, qui in hoc numiſmate Arſacidam Regem primo intuitu non agnoſcat; ſive prolixiorem barbam; ſive ſuis inſtructam redimiculis mitram; ſeu denique diadema, Regium inſigne, obſervet. Quin etiam, cum averſa pars nummi, eumdem, quem in cunctis ſuperioribus ſecundi moduli argenteis nummis Regem exhibeat, ſellæ aureæ inſidentem, protensaque dextra arcum geſtantem: Ecquis ſtatim haud obſervatum adhuc Regem Parthorum reperiſſe ſe non autumet: cum præſertim Græcæ litteræ Α. & Π. inter ſe connexæ, *Apameam*, Meſopotamiæ Urbem, in qua cuſus eſt nummus, videantur omnio deſignare. At poſteaquam ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, reliquoſque Arſacidis familiares titulos diu

diu fruſtra inveſtigavit; barbaricos tantum, prorſusque ignotos invenit characteres eodem, quo inſcriptiones Græcæ, ordine diſpoſitos & exaratos: quos tamen nec ipſe Oedipus adſequi ullatenus poſſit?

Tanta autem Linguæ Græcæ deſuetudo, ac tanta barbaries in Urbes Meſopotamiæ, Regum Perſarum ditioni ſubjectas, paulatim obrepſere; (Transtigritanæ enim Urbes eo non utebantur idiomate) ut in nummis Græcas primum litteras adulterarint; illis deinde aut Parthicas, aut Perſicas interſeruerint; ac denique, Græcis litteris funditus ſublatis atque deletis, in earum locum barbaras ſubſtituerint: Quod hic plane nummus teſtatur. Quis igitur barbaricam illam hujus nummi Epigraphen, quamvis eodem, quo Græcæ ſuperiorum nummorum inſcriptiones, & modo & ordine diſpoſitam, Apameæ fuiſſe exſculptam, certo ac tuto aut perſuadere ſibi audeat, aut aliis adſeverare? Unde veterum Regum Perſarum Hiſtoriam per eorum nummos contexere, niſi priſcæ illorum Linguæ peritus, nemo vir prudens ſane unquam contendat.

ELENCHUS REGUM ARMENIÆ MAJORIS.

POSTEAQUAM ſub Antiocho Magno, Syriæ Rege, ducibus ejus Artaxia & Zadriade auctoribus, Armeniæ a Seleucidarum Imperio deſcivere; Artaxias Majoris Armeniæ, Zadriades vero Minoris ſibi quiſq; Regna conſtituerunt. Interjecto dein aliquanto temporis ſpatio, Tigranes II. Artaxiæ pronepos, Parthis obſes datus, ut ab illis in Regnum remitteretur, magna ejus parte ceſſit. Poſtea vero is ipſe, regno ſuo reſtitutus, cum Artemem Zadriadis quoq; pronepotem bello ſuperaſſet, fugaviſſetque; Armeniæ Minoris Regnum ſibi vendicavit. At paulo poſt ſummi Romanorum exercituum Imperatores Lucullus atque Pompeius hujus Regnum occupavere, Juriſque Romani fecere; adeo ut, abſque Populi Romani conſenſu, illud jam a nemine deinceps poſſideretur. Verum enim vero Parthi eam, quam a Tigrane II. acceperant, Armeniæ partem perpetuo ſibi vendicare, atque ex Arſacidis quemdã ſemper ei præficere Regno conati ſunt. Unde frequentia Romanos inter & Parthos exorta ſunt variis temporibus bella. Eam igitur ob cauſam, ſi, ad illuſtrandam Arſacidarum Regum Hiſtoriam brevem illum Armeniorum Regum Elenchum huic opellæ noſtræ

ſub-

ſubtexeremus; rem Lectoribus haud ingratam ſacturos nos eſſe exiſtimavimus.

ARTAXIAS I. Armeniæ Majoris Præfectus ſub Antiocho Magno, Syriæ Rege, rebellat, regnumque illud ſibi poſteriſque ſuis conſtituit, ſed ab Antiocho Epiphane, Antiochi Magni filio, bello ſuperatus, captuſque in vinculis aſſervatur. *Appian. Syriac. pag.* 117.

ARTAVASDES I. Straboni & Plutarcho; male Juſtino dictus *Ortoardes*, Artaxiæ filius, in Armeniæ regnum patri ſuccedit. Hic ab Arſace Mithridate cognomento Magno impetitus bello, reſiſtit. *Juſtin. lib.* 42.

TIGRANES I. Artavaſdis filius, patre mortuo, Armeniæ regno potitur. A Parthis bello laceſſitus, componendæ pacis cauſa, Tigranem filium tradere illis obſidem cogitur. *Strabo lib.* 11. *pag.* 532.

TIGRANES II. Tigranis filius, apud Parthos obſes, a Mithridate Magno in regnum reſtitutus, illud plurimum ampliat; Armeniam Minorem capit; Rexque Regum dicitur. *Strabo ut ſupra, & Plutarch. in Lucullo.*

ARTAVASDES II. Tigranis II. filius, patri ſuccedit in regnum. Hic ſub Phrahate IV. dolo a Marco Antonio Triumviro captus ab eo inter alios captivos, ante ſe, in triumpho Alexandriam introducitur. Hujus caput amputatū,am Cleopatra, poſt Actiacam cladem, Mediæ Regi mittit, ut eum ad ſuam ſocietatem pertraheret. *Dio lib.* 51. *initio pag.* 446. *Edit. Hanov.* 1606.

ARTAXIAS II. Artavaſdis II. filius, Phrahatis IV. Par-

Parthorum Regis fretus auxilio, ſeque ſuumque regnum tutatur, ac tandem per dolum propinquorum occiditur. *Tacit. Annalium lib.* 2.

ARTAVASDES III. Artaxiæ II. filius, ei in regnum ſuccedit, a Phrahate IV. adjutus. Sed cum apud Auguſtum accuſatus a Populis fuiſſet, Tigranem ejus patruum petentibus; ante hujus adventum ab Armeniis interficitur. *Dio lib.* 53. *pag.* 526.

TIGRANES III. Artaxiæ II. frater, atque Artavaſdis II. filius, Roma ab Imperatore Auguſto ad capeſſendum Armeniæ regnum miſſus, ab Archelao Cappadociæ Rege, atque a Tiberio Nerone in Armeniam deducitur. *Joſephus Antiqu. lib.* 15. *cap.* 5. Neque diu tamen regnat. *Tacit. Ann.* 2.

ARTAVASDES IV. Artavaſdis III. filius, in locum patrui defuncti ab Auguſto Armeniis præficitur. Sed cum Populi Tigranis filium Regem exoptarent, non ſine clade Romanorum dejicitur Artavaſdes. *Tacit. ibid.*

TIGRANES IV. Tigranis III. filius, ab Armeniis, qui ejus gratia rebellaverunt, Rex conſtituitur. Auxilium a Phrahate IV. petit; ſed tandem a Caio Cæſare expellitur. *Vell. Paterculus.*

Exſtincta eſt in eo Artaxiæ progenies.

ARIOBARZANES, Artabazis Mediæ Regis filius, a Caio Cæſare Auguſti nepote, volentibus Armeniis præficitur. Quo morte fortuita abſumto, ſtirpem ejus haud toleravere Armenii. *Tacitus lib.* 2. *Annalium.*

Tentato igitur feminæ Imperio, cui nomen *Erato*, hanc Armeniæ Reginã imponunt. Eaque brevi pulſa, incerti ſolutiq; & magis ſine domino, quam in liberta-

te

te profugum *Vononem* in regnum accipiunt. *Id. Ibid.*

VONONES ille, Phrahatis IV. filius, obſes Romanis a patre datus fuerat. Hunc, patre mortuo, Regem conſtituunt Parthi; at poſtea expellunt. E Parthia expulſum profugumque mox Regem accipiunt Armenii. Sed, minitantis Artabani metu, tandem ex Armenia quoque Vonones amovetur, a Rectore Syriæ Cretico, Silano excitus, circumdatusque cuſtodia; manente tamen luxu & Regio nomine.

ARTAXIAS III. qui prius *Zeno* dictus fuerat, Polemonis Ponti Regis filius, approbantibus Armeniæ Nobilibus, a Germanico Cæſare in urbe Artaxata Rex conſtituitur. *Tacit. ibid.* Poſtque octo regni annos moritur.

ARSACES I. Artabani Parthorum Regis veterrimus filius, mortuo Artaxia, a patre Rex Armeniis imponitur; ſed a ſuis dolo circumventus, Mithridatis, Iberi artibus perit. *Tacit. Annal.* 6.

MITHRIDATES, Pharaſmanis, Iberiæ Regis, frater, devictis Parthis, a Tiberio Auguſto, Armeniæ regno donatur. Sed ab Artabano Parthorum Rege pulſus, Romæ a Caio Caligula in vinculis detinetur. Dimiſſus poſtea a Tiberio Claudio Auguſto, Armeniam recuperat, verum a Rhadamiſto fratris filio, dolo oppreſſus perit. *Id. Annal.* 12.

RHADAMISTUS, Pharaſmanis filius, patruo Mithridate a ſe occiſo, Armeniam invadit; permittentibus Romanis, ne Parthi eam occuparent. Vologeſes vero caſum invadendæ Armeniæ obveniſſe ratus, quam a majoribus ſuis poſſeſſam, externus Rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum parat: ne qua pars

domus ſine Imperio ageret. Adventantibus igitur in Armeniam Parthis, Rhadamiſtus à ſuis pellitur. *Tacitus lib. 12. ibidem.*

TIRIDATES I. Vologeſis fratris fretus auxilio, Armeniam occupat, pulſo Rhadamiſto; & poſtea a Corbulone ipſe quoque pellitur. *Tacit. Ann. 12.*

TIGRANES V. Alexandri Herodis, Judææ Regis & Glaphyræ filius, Archelai, Cappadociæ Regis, nepos, à Nerone ad capeſſendum Armeniæ regnum miſſus, a Corbulone conſtituitur. *Tacit. Ann. 14.* Sed a Parthis paulo poſt opprimitur, rurſuſque Tiridates, Neronis conſenſu, Armeniam recipit. *Id. Ann. 15.*

EXEDARES Arſacida, Tiridatis ſive filius, ſeu nepos, Armeniæ Rex a Choſroe Parthorum Rege expellitur, ut Armeniis præficeret nepotem ſuum Parthamaſirim.

PARTHAMASIRIS, Pacori Parthorum Regis, filius, mortuo patre, a Choſroe Parthorum Rege, expulſo Exedare, Armeniæ Rex conſtituitur, ſed a Trajano, Imperatore, regno ſpoliatur. *Dio l. 68. p. 778.*

Armenia ſub Trajano in Provinciam Romanam redacta eſt. Quis autem ei tum præfuerit, ignoratur.

PARTHAMASPATES, Exedaris filius, ut videtur, a Trajano Auguſto Rex Parthis datus, poſteaq; ab illis expulſus; ab Hadriano Imperatore patrium Armeniæ regnũ accipit. *Spartianus in Vita Hadriani.*

ACHÆMENIDES, Parthamaſpatis filius, patri ſuo in regnum Armeniæ ſuccedit; imponente huic diadema Antonino Pio Imperatore, ut diſcimus *ex nummis.* Hujus Achæmenidis meminit Jamblichus *apud Photium pag. 242.*

SOÆ-

SOÆMUS, Achæmenidis filius, e paterno Armeniæ regno a Vologeſe II. Rege Parthorũ ejectus, poſtea a L. Vero Auguſto M. Aur. Antonini Collega reſtituitur: ut ex illius Imperatoris nummis eruimus. *Id. Photius ibidem.*

SANATRUCUS, Soæmi filius, ut putatur, Armeniorum Rex ſub Imperatore Commodo recenſetur a Suida; qui laudes ejus deſcribit, *in verbo* Σανατρούκης

VOLOGÆSUS, Sanatruci filius, pacis cauſa, Sophene a Romanis retenta, Armeniam reliquam a Sept. Severo Auguſto accipit. Hunc poſtea Antoninus Caracalla cum ad ſe amice per litteras vocaviſſet, velut patrem inter & filios pacem facturus, conjecit in vincula. Tali interceptus fraude Vologeſus in morbum incidit, quo tandem eſt abſumptus. *Dio lib.* 77.

TIRIDATES II. Vologæſi filius, poſt Antonini Caracallæ mortem, diadema ſibi a Macrino Auguſto miſſum accipit; patrique ſuo Vologæſo, in carcere demortuo, ſuccedit in regnum Armeniæ. *Id. Dio pag.* 887.

ARSACES II. Artabani IV. ultimi Parthorum Regis, frater, Armeniæ Rex ab eo conſtituitur, anno Imperii Severi Alexandri primo. Fortiter Artaxerxi, qui fratrem regno & vita privaverat, reſiſtit, ac Romanorum fit amicus.

ARTAVASDES V. aliis ARTABASDES, patri ſucceſſit Arſaci; ſed non ita fidus Romanis; nam Sapori Perſarum Regi contra Valerianum Imperatorem adhæſit. *Treb. Pollio cap.* 4.

.... Artavaſdis filius, cujus nomen ignoratur, patri ſucceſſit; Romanis amiciſſimus. Chriſtianam fidem amplexus ſub Diocletiano, copiis ſuis adjuvit Gal. Maximinum contra Narſeum Regem Perſarum. At Maximinus Auguſtus factus, bellum commovit adverſus Armenios, jam inde a priſcis temporibus amicos & ſocios Populi Romani. Cum autem Chriſtiani ipſi quoque eſſent, eos ad Simulacrorum cultum traducere per vim conatus, pro amicis inimicos, hoſtes pro ſociis effecit. *Euſeb. Eccleſ. Hiſt. lib. 9. cap. 8.*

TIRIDATES III. filius ſuperioris Regis anonymi, patri ſuccedit. Hic cum religionem Chriſtianam deſerere coacti fuiſſent Armenii, factuſque & ipſe eſſet Idolorum cultor, miraculo quodam percitus, Chriſti fidem ſub Conſtantino Magno amplectitur. *Sozom. lib.* 10.

ARSACES III. patri in regnum ſucceſſit ſub Conſtantino Auguſto, Conſtantini Magni filio. Hic, Romanorum ſocius, a Sapore II. per exquiſitas perjuriiſque miſtas illecebras allectus, adhibituſque in convivium, effoſſis oculis, vinctuſque catenis argenteis, exterminatus eſt ad Caſtellum Agabana nomine; ubi diſcruciatus cecidit ferro pœnali. *Ammianus Marcellinus lib. 27. cap. 12.*

PARA, hujus Arſacis filius, ex oppido muris & viribus valido, Artogeraſſa nomine, in quod cum matre conceſſerat, ſuadente illa, cum paucis digreſſus, Imperatorem Valentem convenit; qui eum apud Neocæſaream Ponti immorari jubet, liberali victu curandum & cultu. Inde per Terentium Ducem

Pa-

Para reducitur in Armeniam, recturus interim ſine ullis inſignibus gentem. Poſtea tamen cum diadema ſumpſiſſet, ſtructis ſibi inſidiis, opprimitur.

ARSACES IV. Paræ fratri in regnum Armeniæ ſuccedit, mortuo tum Sapore Rege Perſarum. Is fœdere cum Romanis inito, pace fruitur, quam Theodoſius cum Perſis pepigerat. *Idatius in Chronico.* Regnumque moriens Arſaci & Tigrani filiis ſuis teſtamento reliquit.

ARSACES V. ſuperioris Arſacis filius major, cum ipſe teſtamento patris minimam Regni partem accepiſſet, Tigranes vero frater portionem quadruplo majorem; ad Imperatorem Romanum rem detulit: ea ſpe fore ut, omnibus admotis machinis, fratrem regno exturbaret. Cum vero frater ejus Tigranes ſe Perſis cum regno dedidiſſet; Imperatori Theodoſio juniori ſuum quoque ipſe regnum tradidit, ac privatus vixit. *Procop. lib. 3. de Aedif. Juſtinian.*

TIGRANES VI. Arſacis IV. filius, & Arſacis V. frater, cum Imperatorem Romanum vindicem timeret, Regi Perſarum ſe ſuumque regnum dedidit; ſatius ducens, vitam apud illos privatam agere, quam una cum germano, compoſita ex æquo lite, in Armenia bona fide regnare. *Procop. ibid.*

Ad hunc modum Armeniæ Regnum, primum ab Artaxia ſub Antiocho Magno conſtitutum, dein ſub Seleuco IV. hujus filio, Romanorum autoritate, anno Seleucidarum 132, confirmatum; per annos 593. ſub Regibus propriis permanſit uſque ad annum Chriſti circiter 412.

INDEX
AUTORUM VETERUM ET RECENTIUM.

ÆLIANUS.
Agathias.
Ammianus.
Apollodorus.
Appianus.
Ariſtides.
Arrianus.
Athenæus.
Aurelius Victor.
Capitolinus.
Caſtellanus.
Cicero.
Cteſias.
Curtius.
Dio Caſſius.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laertius.
Dionyſius Alexandrinus.
Elichmannus.
Epiphanius.
Evagrius.
Euſebius.
Euſtathius.
Eutropius.
Faſti Conſulares.
Florus.
Frontinus.
Fulvius Urſinus.
Giraldus.
Golius.
Henninges.
Herodianus.
Herodotus.
Hieronymus.
Holſtenius.
Horatius.
Hyde Anglus.
Hyginus.
Joſephus.
Iſidorus Characenus.
Iſocrates.
Julianus Imperator.
Julius Cæſar.
Julius Obſequens.
Juſtinus.
Livius.
Lucanus.
Lucianus.
Maccabæorum Liber.
Macrobius.

Ma-

Malela Joannes.
Marcus.
Martialis.
Mediobarba.
Minadous.
Mircondus.
Morellius.
Noriſius Cardinalis.
Onuphrius.
Oroſius.
Ovidius.
Patinus.
Petitus.
Philoſtratus.
Phlegon.
Photius.
Plinius Junior.
Plinius Senior.
Plutarchus.
Polybius.
Porphyrius.
Poſſidonius.
Procopius.
Ptolomæus.
Rufus.
Scaliger Joſeph.
Schikardus.
Seguinus.
Seneca.
Servius.
Severus Sulpitius.
Solinus.
Spanhemius.
Spartianus.
Stephanus Byz.
Strabo.
Svetonius.
Suidas.
Syncellus.
Tacitus.
Triſtanus.
Trogus.
Vaillant Joan.
Valerius Maximus.
Valeſius Henr.
Velleius.
Victor Sextus.
Virgilius.
Uſſerius.
Vulcatius Gallicanus.
Xenophon.
Xiphilinus.
Zenobius.
Zonaras.
Zozimus.

INDEX
NOMINUM ET RERUM.
Numerus primus paginam Hiſtoriæ. An. Annalium paginam indicat.

A

ABDAGASUS, Magiſter Militum Artabani, colloquium ejus cum Aſinæo. 102
Abgarus Arabs Præfectus, Romanis fœdere junctus. 111
Impulit Craſſum. 112
Abgarus titulus Regis. 327
Ad Severum cum liberis transfugit. 358
Achamenides Arſacida, non a Parthorum Rege, ſed ab Imperatore Romano diadema acceperat. 326
Mors ejus. 327
Ademiſtra Caſtellum. 311
Ador, oppidi Præfectus. 183
Afranius Arabes in Gordyenem a Pompeio ablegatus eſt. 93
Regionem circa Amanum montem Romanorum imperio ſubjecit. 94
Ægas, urbs Armeniæ. 183
Agathocles Macedon. Præfecturam adminiſtrat Perſicæ. *An.* 1.
Amida, urbs Meſopotamiæ. 319
Angarus Rex Oſroenorum in vinculis conjectus. *An.* 29
Anſthemuſiada, urbs Macedoniæ. 211
Antigonum in regnum Judææ Parthi induxerunt, ut Hircanum patruum ejus deponerent. 132
Hieroſolymam curſu petivit & eam oppugnare cœpit. 133
Antigonum Parthi Regem conſtituunt. 134
Vinctos Phaſaelum & Hircanum, Parthi Antigono tradunt. 134
Antiocho Sotere Rege Syriæ mortuo, regnat filius. 2. *An.* 1
Antiochus II. *Deus* vocatur. 2
Contra Ptolemæum bella geſſit, contra Ægyptios. *ibid.*
Primus ſe Regem appellari juſſit. *ibid.*
Extincto, Seleucus II. ejus F. regnat. Mortuus eſt. 11
Relictis duobus filiis Seleuco Callinico & Antiocho Hierace, primus in Syriæ regnum patri ſucceſſit. 12
Antiochus M. in Syriæ regnum ſuccedit. *ibid.*
Parthiam & Mediam invaſit. *An.* 5 13
Antiochus III. Evergetes, Satrapas rebelles occidit. 22
In Artabanum arma movet. 23
In Hyrcanam ingreditur. *ibid.*
Ejus luxuria. 53. Tribus prœliis victor. 54. Antiochus occiditur,

ditur. 55. Exequiæ. 56
Antiochus, Cilix, Philoſophiam Cynicorum ſimulaverat. 370
Antiochia capta 353
Antiochus Epiphanes, bellum contra Judæos peragit. 39. In Perſidem proficiſcitur. *ibid.* Adverſus Artaxiam expeditionem ſuſcipit. *ibid.* Moritur tabe diffluens. 40
Antiochus Eupator, filius Epiphanis, occiſus eſt. 42
Antiochus Euſebes, Antiochi Philopatoris filius, de Syriæ regno confugere coactus eſt. 66
Antonius cum Cæſare in gratiam rediit, ducta ſorore ejus Octavia. 136. Ad bellum Parthicum Roma profectus. 139 Antonius exercium contra Parthos comparavit. 148. Antonius iter per Arabiam & Armeniam fecit, ubi coactis copiis & ſociis Regibus luſtravit exercitum. 150. Phrahatam urbem vanum obſidione cinxit. 151. Ad Antonium quidam Mithridates confugit, ad inſidias Parthorum detegendas. 163. Vaſa aurea Mithridates ab Antonio, quantum occulere veſte poterat, accepit, atque inde digreſſus eſt. 164. Romani aurum, argentum, pateras & menſas pretioſas ſpoliabant. *ibid.*
Accitum, Antonius, Rhammum, adegit jurejurando, ut ubi præcepiſſet confoderet ſe gladio, ne veniret vivus in hoſtium poteſtatem. 165. Antonius dolo Artavaſdem in catenis argenteis vinxit. 168. Univerſam Armeniam comparavit. 168. Mediæ Regis filia, filio ſuo in matrimonium impetrata. 169
Antoninus Pius, ſuccedit Hadriano. 326. *An.* 24. Oriens in ſumma tranquillitate ac pace conquievit ſub Antonin. *ibid.* Romæ Antoninus remanſit. 328. *An.* 25. Varia vota Antonini. 327
Arabes, Oſrhoenus & Adiabenus. 353
Ariobarzanes Medus a Caio Rex Armeniæ creatus. 182 *An.* 9. Vulnere diſceſſit. *An.* 10.
Artagera, urbs Armeniæ. 183 Cognominata Neronia. 284
Atras, urbs, altiſſimo impoſita monti. 358

ARMENIÆ MAJORIS REGES. 378

Achæmenides, Parthamaſtis filius. 400
Ariobarzanes, Artabazis Mediæ Regis filius. 400
Artaxias I. Armeniæ majoris Præfectus. 399
Artaxias II. Artavaſdis II. filius. 393
Artaxias III. Zeno dictus, Polemonis Ponti Regis filius 401
Arſaces I. Artabani Parthorum

rum Regis filius. 401
Arſaces II. Artabani IV ultimi Parthorum Regis frater. 403
Arſaces III. patri in regnum ſuccedit. 404
Arſaces IV. Paræ fratri in regnum Armeniæ ſuccedit. 404
Arſaces V. ſuperioris Arſacis filius major. 405
Artavaſdes I. Artaxiæ filius, Rex Armeniæ. 399
Artavaſdes II. Tigranis II. filius. Hujus caput Cleopatra computatum Mediæ Regi mittit. *ibid.*
Artavaſdes III. Artaxiæ II. filius. 400
Artavaſdes IV. Artavaſdis III. filius. *ibid.*
Artavaſdes V. aliis Artavaſdes, patri ſucceſſit Arſaci. 403
.... Artavaſdis filius cujus nomen ignoratur.
Erato Regina Armeniæ. 400
Exedares Arſacida, Tiridatis filius. 402
Mithridates Pharaſmanis Iberiæ Regis frater. 401
Para, Arſacis III. filius, Artogeraſſa nomine. 404
Partamaſpates, Exedaris filius. 402
Parthamaſiris, Pacoris Parthorum Regis filius. *ibid.*
Rhadamiſtus, Pharaſmanis filius, patruo Mithridate occiſo, Armeniam invadit. 401
Sanatrucus, Soæmi filius. 403
Soæmus, Achæmenidis filius. 402
Tigranes I. Artavaſdis filius. 397
Tigranes II. Tigranis filius. *ibid.*
Tigranes III. Artaxiæ II. frater. 400
Tigranes IV. Artavaſdis III. filius. *ibid.*
Tigranes V. Alexandri Herodis Judææ Regis & Glaphiræ filius. 402
Tigranes VI. Arſacis IV. filius, & frater Arſacis V. 405
Tiridates I. Vologeſis frater. 402
Tiridates II. Vologeſis filius. 405
Tiridates III. filius Regis Anonymi Artavaſdis filii. 404
Vologeſus, Sanatruci filius. 403
Vonones, Phrahatis IV. filius. 401
Zariades, Armeniæ minoris Præfectus. 28
Arſaa, unde nominatur. 3. *An.* 3
Arſacidarum ſolium pro regno Parthorum habetur. 5
Arſaces & Tiridates fratres *An.* 2
Ab Arſace, ejus ſucceſſores, Arſacidæ & Arſacæ dicti. 21. & *An.* 3.
Arſaces (Scytha origine) Parthiam invaſit & occupavit. *An.* 3. occiſus eſt. 10. *An.* 3
Arſaces, Parthorum Regnum fundat. 3. Incertæ originis. *ibid.* & Tiridatis frater dicitur. Nummus. 6. alter, 8. Arſacis ſucceſſores eandem appellationem retinuerunt. 11. *An.* 3. Bellum contra Antiochi Dei Syriæ Regis Du-

ces ſuſtinet. 3. Rex Regum, Deus præſens denominationem ſibi aſſumpſit. 9.

Artabanus I. Tiridati ſucceſſit. 21. Antiochus in Artabanum arma movet. 22. Puteos ac rivos obrui & corrumpi jubet. Antiochus Hyrcaniam ingreditur. 25. Obſidio Syrengis. *ibid.* Poſt 5. annos pax inter Antiochum & Artabanum. 26. Parthus Antiochi ſocius contra Bactrianæ Regem, & pax. *ibid.* Antiochus, ſuperato Caucaſo, Indorum fines penetrat. 27. Artabanus moritur: Incertum quot annis regnaverit. 29. Nummi. 16.

Artabanus II. Phriapatii filius: ſuccedit Phriapatio II. 61. Scythæ Nomedes Bactrianæ Græcos internecione delent. 61. Himerus Præfectus Parthis Meſenis bellum intulit. 62. Artabanus bellum contra Scythas intulit. 62. in brachio vulneratus ſtatim deceſſit. 63

Artabanus III. Rex Mediæ factus eſt. 196. Ad Regnum Parthicum adultus, illud occupavit. 197. Armeniis Orodem unum e filiis ſuis Regem impoſuit. *ibid.* Legati ad Germanicum a Rege Artabano venerunt. 198. Cum audiſſet mortem Germanici, exercitatione venandi abſtinuit. 199. *An.* 11. Motus Judæorum apud Meſopotamiam. 200. Aſinæus fratrem Anilæum miſit ad Regem. 201. Mithridatis opprobrium. 204. Anilæus devaſtat Babyloniæ Caſtella. 205. Parthi nobiles Romam venere, 206. Hiberi varia prœlia. 208 Tiridates a Romanis miſſus apud Parthos. 210. Artabanus laceratus litteris. 214. Artabanus, Tiberio mortuo, amicitiam Calligulæ petit. 215. *An.* 12. Izatæ opera Rex in regnum ſuum reſtitutus eſt, cui donavit Niſibim. 219. *An.* 12. Mors Artabani. 220. Nummus ejus. 221. Tres filii Artabano fuere. 224.

Artabanus IV. Vologeſis III. filius, imperium decertare coactus. 369. Caracalla bellum intulit Parthis. 370. Artabanus in Ægyptum profectus eſt. 371. Caracalla ſcripſit ſe velle filiam Regis ducere in matrimonium. 373 Generum accepturus in planitie, ſigno dato Antoninus militibus imperat, cædem in Parthos faciunt. 374. Antoninus pugione trajectus. 377. Macrinus ad imperium elevatus. *ibid.* Artabanus ad regnum comparandum venit, pugnat. 379. Pax inter Artabanum & Macrinum. 381. Artabanus in proprias ſedes revertitur. *ibid.* Tiridate mortuo, Arſacem fratrem ſuum Armeniæ Regem conſtituit.

ſtituit. 384. Occiſus eſt. *ibid.* Rex Magnus primus appellatus. *ibid.* Nummi Artabani. 386
Artabazes, filius Artaxis, regnum Armeniæ occupat. 174. Sed cum accuſaretur, Tigranem Auguſtus ei præficit. *ibid.*
Artabazes varia nomina, ſucceſſit Tigrani Regi Armeniæ filius. 100. Deſtitutus regno. 170. Caput ejus amputatum eſt. 170. Tigranes Armeniam recuperat. 180
Artavaſdes Dux Antonii uſque ad Euphratem. 150
Artavaſdes Armeniæ Rex, dolo capitur ab Antonio. 170. *An.* 6. Mediam recipit. *ibid.* Caput amputatum Artavaſdis, Medus mittit Auguſto. 171. Filius Artavaſdis regnum paternum recuperat. *An.* 6. 170
Artavaſdes, Tigranis frater Armeniæ Rex imponitur ab Auguſto. 178. Auguſtus Armenia eum cedere juſſit. 179 *An.* 9.
Artaxes in loco patris Rex conſtitutus. 163
Artaxes Armeniæ Rex a propinquis occiſus. *An.* 7. 174
Artaxerxes, *Perſa*, ſe ipſe Arſacidam nominavit. 5. *An.* 2.
Artaxerxes filius Paucei bellum contra Artabanum IV. intulit. 284. Regnum occupat, & Artabanum devincit. 389. Nummus Artaxerxis. Nummus Saporis filii Artaxerxis. 394
Aſinæus & *Anilæus*, fratres Neerdenſes, ad Artabanum veniunt. 200. 201
Aſinæus totam Meſopotamiam poſſidet. 202. Dominatum ſuum in dies augebat. *ibid.* Uxorem cujuſdam Ducis Parthorum, cæſo Partho, uxor in thalamum pervenit. 202
Aſinæus, alter ex his fratribus, veneno extinguitur. 203
Anilæus alter, Mithridatis Artabani generi, vicos depopulatur. 204
Anilæus tandem noctu deprehenſus occiditur. 206
Athenæus Legatus, qui per hoſpitia ſeſe inſolentius geſſerat. 55. Ab omnibus tecto excluſus eſt, tandem fame interiit. 56
Auguſtus in Armenia nummos ſignavit Armenia capta. 175
Romam reverſus, ſacrificia ob ſigna victoriæ Parthorum, & nummos præcepit. 176
Templum Martis ad ſuſpendenda ſigna extruit. *ibid.*
Auguſtus, memoria Tiridatis, nummum percuſſit. 172
Filios Phrahatis publice Romanis oſtendit. 178
Azara, Templum Minervæ ac Dianæ, cepit Parthus 41

B

BABYLONIS Præfectus contra Judæos arma movet. 200

Babylon olim Aſſyriæ fuit Metropolis, nunc Seleucia eſt. 228

Bardanes, conſenſu fratris, in regno remanet. 226. 228. Seleucienſes rebelles poſt ſeptimum annum reducit. 228. Armeniam tentare non audet. 230. Moritur Bardanes, & iterum regnat Gotarzes. 233

Bala Rex Syriæ declaratur. 42. *An.* 14. Cum Alexandro in Demetrium conſpirat. *ibid.*

Rex Syriæ proclamatur. 44

Bebarſapes, cuſtos Caſtelli Ademiſtræ. 311

Bellum civile Seleucidarum. 12. *An.* 4.

Civilia bella inter Mnaskirem & Sinatrokem. 73. 79.

Inter Antonium & Cæſarem. 170. *An.* 6.

Bibulus Syriæ Senatus-Conſulto ſortitus. 124

Bibulus in Syriam advenit. 125 A Parthis obſeſſus fugit. *ibid.*

C

CÆSAR, victo Pharnace, in Parthos Syriæ militantes vertere meditatur. 127

Cæſar occiditur. 128

Cæſennius Pætus Syriæ Legatus, Romanos certiores facit de Antiochi cum Parthis fœdere. 286. *An.* 15. Fugit in Cappadociam. Cæſennius Pætus litteras ad Cæſarem miſit. Antiochum deficere ab Romanis cum filio decreviſſe 289. Subito in Commagenem ingreſſus, totis viribus Antiocho bellum infert. 287

Caius Cæſar ad Parthicum bellum profectus, contra Arabas movit. 129. Cum Phrahate ad ripas Euphratis colloquitur. 181. Romam rediens Caius moritur. 183

Cajus Caligula, Pontem ſtructum ſuper ſinu Bajano conſtruxit. 216. *An.* 12.

Caius Mithridatem liberum in vinculis habuit & demum in exilio miſit. 217. *An.* 12.

Caius Armeniam ingreſſus. 182. Vulneratus eſt. 183. Romam revertens in Lycia Syriam obiit. *ibid.*

Callinicus, contra Parthos arma movet. 11

Caracalla bellum intulit Parthis. 370. In Aſiam venit. *An.* 29. Affectat Parthici cognomen. 374. Dat litteras ad Regem Parthorum, velle ſe ducere filiam in matrimonium. 374. Sed Artabanus generum excepturus in planitie, ſigno dato, Antoninus militibus imperat, cædem in Parthos faciunt. 374. Sepulcra Regum Parthorum ſubvertit pugione trajectus. 376. Macrinus imperium adeptus. 377.

Caſſius in Syriam venit, & auxilium a Parthis recipit. 130

Avidius Caſſius in Meſopotamiam penetrat. 331. Babyloniam diripit. 333. Mors ejus in Syria. 344

C. Caſ-

C. Caſſio M. Servilio Coſſ. Nobiles Parthi Romam venere ignaro Rege Artabano. 206 *An.* 11.

C. Caſſius in Seleuciam & Cteſiphontem venit. *An.* 27.

Craſſus, cui forte Syria adminiſtranda evenerat, in Parthos expeditionem ſuſcepit. 103. Caſtella & urbes recepit. *ibid.* Zenodatiam oppidum diripuit, cum ſalutari ſe ab exercitu *Imperator* ſuſtinuiſſet, magnam ſubiit infamiam. 104. Craſſus in Parthos exercitum duxit. 110. Craſſus, varia nomina. 120. debellat cum Caſſio in Octavium. 113. 118. Equus aureis exornatus phalenis Craſſi. 120. Craſſus occiſus a Parthis ob inſolentiam. 120. Caput ad Orodem miſſum. 121. Actor in Tragædia. In medium convivii caput Craſſi projecit. 112

Cenſorimus Senator, & Megabacchus, in pugna occiſi. 114

Choſroes frater Pacori apud Parthos regnat. 305. Exedarem Armeniæ Regem pellit. 306. Maniſſaro Regulo bellum intulit. *ibid.* Choſroes pace cum Romanis finitur. 319. Moritur Choſroes. 320. Promiſſa ſella aurea ab Hadriano, *ibid.*

Ciliciæ Pylus, locus pugnæ. 352

Claudius moritur, Parthi invadunt Armeniam. 253

Claudius latro, Judæam Syriamque prædari cœpit. 355

Cleopatra Demetrii Syriæ Regis uxor. 52

Cleopatra aſpidis morſu ſibi vitam eripuit. 171

Commodus occiditur. 351

Corbulo a Nerone miſſus in Armeniam. 256. *An.* 10. Artaxata urbem capit. 260. *An.* 15. Corbulo ex Syria rediens, interfectus eſt a Nerone. 284 Reliqua Armeniæ ſubigit. *ibid.*

Corpus Antiochi, a Phrahate ad ſepulcrum remittitur. 57.

Cyzicenus prœlio ſuperatur.

D

DAPHNITICA urbs. 308

Dahæ Aſiæ populi. 192

Dara urbs in monte Zapaortenon. 12

Demetrius Euthydemi filius. 37. Demetrius ingreditur Meſopotamiam. 44. A Parthis captus ad Regem traducitur. 46. Hodoguna Mithridatis datur Demetrio in uxorem. 46. Demetrius iterum fugit & comprehenditur. 52. Demetrio in regnum remiſſo, ejus frater occiditur. 54. Demetrius adverſus Alexandrum bellum ſuſtinet. 67. Demetrius victus eſt, ducitur apud Parthos. 68

Diodotus I. Bactrianam invaſit. 13. Subito mortem obiit. *ibid.* Tiridates cum filio ejus Diodoto II. pacem paciſcitur.

tur. *ibid. An.* 4.
Diodotus, aliis, Theodotus II. Rex Bactrianorum regno privatus. 27
Dolabella petiit ſe in Syriam conſcriptum. 129. obſeſſus fame Laodiceæ ad mortem adegit. *ibid.*
Domitius Ænobarbus. 158
Domitianus, Titi frater ei in imperium ſuccedit. 291. Occiditur. 298

E.

ECDIPPON, locus maritimus. 133
Edeſſa Metropolis, vocata Marcia, Aurelia, Antoniana. 371
Egnatius aufugit & ad Carrhas pervenit. 116
Elebia urbs Armeniæ. 327
Erato femina, tentavit imperium poſſidere. 193. 400. *An.* 10.
Eucratides bello Sogdiana appetit. 40. Indiam in poteſtatem redegit, in itinere interficitur a filio Eucratide II. 44
Euthydemus Græcus Bactrianas regiones fidei ſuæ commiſſas. 2. *An.* 1.
Euthydemus ab Antiocho occupatus. 27. Pacem cum Antiocho inivit. 20
Exedares, Tiridatis filius, Rex Armeniæ; eum pellit Choſroes. 306

F

FAMES, in exercitu Romanorum. 161
Filia Demetrii uxor Phrahatis. 58
Flavius Gallus ad Antonium petit. 158. Præfecturam obtinet. *ibid.* Occiſus eſt quatuor ſagittis. 156
Fauſtina, ipſa volente, mors. 343

G

GABINUS ad Syriam regendam a Senatu miſſus. 101. Ptolemæum in Ægyptum reducere ſuſcepit. 102. Ob id exilio a Senatu damnatus, Mithridatem & Orſanem a Parthis perſugas dimittit *ibid.*
Gallimander amicus Demetrii Parthico habitu Babyloniam pervenerat: fuit fugæ comes. 52
Germanicus, Orodem Armeniæ Regem, devicit. 198. Miſſus ad componendum Orientis ſtatum. *ibid.* Artabanus Legatos ad Germanicum mittit. 199. Germanici mors. *ibid. An.* 11.
Ginder flumen. 233
Gordius interfectus eſt. 66
Gotarſes, filius Artabani, a Parthis prælatus eſt. 225. Ob crudelitatem accitur. 225. In Hircaniam abiit. 226. Gotarzes Datrarum & Bactrianorum opibus auctus, bellum renovat. *An.* 13. Iterum regnat. 233. Ad cædes totus vertitur. 236. Legati Parthorum Romam ad petendum Regem Meherdatem venitint. 237. Victus Meherdates, deinde

inde moritur Gotarzes. 243. 244.

H

HECATOMPYLON, urbs in media Partha. 22. a Græcis condita. *An.* 3

Hadrianus Trajano ſuccedit, & ejus partes relinquit. 317. Meſopotamiis tributum remittit. 320. *An.* 22. Auream Choſroi ſellam non remiſit. 320. Hedyphon flumen, prope quod ſita erat Seleucia. 41 Apud Baias mortuus eſt. *An.* 23. 324

Helvius, pertinax a Senatu Auguſtus dicitur. 351. Milites vulneribus eum obtruncant. *ibid.*

Herodes ad regiam dignitatem evectus eſt. Hyrcano ſcripſit, 148. Herodes Gallilæa cum Herodiade uxore Romam venit. 216

Herodes Tetrarchæ Artabano Parthorum Regi favet. 214 Vitellium excepit convivio, 215. Apud Lugdunum Galliæ perpetuo damnatus exilio. 216

Himerus, cui tutelam regni commiſerat Phrahates II. 61

Vincit Tyrannos. 62

Argenteum populum cuique trecentorum præbuit. 63

Hircanus Rex Judæorum captus. 148

I

ICHNIA, Caſtellum in Meſopotamia 103

Indates Parthorum Dux, profligatus Trajanum 54

Joannes, Judæorum Pontifex: in expeditione Parthica Præfectus. 54

Judæorum motus apud Meſopotamiam 200

Julianus Imperator in Cæſaribus introducit. 306

Izates Adiabenes obſides miſit ad Claudium & ad Artabanum. *An.* 12. 217

Artabanus fugit ad Izatem, illi urbem Niſibim dono dat *n.* 12. 218

L

LABIENUS ad Parthos tranſiit. 130

Labienus ad Parthos miſſus, cum iis moratur *ibid.*

Orodem ad bellum Romanis inferendum ſollicitat. *ibid.*

Parthus Orodem filium cum Labieno contra eos mittit. 131

Labienus Saxam Antonii Legatum fugientem interfecit. *ibid.*

Labienus nummos argenteos percuſſit. 134

Seſe Imperatorem Parthicum nominavit *ibid.*

Q. Labienus ex Atia familia oriundus, Jul. Cæſaris Legatus. 135

In Hiſpaniam tranſiit, ibique in prælio periit *ibid.*

Labuta, mons in Hircania. 23

Lectica, Vonones per urbes pro equo utitur. 192

M. Lollius moderator juventæ Caii. 182
Perſidia divulgata, veneno periit. *An.* 9. *ibid.*
Lucullus Niſibin Parthis a Tigrane ademptam capit 90
Belli imperium Lucullo abrogatur. *ibid.*
Lyſanias Ituræorum Rex ab Antonio factus. 132
Lyſimacho invitato ad cœnam cum Trecentis, argenteum poculum cuique præbuit Himerus. 63

M

MACRINUS ad Imperium elevatus 377
Pax inter Artabanum & Macrinum. 381
Macrinus occiditur. *ibid.*
Media, regio majoris Aſiæ. 41
Medus ad Cæſarem confugit. 171
Megiſtanes ſunt regni Proceres. 199
Megabacchus ſemetipſe interemit. 114
Meherdatem, Legati Parthorum Romam ad petendum veniunt. *An.* 14 236
Societatem Regis Izatis ſollicitat. 239
At Meherdates validis auxiliis nudatus, dolo vincitur, traditurque victori 240
Auribus deciſis vivere Gotarzes jubet. *An.* 14. *ibid.*
Mithridates Phrahatis frater. 38
Cognominatus Deus 39
Expeditio in Hyrcaniam. 41
Medos & alios Orientales Reges ſubegit 42
Ad Indiam extendit imperium.
Matrimonium filiæ Hodogunæ. 44. cum Demetrio 46
Mors ejus 47
Nummus Mithridatis. 48
Mithridates II. cognomine *Magni*, ſucceſſit Artabano II. 64
Artavaſdi Regi bellum intulit. 65
Tigranes in regnum Mithridate reſtitutus 66
Antiochum poſtea in regnum ſuum ut reſtitueret exercitum miſit Mithridates 67
Mors Mithridatis 68
Aliqui Autores confundunt iſtum Mithridatem cum altero Mithridate 68
Nummus ejus 69
An reliquerit filios Mithridates II. incertum eſt. 72
Epiſtola Regis Mithridatis Regi Arſaci 85
Mithridates III. & Orodes, patrem Phrahatem occidunt. 96
Bellum Armeniis infert 99
Pellitur ob crudelitatem, revocatur Orodes 101
Profugit in Syriam. 102
Orodes Mithridatem diu obſidet. 104
Mithridates ſe fratri committit, quem Orodes occidi jubet. 104

Mi-

Mithridates captus, nudus ſuper Aſinum ductus. 204
Mithridatis victoria contra Alinæum. 205
Mitra, ornamenti capitis genus. 70
Mnaskires Parthorum Rex. 72
Bella civilia inter Mnaskirem & Sinatrokem. 73
Tigranes pro Rege accerſitur. *ibid.*
Magni titulus. 76
Mors ejus. 80
Monneſes Rex creatus a Populis rebellibus. 336
Nobilis vocatur *ibid.*
Revocatus Vologeſes ab exilio & iterum regnat. Nummus. 339
Ejectus e ſolio. 242
Maniſſaro Regulo bellum intulit Choſroes. 306
Monæſes, quem in poteſtate Antonius habebat non occidit, ſed eum dimiſit. 149
Phrahates Legatos ad Monæſem miſit de pace. *ibid.*

N

NEERDA, urbs Babyloniæ. 205
Nero publice cithara cecinit, curruſque pruſina veſte indutus ornatus agitavit 283
Nero in Græciam tranſiit. *An.* 16. 284
Nero Agrippinæ filius, imperium Romanum arripit *ibid.*
Nero moritur, & Pſeudo-Nero Aëtiam atque Aſiam exterret. *An.* 17. 285
Armenii Legatos ad Neronem mittunt cauſam gentis orare. 255
Nero legiones Armeniam collocari jubet
Nummus ſignatus eſt victoria Armeniaca cum epipraphe Neronis, &c. 279
Nero ad tribunal conſcendit veſte triumphali ornatus. 282
Tiridati Romæ Nero diadema imponit. 282. 289
Multa munera dedit. 283
Nerva ad imperium Domitiano ſuccedit. 298
Mortuo Nerva Trajanus imperat. 299
Nicopolis, urbs Armeniæ. 163
Niger occiſus. 353
Ninos vetuſtiſſima ſedes Aſſyriæ. 239
Niſibis obſidio. 353
Colonia Romana facta, cum *Septimia* nomine. 356
Nomina & cognomina Regum Parthorum; *Evergetes*, *Epiphanes* & *Philellines*. 9

O

OCTAVIUS contra Craſſum bellum gerit. 118
Octavia duxit Antonium. 136
Octavia venit Athenas, & Cleopatra timens, ne cum illa rediret Antonius in gratiam, mori ſe velle ſimulabat. 169
Cum Antonius violentas ſibi manus intuliſſet, Cleopatra aſpidis morſu ſibi vitam eripuit. 171
Ornedapantes Satrapa. 125

Orobaſus Legatus Mithridatis. 67
Rex eum necavit. *ibid.*
Orodes patrem trucidavit. 96.
In exilium abiit. 101
Revocatus ad Parthorum regnum. *ibid.*
Mithridatem diu obſidet, & in conſpectu ſuo trucidare eum jubet. 104
Delet Craſſum menſe Junio. 108
Orodes regnum obtinuit poſt mortem fratris. 109
Ad Craſſum Legatos miſit. *ibid.*
Craſſus in Parthos exercitum duxit. 110
Prœlia Romanorum. 114
Caput Craſſi deriſit in Tragœdia. 122
Surenam invidia occidit. 123
Pompeius ad Orodem Legatos miſit. 125
Antiochus filiam ſuam Orodi in matrimonium conceſſit. 143
Phrahati filiorum ſuorum Maximo regnum tradidit. 144
Mors Orodis. *ibid.*
Nummus ejus. 145
Orodes II. qua oriundus ſtirpe plane ignoratur. 189
Profugum in regnum accipiunt Parthi. *An.* 10. Paulo poſt interficitur. 189
Orodes II. filius Artabani Rex Armeniæ impoſitus. 197
Victus a Germanico. 198

P

PACORUS, Orodis filius cum Oſace in Syriam redeunt. 123
Mortuo Saxa, Syriam Pacorus ſubegit. 132. 140
In prœlio eſt interfectus. 141
Sorore Artavaſdis Pacoro deſponſa. 121
Pacorus Vologeſi filius patri ſuccedit. 296
Domitiano timorem belli incutit. *ibid.*
Edeſſanum regnum Abgaro vendidit. 298
Callidromus Piſtor datus a Decebalo. *ibid.*
Moritur Pacorus. 299
Pacorus in Syriam deſcendit. 140
Parthorum ex Seleucidarum imperio diſtractio. 1. & 4.
Explicatio nominis Parthorum. 29
Parthi Hieroſolymam deripuere. 134
Parthi ab Euphrate & Syria uſque ad Ioniam excurrerant. 137

PARTHORUM REGES.

Primus Græculus nomine, Eutydemus: Bactriana fidei ſuæ commiſſa. *An.* 1. 2.
Arſaces & Tiridates fratres, apud Bactros regebant. *An.* 2. *ibid.*
Arſaces Scytha origine Parthiam invaſit, & Arſacæ dicti. *An.* 3. 4
Arſaces II. *Tiridates.* 1
Arſac. III. *Artabanus* 21
Arſac. IV. *Thriapatur.* 33

Arſac. V. *Phrabates* Phriapatii filius. 36
Arſac. VI. *Mithridates* Phriapatii filius junior. 38
Arſac. VII. *Phrahates II.* cognomine *Theopatoris.* 51
Arſac. VIII. *Artabanus II.* Phriapatii filius ultimus. 61
Arſac. IX. *Mithridates II.* cognomine *Magni.* 64
Arſac. X. *Mnaskires.* 72
Arſac. XI. *Sinatrockes* cognomine *Theopatoris.* 82
Arſac. XII. *Phrahates III.* cognomento *Deus.* 84
Arſac XIII. *Mithridates III.* tertius Phrahatis filius. 99
Arſac. XIV. *Orodes*, Phrahatis III. filius. 108
Arſac. XV. *Phrahates IV.* Orodis filius. 147
Arſac. XVI. *Phrahates V.* filius Phrahatis. 187
Arſac. XVII. *Orodes II.* 189
Arſac. XVIII. *Vonones I.* Phrahatis IV. filius. 191
Arſac. XIX. *Artabanus III.* materna origine Arſacida. 197
Arſac. XX. *Gotarzes* filius Artabani III. 224. 236. Iterum regnavit
Arſac. XXI. *Bardanes* filius ſecundus Artabani III. 227
Arſac. XXII. *Vonones* II. frater Bardanis. 243
Arſac. XXIII. *Vologeſes* Vononis filius. 249
Arſac. XXIV. *Pacorus* Vologeſis filius. 296
Arſac. XXV. *Choſroes* Vologeſis filius junior. 305
Arſac. XXVI. *Vologeſes* II. Choſrois filius. 323. Redux. 342
Arſac. XXVII. *Monnæſes.* 335
Arſac. XXVIII. *Vologeſes* III. filius Vologeſis II. 350
Arſac. XXIX. *Artabanus* IV. Vologeſis III. filius. 369
Parthamaſires Pacori filius. 299
Choſroes Armeniæ Regem eum præfecit. 306
Trajanus eum arceſſivit. 310
Parthamaſpatem Regem Trajanus Parthis fecit. 318
Mortuus eſt. 325
Pallium, in pompis ſolemnibus quo Reges utebantur. 97
Pattalena inſula, in medio Indo fluvio. 34
Pax, inter Antiochum & Artabanum 27
Pedo, Conſul, moritur. 313
Peſcennius in Syria a militibus appellatus Imperator. 351
Peſcennius Niger ad Parthos fugiens occiditur. 352
Vologeſes copias ad Peſcennium miſit. *ibid.*
Perſepolis, urbs Perſarum. 40
Peſtis Babylonica. 333
Phaſaelum & Hircanum, Parthi vinctos Antigono tradunt. 134
Phaſaelus, ne ſolutus in regnum reſtitueretur, ejus auriculas dentibus truncat. *ibid.*
Alliſo ad ſaxum capite, vitam ſibimet eripuit Phaſaelus.
Vinctum in Parthiam Hircanum ſecum abduxere. *ibid.*
Phrahataces, filius Phrahatis IV.

IV. regnum occupavit. 187
Occiditur in tumultu populari. 188
Phriapatius Artabani filius. 33
Nomina varia. *ibid.*
Tres filios reliquit. 33
15. annos regnavit. 34
Phrahata, urbs, in qua Regis Medorum conjuges cum liberis erant, Antonio oppugnata eſt. 151
Phrahates, etymologia hujus nominis. 3
Phrahates I. Phriapatii filius. 36
Mardos domuit. *ibid.*
Regnavit annos 8. 37
Phrahates II. Poſt obitum patris diademate aſſumpto. 51
Matrimonium. 57
Antiochum in prœliis interfecit. 56
Crudelitas ejus. 57
A Scythis in prœlio occiditur. 57
Nummus. 58
Phrahates infauſto ſucceſſu bellum Armeniis infert. 81
Phrahates III. filius Sinatrockis ei ſuccedit. 84
Mithridates ad eum miſit Epiſtolam. 85
Legatos ad Lucullum mittit. 89
Phrahates in Armeniam arma movet. 91
Cum Tigrane ſeniore bellum. *ibid.*
Legatos ad Pompejum miſit. 92
Bellum contra Tigranem juniorem. 94
Tigranes junior Phrahatis gener in triumphum ducitur. 95
Phrahates moritur, veneno a filiis propinato. 96
Phrahates IV. patre necato regnum occupat. 147
Triginta fratres contrucidat. *ibid.*
Filium ſuum interfici jubet. 148
Illi Antonius bellum infert. *ibid.*
Hyrcanum captivum accepit. *ibid.*
Hyrcanus ab illo dimiſſus eſt. 149
Pacem deſiderat. *ibid.*
Bellum gerit Antonius. 152
Certamina varia. 153
Oppugnata urbem defendit. 156
Prœlia varia Romanorum. 160
Fames exercitum Romanorum tentavit. 161
Mithridates ad Antonium confugit. 162
Polemone Legato ad Antonium miſſo. 167
Artaxi Armeniam & Mediam reddidit. 170
Victoria inſolentior in exilium a populo ſuo pellitur *An.* 6. 172
Cæſar filium Phrahati remiſit. *An.* 7. 173
Phrahates Scytharum auxilio regnum recuperat. *An.* 6. 172
Phrahates Syriæ Præſidi, filios obſides tradit. *An.* 9. 177
Auguſtus illos publice Romanis

nis oſtendit. 178
Thermuſa ancilla, concubina thoro, eam Rex ſibi conjunxit. *An.* 10. 177
Nummus Auguſti. 175
Filii. 177
Tigranis filius auxilium implorat. 178
Superbe ſcripſit Auguſto. *An.* 9. 179
Vulneratus eſt. 183
Phrahataces Phrahatis filius Thermuſæ, conjuravit adverſus patrem. 187
Occiſus in tumultu populari. 188
Phrahates ad Auguſtum miſit, Auguſtus Armenia eum cedere juſſit. *An.* 9. 179
Phrahatem Regis Phrahatis Tiberius mittit in Syriam. *An.* 11. 207
Statim morbo aſſumitur. *ibid.*
Pharnapates occiditur a Ventidio. 138
Pharaſmanes Hiberorum pugnæ Præfectus. 208
Philippus fratrem Demetrium oppugnat. 67
Plancus Syriæ Rector ab Antonio conſtitutus. 134
Polemo captus a Parthis, pecunia data dimiſſus eſt. 151
Miſſus ad Antonium Rege Medo. 167
Pomaxathres Cantor. 122
Pompeius Lucullo ſuccedit & renovat cum Phrahate ſocietatem. 91
Pompeius ad Orodem Legatos miſit. 125
Pompeiopolis urbs Ciliciæ. 199
Pons trium millium paſſuum Caius Caligula conſtruxit. 216
Prodigia apparuere juxta Zeugma. 110
Provincia octodecim Parthorum. 43
Ptolomæus Philadelphus, qui imperabat Ægyptiis. *An.* 1. 2
Ptolomæus Ægypti Rex XI. a ſuis pulſus eſt. 102
Publii capite detruncato, caput haſta ſuffixum hoſtibus fertur. 115

R

REGES *Albanii* dicti ſunt *Sylvii*, Ægyptii, *Ptolomæi* Perſæ, *Arſacidæ*. 5
Reges multi Orientales, ſuperbiæ Parthicæ. 34
Phadamiſtus Armeniam occupat vacuam. 243
Rhadamiſtus Pharaſinani filius, clara fama. Simulata adverſus patrem diſcordia, compulit Mithridatem in caſtellum Gormas. 251
Sed fruſtra. *ibid.*
Mithridates diem locumque fœderis cum Rhadamiſto accepit. 252
Rhadamiſtus jusjurandi memor projectos in humum & veſte multa gravique opertos necat. 253
Armeniam occupat vacuam. 254
Zenobia uxor Rhadamiſti. *ibid.*
Parthi rapiunt Armeniam, pulſo

ſo Rhadamiſto, deinde profugus. *An.* 14. 255
Interfectus eſt. 258
Rhodoguna, Mithridatis filia, uxor Demetrii. 46

S

DE Sabbato & Pentecoſte Judæorum diſputatio. 54
Salaſſi, Aſtures & Cantabri populi, ab Auguſto ſuperati. 173
Samoſata, civitas juxta Euphratem. 143. 286
Sanatruces ſucceſſit patri Sohæmo Armeniæ. 337
Sapor Artaxerxis filius 394
Satrapa Indates, Dux Parthorum. Delet feria ſexta, ſeu die, quæ Sabbatum immediate præcedebat, 54
Saxa Antonii Legatus, Labieno prælio congreſſus interficitur. 131
Florus dicit, ne veniret in poteſtatem hoſtium a gladio ſuo impetravit 132
Seleuchus contra Parthos proficiſcitur eoſque ſubigit. 12. 13
Tiridate capitur 14
Moritur in Syria. *ibid.*
Seleuchus III. in Syriæ regnum ſuccedit
Sella auræa Choſrois capta. 106
Phrahates aurea ſella ſedens. 155
Sella aurea promiſſa Choſrois 320
Sellam Hadrianus non remiſit *ibid.*
Iratus Vologeſes, quod Antoninus Pius auream patris ſui ſellam pernegaſſet. 326
Sentius Centurio in vincula conjectus. 311
Interfecto Præſidii Magiſtro elapſus eſt. 312
Sextilius Legatus ad Phrahatem miſſus. 89
Severianus Cappadociæ præfectus Alexandrum Dei Glyconis conſultat. 327
Mors ejuſdem. 328
Expeditio *Severi* in Oſrhoenos, Arabes & Abdiabenos. 352
Roma proficiſcitur ad bellum Parthicum, Parthoſque ſubmovit. *An.* 28. Tranſit Euphratem. 354
Sitis magna. *ibid.*
Circa Arabiam plurima geſſit. 355
Appellatus eſt Arabicus, Adiabenicus, Parthicus. 356
Niſibis Colonia Romana Severo facta cum Septimiæ nomine. 356
Romam revertit. *ibid.*
Parthorum in Meſopotamiam irruptio. *ibid.*
Severus paulo poſt reverſus, eos adoritur. 357
Severus ad Vologeſum Legatos miſit ad pacem, &c. 357
Abgarus ad Severum cum liberis transfugit. 358
Atram urbem circumſedit *ibid*
Pugnas gerens cum Atranis. 359
Pervenit ad Cteſiphontem urbem. 360

Triumphum ſibi Severus decretum recuſat. 361
Antiochiam regreſſus eſt 362
Severus Eboraci in Anglia obiit. 363
Sinatrockes Mithridatis I. filius, Mnaskiri ſuccedit. 78
Varia nomina, ab exilio reductus ad regnum. 80
Sinatrockes Phrahatem III. filium ſuum regno & exercitui præfecit. 80
Sinatrockes Parthorum Rex obiit. 81
Nummus. *ibid.*
Singara urbs. 311
Sohæmus Rex Armeniæ obiit, *An.* 27. 337
Succeſſit Sanatrucus. *ibid.*
Spaſini vallum, urbs a Rege Characenorum condita. 315
Soloce, magna civitas Seleuciæ. 41
Soſius Præſes Syriæ conniſus. 143
Opius *Statianus* cum machinis ad Phrahatam ducit Antonium. 157. Ibi occciſus eſt.
Straconica urbs. 134
Surena contra Craſſum pugnat. 118
Caput Craſſi ad Orodem in Armeniam miſit. 121
Orodes Surenam invidia gloriæ ejus occidit.
Syringes urbs Hircaniæ. 26
Sylla Aſiæ Prætor a Senatu miſſus in Meſopotamiam. 66

T

TABIS in Parſidis oppido. 40

Templum Dei Luni. 376
Thermuſa, Italici generis ancilla Regi Partho ab Auguſto miſſa. Phrahates ipſam in uxorem duxit. 187
Tiberius Imperator, Artabani Parthorum Regis laceratus eſt litteris. *An.* 12. 214
Tiberii mortem reſcivit Artabanus impune Armeniam aggreſſus. *An.* 12. 214
Tigranes Artanem Sophenam in ſuam redegit poteſtatem. 66
Tigranes ſenior, Armeniæ Rex morbo periit. 99
Artavaſdes ſucceſſit. 100
Tigranes junior in vinculis detinebatur, a Clodio carcere extractus eſt. 100
Contra fratrem auxilium a Mithridate popoſcit. *ibid.*
Tigranes Tigranis filius auxilium a Phrahate petit; Armenii rebellant. 178
Artavaſdes morbo oppreſſus interiit; tunc Tigranes, qui ab Armeniis vocatus, Legatos miſit ad Auguſtum. 180
Tigranem in Syriam proficiſci juſſit ad Calum. *ibid.*
Sed in caſtra C Cæſaris deſcendere recuſavit, cum ejus belli auctor fuiſſet. 181
Tigranes contra Phrahatem inſurgit. 365
Ex Syria revocatur. 172
Defuncto, filius paternum regnum recuperat. 174. 178
Tigranes Armeniæ Rex a Roma-

manis conſtituitur 264
Tiridates, Arſaci fratri poſt mortem ſucceſſit, & nomen ejus aſſumſit. 10. & 19
Metu Seleuci ſolutus in Parthiam redit. 12
Pacem cum filio Diodoti paciſcitur 13
Hircanorum regionem invadit. *ibid.*
Mediam ingreditur 14
Mors placida ejus 21
Tiridates contra Phrahatem inſurgit 170
Fugatus a Phrahate Tiridates inSyriam ſe recipit. *An.* 6. 171
Tiridates ex Syria revocatur ad ſolium. *An.* 6. 172
Tiridates in Hiſpaniam cum Phrahatis filio ad Auguſtum venit. *An.* 7. *ibid.*
Parthi Tiridatem Regem ſalutant. *An.* 11. 207
Tiridates exoſus in Syriam fugait. *An.* 12. 212
Tiridates equo ubique vehebatur quouſq; in Italiam venit: deſuper e ſede ſua ſagittis feras jaculatus eſt 281
Titus a patre Veſpaſiano ad Hieroſolymorum obſidionem miſſus; hac urbe capta & exciſa Antiochiam profectus eſt. 286
Titus imperium ſuſcipit ſolus. 290
Moritur Titus. *ibid.*
Trajanus Conſulatum accipit. 306
Roma egreſſus eſt. 307
Antiochiam ingreditur, *An.* 20. 308
Edeſſam venit & primum Abgarum vidit. 310
In Meſopotamiam venit. An. 20. 311
Niſibin & Batna urbes capit, & Parthicus appellatur. 312
Nummus. *ibid.*
Cteſiphontem capit. 314
Imperator appellatus eſt. *ibid.*
Trajanus Regem Parthis dat. 316
Mors Trajani hidropiſi laborantis. *An.* 21. 317
Hadrianus Trajano ſuccedit, & ejus parta relinquit. *An.* 22. 317
Triphonem Tyrannum in Syria Phrahates occidit. 52

V

VARGUNTEIUS Legatus, abduxerat quatuor cohortes, quas Parthi contra eum duxerant. 116
P. Ventidius miſſus in Syriam ab Antonio, ad impediendum Parthorum progreſſum. 137
Labieno Parthos, & Ventidio Legiones expectante, oppoſitis invicem caſtris quieverunt. 137
Ciliciam recipit ac conſtituit. 138
Prope montem Trapezum Pharnapatem occidit. *ibid.*
In Palæſtinam profectus eam quoque cepit. 139

De

De Parthis triumphat Ventidius Romæ. 144
Nummos cum effigie ſua Antonius ſignari juſſit. *ibid.*
L. Verus Auguſtus ad Parthicum bellum miſſus eſt. 328
Armeniacus appellatus fuit. 330
Mors ejus. 343
Veſpaſianus Auguſtus litteras Vologeſis recepit. 287
Ob reſponſionem Veſpaſiani Vologeſes iraſcitur. 290
Inſignis victoria Ventidii, 142
Lucius *Vitellius* Syriæ Præfectus, obviam Artabano venit. In colloquium veniunt. Poſtea Vitellius Antiochiam rediit, & Artabanus in Babyloniam. 215
Vinidius a Nerone delectus. 257
Vonones Phrahatis IV. filius, Romæ obſes regnat. 191
Romanis moribus imbutus aliena a Parthis facit. 192
A Parthis deſideratur.
Lectica per urbes pro equo utitur. 192
Artabanus a matre Arſacida Scythiæ Rex accitur ad regnum.
Vonones Artabanum prœlio ſuperat. 193
Inſtauratis copiis Artabanus Vononem vincit, in Seleuciam confugit. *An.* II. *ibid.*
A ſuis pulſus eſt. 197
Armenti in regnum accipiunt. Germanicus eum devicit. *An.* II. 198
Relegatus in Ciliciam. 199
Mors ejus. *An.* II. *ibid.*
Vonones II. regnat. 243
Moritur. *An.* 14. 245
Vologeſes, filius Vononis, ſuccedit. 249
Invadit Armeniam & in ea Tiridatem fratrem conſtituere parat. *An.* 12. 250
Dat obſides. *An.* 15. 256
Vologeſes Tigranem fratrem ex Armenia pulſum queritur. 265
Romam Legatos mittit. 269
In urbem a Nerone vocatus venire recuſat. 284
Ad Veſpaſianum Legatus mittit. *An.* 16. 286
De filiis Antiochi ad Veſpaſianum ſcribit. 288
Ob Veſpaſiani reſponſionem iraſcitur. 290
Vologeſes moritur. 292
Vologeſes II. Choſrois filius patri ſuccedit. 323
Mittit Romam Legatos ut accuſarent Pharaſmanem, *An.* 24. 224
Mortuo Hadriano ad Antonium Legatos mittit. *ibid.*
Vologeſi Armeniæ inhianti minas intentat Imperator. 325
Vologeſes, mortuo Antonino Pio, bellum Armeniæ indicat. *An.* 25. 327
In Syriam irruinpit, & a Caſſio ex ea ſummovetur. 329
Vologeſes in exilium miſſus eſt. 335
Vologeſes iterum regnat ab exilio revocatus. 342

Vologeſes Legatos miſit ad Marcum Antonium. 344
Mors incerta Vologeſis. *An.*28 350
Vologeſes III. filius Vologeſis II. in Parthorum imperium ſuccedit. 350
Sanatruci Armeniæ Regi bellum infert. 351
Peſcennio Imperatori in Syria electo favet Vologeſes. 352
Moritur Vologeſes III. 363
Vologeſocerta, urbs prope Babyloniam. 290
V*ota decennalia* pro Antonino Pio Romæ ſoluta. 326
Vota bicennalia pro Antonino Pio ſoluta. 327

Z

ZARIADES Armeniæ minoris ſub Antiocho Præfectus. 28
Zebinna Syriæ uſurpator, ab Antonio in acie vincitur. 63
Zeugma, urbs ſuper Euphratem. 110
Zizus Princeps Arabum. 167
Zenobia uxor Rhadamiſti. 254
Zonodotia urbs capta. 104
Zapaortenon mons in regione Zapnaortene dicta. *An.* 4 110

INDEX GEOGRAPHICUS.

A

ADENYSTÆ Caſtellum in Meſopotamia. 311
Adiabani, Aſſyriæ Populi, Meſenes vocati ſunt. 229. 280
Ægypti & Syriæ Reges, Ptolomæi & Seleucidi. 11
Ægas, urbs Ciciliæ. 256
Ægas, locus Eubeæ, unde Mare Ægæum dictum eſt. 256
Ærado, urbs Syriæ. 148
Agarenorum urbs, nunc Saracenorum oppidum. 317
Alabanda, urbs Aſiæ. 34
Alanorum natio Scythæ ſunt juxta flumen Tanain. 288
Amanus, mons in extremis Ciliciæ & Syriæ. 94. 125. 138
Amida, urbs Meſopotamiæ ad Tigrim, a Ptolemæo Ammæa nominata au. 319
Andragora, urbs Aſiæ. 12
Anthemuſiada, eadem, quæ *Samos*, item urbs Meſopotamiæ. 311
Annana, Provincia Parthorum.
Antiochia, Myſdonia, Niſibis loco conſtructa. 124. 220. Capta. 353. 143.
Apamea, urbs Mediæ & Parthicæ. 13
Apavarchiania, Provincia Parthorum. 43
Apollonialis, Provincia Parthorum. 43
Arabia, triplex Aſiæ regio, felix, petræa & deſerta. 358
Arbela, urbs Armeniæ. 75. 314
Arachoſia, regio Aſiæ majoris, Indiæ finitima. 43
Araxes, fluvius notiſſimus & ingens

ingens Armeniæ majoris 150. 254. 261.
Arci Populi. 44
Arethuſa, urbs Syriæ non procul ab Apamæa. 148
Aria, regio Aſiæ inter Parthiam & Bactros. 232
Armenia, duplex regio Aſiæ, major & minor. 66
Arſacia, urbs Perſicæ: *Arſaa* origine dicitur Arſaces. 3
Arſania, flumen Armeniæ. 274
Artageras, urbs Armeniæ. 183
Artaxata, Artaxia, Artaxiataꝛta, urbs Armeniæ majoris. 207. Deleta eſt. 262. Nero cognominavit Neroniam. 284. 182. 168. 92.
Artemica, civitas 500. ſtad. a Seleucia diſtans, ad Orientem expoſita. 212
Aſia Ciſeuphratenſis, ſeu minor. 12
Aſtavenia, Provincia Parthorum, 43
Aſtopoteni, Mediæ Populi. 74. 197.
Athenæ, urbs Græciæ, Atticæ metropolis. 739
Atras, Theſſaliæ civitas. 358
Atranorum regio. 358
Azara, Minervæ Templum ac Dianæ, quod dicitur Azara. 41

B

BABYLON, urbs Babyloniæ, regio maxima ad Euphratem fluvium. 45. 62
Babylonia regio circa Babylonem, ſæpe hoc vocabulo regnum Aſſyriorum intelligitur. 228. 290.
Bactriana regio Aſiæ inter Ariam & Margianam. *An.* 1. 44 *An.* 5.
Bactrianum fuiſſe Arſacem dicunt. 2. 27.

C

CAMBADENE Prov. Parth. 43
Candynus Mons Armen. 313
Cappadocia regnum. 257. 49.
Carmanii Populi Scythiæ. 210
Carrhis urbs Meſop. 337. 375
Cteſiphon palus & urbs. 228. 314
Caucaſus mons in Syria. 27
Characes urbs Parthiæ. 36. 116 117.
Cyreſtica regio Arm. 125. 140
Cyrnum ſeu *Corſica*, plurima ei templa conſtruxit Alexander Magnus. 8
Chabora in Oſrhoene ſita. 319
Characeria pars erat Elymaidis. 43
Choarne Prov. Parthor. 43
Comiſene Prov. Parth. 4
Commagenes maxima civitas Samo data. 272. 276.
Cilicia regio Aſiæ minoris inter Pamphyliam & Syriam. 74
Crethi Populi in Media. 231

D

DAHÆ Populi Aſiæ. 192. 225.
Daphnatica in Syria. 308
Daphnes in Syria ſuburb. Antiochiæ. 328
Dara urbs in monte Zapaortenon. *An.* 4. 12
Drangiana Prov. Reg. Aſiæ inter Arachoſiam & Curmaniam. 44

Drymos locus Judææ. 132

E

ECBETANA urbs Mediæ primaria.

Ecdippon locus maritimus. 133

Edeſſa urbs Regia Meſop. 371. 238. deleta. 316

Edeſſa Colonia Romana nomine Marcia, Aurelia, Antoniana. 371

Elymaides ultima eſt Perſarum ad Orientem regio. 40. 46

Elchia urbs Armeniæ. 327

Ephebis urbs Armen. 123

Euphrates flumen Meſopotamiæ. 46. 314

G

GALATIA regio Aſiæ min. quæ & Gallo-Græcia.

Gemgamella urbs Armeniæ. 314

Getæ Populi Arabici. 125

Gindes fluvius Armeniæ in Cynum influens, alter in Meſo. 232

Gordyæi Populi Mediæ. 74

H

HALUM urbs Parthica. 212

Hedyphon flumen, ſita erat Seleucia. 41

Hecatompylon, a Macedonibus conſtructa. 4. In Media Parthia ſita. 22

Hecatompylos, urbs condita a Græcis. 5. 9. *An.* 3.

Heraclea urbs Parthica. 13. apud Ragas. *An.* 4.

Hybreas, qui tunc Mylaſſis, Cariæ urbs a Labieno mulctata. 136

Hypones, quæ Imaus vocatur, Indiam attingens. 34

Hyrcania regio Aſiæ, habet ab Oriente Mare Caſpium, a Meridie Armeniam. 25. 41. 52.

Hyrcani Populi Hyrcaniæ. 54. 210. 225. 265.

Hierapolis urbs Perſarum. 148

I

ICHNIA oppidum Meſopotamiæ. 103

Idumæa Edom terra Paleſt.

Imaus mons Scythiæ maximus. 34

L

LAODICEA urbs Parthica. 13. 328. *An.* 4.

Lariſſa urbs Perſanina. 148

Licus fluvius in Aſſyria ultra Tigrim. 54

Lymera urbs in Lycia, 183. 143

M

MARE Caſpium, Aſiæ, & Scythiam prope. 192

Mare Oceanum. 315

Mare Rubrum ſeu Perſicum ſinum. 42. 315.

Mardi in Armeniæ & Mediæ confinio collocati. 36. 156

Media Atrapaſia regio. 144. 232

Media ſuperior Prov.

Media regio eſt majoris Aſiæ maxima. 41. *An.* 4.

Media minor pars altera quæ Occidentalis eſt. 41. 153

Media Regiane Prov.

Meſopotamia Regnum. 317

Meſſenes inſula Tygridis. 315

Migdonia regio. 90

Mylaſſa Aſiæ urbs. 134

Mariſa civitas opulenta. 134

N

N

NYCOPOLIS urbs Armeniæ minoris. 163
Neapolis per agrum Picenum. 281
Neerda urbs Babyloniæ regionis. 205
Nicephorium urbs Macedoniæ. 211
Ninos ſedes Aſſyriæ. 239
Ninus urbs Armeniæ. 73
Niphates Armeniorum mons. 197
Niſibis urbs Mygdoniæ. 90
Niſibis regio in Armenia. 220
Colonia Romana facta. 356
Nomadas Parthos vocant aliqui. *An.* 3.

O

OENOPARA flumen.
Oſrohenes regio, quam alluit Euphrates 319
Orontes

P

PALÆSTINA regio Aſiæ inter Syriam ad Septentr. & Ægyptum ad Auſtrum. 179
Phrahata ſeu *Praaſpa* magna urbs. 65. 151. 153
Pattalena inſula quam effluit Iudus fluvius.
Parthia a Perſis & Macedonibus occupata. 4
Aucta fuit uſque ad Portas Caſpias & apud Ragas. 13
Parthia urbes. Camiſenes & Chorenes, Aragos, Topiros, Apamea & Heracles, Leodica, Rageia. 13
Octodecim Provinciæ, quæ a Satrapis Regibus Parthorum regebantur; in Parthis Statinis, Meſopotamia & Babylonia, Appolloniialis, Ehaconitis, Gambodene, Media ſuperior, Media Ragiane, Choarne, Comiſene, Hyrcania, Aſtavene, Parthiene, Apaverchianes, Maryane, Aria, Anane, Drangiana, Sacaſſena, Arachoſia. 43
Parthiene Prov. Parthorum. 43
Percepolis urbs Perſarum 40
Phœnicia regio Syriæ marit. 131
Phryni gens Scythica. 35
Pompeiopolis Ciliciæ urbs maritima. 199
Pons conſtructus ſuper ſinu Bajano commeans. 216. *An.* 2
Pontica legio. 260
Puteoli oppidulum eſt Campaniæ. 216
Pyranus flumen. 199

R

RAGA populi a Rageia urbe nominati. 13. 297
Rageia urbs Parthiæ reſtaurata a Seleuco Nicatore 14
Rosdaſpes urbs Syriæ. *An.* 9.
Reſaina, olim a Theodoſio Magno reſtituta, Theodoſiopolis appellata fuit. *An.* 23

S

SACASSENE Provincia Parthorum. 43
Sacas ſeu Scythas Aſpaſiacas. 12
Samoſata urbs metropolis in Syria. 143
Scythia Prov. Nomades Populi inter Sarmatiam & Scythiam

thiam alteram. 196
Seras non ad Syros & Phœnices:
Seraſpades urbs Syriæ. *An.* 9
Selimas urbs Ciciliæ 317
Soloces Seleuciæ magna civitas. 41
Spatani-vallum, urbs. 315
Syringes, caput Hyrcaniæ 26
Syria regnum Aſiæ maximæ. 57
Syromacedoni Populi. 4
Singara urbs Meſop. 311

T

TABIS urbs Perſiæ in Paretaſede. 123. 40
Taurus mons in Syria. 137. 144
Tranſtigritanæ urbes. 397
Trapezus mons a ſimilitudine menſæ dictus, qui vallo Meliagri imminet & flumini Oenoparæ. 138
Tigrano-certa urbs Armeniæ. 254. 373
Tigris fluvius apud Niſibim. 313. 314
Tyba prope Euphratem 123

V

VOLOGESO-CERTA condita in Armenia a Vologeſe. 290
Certa ſive *Carta* nominata *ib.*

Z

ZARIADES urbs Armeniæ minoris. 28. 65.
Zapaortenes Daricum appellat Plinius.
Zebinna urbs Syriaca. 63
Zenodotia urbs.
Zeugma urbs prope fluv. Euphratem. 110. 140.

CANON CHRONOLOGICUS
REGUM PARTHORUM.

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Ars.	R.	Parth.
256	498	57	1	1	ARSACES Parthorum Regnum fundat.
255	499	58	2	2	Bellum contra Antiochi Dei Syriæ Regis Duces ſuſtinet.
254	500	59	3	3	Vulneratus in prælio, poſtea moritur.
253	501	60	4	1	*Tiridates*, Arſacis frater, huic in regnum ſuccedit.
252	502	61	5	2	
251	503	62	6	3	
250	504	63	7	4	
249	505	64	8	5	
248	506	65	9	6	
247	507	66	10	7	
246	508	67	11	8	Antiocho Deo extincto, Seleucus II. ejus F. regnat.
245	509	68	12	9	
244	510	69	13	10	
243	511	70	14	11	
242	512	71	15	12	Seleucus contra Parthos proficiſcitur, eosque ſubigit.
241	513	72	16	13	Tiridates, metu Seleuci ſolutus, in Parthiam redit.
240	514	73	17	14	Intermiſſis aliquandiu bellicis negotiis, ad firmandum Parthicum regnum ſe accingit.
239	515	74	18	15	
238	516	75	19	16	
237	517	76	20	17	Hyrcanorum regionem invadit.
236	518	77	21	18	
235	519	78	22	19	Diodotum Bactrianæ Regem formidat.

ANNI,

A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
234	520	79	23	20	Cum ejus filio Diodoto, patre mortuo, pacem init.
233	521	80	24	21	Mediam ingreditur.
232	522	81	25	22	Seleucus, iterum in Parthiam profectus, novis motibus revocatur.
231	523	82	26	23	
230	524	83	27	24	
229	525	84	28	25	Cum Tiridate congreditur, & capitur.
228	526	85	29	26	Regia cum magnificentia detentus habetur.
227	527	86	30	27	A Tiridate dimiſſus, dum redit in Syriam, moritur.
226	528	87	31	28	Seleucus III. patri in Syriæ regnum ſucced.
225	529	88	32	29	
224	530	89	33	30	Moritur Seleucus cognomine Ceraunus.
223	531	90	34	31	Antiochus M. ejus frater in Syriæ regnum ſuccedit.
222	532	91	35	32	Molo Mediæ & Alexander Perſidis Satrapæ deficiunt.
221	533	92	36	33	
220	534	93	37	34	
219	535	94	38	35	Antiochus III. Satrapas rebelles occidit.
218	536	95	39	36	
217	537	96	40	37	Tiridates placida morte obit.
216	538	97	41	1	*Artabanus* Tiridatis F. apud Parthos imperat.
215	539	98	42	2	
214	540	99	43	3	
213	541	100	44	4	
212	542	101	45	5	Mediam profligato Epigene Satrapa, ingreditur.
211	543	102	46	6	Antiochus in Artabanum arma movet.
210	544	103	47	7	Artabanus, relicta Media, in Parthiam ſe recipit.
209	545	104	48	8	Antiochus Hyrcaniam ingreditur.
208	546	105	49	9	
207	547	106	50	10	Poſt quinque annos pax inter Antiochum & Artabanum.

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
206	548	107	51	11	Parthus Antiochi ſocius contra Bactrianæ Regem.
205	549	109	52	12	Pax inter Antiochum & EuthydemumBactrianæ.
204	550	106	53	13	Antiochus, ſuperato Caucaſo, Indorum fines penetrat.
203	551	110	54	14	In Carmaniam Perſidis, ibi hiematurus, redit.
202	552	111	55	15	
201	553	112	56	16	
200	554	113	57	17	
199	555	114	58	18	Bactrianæ Rex Euthydemus moritur.
198	556	115	59	19	Menander Euthydemi frater regnat loco Demetrii F.
197	557	116	60	20	Artabanus tranquilla pace fruens moritur.
196	558	117	61	1	*Phriapatius* Artabani F. Parthium in regnum ſuccedit.
195	559	118	62	2	
194	560	119	63	3	
193	561	120	64	4	
192	562	121	65	5	
191	563	122	66	6	
190	564	123	67	7	Antiochus M. a Romanis prœlio vincitur.
189	565	124	68	8	
188	566	125	69	9	
187	567	126	70	10	Moritur Antiochus M. eique Seleucus F. ſuccedit.
186	568	127	71	11	
185	569	128	72	12	
184	570	129	73	13	
183	571	130	74	14	
182	572	131	75	15	Phriapatius Arſaces obiit.
181	573	132	76	1	*Phrahates* Phriapatii F. Parthorum regnum occupat.
180	574	133	77	2	
179	575	134	78	3	
178	576	135	79	4	
177	577	136	80	5	Moritur Seleucus IV. cognomine Philopator.

ANNI					
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
176	578	137	81	6	Antiochus Epiphanes ejus frater Syriæ regnum arripit.
175	579	138	82	7	Phrahates Mardos ingreditur & domat.
174	580	139	83	8	Moritur Phrahates, & teſtamento filios præterit.
173	581	140	84	1	*Mithridates* Phrahatis frater Parthicum regnum ſuſcipit.
172	582	141	85	2	
171	583	142	86	3	
170	584	143	87	4	
169	585	144	88	5	
168	586	145	89	6	
167	587	146	90	7	
166	588	147	91	8	Antiochus Epiphanes in Perſidem proficiſcitur.
165	589	148	92	9	In Elymaidem Prov. & Babylonem pervenit
164	590	149	93	10	Moritur Epiphanes; & ei ſuccedit Antiochus F. Eupator.
163	591	150	94	11	Elymæi, Perſæ & Medi Reges proprios ſibi conſtituunt.
162	592	151	95	12	Mithridates Medos aggreditur, quos tandem ſubigit.
161	593	152	96	13	Occiſo Ant. Eupatore, Demetrius patris regnum recipit.
160	594	153	97	14	Timarchum Babylonis Præfectum occidit ut rebellem.
159	595	154	98	15	Mithridates in Parthiam revertitur.
158	596	155	99	16	Heraclides Timarchi frater ejus mortem ulciſci meditatur.
157	597	156	100	17	Cum Alexandro Bala in Demetrium conſpirat.
156	598	157	101	18	Romam ambo proficiſcuntur.
155	599	158	102	19	Bala Rex Syriæ declaratur.
154	600	159	103	20	Alexander bellum Demetrio Soteri infert.
153	601	160	104	21	Mithridates, dum bello detinentur, Babylonem occupat.

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
152	602	161	105	22	Eucratides Bactrianæ Rex Indos ſubigit.
151	603	162	106	23	Alexander occidit Demetrium in prœlio.
150	604	163	107	24	Bala tandem Syriæ Rex proclamatur.
149	605	164	108	25	
148	606	165	109	26	
147	607	166	110	27	Eucratides filius patrem occidit.
146	608	167	111	28	Mithridates Bactrianos capit. Demetrius patris regnum recuperat.
145	609	168	112	29	Bactriana dividitur in Provincias a Mithridate.
144	610	169	113	30	Ille penetrat in Indias.
143	611	170	114	31	Revertitur in Parthiam.
142	612	171	115	32	Babylonii Demetrium Nicatorem vocant.
141	613	172	116	33	Demetrius, trajecto Euphrate, ingreditur Meſopotamiam.
140	614	173	117	34	Mithridates contra Demetrium duces mittit.
139	615	174	118	35	Demetrius a Parthis captus ad Regem traducitur.
138	616	175	119	36	Rhodogune Mithridatis datur Demetrio in uxorem.
137	617	176	120	37	Mithridates in glorioſa ſenectute moritur.
136	618	177	121	1	*Phrahates* patri ſuccedit & Demetrium fugientem retrahit.
135	619	178	122	2	
134	620	179	123	3	
133	621	180	124	4	Demetrius iterum fugit & comprehenditur.
132	622	181	125	5	Antiochus Sidetes contra Parthos proficiſcitur.
131	623	182	126	6	Indatem Parthorum Ducem profligat ad Lycum.
130	624	183	127	7	Demetrio in regnum remiſſo ejus frater occiditur.
129	625	184	128	8	Phrahates in Syriam moturus Scytharum motibus revocatur.
128	626	185	129	9	Phrahates in prœlio a Scythis occiditur.

ANNI.					
A. Ch.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
127	627	186	130	1	*Artabanus* Phrahatis patruus ei ſuccedit.
126	628	187	131	2	Scythæ Nomades Bactrianæ Græcos internecione delent.
125	629	188	132	3	Artabanus contra Scythas profectus, ab iis occiditur.
124	630	189	133	1	*Mithridates II.* Artabani F. ei ſuccedit.
123	631	190	134	2	Zebinna Syriæ uſurpator ab Antiocho in acie vincitur.
122	632	191	135	3	Antiochus a matre oblatum venenum bibere cogitur.
121	633	192	136	4	
120	634	193	137	5	
119	635	194	138	6	
118	636	195	139	7	
117	637	196	140	8	
116	638	197	141	9	
115	639	198	142	10	
114	640	199	145	11	Ant. Grypus ab Ant. Cyziceno fratre bello appetitur.
113	641	200	144	12	Cyzicenus prœlio ſuperatur.
112	642	201	145	13	Repetita belli congreſſione Grypus vincitur.
111	643	202	146	14	
110	644	203	147	15	Cyzicenus ſe ad crapulas & luxum convertit.
109	645	204	148	16	
108	646	205	149	17	
107	647	206	150	18	
106	648	207	151	19	
105	649	208	152	20	Bellum inter fratres Syriæ Reges redintegra tur.
104	650	209	153	21	Zoilus tyrannide Ultratonis turrim occupat.
103	651	210	154	22	Alexander Lannæus Judææ Rex Syriæ urbes invadit.
102	652	211	155	23	
101	653	212	156	24	Arabes Syriam latrociniis infeſtant.

ANNI.

A.C	b. V.C.	Sel.	Ars.	R. Part.	
100	654	213	157	25	
99	655	214	158	26	
98	656	215	159	27	Grypus ab Heracleone Berocæo occiditur.
97	657	216	160	28	Seleucus ejus F. contra Cyzicenum patruum movet.
96	658	217	161	29	Cyzieenns vincitur, & ſe occidit. Euſebes ejus F. huic ſuccedit.
95	659	218	162	30	Mithridates Arſaces Armeniis bellum inſert. Seleucus perit.
94	660	219	163	31	Ant. Philadelphus Seleuco fratri ſuccedit & vincitur ab Euſebe.
93	661	220	164	32	Philippus Grypi filius 3. fratri Philadelpho ſuccedit.
92	662	221	165	33	Orobazus Mithridatis legatus ad Syllam.
91	663	222	166	34	Cyzicenus a Parthis in Syriam reducitur.
90	664	223	167	35	Demetrius Eucærus a Mithridate Parthorum Duce capitur.
89	665	224	168	36	Antiochus Grypi filius V. Syriæ partem occupat.
88	666	225	169	37	Mithridates Parthorum Rex moritur.
87	667	226	170	1	*Mnaskires* Phrahatis I. filius patrueli Mithridati ſuccedit.
86	668	227	171	2	Civilia bella, inter Mnasckirem & Sinatrockem.
85	669	228	172	3	Philippus, mortuis fratribus, cum Euſebe bellum renovat.
84	670	229	173	4	Tigranes Rex Armeniæ pro Rege accerſitur.
83	671	230	174	5	Aretas Arabum Rex Cæleſyriæ regnum invadit.
82	672	231	175	6	Plurimæ urbes Syriæ a Tryannis occupantur.
81	673	232	176	7	
80	674	233	177	8	
79	675	234	178	9	

ANNI.					
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ.	R. Parth.	
78	676	235	179	10	
77	677	236	180	11	Mnaskires moritur anno ætatis 96.
76	678	237	181	1	*Sinatrockes* Mithridatis I. filius Mnaskiri patrueli ſuccedit.
75	679	238	182	2	
74	680	239	183	3	
73	681	240	184	4	
72	682	241	185	5	Sinatrockes Phrahat. III. F. regno & exercitui præfuit.
71	683	242	186	6	Phrahates infauſto ſucceſſu bellum Armeniis infert.
70	684	243	187	7	Sinatrockes Parthorum Rex obit.
69	685	244	188	1	*Phrahates III.* ei ſuccedit, & Legatos ad Lucullum mittit.
68	686	245	189	2	Lucullus Niſibim Parthis a Tigrane ademptam capit.
67	687	246	190	3	Belli imperium Lucullo abrogatur.
66	688	247	191	4	Pompeius Lucullo ſuccedit & renovat cum Phrahate ſocietatem.
65	682	248	192	5	Phrahates in Armeniam arma movet.
64	690	249	193	6	Cum Tigrane ſeniore bellum gerit.
63	691	250	194	7	Syriæ regnum in Provinciam R. a Pompeio redigitur.
62	692		195	8	Tigranes junior Phrahatis gener in triumphum ducitur.
61	693		196	9	Phrahates moritur, veneno a filiis propinato.
60	694		197	1	*Mithridates III.* Phrahatis F. bellum Armeniis infert.
59	695		198	2	Orodes ejus frater res novas molitus, fugit in exilium.
58	696		199	3	Mithridates pellitur ob crudelitatem; revocatur Orodes.
57	697		200	4	Media exturbatus Mithridates profugit ad Gabinium in Syriam.
56	698		201	5	Deluſus a Gabinio, per Arabas Babyloniam recuperat.
55	699		202	6	Orodes Mithridatem diu obſidet.

ANNI.				
A.C.	V.C.	Arſ.	R. Parth.	
54	700	203	7	Mithridates ſe fratri committit; quem Orodes occidi jubet.
53	701	204	1	*Orodes* delet Craſſum menſe Junio.
52	702	205	2	Primo vere Parthi invadunt Syriam; quos repellit Caſſius.
51	703	206	3	Pacorus Orodis F. cum Oſace in Syriam redeunt.
50	704	207	4	Parthi in Syriam reverſi, Babulum obſident, poea abeunt.
49	705	208	5	Pompeius in bello civili ab Orode auxilium adverſus Cæſarem poſtulat.
48	706	209	6	Cæſari Orodes inviſus quod non juviſſet Pompeium.
47	707	210	7	Cæſar victo Pharnace, in Parthos Syriæ minitantes vertere meditatur.
46	708	211	8	Parthi a Cæcilio Baſſo vocati, auxilium mittunt.
45	709	212	9	Bellum Parthicum Romæ decretum.
44	710	213	10	Cæſar Idib. Martii occiditur, cui bellum illud demandatum erat.
43	711	214	11	Caſſius in Syriam venit, & auxilium a Parthis recipit.
42	712	215	12	Labienus ad Parthos miſſus, cum iis moratur.
41	713	216	13	Orodem ab bellum Romanis inferendum ſollicitat.
40	714	217	14	Parthus Orodem F. cum Labieno contra eos mittit.
39	715	218	15	Ventidius Labienum & Phranaſpatem Ducem occidit.
38	716	219	16	De Parthis triumphat Ventidius Romæ.
37	717	220	17	Orodes ob ingentem dolorem ex interitu Pacori filii perceptum, hydrops factus moritur.
36	718	221	1	*Phrahates* IV. Orodi patri ſuccedit, cui Antonius bellum infert.
35	719	222	2	Antonius iterum cum Artavaſde Medorum Rege congreditur.

ANNI.				
A. C.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
34	720	223	3	Artavaſdes Armeniæ Rex dolo capitur ab Antonio.
33	721	224	4	Antonius Alexandro F. Parthorum regnum adſignat.
32	722	225	5	Phrahates, Antonio & Auguſto bello civili diſtentis, Armeniam & Mediam invadit.
31	723	226	6	Tiridates contra Phrahatem inſurgit, Artavaſdes Mediam recipit.
30	724	227	7	Fugatus a Phrahate Tiridates in Syriam ſe recipit.
29	725	228	8	Phrahates victoria inſolentior factus, pellitur a Parthis.
28	726	229	9	Tiridates ex Syria revocatur ad ſolium.
27	727	230	10	Phrahates Scytharum auxilio regnum recuperat.
26	728	231	11	Tiridates in Hiſpaniam cum Phrâhatis F. ad Auguſtum venit.
25	729	232	12	Auguſtus ex Hiſpania cum Tiridate redit.
24	730	233	13	Phrahatis filius ad patrem remiſſus, ancillante Thermuſa.
23	731	234	14	
22	732	235	15	
21	733	236	16	
20	734	237	17	Phrahates Thermuſam, ſuſcepto ex ea filio, ducit uxorem.
19	735	238	18	Artaxias Armeniæ Rex a propinquis dolo appetitus.
18	736	239	19	Tigranes Armeniæ Rex ab Auguſto præficitur, & Phrahates ſigna remittit.
17	737	240	20	Auguſtus templum Martis ad ſuſpendenda ſigna exſtruit.
16	738	241	21	
15	739	242	22	
14	740	243	23	
13	741	244	24	
12	742	245	25	Phrahates Titio Syriæ Præſidi filios obſides tradit.
11	743	246	26	Auguſtus illos publice Romanis oſtendit.

ANNI.

A. C.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
10	744	247	27	
9	745	248	28	
8	746	249	29	
7	747	250	30	
6	748	251	31	Tigrane mortuo, Armenia a Romanis alienata eſt.
5	749	252	32	Artavaſdes Tigranis frater Armeniæ Rex imponitur ab Auguſto.
4	750	253	33	
3	751	254	34	
2	752	255	35	Tigranes Tigranis F. auxilium a Phrahate petit, Armenii rebellant.
1	753	256	36	Caius Cæſar ad bellum Parthicum in Aſiam tranſmittitur.
1	754	257	37	Conſulatum Antiochiæ init.
2	755	258	38	Cum Phrahate ad ripas Euphratis colloquitur.
3	756	259	39	Ad Artegeras urbem vulneratur.
4	757	260	40	Romam rediens Caius moritur A. D. K. Mart. Limyre in Licia Phrahates moritur *Phrahates* ejus F. ei ſuccedit, & occiditur paulo poſt.
5	758	261	41	*Orodes II.* Arſacida accitur ad ſolium & poſt aliquot menſes interficitur.
6	759	262	1	*Vonones* Phrahatis IV. filius Romæ obſes regnat.
7	760	263	2	Romanis moribus imbutus, aliena a Parthis facit.
8	761	264	3	Lectica per urbes pro equo utitur.
9	762	265	4	Pœnitentia vocati Vononis Parthos ſubit.
10	763	266	5	
11	764	267	6	Artabanus a matre Arſacida Scythiæ Rex accitur ad regnum.
12	765	268	7	Vonones Artabanum prælio ſuperat
13	766	269	8	Inſtauratis copiis Artabanus Vononem vincit.
14	767	270	9	Recipitur Vonones ab Armeniis.
15	768	271	1	*Artabanus* victo & expulſo Vonone Parthorum regnum ſuſcipit.

ANNI.				
A.C.	V.C.	Arſ.	R.Parth.	
16	769	272	2	Orodem filium Regem Armeniæ conſtituit.
17	770	273	3	Tiberius de Armenia apud patres diſſerit, & eligitur Germanicus.
18	771	274	4	Germanicus Orodem de Armenia deturbat, & Artaxiam ei præficit.
19	772	275	5	Artabanus Legatos ad Germanicum mittit.
20	773	276	6	Vonones fugit e Cilicia, & reprehenſus occiditur.
21	774	277	7	Germanicus moritur & Artabanus, & Megiſtanum obſervat.
22	775	278	8	Provinciæ quædam ab Artabano deficiunt.
23	776	279	9	Babylonis Præfectus contra Judæos arma movet.
24	777	280	10	
25	778	281	11	
26	779	282	12	Fratres duo Judæi ad Artabanum veniunt.
27	780	283	13	
28	781	284	14	
29	782	285	15	Aſinæus, alter ex his fratribus, veneno extinguitur.
30	783	286	16	Anilæus alter Mithridatis Artabani generi vicos depopulatur.
31	784	287	17	
32	785	288	18	
33	786	289	19	
34	787	290	20	Anilæus tandem noctu deprehenſus occiditur.
35	788	291	21	Artabanus, Artaxia Armeniæ Rege mortuo, Arſacem F. huic regno præficit.
36	789	292	22	Parthi Romam veniunt, & Phrahatem Regem a Tiberio depoſcunt.
37	790	293	23	Tiridates a quibuſdam Parthis recipitur. Ab aliis revocatur Artabanus.
38	791	294	24	Artabanus, Tiberio mortuo, amicitiam Caligulæ petit.
39	792	295	25	Caligula Darium Artabani F. obſidem per Bajanum pontem præfert.
40	793	296	26	

ANNI.				
A. C.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
41	794	297	27	Caligula occiſus eſt A. D. 9. Kal. Febr. V.C. 794
42	795	298	28	Izates Adiabenorum Rex obſides ad Artabanum mittit.
43	796	299	29	Moritur Artabanus. *Gotarzes* regnat, & ob crudelitatem accitur.
44	797	300	1	*Bardanes*, qui conſenſu fratris in regno remanet.
45	798	301	3	Seleucienſes rebelles poſt ſeptimum annum reducit
46	799	302	4	Armeniam tentare non audet, contra Adiabenos fruſtra movet.
47	800	303	5. 1.	Moritur Bardanes, & iterum regnat Gotarzes.
48	801	304	2	*Gotarzes* ad cædes totus vertitur.
49	802	305	3	Legati Parthorum Romam ad petendum Regem Meherdatem veniunt.
50	803	306	4	Victus Meherdates; dein moritur Gotarzes, & Vonones regnat.
51	804	307	1	*Vonones* moritur; cui ſuccedit filius.
52	805	308	2	*Vologeſes*. Is invadit Armeniam, & in ea Tiridatem fratrem conſtituere parat.
53	806	309	3	Rhadamiſtus Armeniam occupat vacuam.
54	807	310	4	Moritur Claudius. Parthi invadunt Armeniam.
55	808	311	5	Armeniorum Legati ad Neronem.
56	809	312	6	Corbulo a Nerone miſſus in Armeniam.
57	810	313	7	Vologeſes dat obſides.
58	811	314	8	Prolatatum inter Parthos & Romanos de Armenia obtinenda bellum.
59	812	315	9	Corbulo Artaxata urbem capit.
60	813	316	10	Tigranes Armeniæ Rex a Romanis conſtituitur.
61	814	317	11	Vologeſes Tigranem fratrem ex Armenia pulſum queritur.
62	815	318	12	Parthorum Rex Romam Legatos mittit.
63	816	319	13	Tiridates in urbem venire conſtituit.
64	817	320	14	Romam ſummo apparatu ingreditur.
65	818	321	15	Armeniæ Rex appellatus, in eam ſe convertit.
66	819	322	16	Vologeſes in urbem a Nerone vocatus, venire recuſat.

ANNI.				
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ. R. Parth.	
67	820	323	17	Corbulo ex Syria rediens interfectus eſt. Nero moritur, & Pſeudo-Nero Aëtiam atque Aſiam exterret.
68	821	324	18	Vologeſes ad Veſpaſianum Legatos mittit Alexandriam.
69	822	325	19	Cæſennius Pætus Syriæ Legatus Romanos certiores facit de Antiochi cum Parthis fœdere.
70	823	326	20	Tiridates Romam venire ſtatuit.
71	824	327	21	Capitur Antiochus, & ejus filii ad Vologeſem fugiunt.
72	825	328	22	Vologeſes ad Veſpaſianum ſcribit de filiis Antiochi Regis.
73	826	329	23	Alanorum natio Vologeſi timorem incutit.
74	827	330	24	Rex ob Veſpaſiani reſponſionem iraſcitur.
75	828	331	25	
76	829	332	26	
77	830	333	27	
78	831	334	28	
79	832	335	29	Moritur Veſpaſianus A. D. VIII. Kal. Jul. V. C. 832.
80	833	336	30	Titus ejus filius Imperium ſuſcipit ſolus.
81	834	337	31	Moritur Titus.
82	835	338	32	Domitianus Titi frater ei in Imperium ſuccedit.
83	836	339	33	
84	837	340	34	
85	838	341	35	
86	839	342	36	
87	840	343	37	
88	841	344	38	
89	842	345	39	
90	843	346	40	Vologeſes moritur.
91	844	347	1	*Pacorus* primogenitus patri Vologeſi ſuccedit.

ANNI.				
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ. R. Parth.	
92	845	348	2	Domitiano timorem belli incutit.
93	846	349	3	Callidromus Piſtor Romanus Pacoro datus a Decebalo.
94	847	350	4	
95	848	351	5	
96	849	352	6	Domitianus A. D. 14. Kal. Oct. V. C. 49. occiditur.
97	850	353	7	Nerva ad Imperium ei ſuccedit.
98	851	354	8	Mortuo Nerva; Trajanus ab eo adoptatus imperat.
99	852	355	9	
100	853	356	10	
101	854	357	11	
102	855	358	12	
103	856	359	13	
104	857	360	14	
105	858	361	15	
106	859	362	16	
107	860	363	17	Moritur Pacorus, regnante Trajano.
108	861	364	1	*Choſroes* ejus frater apud Parthos regnat.
109	862	365	2	*Exedarem* Armeniæ Regem pellit.
110	863	366	3	Contra Abaiſſarum & Mannum Regulos bellum gerit.
111	864	367	4	Trajanus Conſulatum accipit, ut contra Parthos arma moveat.
112	865	368	5	Menſe Januarii Antiochiam ingreditur.
113	866	369	6	Edeſſam venit, & primum Abgarum vidit.
114	867	370	7	Niſibin & Batna urbes capit, & Parthicus appellatur.
115	868	371	8	Cteſiphontem capit, confirmato Parthici nomine.
116	869	372	9	Deficiunt Meſopotamii & alii. Trajanus Regem Parthis dat.
117	870	373	10	Hadrianus Trajano ſuccedit, & ejus parta relinquit.
118	871	374	11	Choſroes pace cum Romanis fruitur.
119	872	375	12	
120	873	376	13	

ANNI.				
A. C.	V. C.	Arſ.	R. Parth.	
121	874	377	14	
122	875	378	15	
123	876	379	16	
124	877	380	17	
125	878	381	18	
126	879	382	19	
127	880	383	20	
128	881	384	21	
129	882	385	22	Quod inter primos motus, colloquio Hadriani ſopitum eſt.
130	883	386	23	
131	884	387	24	
132	885	388	25	Hadrianus Meſopotamiis tributum remittit.
133	886	389	26	Moritur Choſroes.
134	887	390	1	*Vologeſes II.* Choſrois F. patri ſuccedit.
135	888	391	2	Mittit Romam Legatos ut accuſarent Iberorum Regem.
136	889	392	3	Hadrianus Imp. apud Baias mortuus eſt.
137	890	393	4	Vologeſes, mortuo Hadriano, ad Antoninum Legatos mittit.
138	891	394	5	Parthemaſpate mortuo, ſuccedit Achæmenes in Armeniæ regnum.
139	892	395	6	Vologeſi Armeniæ inhianti minas intentat Imperator.
140	893	396	7	Parthus ab Armeniæ bello deſiſtit.
141	894	397	8	
142	895	398	9	
143	896	399	10	
144	897	400	11	
145	898	401	12	
146	899	402	13	
147	900	403	14	
148	901	404	15	Vota decennalia pro Antonino Pio Romæ ſoluta.
149	902	405	16	
150	903	406	17	
151	904	407	18	
152	905	408	19	

ANNI.				
A. C.	V. C.	Ars	R. Part.	
153	906	409	20	
154	907	410	21	
155	908	411	22	
156	909	412	23	
157	910	413	24	
158	911	414	25	
159	912	415	26	Vota bicennalia pro Antonino Pio ſoluta.
160	913	416	27	
161	914	417	28	Vologeſes, mortuo Antonino Pio, ad Non. Martii bellum Armeniæ indicat.
162	915	418	29	L. Verus ad bellum Parthicum proficiſcitur.
163	916	419	30	Armenia per Priſcum Veri Legatum capta.
164	917	420	31	Vologeſes Vero in Syriam irrumpit, & a Caſſio ex ea ſummovetur.
165	918	421	32	Caſſius Tigrim tranſgreditur & Cteſiphontem depopulatur.
166	919	422	1	*Monneſes* Parthorum Rex conſtituitur.
167	920	423	33	*Vologeſes* iterum regnat.
168	921	424	34	
169	922	425	35	Moritur L. Verus extremo anni menſe.
170	923	426	36	
171	924	427	37	
172	925	428	38	
173	926	429	39	
174	927	430	40	
175	928	431	41	
166	929	432	42	
177	930	433	43	
178	931	434	44	
179	932	435	45	
180	933	436	46	Moritur M. Aurelius A. D. Kal. Aprilis.
181	934	437	47	Succedit ei in Imperium Commodus filius.
182	935	438	48	
183	936	439	49	
184	937	440	50	
185	938	441	51	
186	939	442	52	
187	940	443	53	

ANNI.				
A. C.	V. C.	Sel.	Arſ. R. Parth.	
188	941	444	54	Moritur Vologeſes II.
189	942	445	1	*Vologeſes* III. in Parthorum Imperium ſuccedit.
190	943	446	2	Sanatruci Armeniæ Regi bellum infert.
191	944	447	3	
192	945	448	4	Commodus occiditur poſt A. D. Kal. Januar.
193	946	449	5	Peſcennio Imperatori in Syria electo favet Vologeſes.
194	947	450	6	Ad Parthos fugiens Peſcennius occiditur.
195	948	451	7	Expeditio Severi in Oſrhoenes, Arabes & Adiabenos.
196	949	452	8	Romam revertit Severus.
197	950	453	9	Parthi Meſopotamiæ urbes capiunt.
198	951	454	10	Severus in Parthos proficiſcitur, eoſque adoritur.
199	952	455	11	Captam Cteſiphontem non retinet, ſed diripiendam militibus concedit.
200	953	456	12	Iterum Abra ducit exercitum, hanc urbem obſeſſurus.
201	954	457	13	Antiochiam reverſus, ibi Conſulatum accipit.
202	955	458	14	
203	956	459	15	
204	957	460	16	
205	958	461	17	
206	959	462	18	
207	960	463	19	
208	961	464	20	
209	962	465	21	
210	963	466	22	
211	964	467	23	Severus Eboraci in Anglia ſupremum diem obit prid. Non. Febr.
212	965	468	24	Regnavit Caracalla & Geta fratres. Hic occiditur 5. Kal. Martii.
213	966	469	25	Moritur Vologeſes III.
214	967	470	1	*Artabanus IV.* Vologeſis filius ei ſuccedit.
215	968	471	2	Caracalla in Syriam venit.
216	969	472	3	In Ægyptum pergit.

ANNI

A. C.	V. C.	Sel. Arſ.	R. Parth.	
217	970	473	4	Contra Artabanum inſidiis agit, Parthos plurimos occidit.
218	971	474	5	Caracalla ad 6. idus Aprilis occiditur, contra Macrinum decertat Artabanus.
219	972	475	6	Pace inter Parthos & Romanos inita, Macrinus occiditur. Elagabalus regnat.
220	973	476	7	
221	974	477	8	
222	975	478	9	Moritur Elagabalus menſe Septembri & imperat Alex. Severus.
223	976	479	10	Artabanus Arſacem fratrem Armeniæ Regem conſtituit.
224	977	480	11	
225	978	481	12	Artaxerxes inſurgit contra Artabanum.
226	979	482	13	Occiditur Artabanus poſt Septembrem; atque una cum eo Regni Parthici Regumque Parthorum finis.

STEMMA

STEMMA
POSTERIORIS FAMILIÆ ARSACIDARUM.

A R S A C I D A
cujus nomen ignoratur

19 Ars. Artabanus III. 22 Ars. Vonones II.

Ars. Orodes. Darius. Rex Arm. Rex Arm.

20 Ars. Gotarzes.

23 Ars. Bardanes.

24 Ars. Vologeses.

Pacorus R. Med. Tiridates, R. Arm.

Anonymus.

Parthamaspates Parthiæ, deinde Armeniæ.

26 Ars. Chosroes.

25 Ars. Pacorus.

27 Moneses.

26 Ars. Vologeses II.

Parthamasiris Rex Armeniæ.

28 Ars. Vologeses III.

Tiridates.

29 Ars. Artabanus IV.

Arſaces Rex Armeniæ.

STEM.

STEMMA
PRIORIS FAMILIÆ ARSACIDARUM.

ARSACES privatus.

1 Arsaces Parthorum Rex. — 2 Arsaces Tiridates.

3 Ars. Artabanus.

4 Ars. Phraapatius.

8 Ars. Artabanus. — 5 Ars. Phrahates. — 6 Ars. Mithridates.

9 Ars. Mithridates II. — 10 Ars. Mnaskires. — 7 Ars. Phrahates.

11 Ars. Sinatrockes.

12 Ars. Phrahates III.

13 Ars. Mithridates III. — 14 Ars. Orodes.

Pacorus. — 15 Ars. Phrahates IV.

17 Ars. Orodes II. — 16 Ars. Phrahataces. — Rodaſpes Phrahates. — 18 Ars. Vonones.

Soroſpades.

Arſ. Meherdates a Claudio Rex deſignatus. — Tiridates a Tiberio Rex deſignatus.

INDEX
PARTHORUM REGUM
cum eorum titulis.

I.

ARSACES, Βασιλεὺς Βασιλέων, Ἀρσάκης Εὐεργέτης Ἐπιφανὴς Φιλέλλην.

2. ARSACES TIRIDATES, Βασιλεὺς Βασιλέων, Ἀρσάκης Εὐεργέτης Δίκαιος Ἐπιφανὴς Φιλέλλην.

3. ARSACES ARTABANUS, Βασιλεὺς Βασιλέων, Ἀρσάκης Εὐεργέτης Δίκαιος Ἐπιφανὴς Φιλέλλην.

4. ARSACES PHRIAPATIUS.

5. ARSACES PHRAHATES.

6. ARSACES MITHRIDATES Βασιλεὺς Βασιλέων, Ἀρσάκης Θεὸς Εὐεργέτης Δίκαιος Φιλέλλην.

7. ARSACES PHRAHATES II. Βασιλεὺς Βασιλέων, Ἀρσάκης Εὐεργέτης Ξένιος Θεόρατωρ Φιλέλλην.

8. ARSACES ARTABANUS II.

9. ARSACES MITHRIDATES II. Βασιλεὺς Βασιλέων Μεγάλος Ἀρσάκης Ἐπιφανής.

10. ARSACES MNASKIRES, Βασιλεὺς Βασιλέων, Μεγάλος Ἀρσάκης ἐπιφανής.

11. ARSACES SINATROCKES, Βασιλεὺς Ἀρσάκης Ἐπιφανὴς Θεόπατωρ Εὐεργέτης.

12. ARSACES PHRAHATES III. Βασιλεὺς Βασιλέων, Ἀρσάκης Μεγάλος Δίκαιος Ἐπιφανὴς Θεὸς Εὐπατωρ Φιλέλλην.

13. ARSACES MITHRIDATES III. Βάσιλεὺς Βασιλέων Ἀρσάκης Δίκαιος Ἐπιφανὴς Εὐεργέτης Φιλέλλην.

14. ARSACES ORODES, Βασιλεὺς Βασιλέων, Μεγάλος Ἀρσάκης Θεόπατωρ Νικάτωρ.

15. ARSACES PHRAHATES IV. Βασιλεὺς Βασιλέων, Μεγάλος Ἀρσάκης Ἐπιφανής,

16. ARSACES PHRAHATACES.

17. ARSACES ORODES II.

18. AR-

18. ARSACES VONONES Βασιλεὺς Βασιλέων, Δίκαιος Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλέλλην.

19. ARSACES ARTABANUS, Βασιλεὺς Βασιλέων, ΑμΦιμάκης Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλέλλην.

20. GOTARZES, Μεγάλος Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλλέλην.

21. ARSACES BARDANES, Βασιλεὺς Βασιλέων, Παναριςης Δίκαιος Ευεργέτης ΕπιπΦυὴς ΦιΚέλλην.

22. ARSACES VONONES, Μεγάλης Μιτραήτης επιΦανὴς Φιλέλλην.

23 ARSACES VOLOGESES, Βασλεὺς Βασιέλων Δίκαιος Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλέλλην.

24. ARSACES PACORUS, Βασιλεὺς Βασιλέων Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλέλλην,

25. ARSACES CHOSROES, Βασιλεὺς ΑβαισσάΡου, cum Aquila.

26. ARSACES VOLOGESES, Βασιλεὺς Βασιλέων. Δίκαιος Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλέλλην.

27. ARSACES MONNESES, Βασιλεὺς Βασιλέων Σοιηρὴς ΕπιΦανὴς.

28. ARSACES VOLOGESES, Βασιλεὺς Βασιλέων Δίκαιος Ευεργέτης ΕπιΦανὴς Φιλέλλην.

29. ARSACES ARTABANUS, Rex magnus.

30. ARTAXERXES, Βασιλεὺς ΕπιΦανὴς.

31. ARSACES SAPOR.